

משפט וביטחון לאומי

לקט ידיעות

המכון למחקרי ביטחון לאומי
INSS

קובץ לקטי ידיעות – שנת 2017

מנהלת התכנית: אל"ם (מיל') עו"ד פנינה שרביט ברוך

רכזות התכנית: עו"ד ענבר צדוק ועו"ד ליאור צור

עורך הקובץ: יהונתן חסון

צוות המחקר: סוניה בוקובה, שיר בוקרה, עומרי גור אפטר, ניצן דורנבוים,

אחינעם הראל, רן יוסף, רועי יעקובי, קרן לבובסקי,

שירה ליפשיץ, אבקילש קולץ', שיר רוזנצוויג וקייט שואנסטאט

בקובץ הנוכחי מרוכזות כל הידיעות שנכללו בלקטים של שנת 2017 במסגרת שלוש הקטגוריות הבאות: **ידיעות מתוך ישראל; ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל; וידיעות בינלאומיות.** תוכן העניינים המפורט כולל קישורים לידיעות עצמן שנמצאות בהמשך, בחלוקה לפי נושאים וחדשים. אנו תקווה שתמצאו את הקובץ מועיל.

תוכן עניינים

ידיעות מתוך ישראל 16

חקיקה 16

ינואר: 16

תיקון פקודת הראיות: פסקי דין צבאיים קבילים כראיה במשפט האזרחי 16

פברואר: 16

חוק הסדרת ההתיישבות ביהודה והשומרון 16

חוק הכללת אמצעי זיהוי ביומטריים ונתוני זיהוי במסמכי זיהוי ובמאגרי מידע 17

מרץ: 17

חוק הכניסה לישראל (תיקון 27) – אי מתן אשרה לקורא לחרם על ישראל 17

חוק האזרחות (תיקון 13) – דיון בביטול אזרחות שלא בנוכחות האזרח 17

חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה (תיקון 34) – הקלות בקריטריונים לנפגעים בחו"ל 18

יוני: 18

חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה והשומרון - שיפוט בעבירות ועזרה

משפטית 18

הארכת תוקף צו האזרחות והכניסה לישראל – מגבלות על איחוד משפחות 18

- יולי:** 19
- 19 חוק האזנת סתר (תיקון מס' 6) – הרחבת סמכות ההאזנה לעובדי מערכת הביטחון
- 19 חוק סמכויות לשם מניעת ביצוע עבירות באמצעות אתר אינטרנט
- ספטמבר:** 19
- 19 חוק האזנת סתר (תיקון מס' 6) – הרחבת סמכות ההאזנה לעובדי מערכת הביטחון
- 20 חוק סמכויות לשם מניעת ביצוע עבירות באמצעות אתר אינטרנט
- דצמבר:** 20
- 20 חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 81) (הוראות לעניין המלצה של רשות חוקרת)
- 20 חוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט) (הוראת שעה), התשע"ח-2017
- פסיקה:** 21
- ינואר:** 21
- 21 החייל אלאור אזריה הורשע בהריגה
- נדחתה דרישה למסירת נסחי רישום בספרי הזכויות (טאבו) באזור אל-בירה על בסיס חוק חופש המידע: בג"ץ 6870/14 רגבים נ' ראש המינהל האזרחי
- פברואר:** 22
- 22 החייל אלאור אזריה נידון לשנה וחצי מאסר בפועל
- בקשה לדחיית מועד לביצוע צווי הריסה לתשעה מבני קבע ביישוב עפרה: בג"ץ 5023/08 סעיד זהדי מוחמד שחאדה נ' שר הביטחון
- 22 עתירה נגד הבינוי במאחז "תפוח מערב" בשומרון: בג"ץ 2297/15 חאפז מחמוד עבד אלחלים אחמד, ראש מועצת הכפר יאסוף ואח' נ' שר הביטחון ואח'
- מדיניות השב"כ לזמן פעילים פוליטיים לשיחות בלתי פורמליות לכאורה: בג"ץ 5277/13 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שרות הביטחון הכללי
- 23 עתירה נגד צו החרמה והריסת ביתו של המחבל שביצע פיגוע ב-"ארמון הנציב": בג"ץ 799/17 אחמד קונבר נ' מפקד פיקוד העורף
- מרץ:** 23
- ערעור על החלטה שלא להשיב ליליד מזרח ירושלים את רישיונו לישיבת קבע בישראל: עע"מ 3268/14 אכרם עבד אלחאק נ' שר הפנים
- 23 סמכויות אנשי הוקף המוסלמי הירדני בהר הבית: בג"ץ 6421/16 חוג הפרופסורים לחוסן מדיני וכלכלי נ' ראש הממשלה
- אפריל:** 24
- 24 עתירה נגד צווי הגבלה שהוצאו בעניינו של מרדכי ואנונו: בג"ץ 5113/15 מרדכי ואנונו נ' היועץ המשפטי לממשלה
- 24 בקשה לביטול צווי החרמה שהוציא שר הביטחון: בג"ץ 4356/16 חסאן מצלאח נ' שר הביטחון
- מאי:** 25
- 25 בקשה להתיר כניסה מחו"ל לאזור יהודה והשומרון לצורך ביקור בת משפחה: בג"ץ 8566/16 ג'מיל צרצור נ' המפקד הצבאי לאיו"ש
- עתירה בעניין ערעור על החלטת מפקד כוחות צה"ל באיו"ש להחרים כספים החשודים ככספי טרור: בג"ץ 1292/14 סעיד מחמוד עבד אלפתאח חמידאת נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון

יוני : 26

בקשה להארכת מעצרו של פעיל טרור יהודי: בש"פ 4869/17 מדינת ישראל נ' פלוני 26
ערעור על צו כליאה שהוצא נגד המערער מכוח חוק כליאתם של לוחמים בלתי-חוקיים:
עמ"מ 4521/17 פלוני נ' מדינת ישראל 26
עתירה לביטול צו הכרזה על מקרקעין באזור חברון כאדמות מדינה: בג"ץ 4988/15 נאג'ח
ג'מיל אחמד געברי נ' ועדת ערר באזור יהודה ושומרון 27

יולי : 27

פסק הדין בערעור של אלאור אזריה: ע/21,18/17 סמל אלאור אזריה נ' התובע הצבאי
הראשי 27
העדר סמכות להתנות העברת גופותיהם של מחבלים אזרחי ישראל לקבורה בתנאים
שונים: בג"ץ 5887/17 אחמד מוסא ג'בארין נ' משטרת ישראל 27
הריסת בתייהם של מחבלים יהודים: בג"ץ 5376/16 אבו חדיר נ' שר הביטחון 28
תחולת העבירה של מתן שירות לארגון טרור לגבי שירותים שנותנים תושבי עזה לחמאס:
ע"פ 6434/15 מדינת ישראל נ' שביר, ע"פ 838/16 משרהאוי נ' מדינת ישראל 28
ההליך לשינוי השיוך הארגוני של אסירים ביטחוניים: רע"ב 5754/15 מילאד חטיב נ'
שירות בתי הסוהר 28
אי התערבות בהחלטה על פתיחה בחקירה פלילית בגין פציעה מידי צה"ל בגבול ישראל-
לבנון: בג"ץ 1971/15 מוניב רביע אלמסרי נ' הפרקליט הצבאי הראשי 29
שיקולים במתן אזרחות לתושבת קבע שנשואה לפלסטיני: בג"ץ 5894/16 הודא גבארין נ'
רשות ההגירה והאוכלוסין 29
פסק דין נגד הרשות הפלסטינית בגין מעצרים ועינויים של חשודים כמשתפי פעולה: ת"א
5074-03 ע.ג. ואח' נ' הרשות הפלסטינית 30

אוגוסט : 30

צו להריסת בתי מחבלים שביצעו פיגוע בו נרצחה רס"ר הדס מלכא: בג"ץ 5943/17 פלוני
נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית 30
צו להריסת בית מחבל שביצע פיגוע בו נרצח סמל אחי טהרלב: בג"ץ 5942/17 פלוני נ'
מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית 30
הרחקת מסתננים למדינות שלישיות שאינן מדינות מוצאם: עע"מ 8101/15 אלמסגד
גריסוס צגטה נ' שר הפנים 31
סגירת מעבר מנחם בגין למצרים: בג"ץ 3239/17 מיקה סמטנסקי נ' ראש הממשלה 31
שלילת אזרחותו של מחבל ישראלי (וביקורת על פסק הדין): עת"מ 16-05-57857 שר
הפנים נ' עלאא זיוד 32
ענישה למשפחת המחבל שביצע את הטבח בחלמיש: בית המשפט הצבאי ביהודה, תיק
מס' 9133/17, 9131/17, 9209/17, 9132/17, 8346/17 ו-9128/17 32

ספטמבר : 32

ביטול החלטת שר הפנים לשלול תושבות מחברי פרלמנט פלסטינים ממזרח-י: בג"ץ
7803/06 ח'אלד אבו ערפה נ' שר הפנים 33
ביטול ההסדר הפוטר תלמידי ישיבות מגיוס לצה"ל: בג"ץ 1877/14 התנועה למען איכות
השלטון בישראל נ' הכנסת 33
בקשה לחקור את נתניהו בפרשת הצוללות: בג"ץ 6087/17 בנימין אייבי נ' היועץ המשפטי
לממשלה 34

- בקשה לחשיפת הוראות פתיחה באש של המשטרה: ע"מ 10030/16 משטרת ישראל נ'
 34 עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי 34
- גזר דין למבצעי הפיגוע בטיילת ארמון הנציב: תפ"ח 7801-06-16 מדינת ישראל נ' פלוני
 34 (קטין) ואח' 34
- חילוט משלוח אמלגם שנתפס במעבר כרם שלום: עתמ (ת"א) 17520-05-17 אימ
 35 סלימאן נמר סלילה נ' שר הביטחון 35
- אוקטובר :** 35
- פרסום הנימוקים בעתירה לביטול צו והחלטות שהתקבלו כחלק מיישום מתווה עמונה:
 35 בג"ץ 794/17 זיאדה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית 35
- מימוש צווי הריסה שהוצאו למבנים "חצויים" (שחלקם מחוץ לאדמות מדינה) במאחז דרך
 36 האבות: בג"ץ 7292/14 עלי מוחמד עיסא מוסא נ' שר הביטחון 36
- חוקיות הריסת מבנים בשכונת אבו אלעג'אג': בג"ץ 3744/14 שחדה אדעיס נ' ועדת
 36 המשנה לפיקוח על הבניה 36
- שדרוג מעמדם של פלסטינים השוהים בישראל במסגרת הליכי איחוד משפחות: בג"ץ
 37 813/14 פלוני נ' שר הפנים 37
- נובמבר :** 37
- תפיסת והחרמת כלי רכב פרטי של פעיל חמאס שקיבל לידיו כספים מהארגון: בג"ץ
 37 2959/17 נאפז אלשואמרה נ' מדינת ישראל 37
- הריסת מגורי מחבל שביצע פיגוע ירי בכניסה ליישוב כפר אדר: בג"ץ 8161/17 בהאא
 37 אלג'מל נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון 37
- הריסת בית משפחתו של המואשם ברצח יצחק שמרלינג ז"ל: דגנ"ץ 9324/17 אבו אלרוב
 38 נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית 38
- החמרת עונשם של מי שהצטרפו לארגון דעא"ש: ע"פ 6699/17 מדינת ישראל נ' בהאא
 38 אלדין מסארוה 38
- פסק דין מחחי מורה לרשות הפלסטינית ולמבצעי פיגוע לשלם פיצויים לקרובי קורבנות
 39 טרור: ת"א 3361/09 יורשי שרון בן שלום ז"ל נ' הרשות הפלסטינית 39
- גדרה של עבירת העלבת עובד ציבור: רע"פ 5991/13 אליצור סגל נ' מדינת ישראל 39
- דצמבר :** 39
- בג"ץ פסק כי אין סמכות להחזיק בגופות מחבלים לצורכי משא ומתן: בג"ץ 4466/16
 40 מוחמד עליאן נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית 40
- בג"ץ דחה עתירה של פלסטיני והוועד נגד עינויים על החלטת היועמ"ש שלא לפתוח
 40 בחקירה פלילית נגד חוקרי שב"כ (וביקורת על פסק הדין): בג"ץ 5722/12 אסעד אבו גוש נ'
 40 היועץ המשפטי לממשלה 40
- בג"ץ מחק עתירה נגד דרך גישה למאחז שנשללה באופן בלתי חוקי, תוך מתן פרק זמן סביר
 41 למדינה להסדרתה של דרך הגישה: בג"ץ 7780/15 ראש מועצת הכפר לובן אלשרקיה נ'
 41 שר הביטחון 41
- בג"ץ חייב לתת היתר שהייה זמני לתושבים פלסטינים השוהים, שלא כדין, במזרח ירושלים
 41 תקופה ממושכת, אף אם אין להם זכות קניינית במקרקעין: בג"ץ 2386/11 מחמוד צאלח
 41 נ' מנהל הלשכה האזורית למנהל אוכלוסין 41
- בג"ץ דחה עתירה כנגד החלטת המשטרה להרחיק את העותרים מהר הבית: בג"ץ
 42 8871/17 מיכאל פואה נ' מפקד מחוז ירושלים 42

אחריות מזיקת של הרש"פ לפיגוע בבקעה-אל-גרביה במהלך האינתיפאדה השנייה: ע"א
2144/13 עזבון המנוח עמית עמוס מנטין ז"ל נ' הרשות הפלסטינאית. 42

43 עדכונים נוספים

43 ינואר

43 הממשלה העניקה חסינות מתביעה לבנקים שעובדים עם הפלסטינים

43 פברואר:

43 פורסם החלק הראשון של דוח מבקר המדינה בעניין מבצע "צוק איתן".

44 אוגוסט:

44 בג"ץ הורה על הקפאת חוק ההסדרה והוגשה תגובה לעתירה מטעם הממשלה.

44 דצמבר:

העתירות נגד חוק ההסדרה- בג"ץ הורה למדינה להסביר מדוע החוק חוקתי; היועץ
המשפטי לממשלה הגיש תגובה לעתירה לפיה יש להכריז על החוק כלא חוקתי ולבטלו 45

45 ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

45 ינואר:

רשויות התביעה בבלגיה הודיעו כי יעכבו את ציפי לבני לחקירה בגין טענות לביצוע פשעי
מלחמה. 45

מועצת אירופה אישרה דוח המאשים את ישראל ב"הרג שיטתי" בעזה. 45

בית משפט מצרי מחייב את ממשלת מצרים לנקוט הליכים נגד ישראל. 46

ועידת השלום בפריז. 46

פסק דין אמריקאי מחייב את איראן וסוריה לפצות הורי תינוקת שנרצחה בפיגוע: Shmuel

46 Elimelech Braun v. Islamic Republic of Iran

47 פברואר:

הדווח המיוחד של האו"ם קורא להבטיח את ציוותה של מדינת ישראל להחלטה 2334.. 47

נציבות זכויות האדם של האו"ם מגנה את גזר הדין בתיק אלאור אזריה. 47

47 מרץ:

ניתוח ביקורתי של דוח ועדת החקירה של מועצת זכויות האדם על מבצע "צוק איתן" ... 47

פורסם עדכון תקופתי ראשון בדבר יישום החלטה 2334. 48

מועצת זכויות האדם קיבלה ארבע החלטות בעניין ישראל ושטחי '67. 48

מחלקת המדינה האמריקאית מבקרת את התנהלותה של מועצת זכויות האדם. 48

דוח של המועצה הכלכלית-חברתית למערב אסיה מגדיר את ישראל בתור מדינת

אפרטהייד. 49

ארגון זכויות אדם ממליץ לכלול את צה"ל ברשימת הארגונים המפרים זכויות ילדים. 49

פורסם דוח תקופתי של האו"ם בעניין מצב זכויות האדם בשטחים הפלסטיניים. 49

פורסם דוח תקופתי בעקבות החלטת מועצת הביטחון בעניין המצב בלבנון. 50

50 אפריל:

בית משפט אמריקאי אישר קיומו של דיון בתביעה בעניין החרם האקדמי נגד ישראל 50

דוח של HRW מאשים את ישראל במניעת גישה של פעילי זכויות אדם לעזה. 51

51 מאי:

51	סימפוזיון בנושא ההתנחלויות
52	טראמפ חתם על צו הדוחה את ההחלטה בעניין העברת שגרירות ארה"ב לירושלים
52	ניתוח משפטי של ההפצצות הישראליות בסוריה מול האמריקאיות
52	בימ"ש אמריקאי קובע שפייסבוק לא אחראית בשל פרסום תכן מסית לטרור בפלטפורמה שלה
53	מועצת פיפ"א הסירה מסדר היום את הצעת ההחלטה נגד קבוצות הכדורגל מההתנחלויות
53	דוח האו"ם קורא לישראל ליישם את הדין הבינלאומי בעניין מעצרים ביטחוניים
53	מדיניות הסייבר הלאומית של ישראל
54	יוני :
54	פורסם עדכון שני בעקבות החלטת מועצת הביטחון 2334
54	דוח של האו"ם קובע כי ישראל והפלסטינים כשלו בהעמדה לדין על הפרת זכויות אדם
54	האו"ם מביע דאגה מהפסקת החשמל בעזה
55	ביהמ"ש העליון בבריטניה קיבל עתירה נגד הנחיות הממשלה האוסרות על חרם של מדינות זרות
55	מועצת הביטחון של האו"ם האריכה את המנדט של כוח אונדוף
55	יולי :
55	אונסק"ו מכריזה על חברון העתיקה כאתר מורשת בשטח פלסטיני
56	בית משפט קנדי אישר אכיפת פסק דין נגד איראן לפיצוי קורבנות טרור של החיזבאללה
56	בית הדין האירופי ביטל את החלטת הערכאה הראשונה להוציא את חמאס מרשימת הטרור
56	איש חמאס הורשע באוסטריה על פעילות טרור בישראל
57	אוגוסט :
57	עדכון של נציבות האו"ם לזכויות אדם בעניין המצב בעזה
57	בית משפט אמריקאי דחה תביעה נגד גורמים יהודים בטענה כי הם תומכים בפשעי המלחמה שמבצעת ישראל
57	מועצת הביטחון האריכה את מנדט האו"ם בלבנון
58	סימפוזיון על דיני כיבוש
58	ספטמבר :
58	הרשות הפלסטינית התקבלה כחברה באינטרפול
59	נציב זכויות האדם של האו"ם שלח מכתבי אזהרה לחברות הפועלות בהתנחלויות
59	דוח האו"ם מסר דיווח תקופתי על יישום החלטת מועבי"ט 2334 בעניין ההתנחלויות
59	אוקטובר :
59	בית המשפט העליון בארה"ב שמע טיעונים בתיק Jesner v. Arab Bank, העוסק באחריות הבנק למימון פעולות טרור בישראל ובשטחים
60	מדינות נוספות בארה"ב חתמו על צו האוסר על המדינה להתקשר עם חברות המחרימות את ישראל
60	ארה"ב הודיעה רשמית כי תפרוש מחברות באונסק"ו

61	תכנית של האו"ם להקצאת כספים לפיתוח השטחים הפלסטיניים הכבושים.....
61	נובמבר :
61	תובעת בית הדין הפלילי הבינלאומי הודיעה באופן סופי כי לא תפתח בחקירה בעניין אירוע המשט לעזה
62	דצמבר :
62	הכרזת טראמפ על הכרה בירושלים כבירת ישראל.....
62	עדכון רביעי של מתאם האו"ם לתהליך השלום במזרח התיכון למועצת הביטחון, לגבי החלטה 2334.....
63	האיחוד פרסם דוח על ההתנחלויות: 8,000 יחידות דיור קודמו במחצית הראשונה של 2017.....
63	אסיפת המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי בחרה בפלסטין ללשכת האסיפה
63	הפלסטינים החליטו להגיש מסמכי הצטרפות ל-22 אמנות וארגונים בינלאומיים.....
63	ידיעות בינלאומיות
63	דיני מלחמה
63	ינואר :
64	בית המשפט הבריטי אישר קיומה של סמכות מעצר בעיראק ואפגניסטן: Waheed v. Serdar Mohammed v. Ministry of Defense-1 Ministry of Defense.....
64	בית המשפט הבריטי לערעורים פסק בטענות מקדמיות בהליכים בנוגע למעורבות של בריטניה בעינוי עצורים והחזקה במעצר שלא כדין: Rahmatullah (No -1 Belhaj v. Straw 1) v. Ministry of Defence.....
65	הרצאת היועץ המשפטי של בריטניה בעניין מדיניות הגנה עצמית.....
65	דוח בריטי בנושא שימוש בפצצות מצרר בתימן.....
65	פורסמו נתוני הרוגים מפגיעות הצבא האמריקאי מחוץ לאזורי סכסוך במהלך שנת 2016
66	מזכ"ל האו"ם מפרט את תחום סמכותו של המכניזם שיוקם בעניינו של הסכסוך בסוריה
66	תוצאות הבחירות בגמביה ואכיפתן על ידי צבא סנגל.....
66	פברואר :
67	רוסיה טוענת כי אין בסמכותה של העצרת הכללית להקים מכניזם בינלאומי בעניין סוריה
67	ועדת החקירה הבינלאומית בעניין סוריה הגישה דוח למועצת זכויות האדם.....
67	מספר הנפגעים האזרחיים באפגניסטן בשנת 2016 הוא הגדול ביותר מאז שנת 2009...
67	תימן משכה את הסכמתה לפעילות ארה"ב בשטחה.....
68	פאנל מומחים של האו"ם פנה למועצת הביטחון בבקשה שתפעל בעניין ההפרות בתימן
68	דיון בנושא שימוש בכוח בעקבות המצב בגמביה.....
69	מדריך משפטי בעניין קביעת מועד סיומו של סכסוך מזוין לפי הדין הבינלאומי.....
69	מרץ :
69	ועדת החקירה של האו"ם בעניין סוריה פרסמה דוח תקופתי.....

69	ממשל טראמפ מרחיב את סמכות ה-CIA בתחום הסיכול הממוקד
70	ממשל טראמפ מכריז על אזורים בתימן בתור "אזורי סכסוך מזוין"
70	צבא ארה"ב תקף במוסול והביא למותם של כ-200 איש
70	בית משפט בריטי קיצר את עונשו של לוחם בריטי שהוציא להורג פעיל טליבאן
71	אפריל:
71	ארה"ב הפציעה בסוריה בעקבות התקפות בגז כימי
71	מאי:
71	פורסם סיכום חקירה שערכה ארה"ב בעניין הרוגים אזרחיים מתקיפה בעיר מוסול
72	נתוני הרוגים אזרחיים מצביעים על קפיצה במספר ההרוגים בסוריה ועיראק במהלך שנת 2017
72	רוסיה, איראן וטורקיה חתמו על הסכם להקמתם של "אזורי הרגעה" בסוריה
72	HRW: סוריה השתמשה בנשק כימי במספר התקפות על אזרחים
73	יוני:
73	ארה"ב יירטה מל"ט איראני שהתקרב לאזור מניעת החיכוך (ה-deconfliction) בסוריה
73	פורסם דוח בנושא שקיפות במהלך שימוש בכוח
74	תמליל תדרוך תקשורתי של הפנטגון מצביע על כשלים בניהול חקירות
74	פורסם דוח של האו"ם בעניין מצב זכויות האדם באוקראינה לאור העימות המתמשך
74	יולי:
74	דוח של האו"ם מנתח את נתוני הנפגעים האזרחיים באפגניסטן במחצית הראשונה של 2017
75	בית משפט אמריקאי אינו מוסמך לדון בתביעה אזרחית נגד ארה"ב בגין פגיעת מל"ט בתימן
75	קנדה תפצה ותתנצל בפני אסיר לשעבר בגואנטנמו
75	ספטמבר:
75	חוקיות תקיפת השיירה של לוחמי דאעש
76	ועדת האו"ם לחקירת פשעי המלחמה בסוריה פרסמה דוח תקופתי
76	מועצת זכויות האדם פרסמה דוח בעניין המצב בתימן
77	אוקטובר:
77	חקירת האו"ם בדבר שימוש בנשק כימי בסוריה
77	נובמבר:
77	מועצת הביטחון כשלה בהארכת המנדט של הפאנל החוקר שימוש בנשק כימי בסוריה
78	המצב ההומניטרי בתימן עקב המלחמה וניתוח בראי המשפט הבינלאומי ההומניטרי
78	דצמבר:
78	שופטת בארה"ב הורתה לממשל, המחזיק אזרח אמריקאי במעצר בעיראק, להעניק לאיגוד חירויות האזרח האמריקאי (ACLU) גישה מידית לעצור
78	מאבק בטרור
79	מרץ:

79	פעילות של כוחות מזוינים במסגרת עימות מזוין יכולה להיחשב למעשה טרור.....
79	ארה"ב מבקשת מירדן את הסגרתה של פעילת חמאס.....
79	אפריל:
79	דוח של מזכ"ל האו"ם מציג תכנית לקיומה של רפורמה בתחום הלחימה בטרור.....
80	מצרים מכריזה על מצב חירום בעקבות התקפת טרור.....
80	מאי:
80	דווח האו"ם טוען כי מדיניות הלוחמה בטרור של סעודיה עלולה לפגוע בזכויות אדם.....
80	יוני:
80	הוכנסו תיקונים ברשימת ארגוני הטרור של מחלקת המדינה האמריקאית.....
81	תוקן החוק ללוחמה בטרור ביפן.....
81	סין העבירה חוק מודיעין חדש.....
81	יולי:
81	החלטה של מועצת הביטחון בעניין לחימה בטרור.....
82	שופט בריטי דחה תביעה התוקפת תכנית ממשלתית ללחימה בטרור.....
82	מחלקת המדינה האמריקאית פרסמה את דוח הטרור לשנת 2016.....
82	קולומביה העניקה חנינה ללוחמי FARC נוספים.....
83	אוגוסט:
83	טראמפ הכריז על אסטרטגיה חדשה בלחימה באפגניסטן.....
83	הבית הלבן פרסם מכתב בנושא הבסיס המשפטי לשימוש בכוח בסוריה.....
83	אוקטובר:
83	צרפת העבירה חקיקה חדשה נגד טרור.....
	הנשיא טראמפ פרסם מזכר בנושא אינטגרציה, שיתוף ושימוש במידע למטרות הגנה על
84	אזרחים אמריקאים מאיומי ביטחון לאומי.....
84	נובמבר:
	הנשיא טראמפ החזיר את צפון קוראה לרשימת מדינות התומכות בטרור, לאחר תשע
84	שנים.....
85	התקפת הטרור בניו יורק והטיפול של ארה"ב במבצע ההתקפה.....
85	דצמבר:
	מועצת הביטחון אימצה החלטה המחזקת אמצעים להתמודדות עם האיום הנובע מחזרת
85	טרוריסטים מאזורי עימות.....
85	משפט בינלאומי פלילי
85	ינואר:
85	ראש ממשלת קוסובו לשעבר נעצר בצרפת בגין ביצוע פשעי מלחמה.....
86	האיחוד האפריקאי קורא לעזיבה המונית של בית הדין הפלילי הבינלאומי.....
	בית הדין הפלילי הבינלאומי קבע כי הוא מוסמך לדון בפשעים שעבר נאשם נגד כוחותיו
86	שלו.....
86	פברואר:

87	בית המשפט בדרום אפריקה דחה את החלטת הממשלה לפרוש מבית הדין הפלילי הבינלאומי
87	נשיא גמביה ביטל את הודעת קודמו בדבר פרישה מבית הדין הפלילי הבינלאומי
87	בית משפט שבדי גזר עונש מאסר עולם על פעיל אופוזיציה סורי
88	פנייה לבית הדין הפלילי הבינלאומי בבקשה שיקיים חקירה בעניין מתקני הפליטים האוסטרלים
88	מרץ :
88	בית הדין הבינלאומי לצדק דחה את הבקשה לבחון מחדש את פסיקתו בעניין השמדת העם בבוסניה
88	איטליה העניקה חנינה חלקית לסברונה דה סוסה וביטלה את בקשת ההסגרה שלה
89	בית הדין הפלילי הבינלאומי פסק פיצויים לנפגעי עבירה
89	אפריל :
89	בית משפט הולנדי הרשיע סוחר הולנדי שסיפק נשק לליבריה בגין פשעי מלחמה
89	בית הדין לפשעי מלחמה שהקים האו"ם בקמבודיה הרשיע שלושה נאשמים
90	יוני :
90	בית הדין הפלילי הבינלאומי קבע כי הוא מחזיק בסמכות לשפוט בעניינו של נטאגנדה ..
90	בית הדין הפלילי הבינלאומי קורא למעצרו של סוף אל-אסלאם קדאפי בעקבות שחרורו מהשבי
91	בית משפט הולנדי קבע כי כוחות שמירת שלום הולנדים אחראים חלקית למותם של מאות מוסלמים במלחמת בוסניה ב- 1995
91	בית משפט טורקי הרשיע שופט לפשעי מלחמה בבית דין של האו"ם בגין חברות בארגון טרור
91	יולי :
91	החלטה בעניין דרום אפריקה על אי כיבוד צו המעצר שהוצא לנשיא סודן
91	ביהמ"ש בבריטניה קבע שאין בסיס להעמיד לדין את טוני בלייר על תוקפנות
92	חשודים בהיעלמותו של המטוס המלזי יועמדו לדין בפני בית משפט הולנדי
92	אוגוסט :
92	בית הדין הפלילי הבינלאומי הורה על מתן פיצויים בתיק הנוגע להרס אתרי מורשת
92	בית הדין הפלילי הבינלאומי הוציא צו מעצר נגד אדם החשוד בביצוע פשעי מלחמה בלוב
93	בית משפט פדרלי אמריקאי אישר הסגרה לספרד של חשוד במעורבות בטבח במסגרת מלחמת האזרחים באל-סלבדור
93	בית משפט אמריקאי לערעורים ביטל הרשעה אחת והורה על שינוי עונשם של שלושה מתוך ארבעה עובדים לשעבר בחברת בלאקוויטר שהורשעו בגין הרג אזרחים בעיראק ...
93	התפטרות ראש צוות החקירה של הפשעים בסוריה
94	ספטמבר :
94	מועצת הביטחון הורתה על הקמת צוות חקירה בעניין הפשעים שמבצע דאעש
94	קריאה לבית הדין הפלילי הבינלאומי לחקור את הפשעים בבורונדי
94	אוקטובר :

94	בורונדי הודיעה רשמית על פרישתה מבית הדין הפלילי הבינלאומי
95	חייל מצבא סוריה הורשע בביצוע פשע מלחמה על ידי בית משפט בשוודיה
95	נובמבר :
	תובעת בית הדין הפלילי הבינלאומי הגישה בקשה לאישור פתיחה בחקירה של פשעים
95	שבוצעו לכאורה באפגניסטן, לרבות על ידי אנשי צבא ארצות הברית וה- CIA
	רטקו מלאדיץ', שהורה, בין היתר, על הטבח בסרברניצה, הורשע על ידי בית הדין הפלילי
96	הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר ברצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה
	שופטי בית הדין הפלילי הבינלאומי אישרו לתובעת בית הדין לפתוח בחקירה ביחס
96	לבורונדי
	שופטי בית המשפט העליון של ונצואלה הנמצאים בגלות וכן התובעת הראשית המודחת
	הגישו תלונה לבית הדין הפלילי הבינלאומי כנגד נשיא ונצואלה בגין פשעים נגד האנושות
97	
	פסק הדין האחרון של בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר מצא מנהיגים
97	קוראטים בוסניים אשמים ואישר את גזרי הדין שלהם
97	דוח סיכום הפעילות השנתית של בית הדין הפלילי הבינלאומי
97	דצמבר :
	הופעלה סמכות בית הדין הפלילי הבינלאומי ביחס לפשע התוקפנות
98	שלושה פשעים נוספו לרשימת פשעי המלחמה שבסמכות בית הדין הפלילי הבינלאומי
	פורסם דוח משרד התובעת של בית הדין הפלילי הבינלאומי בדבר בדיקות מקדמיות לשנת
98	2017
	בית הדין הפלילי הבינלאומי מצא כי ירדן הפרה את חוקת רומא והפנה אותה לטיפול
99	אסיפת המדינות החברות ומועצת הביטחון
99	הצהרת הנציג האמריקאי באסיפת המדינות החברות של בית הדין הפלילי הבינלאומי ..
100	בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר סיים את פעילותו
	דווח האו"ם לנושא עינויים דורש מארה"ב להפסיק את מדיניות הפטירה מעונש של פקדי
100	ממשל ביחס לפשע העינויים
100	זכויות אדם :
100	ינואר :
	אוקראינה הגישה תביעה נגד רוסיה בבית הדין הבינלאומי לצדק
101	ארה"ב מרחיבה את הסנקציות על צפון קוריאה בגין הפרת זכויות אדם
101	ארה"ב מסירה חלק מן הסנקציות שהטילה על סודן
101	ארה"ב מטילה סנקציות על חמישה בכירים בממשל הרוסי בשל פגיעה בזכויות אדם ..
102	פברואר :
	חוק צרפתי יטיל אחריות על תאגידים בגין הפרות זכויות אדם שבוצעו על ידי חברות הבת
102	שלהן
102	מרץ :
102	מחלקת המדינה האמריקאית פרסמה דוח בעניין מצב זכויות האדם לשנת 2016
	בית הדין האירופי לזכויות אדם דחה תביעתו של חשוד בטרור בגין ביטול אזרחותו
102	הבריטית

בית הדין האירופי לצדק פסק כי הנפקת אשרות מטעמים הומניטריים כפופה לחוקים הפנימיים של מדינות האיחוד ולא לחקיקה הכללית של האיחוד האירופי	103
פורסם דוח של האו"ם בעניין מצב זכויות האדם באוקראינה	103
איראן מטילה סנקציות על 15 חברות אמריקאיות המסייעות למדינת ישראל	103
אפריל:	104
מחלקת האוצר האמריקאית הטילה סנקציות על בתי סוהר איראניים בשל הפרות זכויות אדם	104
בית הדין לצדק בהאג פסק בעניין אמצעים זמניים שביקשה אוקראינה בתביעתה נגד רוסיה	104
בית הדין האירופי לצדק אישר החלטת בית משפט גרמני למנוע וזת לימודים מסטודנטית איראנית	104
דוח של האו"ם בעניין עינויי עצורים באפגניסטן	105
מאי:	105
נציב זכויות האדם של האו"ם טוען כי צעדי החירום בהם נוקטת מצרים פוגעים בזכויות אדם	105
דוח של האו"ם קובע כי התקיימו הפרות נרחבות של זכויות אדם בדרום סודן	105
פורסם דוח תקופתי של האו"ם בעניין עינויים באפגניסטן, ארגנטינה, בחרין, לבנון, פקיסטן ודרום קוריאה	106
יוני:	106
בית הדין האירופי לזכויות אדם קבע שהטפה לאלימות אינה מוגנת על ידי חופש הביטוי	106
איטליה חוקקה חוק הקובע איסור פלילי על עינויים	106
בית הדין האירופי לזכויות אדם אישר איסור על לבישת ניקאב בבליה	106
אוגוסט:	107
ועדת האו"ם נגד עינויים פרסמה ממצאים תקופתיים בעניין אנטיגואה, ברבודה, פרגוואי, אירלנד ופנמה	107
ספטמבר:	107
דוח של האו"ם קובע כי רוסיה מבצעת הפרות של זכויות אדם בחצי האי קרים	107
נובמבר:	107
בכירים לשעבר בצבא ארגנטינה נידונו למאסר עולם בגין רצח אזרחים ב"טיסות המוות"	108
דצמבר:	108
מועצת אירופה פתחה בהליכים נגד אזרבייג'ן נוכח המשך החזקתה במעצר של חבר אופוזיציה	108
דיני סייבר	108
ינואר:	108
משרדו של ראש המודיעין הלאומי האמריקאי פרסם דוח בעניין הפעולות הקיברנטיות של רוסיה	108
התגובה האמריקאית להתערבות הקיברנטית של רוסיה בבחירות	109
פברואר:	109

109	פורסם מדריך טאלין 2.0.....
109	מרץ :
110	משרד המשפטים האמריקאי הגיש כתב אישום נגד ארבעה פעילי סייבר רוסים
110	סין פרסמה מסמך אסטרטגיית שיתוף פעולה בין-לאומי בענייני סייבר
110	אפריל :
110	סין פרסמה נהלים חדשים בעניין העברת מידע דיגיטלי
111	מייקרוסופט הציעה כינונה של אמנת ז'נבה בעניין סייבר
111	מאי :
111	בית המשפט אישר הגשת תביעה נגד המועצה לביטחון לאומי בשל שימוש בתוכנת מעקב
112	בית משפט אוסטרי קבע כי על פייסבוק למחוק פוסטים הכוללים "משפטי שנאה"
112	יוני :
112	קבוצת מומחים של האו"ם לא הגיעה להסכמה על כללים משפטיים מחייבים בתחום הסייבר
112	יולי :
112	בית משפט קנדי הורה לגוגל לחסום גישה לאתר הפוגע בזכויות יוצרים בכל מנועי החיפוש שלה
113	ספטמבר :
113	בית המשפט בקניה ביטל את הבחירות לנשיאות בשל התערבות סייבר
113	נובמבר :
113	הבית הלבן חשף לראשונה את ההליך לפיו הממשל קובע אם לחשוף פגמי תוכנה שיכולים להפוך לנשק סייבר
114	דצמבר :
114	ארה"ב הודיעה כי היא מייחסת את התקפת הסייבר הכלל-עולמית של מאי 2017 לצפון קוריאה
114	מדיניות ארה"ב ביחס למבצעי סייבר לפי מסמך האסטרטגיה לביטחון לאומי שפרסם ממשל טראמפ
115	נשק וסנקציות
115	מרץ :
115	מועצת הביטחון גינתה את ניסוי הגרעין של צפון קוריאה
115	מאי :
115	ארה"ב הטילה סנקציות על סין בשל תמיכה בתכנית הטילים הבליסטיים של איראן ...
115	יוני :
116	מועצת הביטחון הרחיבה את הסנקציות על צפון קוריאה
116	יולי :
116	הנשיא טראמפ אישר כי איראן עומדת בתנאי הסכם הגרעין
116	נחתמה אמנה של האו"ם האוסרת באופן גורף על נשק גרעיני
117	בימ"ש בריטי קבע כי בריטניה יכולה להמשיך למכור נשק לסעודיה
117	אוגוסט :

117	מועצת הביטחון הטילה סנקציות חדשות על צפון קוריאה
117	ספטמבר:
118	מועצת הביטחון הטילה סנקציות חדשות על צפון קוריאה
118	ארצות הברית הטילה סנקציות נוספות על צפון קוריאה
118	ארצות הברית הטילה סנקציות חדשות על איראן
118	מועצת הביטחון הטילה סנקציות על מי שפועל נגד השלום במאלי
119	אוקטובר:
119	הנשיא טראמפ הודיע על התנערות מהסכם הגרעין עם איראן והותיר לקונגרס להחליט בעניין המשך הסנקציות
119	משרד האוצר האמריקאי הטיל סנקציות על ישויות ממשלתיות ופקידי ממשל צפון קוריאנים נוספים
120	נובמבר:
120	שרי החוץ של האיחוד האירופי אישרו סנקציות כלכליות כנגד ונצואלה
120	הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית דיווחה כי איראן לא מפרה את הסכם הגרעין
120	דיון באו"ם על מערכות נשק אוטונומיות
121	דצמבר:
121	ייצוא נשק באסטרטגיית הביטחון הלאומי של ארה"ב - ניתוח ביקורתי
121	דיני הגירה:
121	יוני:
121	האיחוד האירופי פותח בהליכים נגד הונגריה, צ'כיה ופולין בגין סירובן להעביר לשטחן מבקשי מקלט
121	אוסטרליה תעניק פיצויים לפליטים שהוחזקו במתקן כליאה מחוץ ליבשת
122	ספטמבר:
122	בית הדין האירופי לצדק דחה עתירה של סלובקיה והונגריה לגבי החובה לקבל פליטים לתחומיהן
122	אוקטובר:
122	פסק דין של בית הדין האירופי לזכויות אדם בדבר הפעלת סמכות של רשויות ספרד כלפי מהגרים בגבול ובדבר גירושים קולקטיביים
123	הממשל האמריקאי פרסם צו נשיאותי חדש בעניין הכנסת פליטים
123	אוסטרליה החלה בסגירת מתקן המעצר לפליטים שבאי מנוס
123	דוח של HRW: ירדן מגרשת פליטים סורים ללא הליך הוגן
124	נובמבר:
124	מחלקת המדינה האמריקאית סגרה את התכנית לפליטים קטינים ממרכז אמריקה
124	דצמבר:
124	הנציבות האירופית מפנה לבית הדין האירופי את צ'כיה, הונגריה ופולין בשל הפרת חובותיהן בעניין מהגרים
124	ממשל טראמפ הודיע על פרישה מהשתתפות ביחמת האו"ם לעיצוב כללים בינלאומיים בעניין הגירה
125	התפתחויות מדיניות ודיפלומטיות

מרץ:	125
השפעת הצטרפותה של מרוקו לאיחוד האפריקאי על הסכסוך בעניין סהרה המערבית	125
בית הדין האירופי לצדק הותיר את הסנקציות על רוסיה על כן.....	125
ראש ממשלת בריטניה הפעילה את סעיף 50 לאמנת ליסבון.....	125
יוני:	126
סמכות בית הדין לצדק בהאג בסכסוך בנושא ריבונות בין בריטניה ומאוריציוס.....	126
ספטמבר:	126
הכורדים הצביעו במשאל עם בעד עצמאות.....	126
ממשלת קולומביה ומורדים של ה- ELN הסכימו על הפסקת אש.....	127
אוקטובר:	127
ההכרזה על עצמאות קטלוניה.....	127
ניתוח הסכסוך במיאנמר בראי סוגיית חסרי המדינה בדרום מזרח אסיה.....	128
חקיקה אמריקאית בעניין נשים, שלום וביטחון לאומי.....	128
נובמבר:	128
ברית חדשה של מדינות אירופאיות לשותפות בהגנה וביטחון.....	128
בית המשפט העליון של עיראק פסק כי משאל העם הכורדי בדבר עצמאות אינו חוקתי.....	129
בית המשפט הספרדי ביטל את הכרזת העצמאות של קטלוניה.....	129
דצמבר:	129
הנציבות האירופית נקטה בצעדים לטיפול בצמצום העצמאות השיפוטית של בתי המשפט בפולין; פולין העבירה חקיקה חדשה המחזקת את שליטת הממשל בבתי המשפט.....	129
ממשל טראמפ	130
ינואר:	130
טראמפ פרסם צו המגביל את כניסתם של מהגרים ממדינות מוסלמיות לארה"ב.....	130
טראמפ פרסם צו בעניין שמירה על ביטחון הפנים האמריקאי.....	130
טראמפ פרסם מזכר נשיאותי בעניין הלחימה ב"מדינה האסלאמית".....	131
טראמפ מינה את סטיב באנון לחבר במועצה לביטחון לאומי.....	131
מרץ:	131
הנשיא טראמפ חתם על צו הגירה נשיאותי חדש.....	131
פרשות טראמפ ועדות ראש ה-FBI.....	132
אפריל:	132
פורסם מזכר נשיאותי מעודכן בעניין שינויים ארגוניים במטה לביטחון לאומי.....	132
מאי:	132
הסנאט דורש ממייקל פלין לספק מסמכים הנוגעים לחקירה בעניין מעורבותה של רוסיה בבחירות.....	133
טענות בדבר הדלפות של מידע מסווג על ידי הנשיא טראמפ.....	133
רוברט מולר מונה לחוקר מיוחד בחקירה בעניין מעורבותה של רוסיה.....	133
עסקת הנשק בין ארה"ב וערב הסעודית.....	134

יוני : 134

134 ממשל טראמפ החליט על פרישה מהסכם האקלים

134 נבחנת האפשרות כי טראמפ מעורב בשיבוש הליכי חקירה

ביהמ"ש העליון האמריקאי קבע כי ידון בחוקיות צו ההגירה של ממשל טראמפ וצמצם את

135 היקף צו המניעה שמנע יישום של צו ההגירה

יולי : 135

135 אושר חוק המטיל סנקציות חדשות נגד רוסיה, צפון קוריאה ואיראן

ספטמבר : 135

135 צו הגירה חדש מגביל את כניסתם לארה"ב של אזרחי שמונה מדינות

136 הסנאט העביר תקציב ביטחון בסך 700 מיליארד דולר שיר

ידיעות מתוך ישראל

חקיקה

ינואר :

תיקון פקודת הראיות: פסקי דין צבאיים קבילים כראיה במשפט האזרחי

הממצאים והמסקנות של פסק דין של בית משפט צבאי יהיו קבילים כראיה במשפט האזרחי ביום 17 בינואר אושר סופית החוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 18), התשע"ז-2017, שקבע כי הממצאים והמסקנות של פסקי הדין בבתי המשפט הצבאיים ביהודה ושומרון יהיו קבילים כראיה במשפט אזרחי בישראל, בדומה לפסקי דין פליליים של בתי המשפט בישראל (16 בינואר, אתר הכנסת).

פברואר :

חוק הסדרת ההתיישבות ביהודה והשומרון

ביום 6 בפברואר אישרה הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את הצעת החוק להסדרת ההתיישבות ביהודה והשומרון, התשע"ז-2016, ברוב של 60 חברי כנסת, לעומת 52 מתנגדים. החוק מבקש להסדיר את מעמדם של אלפי בתים בהתנחלויות, שנבנו או הורחבו ללא הליך

מוסדר, על קרקעות שזכויות השימוש בהן אינן נתונות בידי רשויות המדינה, ובלבד שהדבר נעשה בתום לב או בהסכמת רשויות המדינה. לפי ההסדר המוצע בחוק, אם לא הוכיח אדם את בעלותו על הקרקע, היא תירשם על שם הממונה על הרכוש הממשלתי באזור יהודה והשומרון, ואם הוכיח אדם את בעלותו על הקרקע, יופקעו זכויות השימוש ויועברו לממונה, ואותו אדם יהיה זכאי לדמי שימוש במקרקעין או לקרקע חלופית; בעל זכויות במקרקעין הרואה עצמו נפגע מההפקעה, רשאי להגיש השגה לוועדת השגות. ההפקעה תעמוד בתוקפה עד להכרעה מדינית בדבר מעמדו של האזור וההתיישבות בו (6 בפברואר, [אתר הכנסת](#)).

חוק הכללת אמצעי זיהוי ביומטריים ונתוני זיהוי במסמכי זיהוי ובמאגרי מידע
ביום 27 בפברואר אישרה הכנסת את **הצעת חוק הכללת אמצעי זיהוי ביומטריים ונתוני זיהוי ביומטריים במסמכי זיהוי ובמאגר מידע (תיקון והוראת שעה), התשע"ז-2016** ברוב של 39 חברי כנסת, לעומת 29 מתנגדים. ההצעה נועדה לתקן את ההסדרים שנקבעו בחוק המאגר הביומטרי לקראת החלתו על כלל תושבי המדינה, והיא בנויה מהוראת קבע והוראות שעה. לפי הוראת הקבע יהיה מאגר ביומטרי של תמונות פנים בלבד. בנוסף לכך, נקבעה הוראת שעה לפיה אדם יוכל לתת הסכמה שטביעות האצבע שלו יוכנסו למאגר. בהצעה הנוכחית הוכנסו שינויים משמעותיים לעומת הנוסח הראשוני. בין השאר הוחלט כי לא יישמרו במאגר טביעות אצבע של קטינים מתחת לגיל 16, וכן כי עד שיאושרו התקנות בכנסת לא תוכל המשטרה להשתמש במאגר בכלל. כמו כן, על ראש מערך הסייבר לערוך בדיקות כל שנה וחצי למציאת חלופות טכנולוגיות לטביעות האצבע (27 בפברואר, [אתר הכנסת](#)).

מרץ:

חוק הכניסה לישראל (תיקון 27) – אי מתן אשרה לקורא לחרם על ישראל
ביום 6 במרץ התקבל **חוק הכניסה לישראל (תיקון מס' 27), התשע"ז-2017**, לפיו, לא יינתנו אשרה ורישיון ישיבה מכל סוג שהוא לאדם שאינו אזרח ישראלי או תושב קבע בישראל, אם הוא, הארגון או הגוף שהוא פועל עבורו, פרסם ביוזעין קריאה פומבית להטלת חרם על מדינת ישראל או התחייב להשתתף בחרם כאמור. החוק מעניק לשר הפנים את הסמכות לתת אשרה ורישיון לאדם כאמור, מטעמים מיוחדים שיירשמו. בדברי ההסבר להצעת החוק נכתב: "בשנים האחרונות גוברות הקריאות לחרם על מדינת ישראל. נראה כי זוהי חזית חדשה של מלחמה כנגד ישראל, אשר עד כה נמנעה המדינה מלהיערך אליה כראוי. מטרת החוק היא למנוע מאנשים או מנציגים של חברות, עמותות או ארגונים הקוראים לחרם על ישראל, לפעול בתוך שטחי מדינת ישראל לקידום רעיונותיהם" (6 במרץ, [אתר הכנסת](#)).

חוק האזרחות (תיקון 13) – דיון בביטול אזרחות שלא בנוכחות האזרח
ביום 6 במרץ התקבל **חוק האזרחות (תיקון מס' 13), התשע"ז-2017**, לפיו, בית המשפט יהיה רשאי, לבקשת שר הפנים, להורות שהדיון על ביטול אזרחותו של אזרח יתקיים שלא בנוכחותו אם לא ניתן לאתרו או למסור לו הזמנה כקבוע בחוק. החוק מתיר לבית המשפט להורות, לבקשת

שר הפנים, לתקופה הקבועה בחוק, כי לא תותר כניסתו של אדם היושב דרך קבע מחוץ לישראל ושהוגשה בקשה לביטול אזרחותו אם השתכנע כי יש בכניסתו סכנה ממשית לביטחון המדינה או לשלום הציבור ואין דרך אחרת למונעה. הקושי בתיקון הנו בקיומו של הליך השולל זכות בסיסית של אדם וזאת בלא שהוא נוכח בתהליך זה. עם זאת, התיקון מנסה להתמודד עם קושי זה על ידי צמצום הסמכות למקרים המיוחדים הקבועים בחוק (6 במרץ, [אתר הכנסת](#))

חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה (תיקון 34) - הקלות בקריטריונים לנפגעים בחו"ל

ביום 21 במרץ התקבל [חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה \(תיקון מס' 34\)](#), [התשע"ז-2017](#), אשר מסמיך את הוועדה המאשרת להכיר בפעולת איבה שארעה מחוץ לישראל, כל עוד הפעולה נעשתה מטעם ארגון שאחת ממטרותיו היא פגיעה בישראל, באזרחיה או ביהודים. בכך, מרחיב התיקון את מתן התמלוגים, שעד כה התאפשר רק במקרים בהם הפעולה עצמה כוונה כלפי ישראל או העם היהודי. התיקון לחוק מוציא מתחולתו פעולות שהתרחשו במדינות המנויות בס' 2א לחוק למניעת הסתננות (קרי במדינות ערב). בדברי ההסבר נאמר שהתיקון נעשה בשל העלייה במספר אירועי הטרור הבינלאומיים ומתוך הבנה כי למדינת ישראל מחויבות לעזור ולסייע למי שנפגע מפעולות איבה, גם אם אלו התרחשו לא מהמניעים הקבועים בחוק הקיים (21 במרץ, [אתר הכנסת](#)).

יוני:

חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה ושומרון - שיפוט בעבירות ועזרה משפטית

ב-26 ביוני התקבלה בקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה ושומרון - שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), [התשע"ז-2017](#). החוק מאריך את תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה ושומרון) בחמש שנים נוספות, היינו עד לשנת 2022. מטרתו של החוק להסדיר את מצב המשפטי של אזרחי ישראל הגרים באזורי יהודה ושומרון, תוך החלת הדינים הישראליים ומתן סמכויות שיפוטיות לבתי המשפט בישראל לגבי עבירות שנעשות על ידי ישראלים בשטחים אלו (26 ביוני, [אתר הכנסת](#)).

הארכת תוקף צו האזרחות והכניסה לישראל – מגבלות על איחוד משפחות

ב-12 ביוני אישרה מליאת הכנסת את הארכת תוקף צו האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה) [התשע"ה-2015](#) הקובע מגבלות על איחוד משפחות בשנה נוספת. החוק קובע מגבלות על מתן אזרחות, רישיונות ישיבה והיתרי שהייה בישראל לתושבי אזור יהודה ושומרון וחבל עזה ולתושבי ואזרחי איראן, לבנון, סוריה ועיראק במקרים של איחוד משפחות. יו"ר ועדת חוץ וביטחון, ח"כ אבי דיכטר, הסביר כי תכלית החוק היא ביטחונית וזאת על רקע מעורבותם של פלסטינים באירועי טרור והעובדה כי תעודות זהות מאפשרות תנועה חופשית. מנגד, חברי כנסת מהרשימה המשותפת הביעו מחאה על הארכת החוק בטענה כי הוא איננו דמוקרטי, כי הוא פוגע בזכויות אדם וכי הוא לא נועד למטרות ביטחוניות, אלא להצדקת אפליה (12 ביוני, [אתר הכנסת](#)).

חוק האזנת סתר (תיקון מס' 6) – הרחבת סמכות ההאזנה לעובדי מערכת הביטחון

ב-24 ביולי **התקבלה בקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק האזנת סתר (תיקון מס' 6) התשע"ז-2017**. טרם התיקון, איפשר החוק לשר הביטחון וראש הממשלה להעניק היתר ל-15 יום, להאזנה לשיחות עובד מערכת הביטחון שהתנהלו במכשיר קשר אלחוטי או בטלפון סלולרי שניתן לו על ידי מעסיקו, לשם מניעה ואיתור דליפות מידע. התיקון מרחיב את תחולת החוק ומאפשר מתן היתר להאזנה לכל טלפון נייד, טלפון חכם, הודעות אי-מייל, מסרונים, הודעות הנשלחות באמצעות יישומונים להעברת מסרים מידיים או באמצעות רשתות חברתיות. מנגד, הוספו הוראות לפיהן יש ליידע את העובדים על אפשרות ההאזנה וכן חובה לצמצם את הפגיעה בפרטיות ככל הניתן (3 ביולי, **אתר הכנסת**).

חוק סמכויות לשם מניעת ביצוע עבירות באמצעות אתר אינטרנט

ב-17 ביולי, אישרה מליאת הכנסת סופית בקריאה שנייה ושלישית את הצעת **חוק סמכויות לשם מניעת ביצוע עבירות באמצעות אתר אינטרנט, התשע"ז-2017**. החוק קובע לראשונה בחקיקה הסדר המחייב ספקי אינטרנט לחסום גישה לאתרי אינטרנט שבהם מתבצעות עבירות, או להורות לשירות איתור אינטרנט (מנועי חיפוש) להוריד את תוצאות החיפוש של אותם אתרים. כמו כן, החוק מאפשר אף מתן צו המורה על הסרת האתר משרת האינטרנט. עוד קובע החוק כי תחסום הגישה לאתרי אינטרנט שמתבצעות בהם עבירות מסוימות כמו הימורים בלתי חוקיים, פרסום תועבה המציג קטינים, פרסום מודעות זנות, מכירת סמים מסוכנים וסמי פיצוציה ואתרי אינטרנט של ארגוני טרור ואף יורדו תוצאות החיפוש של אותם אתרים. על-מנת שלא ייפגעו אתרים "תמימים" נוספו הוראות בעניין בחינה מאוזנת של מגוון שיקולים בטרם יינתן צו חסימה לאתרים. כן נקבע כי צו שכזה יוכל להינתן רק על-ידי שופט מחוזי ייעודי לעניין זה (17 ביולי, **אתר הכנסת**).

חוק האזנת סתר (תיקון מס' 6) – הרחבת סמכות ההאזנה לעובדי מערכת הביטחון

ב-24 ביולי **התקבלה בקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק האזנת סתר (תיקון מס' 6) התשע"ז-2017**. טרם התיקון, איפשר החוק לשר הביטחון וראש הממשלה להעניק היתר ל-15 יום, להאזנה לשיחות עובד מערכת הביטחון שהתנהלו במכשיר קשר אלחוטי או בטלפון סלולרי שניתן לו על ידי מעסיקו, לשם מניעה ואיתור דליפות מידע. התיקון מרחיב את תחולת החוק ומאפשר מתן היתר להאזנה לכל טלפון נייד, טלפון חכם, הודעות אי-מייל, מסרונים, הודעות הנשלחות באמצעות יישומונים להעברת מסרים מידיים או באמצעות רשתות חברתיות. מנגד, הוספו הוראות לפיהן יש ליידע את העובדים על אפשרות ההאזנה וכן חובה לצמצם את הפגיעה בפרטיות ככל הניתן (3 ביולי, **אתר הכנסת**).

חוק סמכויות לשם מניעת ביצוע עבירות באמצעות אתר אינטרנט

ב-17 ביולי, אישרה מליאת הכנסת סופית בקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק סמכויות לשם מניעת ביצוע עבירות באמצעות אתר אינטרנט, התשע"ז-2017. החוק קובע לראשונה בחקיקה הסדר המחייב ספקי אינטרנט לחסום גישה לאתרי אינטרנט שבהם מתבצעות עבירות, או להורות לשירות איתור אינטרנט (מנועי חיפוש) להוריד את תוצאות החיפוש של אותם אתרים. כמו כן, החוק מאפשר אף מתן צו המורה על הסרת האתר משרת האינטרנט. עוד קובע החוק כי תחום הגישה לאתרי אינטרנט שמתבצעות בהם עבירות מסוימות כמו הימורים בלתי חוקיים, פרסום תועבה המציג קטינים, פרסום מודעות זנות, מכירת סמים מסוכנים וסמי פיצוציה ואתרי אינטרנט של ארגוני טרור ואף יורדו תוצאות החיפוש של אותם אתרים. על-מנת שלא ייפגעו אתרים "תמימים" נוספו הוראות בעניין בחינה מאוזנת של מגוון שיקולים בטרם יינתן צו חסימה לאתרים. כן נקבע כי צו שכזה יוכל להינתן רק על-ידי שופט מחוזי ייעודי לעניין זה (17 ביולי, אתר הכנסת).

דצמבר:

חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 81) (הוראות לעניין המלצה של רשות חוקרת

ב-28 בדצמבר אישרה מליאת הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 81) (הוראות לעניין המלצה של רשות חוקרת), התשע"ח-2017 ("חוק ההמלצות"). בהצעת החוק תמכו 59 חברי כנסת ו-54 התנגדו. הצעת החוק קובעת שבעת העברת חומר חקירה על ידי המשטרה או רשות חוקרת אחרת- למעט השב"כ- לפרקליטות, לא תצרף הרשות החוקרת את עמדתה בכתב לעניין הגשת כתב אישום. בנוסף, בחקירות שבליטוי פרקליט, לא תצרף הרשות החוקרת גם את עמדתה בכתב לעניין התשתית הראייתית לביסוס האשמה (האם הראיות מספיקות לאישום), אלא לבקשת היועץ המשפטי לממשלה או פרקליט המדינה. העברת עמדות כאמור לאדם שלא היה מוסמך לקבלן מהווה עבירה שדינה שלוש שנות מאסר. הוראות החוק המוצע לא יחולו על חקירה שנפתחה לפני תחילתו של החוק. על פי דברי ההסבר להצעת החוק, תפקיד המשטרה הוא לחקור והיא אינה בעלת ידע וכלים לשפוט את תקפות הראיות ולהחליט על העמדה לדין, פעולה שמצויה בסמכות הפרקליטות (28 בדצמבר, כנסת ישראל).

חוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט) (הוראת שעה), התשע"ח-2017

ב-11 בדצמבר אישרה הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את הצעת החוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט) (הוראת שעה), התשע"ח-2017. בהצעת החוק תמכו 71 ח"כים ו-41 התנגדו. הצעת החוק קובעת, ככלל, את הארכת תוקפם של ההסדרים לטיפול בתופעת ההסתננות בשלוש שנים נוספות, זולת הפרק העוסק במרכז השהייה חולות, אשר תוקפו מוארך בשלושה חודשים בלבד. על פי דברי ההסבר להצעת החוק, ההצעה נועדה להאריך את תוקפם של ההסדרים

האמורים, אשר נדרשים כדי לצמצם את ההשפעות השליליות הנובעות משהיית נתיני אריתריאה וסודן בישראל שלא כדין. עוד נכתב כי בכוונת המדינה להביא ליציאת מסתננים למדינה שלישית בהיקף רחב, ובהתאם ייבחן בתום שלושה חודשים הצורך בהמשך קיומו של מתקן חולות (11) בדצמבר, [כנסת ישראל](#)).

פסיקה

ינואר:

החייל אלאור אזריה הורשע בהריגה

ביום 4 בינואר הרשיעו שופטי בית הדין הצבאי פה אחד את סמל אלאור אזריה בעבירת הריגה. [בפסק הדין](#) דחה בית הדין את טענתו של אזריה, לפיה חשב שהמחבל מסוכן, זאת לאחר שלא השתכנע מכנות עדותו, ולאור עדויות מפקדיו, עמדת החיילים בשטח ועמדת האזרחים שנכחו באירוע. **פנינה שרביט ברוך** מתייחסת לפסק הדין בשני מישורים. האחד, נוגע לטענות העולות לפיהן חיילים יחששו לפעול בעקבות העמדת החייל היורה לדין. לגישה, הכרעת הדין מסירה חשש זה, שכן עולה ממנה בברור כי מקרה זה אינו "מקרה אפור" של ספק, כי אם מקרה מובהק של חריגה מודעת ומכוונת מהחוקים ומהפקודות של צה"ל. לדידה, העמדה לדין משמעת, ואף פלילי, של חיילים אשר סטו בבירור ובמכוון מפקודות צה"ל הכרחית בכדי לשמור על צה"ל כצבא ערכי והיררכי. השני, נוגע לתפיסה המוסרית של החברה הישראלית את ערך "טוהר הנשק", והטענות כי מלכתחילה אין למקום לאסור על הריגת מחבל פצוע, גם כשאינו מהווה סכנת חיים. היא מדגישה את הסכנה הטמונה במגמה זו ואת חשיבותה של עליונות מוסרית כחלק מעוצמתו של צה"ל (5 בינואר, [וואלה](#)).

נדחתה דרישה למסירת נסחי רישום בספרי הזכויות (טאבו) באזור אל-בירה על בסיס חוק חופש המידע: בג"ץ 6870/14 רגבים נ' ראש המינהל האזרחי

ביום 3 בינואר דחה בג"ץ עתירה לפי חוק חופש המידע הדנה בבקשתה של תנועת רגבים, המגדירה עצמה כפועלת, בין היתר, לשמירת אדמות המדינה ולמניעת השתלטות בלתי חוקית על משאבי קרקע לאומיים, כי ימסרו לידיה נסחי רישום בספרי הזכויות של חלקות מקרקעין בסביבת הכפר אל-בירה שביו"ש, בהתאם לפסק דין קודם של בית המשפט לעניינים מנהליים בירושלים. לאחר שפסק בית המשפט המנהלי בירושלים לטובתה של העותרת, אך לפני שהורה על ביצוע פסק הדין, נכנס לתוקפו הצו בדבר מקרקעין (עיון במרשמים) (אזור יהודה והשומרון) (מס' 1737), התשע"ד-2014, שהחליף את הנוהל הקיים וקבע הסדר חדש המגביל את זכות העיון. בג"ץ קבע כי הצו חל גם על בקשות תלויות ועומדות ביום כניסתו לתוקף, ובכלל זה על בקשת העותרת, בהעדר פסק דין חלוט. בג"ץ ציין בנוסף כי הסמכות לקיים ביקורת שיפוטית על החלטות המנהל האזרחי בבקשות חופש מידע נתונה לו בלבד ולא לבימ"ש לעניינים מנהליים (3 בינואר, [בג"ץ 6870/14 רגבים נ' ראש המינהל האזרחי](#)).

החייל אלאור אזריה נידון לשנה וחצי מאסר בפועל

בעקבות **הרשעתו** של אלאור אזריה בהריגת מחבל ובהתנהגות שאינה הולמת, נתן בית הדין הצבאי, ביום 21 בפברואר, את **גזר הדין** בעניינו. על אזריה נגזרו 18 חודשי מאסר בפועל, שנה וחצי מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי. בגזר הדין הייתה התחשבות בנסיבות מקלות. ביניהן, העובדה כי האירוע התרחש בסביבה עוינת וכי אזריה לא קיבל פקודות קונקרטיות מהמפקדים. השופטים התייחסו, בין היתר, למעורבות התקשורת ופוליטיקאים שונים בפרשה והדגישו כי ראוי היה להמתין ולסייג את האמירות עד להתקדמות וסיום החקירה. ביקורות רבות נשמעו על גזר הדין, מחד גיסא על מתן העונש, ומאידך על קלותו, לאור העובדה שמדובר בעבירת הריגה (21 בפברואר, **וואלה**). בתקופה שעברה מאז מתן גזר הדין הגישו שני הצדדים ערעור (7 במרץ, **גלובס**).

בקשה לדחיית מועד לביצוע צווי הריסה לתשעה מבני קבע ביישוב עפרה: בג"ץ 5023/08 סעיד

זהדי מוחמד שחאדה נ' שר הביטחון

ביום 5 בפברואר דחה בג"ץ בקשה לדחיית מועד ביצוע פסק-דין חלוט שהורה על מימוש בתוך שנתיים של צווי הריסה לתשעה מבני קבע ביישוב עפרה, אשר נבנו ללא היתרים על קרקע פרטית פלסטינית. בית המשפט קבע כי השימוש בסמכות להאריך מועדים שנקבעו בפסק דין ייעשה רק במקרים חריגים, על-מנת למנוע אי צדק משווע. על פי פסק הדין, מבוצע איזון בין עקרון שלטון החוק וזכויות הקניין של התושבים המוגנים מזה, והצורך במתן שהות מספקת למדינה ולתושבים להתארגן לפינוי מזה. בעניין הנדון, אי-איתור חלופות למחזיקים בקרקע אינו מהווה עילה להארכת מועד ביצוע. לבסוף, "הרבה לפני משורת הדין", אישר בית המשפט דחייה לצורך התארגנות עד ליום 5 במרץ, על מנת לאפשר לכוחות הביטחון זמן סביר להיערכות לביצוע פסק הדין, ולא לחייבם לבצעו בהחלטה שנוצרה עקב בקשת הארכה (5 בפברואר, **בג"ץ 5023/08 סעיד זהדי מוחמד שחאדה נ' שר הביטחון**).

עתירה נגד הבינוי במאחז "תפוח מערב" בשומרון: בג"ץ 2297/15 חאפז מחמוד עבד אלחלים

אחמד, ראש מועצת הכפר יאסוף ואח' נ' שר הביטחון ואח'

ביום 7 בפברואר קיבל בג"ץ באופן חלקי את עתירתם של תושבי כפר יאסוף המבקשים להסיר כל בינוי במאחז "תפוח מערב", לרבות הוצאת צווי הפסקת עבודה והריסה או מימושם, וכן מתן אפשרות גישה חופשית ובלתי-מותנית לעיבוד האדמות, שלטענתם, מצויות בבעלותם. בג"ץ הבחין בין שלוש קבוצות של בינוי בלתי חוקי: בינוי המצוי באדמות מדינה מוכרזות, לגביו קבע כי העתירה תימחק, שכן הוא אינו רואה מקום להתערב בהחלטת המדינה לעכב את מימושם של צווי הפסקת העבודה וההריסה; בינוי המצוי על אדמות שבבדיקה, לגביו קבע כי העתירה תישאר תלויה ועומדת וכי תוך עשרה ימים תימסר הודעה המעדכנת בדבר התקדמות בחינת הכרזות; ובינוי על קרקעות שלא הוכרזו אדמות מדינה ושלדעת המדינה, לא ניתן להכריז עליהן כך. לגביו, קבע כי יינתן צו מוחלט המורה למדינה להסיר את הבינוי המיועד להריסה עד ליום 22 ביוני 2018

7) בפברואר, בג"ץ 2297/15 חאפז מחמוד עבד אלחלים אחמד, ראש מועצת הכפר יאסוף ואח' נ' שר הביטחון ואח'.

מדיניות השב"כ לזמן פעילים פוליטיים לשיחות בלתי פורמליות לכאורה: בג"ץ 5277/13
האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שרות הביטחון הכללי

ביום 7 בפברואר מחק בג"ץ עתירה שהגישה האגודה לזכויות האזרח נגד מדיניות השב"כ לזמן פעילים פוליטיים, שקיים חשש בדבר מעורבותם בפעילות "חתרנית", לשיחות בלתי פורמליות לכאורה, תוך פגיעה בזכותם להליך הוגן ובחופש הביטוי והמחאה. בעקבות עדכון בדבר התפתחות שחלה בנהלי השב"כ, מאז הוגשה העתירה, החליט בג"ץ על מחיקת העתירה, בכפוף לתנאים. הוא הבהיר כי הזמנת אדם לתחקור שבבסיסו פעולת חתרנות, שלא נלווים לה טרור וריגול, תיעשה לאחר היוועצות עם הייעוץ המשפטי של השב"כ. כמו כן, יובהר למתוחקר כי מדובר בתחקור וולונטרי, על כל המשתמע מכך. לבסוף, הורה בג"ץ לייעוץ המשפטי של השב"כ לבחון את הכריכה בפועל בין חתרנות "טהורה" לבין פעילות חתרנות שיש לה זיקה לפעילות או ליעדי טרור, ולתדרך את צוותי החקירה (7 בפברואר, בג"ץ 5277/13 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שרות הביטחון הכללי).

עתירה נגד צו החרמה והריסת ביתו של המחבל שביצע פיגוע ב-"ארמון הנציב": בג"ץ 799/17
אחמד קונבר נ' מפקד פיקוד העורף

ביום 13 בפברואר דחה בג"ץ עתירה לביטול צו החרמה והריסה שהוצא ביחס לדירת המגורים בה התגורר, עם משפחתו, המחבל פאדי אחמד חמדאן קונבר, האחראי על פיגוע הדריסה בטיילת "ארמון הנציב" בירושלים ביום 8 בינואר. בג"ץ, בדומה לעתירות קודמות, דחה את טענות העותרים בדבר אי חוקתיות הסנקציה ואי המידתיות שבפעולה והתייחס אך לטענות הפרטניות בדבר אי מידתיות ההחלטה לאור חוסר מודעותה של המשפחה לכוונותיו של המחבל וגילם הנמוך של חלק מהעותרים. בג"ץ קבע כי עניין המודעות צריך להילקח בחשבון, אך לא מצא שהשקלול מגלה פגם המחייב התערבות שיפוטית. גם את טענת הגיל דחה, הן בשל חומרת המקרה והן לאור העובדה כי אישור צו ההריסה בפועל לא יותיר את הדיירים הקטינים ללא קורת גג, נוכח העובדה כי צו ההריסה מופנה כלפי יחידת המגורים בה התגורר עם בני משפחתו בלבד (23 בפברואר, בג"ץ 799/17 אחמד קונבר נ' מפקד פיקוד העורף).

מרצ:

ערעור על החלטה שלא להשיב ליליד מזרח ירושלים את רישיונו לשיבת קבע בישראל: עע"ם
3268/14 אכרם עבד אלחאק נ' שר הפנים

ביום 14 במרץ קיבל בית המשפט העליון את ערעורו של יליד מזרח ירושלים על החלטת ביהמ"ש לעניינים מנהליים וקבע כי סירובו של שר הפנים ליתן רישיון לשיבת קבע למערער חורג ממחם הסבירות. המערער, שעזב את ישראל עם הוריו בגיל צעיר לארה"ב, זכה שם באזרחות מכוח הוריו, ושהה מחוץ לישראל למעלה מ-7 שנים. ביהמ"ש הדגיש, כי כאשר נדרש

השר לבחון בקשה להשיב רישיון לישיבת קבע לתושב מזרח ירושלים, עליו להתחשב במצבם הייחודי של תושבים אלה – שבשונה מעניינם של מי שהיגרו לישראל ומבקשים לקבל בה מעמד – הם בעלי זיקה חזקה למקום מגוריהם, כמי שנולדו בשטח זה – ולעיתים אף הוריהם והוריהם נולדו בו – והם מקיימים בו חיי משפחה וקהילה במשך שנים. במקרה דנן, נסיבות חייו של המערער, ובהן העובדה שיצא את הארץ בהיותו קטין; מגורי ילדיו ואשתו הראשונה והשנייה במזרח ירושלים; והשהות הממושכת שלו בארץ - מעידות על כך שמרכז חייו הוא בישראל והוכח קיומן של זיקות הדוקות לישראל שיש בהן כדי להצדיק את הסדרת מעמדו (14 במרץ, [עע"ם 3268/14 אכרם עבד אלחאק נ' שר הפנים](#)).

סמכויות אנשי הוקף המוסלמי הירדני בהר הבית: בג"ץ 6421/16 חוג הפרופסורים לחוסן מדיני וכלכלי נ' ראש הממשלה

ביום 28 במרץ מחק בג"ץ עתירה שעניינה סמכויות אנשי הוקף המוסלמי הירדני בהר הבית. במסגרת העתירה נטען כי יש להרחיק את אנשי הוקף מן המבקרים הלא מוסלמים, ישראלים ותיירים, וכי אין להגדיל את מספרם, נוכח הטרדות תוקפניות מצדם כלפי אותם מבקרים, הפוגעות בזכות הגישה של יהודים להר הבית. בג"ץ מחק את העתירה ופסק כי יש להבחין בין רגישות הר הבית לבין התנהגות לא נאותה ואף פלילית מצד אנשי הוקף, שבעניינה על העותרים לפנות למשטרת ישראל. סעיף 9(2) לחוזה השלום עם ירדן מקיים בסיס חוקי למעורבות הוקף. ואולם, בגדרי תחולת החוק הישראלי, הסמכות החוקית נתונה למשטרת ישראל. בג"ץ ציין את סעיף 1 לחוק השמירה על המקומות הקדושים וסעיף 3 לחוק יסוד: ירושלים בירת ישראל, הקובעים את זכות הגישה למקומות הקדושים בישראל והדגיש כי הוראות דין אלה חלות על כולי עלמא, וכלפי כולי עלמא, גם בהר הבית (28 במרץ, [בג"ץ 6421/16 חוג הפרופסורים לחוסן מדיני וכלכלי נ' ראש הממשלה](#)).

אפריל:

עתירה נגד צווי הגבלה שהוצאו בעניינו של מרדכי ואנונו: בג"ץ 5113/15 מרדכי ואנונו נ' היועץ המשפטי לממשלה

ב-4 באפריל, דחה בג"ץ את עתירתו של מרדכי ואנונו נגד הארכת תוקף הצווים שמגבילים את חירותו. מרדכי ואנונו הורשע בעבר בעבירות ביטחון נגד המדינה בגין מידע סודי שמסר בקשר לפעילות הקריה למחקר גרעיני. על ואנונו הוטלו צווים המגבילים אותו במישורים שונים. בין המגבלות המרכזיות: איסור לצאת ממדינת ישראל; חובה להודיע 48 שעות מראש על החלפת מקום מגורים; ואיסור על קיום קשר עם אזרחים או תושבים זרים ללא אישור מראש. הצווים מוטלים על ואנונו מאז שוחרר ממאסרו ותוקפם מוארך מדי שנה או שישה חודשים. עתירה זו היא אחת מיני רבות שואנונו הגיש נגד הצווים במהלך השנים. בהמ"ש ציין כי ואנונו עודנו מהווה סכנה לביטחון המדינה. עם זאת, אין להאריך את תוקף הצווים באופן אוטומטי בכל פעם ועל המגבלות מכוח הצווים להיות מידתיות, ובהקשר זה יש לקחת בחשבון שהצווים מוטלים עליו כבר זמן ארוך. העתירה הנוכחית נדחתה בטענה כי קיימת תשתית שבכוחה להצדיק את מידת

הזהירות, ובפרט העובדה שואנונו הפר את ההוראות המגבילות (6 באפריל, [בג"ץ 5113/15 מרדכי ואנונו נ' היועץ המשפטי לממשלה](#)).

בקשה לביטול צווי החרמה שהוציא שר הביטחון: בג"ץ 4356/16 חסאן מצלאח נ' שר הביטחון

ב-23 באפריל, דחה בג"ץ עתירה המבקשת לבטל צווי החרמה שניתנו על ידי שר הביטחון, בנוגע לסחורות אשר כללו "ציוד דו שימושי מפקח" האסור בהכנסה לרצועת עזה ללא רישיון מיוחד. בג"ץ דחה את טענות העותרים לטעות בתום לב. העותרים ידעו כי מדובר בסחורות בעייתיות והדבר בא לידי ביטוי בהתנהגותם. בג"ץ קבע בנוסף כי החרמה גם של הסחורות החוקיות סבירה ומידתית. בג"ץ קבע, בהתאם לפסק דין אוברסיז, כי סמכות ההחרמה מכוח תקנות ההגנה היא אמצעי מתאים וראוי להתמודדות של מדינת ישראל עם התופעה של הברחת ציוד דו-שימושי לרצועת עזה (23 באפריל, [בג"ץ 4356/16 חסאן מצלאח נ' שר הביטחון](#)).

מאי:

בקשה להתיר כניסה מחו"ל לאזור יהודה והשומרון לצורך ביקור בת משפחה: בג"ץ 8566/16 ג'מיל צרצור נ' המפקד הצבאי לאיו"ש

ב-16 במאי דחה בג"ץ עתירה שביקשה להורות למפקד הצבאי לאיו"ש ולמנהל האזרחי להתיר את כניסת העותר לאזור יהודה והשומרון לצורך ביקור בני משפחתו. העותר הורשע בעבר בעבירה של מימון כספי טרור לארגון חמאס, ולאחר שחרורו עבר להתגורר בארה"ב. בעתירה ביקש העותר אישור לבקר את אחותו, אשר עברה ניתוח, ומתגוררת ברמאללה. בקשתו נדחתה מטעמים ביטחוניים. בג"ץ הדגיש כי בהפעלת הסמכות של מפקד האזור להעניק היתרי כניסה ליהודה ושומרון הוא מממש את מומחיותו הביטחונית, בה בית המשפט אינו נוהג להתערב. העתירה נדחתה בטענה כי אין טעמים הומניטריים המצדיקים התערבות באיזון שנערך בין שיקולים ביטחוניים לנסיבותיו האישיות של העותר. ההחלטה התקבלה לאחר שגורמים רפואיים קבעו שהאחות אינה מצויה בסכנת חיים (16 במאי, [בג"ץ 8566/16 ג'מיל צרצור נ' המפקד הצבאי לאיו"ש](#)).

עתירה בעניין ערעור על החלטת מפקד כוחות צה"ל באיו"ש להחרים כספים החשודים ככספי טרור: בג"ץ 1292/14 סעיד מחמוד עבד אלפתאח חמידאת נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון

ב-10 במאי דחה בג"ץ עתירה בדבר אי חוקיותו של תיקון 36 לצו בדבר הוראות ביטחון (אזור יהודה והשומרון), תשע"ד-2013, הקובע כי החלטת מפקד כוחות צה"ל באיו"ש להחרים כספים החשודים ככספי טרור - אינה ניתנת לערעור בפני בתי המשפט הצבאיים. [בהחלטה](#) מוקדמת יותר, מ-16 בינואר, קבע בג"ץ כי הצו חוקי, אך באותה נשימה ציין כי על המשיבים לבחון

אפשרות בדבר קביעתו של פורום להשגה על החלטות מפקד כוחות צה"ל. המשיבים עשו כן והודיעו על הקמת ועדת השגה לבחינת תפיסת הרכוש והיתכנות החרמתו, אופי קיום החלטותיה והשלמת איש והכשרת חבריה. המשיבים טענו כי המנגנון אינו פורום עצמאי ובעל אופי שיפוטי, כנדרש. בג"ץ קבע כי הוועדה אינה ממליצה בלבד, אלא אף מוסמכת להורות על החזרת טובין, למעט במקרים חריגים, ובהתאם דחה את העתירה (10 במאי, בג"ץ 1292/14 סעיד מחמוד עבד אלפתאח חמידאת נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון).

יוני:

בקשה להארכת מעצרו של פעיל טרור יהודי: בש"פ 4869/17 מדינת ישראל נ' פלוני

ב-21 ביוני קיבל בית המשפט העליון את בקשת המדינה להארכת מעצר המשיב, המואשם בחברות בארגון טרור ובלקיחת חלק באירועי דומא, ב-45 ימים נוספים. הנאשם מואשם, בנוסף, בהצתה וריסוס כתובות נאצה בכנסיית הדורמיציון בעיר העתיקה בירושלים. כתב האישום הוגש בינואר 2016. השופט מזוז אישר את הארכת המעצר בפעם התשיעית במספר, וזאת בשל עברו של הנאשם, אשר הפר את תנאי מעצרו בעבר, ובשל מסוכנותו הנלמדת מהעבירות החמורות שמיוחסות לו. בית המשפט קבע כי כאשר מדובר בנאשם קטין, נדרשת במשנה תוקף בחינה של אפשרות לחלופת מעצר, ככל שניתן לאתר חלופה שלא יהיה בה כדי לסכן את שלום הציבור ולענות על החשש לשיבוש ההליך. עם זאת, קטינות אינה מקנה חסינות, ובהעדר חלופה הולמת או כאשר התנהגותו של הנאשם מוכיחה כי אין ליתן בו אמון, יושם הקטין מאחורי סורג וברח (21 ביוני, בש"פ 4869/17 מדינת ישראל נ' פלוני).

ערעור על צו כליאה שהוצא נגד המערער מכוח חוק כליאתם של לוחמים בלתי-חוקיים:

עמ"מ 4521/17 פלוני נ' מדינת ישראל

ב-18 ביוני דחה בית המשפט העליון ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בבאר שבע, במסגרתה אישר בית המשפט צו כליאה שהוצא נגד המערער מכוח חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002. המערער הוא תושב עזה, שנעצר במעבר ארז על רקע מידע מודיעיני, לפיו הוא מעורב בהברחות אמל"ח באמצעות מנהרות אשר משמשות ארגוני טרור. הפרקליטות בחרה שלא להגיש נגדו כתב אישום ולפיכך הוצא נגדו צו כליאה מנהלי, לאור הקביעה כי המדובר בלוחם בלתי חוקי ששחרורו עלול לפגוע בביטחון המדינה. בית המשפט העליון דחה את הערעור וקבע כי אין פגם בקביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה קיימות ראיות מספיקות לשם קבלת ההחלטה על מעצרו במישור המנהלי. אשר לטענת המערער בדבר האפשרות לפעול נגדו במישור הפלילי, הדגיש בית המשפט כי טעם מרכזי שעמד ביסוד ההחלטה שלא לפעול במישור הפלילי, הוא החשש פן תיחשפנה במסגרתו שיטות חקירה ומודיעין של השב"כ (18 ביוני, עמ"מ 4521/17 פלוני נ' מדינת ישראל).

**עתירה לביטול צו הכרזה על מקרקעין באזור חברון כאדמות מדינה: בג"ץ 4988/15 נאג'ח ג'מיל
אחמד געברי נ' ועדת ערר באזור יהודה ושומרון**

ב-18 ביוני דחה בג"ץ עתירה לביטול צו הכרזה שניתן בשנת 1984, בגדרו הוכרזו מקרקעין באזור חברון כאדמות מדינה. העותר, נאג'ח ג'מיל אחמד געברי, טען כי בשנת 2002 רכש מקרקעין מבעליהם הקודמים, וכי בידו להוכיח את בעלותו עליהם. לשם כך, הגיש בשנת 2014 ערר על צו ההכרזה. ועדת העררים קבעה כי חלף זה מכבר המועד להגשת ערר וכי אין הצדקה לתת ארכה להגשת ערר שכזה. על החלטה זו הוגשה העתירה. בג"ץ דחה את העתירה בקבעו כי אין עילה להתערב בהחלטת ועדת העררים שלא ראתה הצדקה ליתן הארכה בנסיבות העניין. הוא קבע בנוסף כי ערר על צו ההכרזה אינו האכסניה המתאימה לבירור טענותיו הקנייניות של העותר לגופן שמתבססות על סעיפים שונים מחוק הקרקעות העות'מאני החל ביהודה ושומרון, המאפשר רכישת בעלות במקרקעין גם לאחר שהוכרזו לאדמות מדינה. הפרוצדורה הראויה במקרה זה היא שטיחת הטענות בפני הוועדה לרישום ראשון, לפי חוק רישום נכסי דלא נידי אשר טרם נרשמו (18 ביוני, בג"ץ 4988/15 נאג'ח ג'מיל אחמד געברי נ' ועדת ערר באזור יהודה ושומרון).

יו"ר:

פסק הדין בערעור של אלאור אזריה: ע/21,18/17 סמל אלאור אזריה נ' התובע הצבאי הראשי

ב-30 ביולי דחה בית הדין הצבאי לערעורים את ערעורו של אלאור אזריה וערעורה של התביעה והותיר על כנם את ההרשעה ואת עונש המאסר. ביה"ד דחה את טענת אזריה, לפיה סבר כי נשקפה סכנה מצד המחבל. הטענה נדחתה על בסיס התנהלותו של אזריה בזירה, אשר להערכת ביה"ד אינה מעידה כי אכן חש בסכנה ומאפיינת מטווח ולא זירת פיגוע. נקבע כי פעל מתוך נקמה ולא מתוך הגנה עצמית, זאת על בסיס עדותו של חברו ליחידה, לפיה אזריה טען בפניו כי המחבל דקר את חברו. בעוד שמצא כי עדות החבר מהימנה, הדגיש בית הדין כי עדותו של אזריה עצמו אינה אמינה וכי הוא שינה את גרסתו בהתאם לנסיבות. לפי ביה"ד, אזריה כלכל את צעדיו באופן מחושב ופעולת הירי בוצעה באופן מסודר ומושכל. ביה"ד דחה את טענות ההגנה בדבר אכיפה בררנית. כן ציין כי אזריה לא נטל אחריות על מעשיו ולא הביע הרהור או פקפוק. לסיום, הדגיש ביה"ד כי שימוש שלא לצורך או מעבר למידה הנדרשת בנשק אסור ואינו מוסרי (30 ביולי, ע/21,18/17 סמל אלאור אזריה נ' התובע הצבאי הראשי).

**העדר סמכות להתנות העברת גופותיהם של מחבלים אזרחי ישראל לקבורה בתנאים שונים:
בג"ץ 5887/17 אחמד מוסא ג'בארין נ' משטרת ישראל**

ב-25 ביולי קיבל בג"ץ עתירה הנוגעת להחלטת משטרת ישראל לדרוש התחייבויות כתנאי להעברת גופותיהם של שלושת המפגעים שביצעו את מתקפת הטרור באזור הר הבית ב-14 ביולי. משטרת ישראל התנתה את העברת הגופות לידי הורי המפגעים בהסכמתם של אלו לתנאים

שבהם ייערכו הלוויות, הכוללים הגבלות שונות, ביניהן לגבי מספר המשתתפים ושעת קיומן. ביהמ"ש קבע כי המדינה לא הצביעה על מקור סמכות מפורש המאפשר לה להחזיק בגופות כתנאי להסכמה על מתווה ההלוויות וכי לא ניתן להסתמך על הוראות כלליות המסמיכות את המשטרה לפעול לשמירת הסדר הציבורי (25 ביולי, [בג"ץ 5887/17 אחמד מוסא ג'בארין נ' משטרת ישראל](#)).

הריסת בתייהם של מחבלים יהודים: בג"ץ 5376/16 אבו חדיר נ' שר הביטחון

ב-4 ביולי דחה בג"ץ עתירה נגד החלטת שר הביטחון שלא להוציא צו הריסה או אטימה לבתייהם של רוצחיו של מוחמד אבו ח'דיר מכוח תקנה 119 לתקנות ההגנה (שעת חירום). בית המשפט קבע כי כוחה של התקנה יפה הן ביחס למחבלים ערבים והן ביחס למחבלים יהודים, הכל בהתאם לנסיבות הזמן והמקום ולאמות המידה שנקבעו בפסיקה ביחס להפעלתה. עוד הדגיש, כי מדובר בכלי הרתעתי ולא ענישתי ויש לעשות בו שימוש מצומצם. עם זאת, נקבע כי במקרה הנדון אין להתערב בהחלטת שר הביטחון שלא להפעיל את סמכותו מכוח התקנה וזאת נוכח השיהוי הרב ממועד הרצח ועד פניית העותרים להפעלת הסמכות, שכן התכלית ההרתעתית מחייבת כי השימוש בתקנה ייעשה בסמוך ככל הניתן לאירוע הטרור. **השופט הנדל** הוסיף שאמנם מדיניות היוצרת הבחנה מוחלטת על בסיס דת או לאום פסולה, אולם התייחסות לקבוצת ייחוס היא שיקול רלוונטי כחלק מהתכלית ההרתעתית של הסעיף (4 ביולי, [בג"ץ 5376/16 אבו חדיר נ' שר הביטחון](#)).

תחולת העבירה של מתן שירות לארגון טרור לגבי שירותים שנותנים תושבי עזה לחמאס: ע"פ 6434/15 מדינת ישראל נ' שביר, ע"פ 838/16 משרהאוי נ' מדינת ישראל

ב-4 ביולי קבע ביהמ"ש העליון ביחס לשני סוחרים, תושבי רצועת עזה, שמכרו סחורה בעלת מאפיינים אזרחיים (מצברים, כבלי חשמל וכיו"ב) לאנשי חמאס כי לא ניתן להרשיעם בעבירה של מתן שירות לארגון טרור, הקבועה בסעיף 23 לחוק המאבק בטרור. ביהמ"ש קבע כי, לאור השליטה של החמאס ברצועה, כמעט כל אזרח ברצועה יספק במהלך חייו "שירות" לגורמי השלטון ברצועה ויש להבחין זאת ממתן שירות לארגון טרור שפועל באופן מחתרתי. בנוסף, בהעמדה לדין של אזרחים ברצועת עזה על עבירות כאלו יש חשש לאכיפה אקראית ושרירותית לאור הקושי להעמיד לדין בישראל את כל העבריינים הפוטנציאליים. ביהמ"ש קבע כי אמות המידה שהותוו בהנחיית פרקליט המדינה, שנקבעה במהלך תקופת הדיונים, לגבי מדיניות ההעמדה לדין בעבירה זו משקפות את עיקר מבחני העזר הרלוונטיים. מבחני עזר נוספים הם: האם היה ה-"שירות" "חלק ממהלך העסקים הרגיל של הנאשם" וכן האם לנאשם הייתה כוונה מיוחדת לסייע לארגון הטרור לבצע מעשי טרור. במקרה של הסוחרים הנ"ל, יישום המבחנים הוביל למסקנה כי השירות שסיפקו אינו מגבש את העבירה הנדונה (4 ביולי, [ע"פ 6434/15 מדינת ישראל נ' שביר, ע"פ 838/16 משרהאוי נ' מדינת ישראל](#)).

ההלך לשינוי השיוך הארגוני של אסירים ביטחוניים: רע"ב 5754/15 מילאד חטיב נ' שירות בתי הסוהר

ב-2 ביולי התקבל בחלקו על ידי ביהמ"ש העליון ערעור העוסק בנושא אסירים ביטחוניים וקביעת השיוך הארגוני שלהם. המערערים, אזרחי ישראל שהורשעו בעבירות ביטחוניות, ביקשו

להסיר את "השיוך הארגוני" שלהם, זאת על מנת שיוכלו להיות משולבים במסלול של שיקום שאינו פתוח לאסירים ביטחוניים בעלי שיוך ארגוני. ביהמ"ש קבע כי ההליך הקבוע לפיו הסרת שיוך ארגוני נעשית אך ורק על בסיס חוות דעת של גורמי הביטחון אינו מספק וכי יש לאפשר לאסיר ביטחוני להוכיח בפני גורם מקצועי-טיפולי כי חל אצלו שינוי מהותי המצדיק את הסרת השיוך האמור. חוות דעתו של גורם זה תובא בפני הגורמים המוסמכים בשב"ס, ותישקל יחד עם מכלול השיקולים הנוספים, בטרם תתקבל החלטה (2 ביולי, [רע"ב 5754/15 מילאד חטיב נ' שירות בתי הסוהר](#)).

אי התערבות בהחלטה על פתיחה בחקירה פלילית בגין פציעה מירי צה"ל בגבול ישראל-לבנון: בג"ץ 1971/15 מוניב רביע אלמסרי נ' הפרקליט הצבאי הראשי

ב-18 ביולי דחה בג"ץ עתירה המבקשת לחייב את הפרקליט הצבאי הראשי להורות על פתיחה בחקירה פלילית בעניין נסיבות פציעה שהתרחשה במהלך הפגנה אלימה של מפגינים שצעדו מלבנון אל עבר הגבול עם ישראל. בית המשפט, מפי השופט אורי שהם, מצא כי ההחלטה שלא לפתוח בחקירה פלילית, שהתקבלה על ידי הפצ"ר, ואושרה על ידי פרקליט המדינה, התבססה על תחקיר מבצעי וראיות נוספות שהעלו כי הירי שבוצע על-ידי חיילי צה"ל, במסגרת הפרת הסדר הקשה והאלימה, היה מידתי ותאם את הוראות הפתיחה באש, המתיישבות עם הדין הישראלי וכללי המשפט הבינלאומי. משכך, אין הוא מבסס חשד בפלילים ואין הצדקה לחרוג מן הכלל, לפיו התערבות בשיקול הדעת בשאלת הפתיחה בחקירה פלילית תעשה בצמצום ובמקרים חריגים בלבד. בית המשפט אף קבע כי אין להחיל על המקרה את מדיניות החקירות שחלה באיו"ש לפיה תיפתח חקירה פלילית בכל מקרה בו נהרג אזרח מירי צה"ל, כיוון שמדובר בירי שבוצע בשטח לבנון, שאינו בשליטה ישראלית, בו התבצעו פעילויות עוינות וקרבות בעלי אופי לחימתי (18 ביולי, [בג"ץ 1971/15 מוניב רביע אלמסרי נ' הפרקליט הצבאי הראשי](#)).

שיקולים במתן אזרחות לתושבת קבע שנשואה לפלסטיני: בג"ץ 5894/16 הודא גבארין נ' רשות ההגירה והאוכלוסין

ב-16 ביולי דחה בג"ץ את עתירתה של הודא גבארין, בדואית מאזור לקיה, בעלת מעמד של תושבת קבע בישראל, בעניין דחיית בקשתה לקבלת אזרחות ישראלית. בית המשפט קיבל את עמדת רשות האוכלוסין וההגירה, לפיה מרכז החיים של העותרת אינו בישראל. לעותרת יש זיקות לישראל, והיא מתגוררת בה באופן חלקי. אולם יש לה גם זיקות משמעותיות לשטחים, בהם היא שוהה עם בעלה, אבי ילדיה. נקבע, כי אין בתשלומי הקצבאות מהן נהנתה העותרת משום ראייה מכרעת לזכאותה לאזרחות, וכי אדם עשוי להיחשב תושב ישראל לצורך קבלת קצבה מהביטוח הלאומי ויחד עם זאת, לא תתקיים בו הדרישה של "מרכז חיים" בישראל כמובנה של דרישה זו לפי חוק האזרחות (16 ביולי, [בג"ץ 5894/16 הודא גבארין נ' רשות ההגירה והאוכלוסין](#)).

פסק דין נגד הרשות הפלסטינית בגין מעצרים ועינויים של חשודים כמשתפי פעולה: ת"א 5074-03 ע.ג. ואח' נ' הרשות הפלסטינית

ב-16 ביולי פסק ביהמ"ש המחוזי בירושלים בעניין תביעות נזיקין נגד הרשות הפלסטינית. התובעים טענו כי נחשדו כמשתפי פעולה עם ישראל, נעצרו על ידי הרשות, נכלאו ועונו על ידי אנשיה ונגרמו להם נזקים בריאותיים ונפשיים. **השופט משה זרורי** קיבל את התביעות ברובן ומחק את חלקן. נפסק כי בעבירות ביטחוניות או עבירות שהרקע להן ביטחוני הרשות הפלסטינית נעדרת סמכות מעצר כנגד מי מבין "תושביה" ששיתפו פעולה עם מדינת ישראל, לאור הסכס הבין-ישראלי בין ישראל לבין אש"פ שהעניק לישראל סמכות שיפוט בלעדית על עבירות ביטחוניות. מכאן, שהמעצר בלתי חוקי ונעשה ללא סמכות. לתובעים שהוכיחו כי נעצרו באופן בלתי חוקי בעילה של שיתוף פעולה עם ישראל קיימת עילה אזרחית-נזיקית בגין כליאת שווא. בנוסף, קמה לתובעים עילת נזיקין שעניינה תקיפה נוכח הוכחת עינויים שעברו. לאור האמור, הנתבעת אחראית כלפי מרבית התובעים בעוולות של כליאת שווא ותקיפה. לבימ"ש בישראל נתונה הסמכות לדון בתביעות בעילות אלה שכן מדובר בתביעה אזרחית בעלת נפקויות ביטחוניות (16 ביולי, ת"א 5074-03 ע.ג. ואח' נ' הרשות הפלסטינית, [News1](#)).

אוגוסט:

צו להריסת בתי מחבלים שביצעו פיגוע בו נרצחה רס"ר הדס מלכא: בג"ץ 5943/17 פלוני נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית

ב-3 באוגוסט דחה בג"ץ עתירה נגד צווים שהוצאו להחרמת ולהריסת מבנים בהם התגוררו מחבלים שביצעו פיגוע בו נרצחה לוחמת מג"ב, רס"ר הדס מלכא. נקבע כי כתנאי מקדמי להפעלת הסמכות מתחייבת "זיקת מגורים" של המפגע למבנה. השאלה מתי ניתן להסתפק באטימת חדר ומתי נחוצה הריסה של יחידת המגורים בשלמותה, נתונה לשיקול דעת המשיב, והוא נדרש להתחשב במכלול הנסיבות הרלוונטיות, ובהן: מספר בני המשפחה, מעורבותם או תמיכתם במעשה, חומרת המעשה, שיקולים הקשורים בהשגת התכלית ההרתעתית והיתכנות מעשית של הריסה חלקית. בנוסף, לצורך היקפו של צו ההריסה והמידתיות הנדרשת, שיקול רלוונטי הוא אם ניתן לראות במגורי המחבל יחידת מגורים נפרדת, וכן האם ניתן להרוס יחידה זו מבלי לפגוע ביתר חלקי המבנה או במבנים שכנים. בג"ץ דחה את העתירה וקבע כי בכפוף לאי הריסת הקומות התחתונות, בשל ספק אם מתקיימת זיקת מגורים, לא נמצאה עילה להתערב בהחלטת המשיב בדבר הריסת הקומה בה התגוררו המחבלים (3 באוגוסט, [בג"ץ 5943/17 פלוני נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית](#)).

צו להריסת בית מחבל שביצע פיגוע בו נרצח סמל אלחי טהרלב: בג"ץ 5942/17 פלוני נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית

ב-3 באוגוסט דחה בג"ץ עתירה נגד צו להריסת מבנה שבו התגורר מחבל אשר ביצע פיגוע בו נרצח סמל אלחי טהרלב. בהמ"ש קבע כי די בקיומן של ראיות מנהליות להפעלת הסמכות ואין צורך לחכות להגשת כתב אישום או להרשעה. כן נפסק כי ידיעה, מעורבות או תמיכה של בני הבית במעשה הטרור, הם בין השיקולים לצורך החלטה אם וכיצד תופעל הסמכות, אך ההלכה

אינה רואה בכך תנאי הכרחי. האפקט המרתיע של הריסת בתים טמון בכך שמפגע פוטנציאלי יחשוש מן הפגיעה הצפויה במשפחתו הקרובה. טיעון זה עומד בתוקפו גם במקרים בהם בני המשפחה לא יכלו למנוע את הפיגוע. בג"ץ קבע כי לא נמצאה עילה להתערבות בשיקול דעתו של המפקד הצבאי, אשר סבור כי הריסת המבנה שבו התגורר המפגע נחוצה לצורך הרתעה שתמנע טרור (3 באוגוסט, [בג"ץ 5942/17 פלוני נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית](#)).

הרחקת מסתננים למדינות שלישיות שאינן מדינות מוצאם: עע"מ 8101/15 אלמסגד גריוסוס צגטה נ' שר הפנים

ב-28 באוגוסט קבע בית המשפט העליון כי אין מניעה להרחיק למדינה שלישית מסתננים השוהים במרכז השהייה ואשר לא הגישו בקשת מקלט או שבקשתם למקלט נדחתה. ואולם, לא ניתן להכניסם למשמורת מעל ל-60 ימים בשל אי-הסכמתם לעזוב אותה מדינה. ביהמ"ש, מפי הנשיאה נאור, קבע כי אין מניעה להרחיק מסתננים למדינה השלישית מכוח ההסכם עמה, וזאת על אף חשאיות ההסכם. ההסכם עומד בדרישות המהותיות והפרוצדורליות, כולל היותה של המדינה בטוחה ותנאים נוספים. ככלל, לא נדרשת הסכמת מסתנן לצורך הרחקתו, אולם, בנסיבות העניין, כתוצאה מההסדר הספציפי הקבוע בהסכם, אין אפשרות להרחיק מסתננים למדינה השלישית בהעדר הסכמתם. על פי החוק ניתן להחזיק במשמורת מי שאינו משתף פעולה עם הרחקה, כגון מישהו שאינו מוכן לתת פרטים מזהים. כיוון שההסכם הספציפי דורש הסכמה אמיתית ורצונית, אי אפשר לראות באי הסכמה כהעדר שיתוף-פעולה, שמכוחו ניתן להחזיק במשמורת מעל ל-60 ימים. אם מסתנן אינו מסכים להרחקתו, ניתן להחזיקו עד 60 ימים, במהלכם ניתן לנסות לשכנעו תוך שימוש באמצעים שאין בהם כדי לפגוע ברצונו החופשי או לנסות לאתר דרכים חלופיות להרחקתו בניגוד לרצונו. **השופטים רובינשטיין, חיות ומלצר** הסכימו עם פסק הדין אך הדגישו את הבעייתיות בהסכם הרחקה חשאי ואת הצורך בפיקוח מוגבר על מילוי על ידי המדינה השלישית. **השופט מלצר** אף חזר על ההמלצה להתחשב במצוקת תושבי הערים ולבחון פיזור גאוגרפי של האוכלוסייה בכל רחבי ישראל (28 באוגוסט, [עע"מ 8101/15 אלמסגד גריוסוס צגטה נ' שר הפנים](#)).

סגירת מעבר מנחם בגין למצרים: בג"ץ 3239/17 מיקה סמטנסקי נ' ראש הממשלה

ב-24 באוגוסט נתן בג"ץ פסק דין בעתירה בעניין החלטת שר התחבורה לסגור את מעבר מנחם בגין בטאבה למצרים ערב חג הפסח בשל איום ביטחוני. סגירת המעבר מנעה מנופשים שתכננו לנסוע למצרים לחג לממש את תכניותיהם. אמנם המקרה עצמו כבר חלף אך ההכרעה בנושא רלבנטית לעתיד ולכן ניתן פסק דין. בג"ץ קבע כי מוכנות אזרחים ליטול על עצמם את הסיכון הביטחוני שבמעבר למצרים אין בה כדי לבטל את חובתה ואחריותה של המדינה לפעול לשמירה על בטחון אזרחיה המעוניינים לצאת משטחה, גם אם לעתים הדבר נעשה בניגוד לרצונם (24 ביולי, [בג"ץ 3239/17 מיקה סמטנסקי נ' ראש הממשלה](#)).

שלילת אזרחותו של מחבל ישראלי (וביקורת על פסק הדין): עת"מ 16-05-57857 שר הפנים נ' עלאא זיוד

ב-6 באוגוסט אישר בית המשפט לעניינים מנהליים בחיפה את שלילת אזרחותו של מחבל ישראלי, עלאא זיוד, וקבע כי סעיף 11(ב)(2) לחוק האזרחות, המאפשר לשר הפנים לבקש ביטול אזרחות של אדם שעשה מעשה שיש בו משום הפרת אמונים למדינת ישראל, הוא חוקתי. מדובר במקרה השני בו הופעל סעיף זה עד היום. זיוד הוא אזרח ישראלי שאמו אזרחית ישראלית ואביו, תושב השומרון, קיבל בעבר אשרת שהייה בישראל מכוח איחוד משפחות. הוא ביצע פיגוע דריסה ודקירה והורשע, לפי הודאתו, בניסיון לרצח. ביהמ"ש קבע כי הזכות לאזרחות היא אומנם זכות חוקתית, אך האינטרס הביטחוני העומד בתכלית החקיקה גובר והסעיף עומד בפסקת ההגבלה. בית המשפט הסתמך על חוות דעת של השב"כ לפיה בני "דור ב' לאיחוד משפחות" הם בעלי סיכון מוגבר לביצוע ולמעורבות בטרור וכי ביטול אזרחות הוא כלי הרתעתי משמעותי כלפי אוכלוסייה זו שעשוי לסייע בבלימת התופעה. לזיוד ניתן רישיון לשיבת ארעי בישראל (6 באוגוסט, עת"מ 16-05-57857 שר הפנים נ' עלאא זיוד).

פרופסור ברק מדינה מבקר את הפסיקה בטענה שהסמכות הינה עונשית בעיקרה ולא ראוי שהחלטה זו תתקבל במישור המנהלי. שנית, טוען מדינה כי לא ראוי להכתיים קבוצה שלמה עקב מספר מועט של מקרים וכי התכלית ההרתעתית למעשה נועדה להסתייגות תכלית מפלה (13 באוגוסט, המכון הישראלי לדמוקרטיה). ד"ר עידית שפרן גיטלמן מבקרת גם היא את ההחלטה בטענה שהעונש שהוטל הוא חמור, כי מדובר באכיפה כפולה ובהחלת מדיניות מפלה ופסולה המשמעת את החברה הישראלית ופוגעת בחוסנה החברתי (13 באוגוסט, המכון הישראלי לדמוקרטיה).

ענישה למשפחת המחבל שביצע את הטבח בחלמיש: בית המשפט הצבאי ביהודה, תיק מס' 9128/17, 9133/17, 9131/17, 9209/17, 9132/17, 8346/17 ו-9128/17

ב-27 באוגוסט הרשיע בית המשפט הצבאי ביהודה חמישה קרובי משפחה של עומר אלעבד, המחבל שרצח שלושה מבני משפחת סלומון בחלמיש, בעבירה של אי מניעת עבירה. בני המשפחה הורשעו על בסיס ידיעת כוונתו של אלעבד לבצע את הפיגוע ובשל כך שלא פעלו כנדרש על פי חוק ולא יידעו את רשויות הביטחון. בית המשפט מנה את חמשת שיקולי הענישה בגין עבירה של אי מניעת עבירה: הפשע המתוכנן; מידת הידיעה; נסיבות קבלת המידע; תגובת מקבל המידע; וניסיון למנוע ביצוע פשע. בבחינת פרמטרים אלו הגיע למסקנה כי העונש שיש להטיל על הנאשמים יישק לחלק התחתון של רמת הענישה וכי ככלל, אין זה מתפקידו להעניש בני משפחה אשר לא נטלו חלק ברצח. על אביו של אלעבד הוטל עונש של חודשיים מאסר. על אמו, שהורשעה גם בהסתה על דברים שאמרה אחרי הפיגוע בסרטון שהופץ ברשתות חברתיות פלסטיניות, הוטל עונש של חודש מאסר וקנס כספי. שני אחיו ודודו נידונו לשמונה חודשי מאסר (27 באוגוסט, בית המשפט הצבאי ביהודה, תיק מס' 9128/17, 9133/17, 9131/17, 9209/17, 9132/17, 8346/17 ו-9128/17).

ספטמבר:

ביטול החלטת שר הפנים לשלול תושבות מחברי פרלמנט פלסטינים ממזרח י-ם: בג"ץ 7803/06

ח'אלד אבו ערפה נ' שר הפנים

ב-13 בספטמבר קיבל בג"ץ, בהרכב של תשעה שופטים וברוב דעות, עתירה נגד החלטת שר הפנים לביטול רישיון ישיבת הקבע של עותרים ממזרח ירושלים. ההחלטה התקבלה ב-2006 לאחר שהעותרים נבחרו לכהן בפרלמנט הפלסטיני מטעם רשימה המזוהה עם חמאס. העותרים הביעו נכונותם להתפטר ממוסדות הרשות הפלסטינית, אך ההחלטה לא בוטלה, כיוון שהעותרים המשיכו להיות פעילים בארגון החמאס. החלטת שר הפנים לשלול את רישיון ישיבת הקבע של העותרים ניתנה על סמך סמכותו הקבועה בסעיף 11(א) לחוק הכניסה לישראל לבטל רישיון ישיבה לפי שיקול דעתו. הנימוק של השר היה של "הפרת אמונים" כלפי המדינה מצד העותרים. בית המשפט העליון קבע כי יש להעניק פרשנות מצמצמת לחקיקה, כך שלא תכלול סמכות לשלול מתושבי מזרח ירושלים תושבות בעילה של הפרת אמונים, בהעדר קביעה מפורשת בנושא בחוק. הדבר נובע מהמעמד המיוחד של תושבי מזרח ירושלים, שנולדו במדינה והתגוררו בה כל חייהם, ובכך נבדלים מזרים שמבקשים להיכנס למדינה אשר יש שיקול דעת רחב בעניינם. בנוסף יש קושי בהתבססות על עילה של הפרת אמונים לשלילת תושבות, שכן יש מחלוקת מה גדרה של חובת הנאמנות שיש לתושבים למדינה, להבדיל מאזרחים. שיקול נוסף נוגע לפגיעה המשמעותית בזכויות הכרוכה בביטול התושבות, שמשמעה הוא למעשה גירוש מהמדינה. פרשנות מצמצמת אף תואמת את הוראות המשפט הבינלאומי. בטלות החלטת השר הושתתה לחצי שנה, על מנת לאפשר לכנסת לחוקק בנושא (13 בספטמבר, בג"ץ 7803/06 ח'אלד אבו ערפה נ' שר הפנים).

ביטול ההסדר הפוטר תלמידי ישיבות מגיוס לצה"ל: בג"ץ 1877/14 התנועה למען איכות

השלטון בישראל נ' הכנסת

ב-12 בספטמבר קבע בג"ץ כי תיקונים מס' 19 ו-21 לחוק שירות ביטחון, המסדירים את סוגיית גיוסם של תלמידי ישיבות, בטלים בהיותם פוגעים בשוויון באופן המקיים פגיעה בזכות החוקתית לכבוד האדם. בטלות ההסדר תיכנס לתוקפה בחלוף שנה ממתן פסק הדין. התיקונים יצרו מעבר ממודל אישי של דחיית גיוס למודל קולקטיבי בו דחיית הגיוס תותנה בעמידה ביעדי גיוס לציבור החרדי, אך מאפשרים לשר הביטחון להמשיך את מתן הדחייה גם במידה שלא נרשמה עמידה ביעדי הגיוס. דעת הרוב, מפי הנשיאה נאור, קבעה כי "בשלב זה, ולאחר עשרות שנים של ניסוי וטעייה, ברור כי לא ניתן להסתפק עוד בהסדרים בלתי מחייבים ובלתי אכיפים שסופם לא ידוע. כל הסדר שיקבע המחוקק בסוגיה זו חייב להציב מטרה ברורה של קידום השוויון בנטל הגיוס ולהתוות מסלול ברור וישים להגשמתה". החוק לא עמד במבחן החוקתי בשל שורת פגמים, שהובילו לכך שלא קידם את השוויון בנטל. ביניהם, העובדה שבתקופת ההסתגלות הראשונה של החוק, ההסדר וולונטרי לחלוטין ונעדר סנקציות, ואילו גם בתקופת ההסתגלות השנייה, בה קיים לכאורה אלמנט מחייב, ההסדר נתון במידה רבה לשיקול דעתו של שר הביטחון. לעמדה זו הצטרפו השופטים שהם והנדל. השופט רובינשטיין הצטרף והוסיף קריאה להנהגה התורנית לשדר כי היא תומכת בשירות בצה"ל של מי שאין תורתו אומנותו. השופט עמית הצטרף לפסילת החוק, אך בדעת יחיד קרא להענקת פטור גורף כבר בגיל 18 מתוך אמונה שהשתלבותם של החרדים בשוק העבודה תוביל גם בהמשך להשתלבות טבעית בצבא ללא כפייה בחוק. השופט סולברג, בדעת מיעוט, פסק כי לא ניתן לקבוע בשלב זה, במישור התיאורטי,

שההסדר אינו מקיים קשר רציונלי בין הוראותיו לבין תכליותיו וכי הפגמים בחוק יכולים להיות מתוקנים בדרך פרשנית, או באמצעות ביקורת שיפוטית על אופן היישום (12 בספטמבר, [בג"ץ 1877/14 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת](#)).
(לניתוח הסדר הגיוס שנדחה בפסק הדין ראו את מאמרו של לירון ליבמן, 17 בספטמבר, [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#)).

בקשה לחקור את נתניהו בפרשת הצוללות: בג"ץ 6087/17 בנימין אייבי נ' היועץ המשפטי לממשלה

ב-24 בספטמבר דחה בג"ץ על הסף עתירה המבקשת להורות ליועמ"ש ולפרקליט המדינה להגדיר את ראש הממשלה בנימין נתניהו כחשוד במסגרת חקירה פלילית המכונה "תיק 3000", הידועה בציבור כפרשת רכש צוללות וכלי שיט מגרמניה, ולזמנו לחקירה באזהרה. בג"ץ דחה את העתירה על הסף וקבע כי לא קיימת עילה להתערבות באופן ניהול החקירה על-ידי רשויות אכיפת החוק. בג"ץ הוסיף כי הוא מסתייג מעתירות מסוג זה וכי אין זו דרכו להתערב בחקירה שעודנה מתנהלת. הוא ציין כי ככל שתתקבל בעתיד החלטה כזו או אחרת על-ידי המשיבים בעניין הנדון, שמורה לעותר הזכות לשוב ולעתור לבית משפט זה, והכל בהתאם לדין ולאמות המידה שנקבעו בהלכה הפסוקה (24 בספטמבר, [בג"ץ 6087/17 בנימין אייבי נ' היועץ המשפטי לממשלה](#)).

בקשה לחשיפת הוראות פתיחה באש של המשטרה: ע"מ 10030/16 משטרת ישראל נ' עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי

ב-25 ביוני קיבל בית המשפט העליון ערעור שהגישה משטרת ישראל בעניין החלטתו של בית המשפט המחוזי לאשר את בקשתו של ארגון עדאלה לחשוף את הוראות הפתיחה באש של המשטרה ולפרסמן לעיון הציבור. לאחר הגשת העתירה העבירה המשטרה לעדאלה את הנוהל, למעט מספר משפטים הנוגעים להוראות פתיחה באש נגד מחבלים מתאבדים; נגד רכב נמלט החשוד כי מוחזק בו בן ערובה; והוראות השימוש ברובה מסוג "רוגר" קליבר 22.0. העתירה ביקשה את חשיפת פרטי הנוהל החסרים. ביהמ"ש העליון קיבל את הערעור ודחה את נימוקי המחוזי לפיהם כבר פורסמו נהלים דומים וכי פרסומם ישפר את תדמית המשטרה. זאת מאחר שהשאלה הרלבנטית היא אם יש בחשיפת הנוהל כדי לפגוע בביטחון הציבור. בית המשפט השתכנע כי חשיפת הנהלים בנושאים הללו עלולה להשפיע על פעולות של עבריינים ומפגעים בסיטואציות רגישות מאוד של סיכון חיי אדם וכי האינטרס הציבורי לא ייפגע אם לא יפורסמו. בנוסף, נקבע כי פרסום חלקי של הנוהל הנוגע לשימוש ברובה ה"ריגר" יביא להצגת תמונה חלקית בלבד של הנוהל ויפגום ביכולת ההרתעה של המשטרה (ניתן ב-25 ביוני וחלקים ממנו נחשו ב-28 בספטמבר, [ע"מ 10030/16 משטרת ישראל נ' עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי](#)).

גזר דין למבצעי הפיגוע בטיילת ארמון הנציב: תפ"ח 16-06-7801 מדינת ישראל נ' פלוני (קטין) ואח'

ב-18 בספטמבר קבע בית המשפט המחוזי בירושלים את גזר דינם של שלושת הנאשמים בביצוע הפיגוע בטיילת ארמון הנציב, שהתרחש במאי 2016. השלושה הואשמו במאי בגין ביצוע העבירות הבאות: ניסיון רצח, החזקת סכין, קשירת קשר לביצוע פשע ושיבוש מהלכי משפט.

נקבע כי נוכח חומרת העבירות, נסיבות ביצוען ותוצאתן, ולמרות שהנאשמים היו קטינים בזמן המעשה, ראוי להחמיר בדינם. על כן, גזר הדין כלל עונשי מאסר ממושכים בפועל (18 שנות מאסר לשני נאשמים ו-25 חודשי מאסר לנאשם שלישי) וכן מאסר על תנאי. ביהמ"ש נימק את החלטתו בציינו שיקולים של גמול והוקעת המעשים, הגנה על ביטחון הציבור והרתעה אפקטיבית, אשר נדרשת במיוחד בעניינים של מפגעים על רקע לאומני. כמו כן קבע פיצויים לנפגעות מפעולותיהם של השלושה לאור הנזקים שנגרמו להן (18 בספטמבר, [תפ"ח 7801-06-16 מדינת ישראל נ' פלוני \(קטין ואח'\)](#)).

חילוט משלוח אמלגם שנתפס במעבר כרם שלום: עתמ (ת"א) 17520-05-17 אימן סלימאן נמר סלילה נ' שר הביטחון

ב-9 בספטמבר דחה בית המשפט המחוזי עתירה מינהלית של העותר נגד החלטה על תפיסת אמלגם, חומר המשמש לסתימות שחורות בשיניים, במעבר כרם שלום. צו התפיסה המינהלי הוצא על ידי שר הביטחון, מכוח סמכותו לפי ס' 56 לחוק המאבק בטרור, לאחר שמצא כי החומר מכיל כספית, שהינה ציוד דו-שימושי שהכנסתו לרצועה טעונה קבלת רישיון מיוחד שלא היה ברשות העותרים. ביהמ"ש המחוזי קבע כי החלטת שר הביטחון אינה חורגת ממתחם הסבירות וכי מתקיימת החזקה הקבועה בחוק כי מדובר ברכוש שיש לו זיקה לטרור. העותר ניסה לסתור חזקה זו בטענה שאין לו נגיעה לטרור, אך למול טענותיו ניצב חומר סודי שנחשף בפני ביהמ"ש בלבד אשר מצביע על חשדות של ממש בנוגע לטיב פעילותו של העותר ולקשריו עם פעילי טרור. נוכח מידע זה, לא עלה בידי העותר לסתור את החזקה (9 בספטמבר, עתמ (ת"א) 17520-05-17 אימן סלימאן נמר סלילה נ' שר הביטחון).

אוקטובר:

פרסום הנימוקים בעתירה לביטול צו והחלטות שהתקבלו כחלק מיישום מתווה עמונה: בג"ץ 794/17 זיאדה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית

בפברואר 2017 ביטל בג"ץ צו והחלטות, שהסמיכו נטילת חזקה בחלקים של חלקות מקרקעין שלעותרים זכויות קנייניות בהן, כדי לאפשר הקמת אתר מגורים זמני לטובת מפוני עמונה. ב-31 באוקטובר סיפק בג"ץ את הנימוקים לפסק דינו בעתירה. השופט ג'ובראן, בדעת הרוב, קבע כי מפקד האזור מוסמך לשנות מהדין הנוהג באזור גם לרווחת תושבי האזור הישראליים, אם כי אינו מכריע אם ניתן לעשות זאת רק כדי לתת מענה לשיקולים הומניטריים, להבדיל ממצב בו יש גם צורך צבאי. בנוסף נקבע כי ניתן לפגוע בזכות הקניין של תושבי האזור המוגנים - הפלסטינים, לשם מימוש מגוון אינטרסים, הן צבאיים והן אזרחיים ולכן ההכרעה עוברת ממישור הסמכות למישור חוקיות הפעולה. במישור החוקיות, בית המשפט מצא מספר פגמים בהתנהלות הרשויות: ראשית, פגיעה בזכות הטיעון, לאור חוסר שהות מספקת לטעון כנגד ההחלטות. שנית, הצו אינו עומד במבחן המידתיות. במבחן הרציונליות, המתווה מהווה פתרון זמני בלבד והוא אינו ראוי בכך שהוצא על מנת לאפשר למפונים להימנע מלהתנגד לפינוי שבית המשפט הורה עליו, תוך כניעה לאלים ועבריינות. במבחן איזון התועלת והנזק, השיקול של יישובם של תושבי עמונה

בסמוך למקום ממנו פונו אינו גובר על הפגיעה בזכויות קנייניות, ובמיוחד כאשר קיימים פתרונות חלופיים הולמים, שאינם כרוכים בשימוש בקרקע פרטית. אף החשש הביטחוני אינו כזה המצדיק פגיעה בזכויות מוגנות. בנוסף, הצו אף אינו עומד במבחן הסבירות היות שהוא מהווה סטייה חדה מהמדיניות הנהוגה לאורך השנים בתחומים אלה ללא טעמים ענייניים. לנוכח חומרת פגמים אלה, קבע בית המשפט כי אין מנוס מביטול הצו והחלטת הממונה. **השופט דנציגר** הצטרף לפסק הדין. **השופט הנדל, בדעת מיעוט**, סבר כי בית המשפט אינו צריך להתערב במתווה, שכן לפתרון בהסכמה ופינוי מרצון משקל רב, המטה את האיזון מול הפגיעה בזכויות התושבים הפלסטינים במקרה זה (31 באוקטובר, **בג"ץ 794/17 זיאדה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**).

מימוש צווי הריסה שהוצאו למבנים "חצויים" (שחלקם מחוץ לאדמות מדינה) במאחז דרך האבות: בג"ץ 7292/14 עלי מוחמד עיסא מוסא נ' שר הבטחון

ב-22 באוקטובר קבע בג"ץ כי יש לממש צווי הריסה ביחס לשבעה מבנים במאחז דרך אבות במלואם, בהתאם לפסק דין קודם שניתן בנושא, תוך דחיית הטענה כי פסק הדין הקודם הורה לממש את צווי ההריסה רק ביחס לחלקי המבנים החורגים מחוץ לגבולות אדמות מדינה מוכרזות. בג"ץ נימק את החלטתו בכך שלשון פסק הדין ברורה ומורה על הריסת המבנים במלואם ואף ברור כי הכרעה זו התקבלה לאחר שקלול העובדה כי מספר מבנים חורגים מהקרקע המהווה אדמות מדינה רק בחלקם ולא במלואם. כמו כן, ההכרעה בפסק הדין התקבלה גם על בסיס הטעם של בנייה בניגוד לדיני התכנון והבנייה. כלומר, החריגה החלקית של המבנים לאדמות לא מוכרזות הייתה טעם עיקרי, אך לא יחיד, להכרעת בית המשפט. בית המשפט מציין, לצד זאת, כי ייתכן שאם תוגש הודעה על כך שהוצאו היתרי בנייה למבנים שטרם הגיע המועד להריסתם הנמצאים על קרקעות מדינה, התוצאה תהיה שונה (22 באוקטובר, **בג"ץ 7292/14 עלי מוחמד עיסא מוסא נ' שר הבטחון**).

חוקיות הריסת מבנים בשכונת אבו אלעג'אג': בג"ץ 3744/14 שחדה אדעיס נ' ועדת המשנה לפיקוח על הבניה

ב-24 באוקטובר דחה בג"ץ עתירה שעניינה חוקיות מדיניות הריסת המבנים ביחס לשכונת אבו אלעג'אג' שבכפר ג'יפטליק (צפונית ליריחו). לא הייתה מחלוקת בעתירה על כך שהמבנים שבמוקד הדיון ולגביהם הוצאו צווי הריסה, נבנו ללא היתרי בנייה. אולם העותרים, המתגוררים במבנים אלה, טענו כנגד מדיניות רשויות האזור ביחס למתן היתרי בנייה וצווי ההריסה שהוצאו בעקבותיה וכנגד מדיניות התכנון באזור. ביהמ"ש קבע כי העתירה אינה מצדיקה את מתן הסעדים המבוקשים. ראשית, נקבע כי חוסר ניקיון הכפיים של העותרים, בכך שהמשיכו בבינוי בלתי חוקי גם במהלך ההתדיינות, מצדיק כשלעצמו את דחיית העתירה. כמו כן, קבע בית המשפט כי לגופו של עניין, העותרים לא הראו כי נפל פגם בעמדת המשיבים לפיה לא הוכחו קיומן של זיקות מספקות למקרקעין לצורך קבלת היתר בנייה; בנוסף, האפיק התכנוני המוצע על ידי המשיבים עבור הכפר, הכולל תכניות המצויות בקרבת מקום למקום מגוריהם הנוכחי של העותרים, מצוי במתחם הסבירות (24 באוקטובר, **בג"ץ 3744/14 שחדה אדעיס נ' ועדת המשנה לפיקוח על הבניה**).

שדרוג מעמדם של פלסטינים השוהים בישראל במסגרת הליכי איחוד משפחות: בג"ץ 813/14 פלונים נ' שר הפנים

ב-18 באוקטובר מחק בג"ץ עתירות שדרשו לאפשר להעניק לפלסטינים תושבי האזור השוהים בישראל במסגרת הליך איחוד משפחות מעמד של "תושב ארעי", על אף הקבוע בחוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), התשס"ג-2003. לאחר הגשת העתירות חלו שתי התפתחויות משמעותיות. ראשית, בשנת 2015 הוקמה בכנסת ועדה משותפת לוועדת החוץ והביטחון ולוועדת הפנים, שתפקידה לבחון את הנתונים הרלוונטיים הנוגעים לחוק ולהמליץ למליאה האם לאשר את הארכת תוקפו אם לאו. שנית, באפריל 2016 [הודיעה המדינה](#) כי שר הפנים החליט לתת מעמד ארעי לכ-2,000 פלסטינים, שבקשתם לאיחוד משפחות הוגשה לא יאוחר מסוף שנת 2003 (שנת קבלת החוק). נוכח התפתחויות אלה נמחקו העתירות. בית המשפט ציין כי פעולות הוועדה המשותפת בכנסת, הכוללות קיום דיוני מעקב בשנים האחרונות, מעידות על כך שלפחות ממועד הקמת הוועדה, החוק אינו מוארך ללא בחינה ועיון מחדש. לגוף העתירה, בית המשפט ציין כי החלטת השר מבטאת התקדמות מסוימת וכי בשים לב לכך שהחוק כבר נמצא חוקתי בשני פסקי דין קודמים שניתנו בהרכבים מורחבים, אין מקום למתן סעד חוקתי ולהתערבות בחוק. עם זאת, בית המשפט מציין כי אין מניעה להעלות טענות נגד החלטת השר בהליכים מתאימים (18 באוקטובר, בג"ץ 813/14 פלונים נ' שר הפנים).

נובמבר:

תפיסת והחרמת כלי רכב פרטי של פעיל חמאס שקיבל לידיו כספים מהארגון: בג"ץ 2959/17 נאפו אלשוואמרה נ' מדינת ישראל

ב-20 בנובמבר דחה בג"ץ (מפי השופט מינץ) עתירה כנגד צו שהוציא המפקד הצבאי באיו"ש ועניינו החרמת כלי רכב בבעלות העותר, אשר היה בשימוש הפרטי, מתוקף סמכותו לפי תקנות 84 ו-120 של תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945. הצו הוצא כנגד העותר, לאחר שנמצא שהוא פעיל חמאס אשר קיבל לידיו לפחות 8,000 דולר השייכים לארגון, המוכר בתקנות כהתאחדות בלתי מותרת. בית המשפט פסק כי הצו הוצא בסמכות מכוח תקנה 120, המסמיכה את המפקד הצבאי להחרים כל רכוש של אדם שביצע כל עבירה שהיא על הוראה מתקנות ההגנה, וזאת ללא צורך בזיקה בין העבירה לבין הרכוש המוחרם. כלומר, אף אם המכונית לא נרכשה בכספים שהתקבלו מהחמאס ואף אם היא משמשת את אשתו של העותר. השופט ציין כי בצו נקבע כי תושב לעותר כל תמורה עודפת מעבר לסך של 8,000 דולר. באשר לתקנה 84 קבע בית המשפט שאכן נדרשת זיקה ישירה בין הרכוש המוחרם לבין התאחדות בלתי מותרת שלא התקיימה במקרה דנן, שכן לא הוכרס כסף בשווי הכסף "הנוגע" אלא רכוש שאין ראייה שהיה לו קשר לחמאס. (20 בנובמבר, בג"ץ 2959/17 נאפו אלשוואמרה נ' מדינת ישראל).

הריסת מגורי מחבל שביצע פיגוע ירי בכניסה ליישוב כפר אדר: בג"ץ 8161/17 בהא אלג'מל נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון

ב-7 בנובמבר דחה בג"ץ עתירה כנגד צו ההחרמה וההריסה שהוצא לקומה השלישית בביתו של המחבל שביצע פיגוע ירי בכניסה ליישוב הר אדר ב-26 בספטמבר. העותרים הם ילדיו הקטינים,

אימו ואחיו של המחבל. ראשית, קבע בית המשפט (**השופט עמית**) כי לא נדרש דיון מחדש בשאלות הקשורות לעצם קיום סמכות המפקד להוצאת צו כאמור, שהוכרעו בפסיקות קודמות. לגבי נסיבות המקרה הנוכחי, קבע בית המשפט כי מדובר במעשים חמורים נוכח תוצאות הפיגוע (שלושה הרוגים ופצוע קשה), כי הוכח שהמחבל התגורר בקומה המיועדת להריסה בגפו והיא לא שימשה את בני משפחתו, וכי בני המשפחה לא יישארו ללא קורת גג. על כן, הוצאת הצו מידתית. הובהר כי בעלות במבנה אינה מהווה תנאי הכרחי להריסה, להבדיל מהוכחת זיקת מגורים, הקיימת במקרה זה. **השופט מזוז**, בדעת מיעוט, מדגיש כי במקרה זה נהרג המפגע במקום ואין כל טענה כלפי העותרים לידיעה, מעורבות, עידוד או הזדהות עם מעשיו. הוא שולל הפעלת הסנקציה הקשה שבצו כלפי בני משפחה חפים מפשע, אשר לטענתם התגוררו בקומה המיועדת להריסה (7 בנובמבר, **בג"ץ 8161/17 בהאא אלג'מל נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון**).

הריסת בית משפחתו של המואשם ברצח יצחק שמרלינג ז"ל: דגנ"ץ 9324/17 אבו אלרוב נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית

ב-26 בנובמבר דחה בג"ץ עתירה כנגד צו החרמה והריסה שהוצא כלפי בית משפחתו של הנאשם **ברצח יצחק שמרלינג ז"ל**. בבית גרים אביו של הנאשם, אמו החורגת ושלושת ילדיהם, אשר לא ידעו על כוונות הנאשם. בית המשפט (**השופט אלרון**) הבהיר כי אין להידרש לשאלות העקרוניות בדבר סמכות המפקד הצבאי להוצאת צו כאמור, שכבר הוכרעו על ידיו. על כן, הדיון נסוב סביב מידתיות ההחלטה. נקבע כי הנאשם גר במבנה מושא הצו וביצע מעשים חמורים ביותר וכי חוסר הידיעה של בני המשפחה על כוונת הנאשם אינה פוגמת בהחלטה, נוכח התכלית ההרתעתית שבבסיס הסמכות, המכוונת גם כלפי מפגעים פוטנציאליים וסביבתם. על כן, נקבע כי שיקולי ההרתעה גוברים על הפגיעה בזכויות דיירי הבית, וזאת אף כשמדובר בקטינים. **השופט מזוז**, בדעת המיעוט, ציין כי נדרש דיון עקרוני ביחס להפעלת הסמכות שבנדון. ביחס למקרה, הדגיש כי זיקת המגורים של הנאשם הייתה מוגבלת, שכן גר לסירוגין בבית אמו ובחדר אחד בבית אביו, והבית לא שימש לפעילותו הטרוריסטית. על כן, הצו הנדון אינו מידתי. בנוסף, חזר על עמדתו כי אין לנקוט בסנקציה שבצו כלפי בני משפחה לא מעורבים. (26 בנובמבר, **בג"ץ 8786/17 אבו אלרוב נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**). ב-28 בנובמבר דחה בג"ץ גם בקשה לדיון נוסף בפסק הדין המתואר לעיל, בנימוק שפסק הדין אינו סותר את ההלכה הקודמת באותו עניין, ותואם למספר רב של פסקי דין שניתנו בנוגע להפעלת הסמכות הנדונה (**דגנ"ץ 9324/17 אבו אלרוב נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**).

החמרת עונשם של מי שהצטרפו לארגון דעא"ש: ע"פ 6699/17 מדינת ישראל נ' בהאא אלדין מסארה

ב-2 בנובמבר דחה בית המשפט העליון ערעור של שני אזרחי ישראל שהורשעו בהקשר לקשריהם עם ארגון הטרור דעא"ש על חומרת העונש שנגזר עליהם, וקיבל את ערעור המדינה על קלות העונש. שני האזרחים הורשעו בעבירה של קשירת קשר לביצוע פשע, ואחד מהם הורשע גם בעבירות של תמיכה בארגון טרוריסטי ומגע עם סוכן חוץ. על פי עובדות ההליך הפלילי, השניים החלו בתכנון והכנות מקדימות לביצוע פיגוע ירי נגד חיילי צה"ל בשם הארגון, בטרם נתפסו. אחד מהם יצר קשר עם סוכני הארגון. בית המשפט קיבל את טענת המדינה כי העונשים

שהושתו, אינם מבטאים כראוי את חומרת העבירות ואת הצורך בהרתעת הרבים מהישנותן, בהיותן עבירות ביטחון ככלל ועבירות בקשר עם ארגון דאע"ש בפרט- ארגון טרור אכזרי. בית המשפט החמיר את העונשים מ-46 ל-58 ומ-22 ל-30 חודשי מאסר (2 בנובמבר, [ע"פ 6699/17 מדינת ישראל נ' בהאא אלדין מסארוה](#)).

פסק דין מחוזי מורה לרשות הפלסטינית ולמבצעי פיגוע לשלם פיצויים לקרובי קורבנות טרור:
ת"א 3361/09 יורשי שרון בן שלום ז"ל נ' הרשות הפלסטינית

ב-17 בנובמבר חייב בית המשפט המחוזי בירושלים את הרשות הפלסטינית ואת מבצעי הפיגוע בכביש 443 באוגוסט 2001, בפיצויים למשפחות ההרוגים. בית המשפט קבע כי הרש"פ חייבת בנזיקין הן בהיותה משדלת או מסייעת למבצעי הפיגוע (אחריות עקיפה) והן מכוח עוולת הרשלנות (אחריות ישירה). נקבע כי הרש"פ העבירה נשק ומימון לארגוני הטרור הרלוונטיים וכן ידעה אודות הכוונה לבצע פיגוע ואישררה את ביצועו לאחר מעשה. עוד נקבע כי הרש"פ התרשלה בשמירה על כלי נשק או כספים שהיו ברשותה והועברו לגורמי טרור, אשר היה עליה לדעת שישמשו לפעילות טרור. בית המשפט קבע כי מכיוון שניתן לייחס לרש"פ כוונת זדון ביחס לאחריותה כמעוול ישיר- בהעברתה מרצונה כספים או נשק לחוליות טרור, היא חבה בפיצויים עונשיים. בית המשפט הטיל פיצויים עונשיים של 10 מיליון שקלים לכל אחד מן העיזבונות של שלושת הנרצחים בפיגוע, 6 מיליון שקלים לכל אחת מבנות הנרצחים ו-5 מיליון שקלים לכל אחד מן ההורים של הנרצחים. מכיוון שחלקה של הרש"פ בפיגוע בא לידי ביטוי בסיוע או בשידול ובאשרור, ולא בביצועו המלא של הפשע, הוטל עליה לשאת ב-40% מהסכום (17 בנובמבר, [ת"א 3361/09 יורשי שרון בן שלום ז"ל נ' הרשות הפלסטינית](#)).

גדרה של עבירת העלבת עובד ציבור: רע"פ 5991/13 אליצור סגל נ' מדינת ישראל

ב-2 בנובמבר בית המשפט העליון זיכה פה אחד את הרב אליצור סגל אשר הורשע בעבירת העלבת עובד ציבור בגין מאמר שפרסם באינטרנט שכלל גינויים חמורים כנגד הרב הצבאי הראשי, סביב סוגיות כגון סיכון חיילים בכדי להימנע מפגיעה באוכלוסיית האויב, שירות נשים, חילול שבת בצבא, ויישום תכנית ההתנתקות. בין היתר, כתב סגל כי הרב הצבאי מסייע לרצח, לגילוי עריות ולחילול שבת. בית המשפט קבע כי, בין כל הביטויים, הביטוי הפוליטי בולט בחשיבותו ויש לנקוט ריסון רב במיוחד בהחלת העבירה לגביו. בית המשפט קבע כי מדובר במקרה זה בביטוי פוליטי מובהק, שכן המאמר מותח ביקורת על פועלו של הרב הצבאי לנוכח המדיניות הנהוגה בצה"ל בנושאים שונים. משכך, אף שהביטויים בו קשים, הם אינם חמורים מספיק להצדקת הרשעה. בנוסף, לאור מעמדו הבכיר של הרב הצבאי, המחייב אותו לסיבולת גבוהה ביותר כלפי ביטויים מעליבים, לא מתקיימת כנדרש ודאות קרובה שההעלבה תביא לפגיעה קשה בעובד הציבור במילוי תפקידו ומכאן גם בשירות הציבורי (2 בנובמבר, [רע"פ 5991/13 אליצור סגל נ' מדינת ישראל](#)).

דצמבר:

בג"ץ פסק כי אין סמכות להחזיק בגופות מחבלים לצורכי משא ומתן: בג"ץ 4466/16 מוחמד עליאן נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית

ב-14 בדצמבר קבע בג"ץ כי למפקד הצבאי אין סמכות להורות על קבורה ארעית של גופות מחבלים לשם החזקתן לצורכי משא ומתן. העותרים הם בני משפחות של מחבלים שגופותיהם מוחזקות כיום בידי ישראל. המדינה טענה כי החזקת הגופות עשויה לסייע בהשגת עסקה לחילופי גופות ושבוים עם ארגון חמאס. בית המשפט (השופט דנציגר) קבע כי מאחר שפעולת המפקד הצבאי כרוכה בפגיעה בזכויות אדם (זכות המת ובני משפחתו לקבורה נאותה נגזרת מכבוד האדם), מקור הסמכות צריך להיות מעוגן בחקיקה ראשית, שהיא ספציפית ומפורשת. תקנה 133(3) לתקנות ההגנה מקנה למפקד סמכות כללית לתת הוראות ביחס לקבורת גווייתו של "כל אדם" ולא נועדה להסמך אותו להורות על קבורה ארעית של גופות מחבלים לצורכי משא ומתן. באשר לטענה כי ישראל מחזיקה בגופות משום שחמאס מחזיק בגופות ישראלים, נקבע כי טענת הדדיות אינה פוטרת מדרישה לפעול מכוח סמכות שבדין. לאור האמור, נקבע כי צווי הקבורה הוצאו שלא כדין. עם זאת, בטלות צווי הקבורה הושעתה, כדי שהמדינה תוכל לגבש הסדר חוקי ייעודי בנושא בתוך 6 חודשים; אם לא יגובש הסדר במועד, יוחזרו גופות המחבלים לבני משפחותיהם. בדעת מיעוט, טען השופט הנדל כי פרשנות תכליתית של התקנה מאפשרת למפקד הצבאי לצוות על אופן הקבורה של חללי אויב, כולל מחבלים, כאשר שיקולי ביטחון ושלוש הציבור - לרבות על רקע הימצאות אזרחים או גופות חללים בידי האויב - מונעים את מסירת גופותיהם לקרובי המשפחה. מכאן שהצווים הוצאו בסמכות וכן עומדים במבחני המידתיות-הפגיעה בזכות המתים ומשפחותיהם מצומצמת שכן מדובר בקבורה ארעית בצורה ראויה, והתכליות הביטחוניות שמנגד גוברות עליה (14 בדצמבר, בג"ץ 4466/16 מוחמד עליאן נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית). ב-29 בדצמבר, בעקבות פסק הדין, הגישה המדינה בקשה לדין נוסף בסוגיה (29 בדצמבר, Ynet).

בג"ץ דחה עתירה של פלסטיני והועד נגד עינויים על החלטת היועמ"ש שלא לפתוח בחקירה פלילית נגד חוקרי שב"כ (וביקורת על פסק הדין): בג"ץ 5722/12 אסעד אבו גוש נ' היועץ המשפטי לממשלה

ב-12 בדצמבר דחה בג"ץ עתירה כנגד החלטת היועץ המשפטי לממשלה שלא לפתוח בחקירה פלילית (ומכאן שלא להורות על העמדה לדין) נגד חוקרי שב"כ בחשד לעינויים והתעללות במהלך חקירת העותר וקבע כי מדובר בהחלטה סבירה שהתקבלה משיקולים ענייניים. נפסק כי ניתן היה לשקול במסגרת ההחלטה אם לפתוח בחקירה פלילית אם התקיים סייג הצורך. סייג זה, בתנאים מסוימים, מגן על חוקרים שנקטו בשיטות חקירה חריגות מפני העמדה לדין. בית המשפט מצא כי לא נפל פגם באופן יישום הסייג במקרה הנדון: התייעצות של החוקרים עם בכירים מהם טרם הפעלת אמצעי החקירה החריגים אינה פוגמת באופיו ה"אד הוקי" של הסייג ובקביעה כי האמצעים היו דרושים "באופן מידי" להצלת חיי אדם; אף העובדה שחגורת הנפץ נמצאה בחלוף זמן (17 ימים) מהפעלת אמצעי החקירה החריגים אינה פוגמת בתנאי המיידיות; וכן אין ספק כי היה צורך להציל חיי אדם מפני סכנה "מוחשית", שכן העותר הינו מומחה חבלה של תשתית חמאס צבאית פעילה בשכם, שעל פי המודיעין היה בעל מידע על מטעני חבלה העשויים להוביל

לפיגועים בטווח הזמן המידי (12 בדצמבר, בג"ץ 5722/12 אסעד אבו גוש נ' היועץ המשפטי לממשלה).

יובל שני סבור כי מדובר בפסיקה שגויה מבחינה משפטית וכן מבחינת ההגנה על זכויות יסוד של נחקרים. ראשית, האיסור בדין הבינלאומי הוא איסור מוחלט גם על יחס אכזרי, בלתי אנושי ומשפיל, ממנו לא ניתן לסטות בשום נסיבות. שנית, יש לפרש את סייג הצורך בצמצום רב ולהחילו רק במקרים בהם לא ניתן להגיע למידע ללא הפעלת שיטות חקירה לא חוקיות. שלישית, הטלת מלוא הנטל להוכחת עינויים על העותר סותרת את המשפט הבינלאומי. לבסוף, יצירתו של מנגנון משפטי וביורוקרטי לאישור מראש אמצעי חקירה פסולים שולל את אופיים ה"אד הוקי", ובכך מנוגד לרוח הפסיקה המנחה בסוגיה ולעקרון החוקיות (18 בדצמבר, המכון הישראלי לדמוקרטיה).

בג"ץ מחק עתירה נגד דרך גישה למאחז שנשללה באופן בלתי חוקי, תוך מתן פרק זמן סביר למדינה להסדרתה של דרך הגישה: בג"ץ 7780/15 ראש מועצת הכפר לובן אלשרקיה נ' שר הביטחון

ב-4 בדצמבר מחק בג"ץ עתירה כנגד דרך גישה למאחז גבעת הרואה שנשללה באופן בלתי חוקי. המדובר בדרך גישה שנשללה לאחר שבג"ץ הורה לממש צו הריסה ביחס לדרך הגישה הקודמת. בית המשפט ציין כי בנוסף לכך שדרך הגישה נשללה שלא לפי דיני התכנון והבנייה, עשרה מטרים מתוכה עוברים בקרקעות שלא ניתן להכריז עליהן כאדמות מדינה. בית המשפט העיר כי המצב בו דרך בלתי חוקית חדשה מחליפה דרך שהוא הורה על הריסתה אינו ראוי, ולכך מצטרפת הבעייתיות במדיניות המאפשרת, בפועל, קודם בנייה ורק אחר כך תכנון והסדרה (בדיעבד). עם זאת, קבע בית המשפט כי מכיוון שבמהלך ההליכים רובה המוחלט של הדרך - כ-99% הוכרז כאדמות מדינה וכן התברר כי את עשרת המטרים הלא מוכרזים ניתן "לעקוף" על ידי תוואי חלופי, ובנוסף מכיוון שזוהי דרך הגישה היחידה למאחז אותו מבקשת המדינה להסדיר, אין מקום להתערבות בית המשפט בסדרי העדיפויות של המדינה לאכיפה במקרה זה, ויש לאפשר לה פרק זמן סביר להסדרתה של דרך הגישה, אף לפני משורת הדין. בית המשפט ציין כי אם לבסוף לא תוסדר דרך הגישה בזמן סביר, יוכלו העותרים להגיש עתירה חדשה. עוד צויין כי על המדינה לממש במועד שבו התחייבה את צו ההריסה ביחס לעשרת המטרים העוברים באדמות שאינן ניתנות להכרזה (4 בדצמבר, בג"ץ 7780/15 ראש מועצת הכפר לובן אלשרקיה נ' שר הביטחון).

בג"ץ חייב לתת היתר שהייה זמני לתושבים פלסטינים השוהים, שלא כדן, במזרח ירושלים תקופה ממושכת, אף אם אין להם זכות קניינית במקרקעין: בג"ץ 2386/11 מחמוד צאלח נ' מנהל הלשכה האזורית למנהל אוכלוסין

ב-14 בדצמבר קיבל בג"ץ את עתירתה של משפחה השוהה שלא כדן במזרח ירושלים והורה להעניק לעותרים היתרי שהייה זמניים. העותרים, בני זוג ועשרת ילדיהם הרשומים במרשם האוכלוסין הפלסטיני כתושבי אזור יו"ש, ביקשו לקבל מעמד שוהים זמניים במזרח ירושלים בהתאם להחלטת ממשלה מס' 2492 מ-2007 שאפשרה לתושבים הרשומים באיו"ש אך מתגוררים בירושלים מאז 1987, ואשר בניית גדר הביטחון בירושלים פגעה במרקם חייהם, לקבל היתרי

שהייה זמניים בישראל. בקשתם סורבה לאור העובדה שבהליך אזרחי אחר נפסק שהם פלשו לבית בו התגוררו בירושלים במשך מעל עשרים שנה. בית המשפט הדגיש כי החלטת הממשלה משקפת את הצורך בפתרון הומניטרי למתגוררים בפועל במזרח ירושלים במשך שנים ארוכות, גם אם שלא כדין. הוא קבע כי נוכח תכלית ההחלטה, אין הצדקה לדרוש כי המבקשים יהיו בעלי זכויות קנייניות או מעין-קנייניות במקרקעין לצורך עמידה בתנאי ההחלטה. העובדה כי המבקשים שוהים בנכס אליו פלשו עשויה להיות שיקול רלוונטי. אולם בנסיבות המקרה דחיית הבקשה להיתר על יסוד הפלישה לנכס חורגת ממתחם המידתיות, בפרט בהתחשב בכך שמדובר בסכסוך במישור הפרטי וכן לאור העובדה שעשרת ילדיהם של העותרים מתגוררים במזרח ירושלים מאז לידתם ולא נפל אשם בהתנהגותם. זאת, על יסוד תכליתה ההומניטרית של החלטת הממשלה ועיסוקה בהיתר זמני, שאינו מהווה הכרה כלשהי בזכות המחזיק בו לשבת בישראל (14 בדצמבר, בג"ץ 2386/11 מחמוד צאלח נ' מנהל הלשכה האזורית למנהל אוכלוסין).

בג"ץ דחה עתירה כנגד החלטת המשטרה להרחיק את העותרים מהר הבית: בג"ץ 8871/17 מיכאל פואה נ' מפקד מחוז ירושלים

ב-14 בדצמבר דחה בג"ץ עתירה של שני אזרחים המבקשת לבטל את החלטת המשטרה על הרחקתם מהר הבית ולאפשר להם להיכנס להר הבית ללא הגבלות. בית המשפט ציין כי חופש הפולחן והזכות להתפלל בהר הבית יוגבלו רק כאשר יש חשש ניכר לפגיעה בשלום הציבור וביטחונו וההסתברות שהפגיעה בו תתרחש היא גבוהה וקרובה לוודאית. מדובר בעניינים שהם בליבת שיקול הדעת של הרשות המבצעת ובית המשפט ממעט להתערב בהם. העותרים הפרו מספר פעמים את כללי המשטרה בדבר העלייה להר הבית, התקיים להם שימוע עובר להטלת ההגבלות עליהם ולא נפל כל פגם בהליך. על כן, נוכח התעקשות העותרים להפר את כללי המשטרה, ההחלטה להרחיקם מהר הבית עד למועד שנקבע הינה מידתית וסבירה (14 בדצמבר, בג"ץ 8871/17 מיכאל פואה נ' מפקד מחוז ירושלים).

אחריות נזיקית של הרש"פ לפיגוע בבקעה-אל-גרביה במהלך האינתיפאדה השנייה: ע"א 2144/13 עזבון המנוח עמית עמוס מנטינ ז"ל נ' הרשות הפלסטינאית

ב-6 בדצמבר פסק בית המשפט העליון בערעורים על פסק דינו של בית המשפט המחוזי וקבע כי הרשות הפלסטינית (רש"פ) נושאת באחריות נזיקית לפיגוע בבקעה-אל-גרביה (בהתאם לפסיקת המחוזי) וכי יש לחייבה בפיצויים עונשיים (בניגוד לפסיקת המחוזי). בפיגוע מ-2003 נרצח ישראלי על ידי מחבל בן 15, זמן קצר לאחר ששב ממחנה "אימוני גוף ונשק" מטעם הרש"פ. בית המשפט חזר על הקביעה כי השאלה האם הרש"פ נהנית מחסינות דיונית הנתונה למדינה היא שאלה עובדתית מדינית שבסמכות הרשות המבצעת, אשר קבעה כי אין לה חסינות כזו. עוד קבע בית המשפט כי המעשים הנדונים אינם בגדר "פעולה מלחמתית", אשר נקבע כי לא תידון במסגרת דיני הנזיקין הרגילים, כי אם מעשי טרור שמבוצעים בניגוד לדיני הלחימה. בעניין עוולת הרשלנות, קובע בית המשפט שעל הרש"פ חלה חובת הזהירות שלא לפגוע במכוון ובזדון בגופו ובנפשו של אדם. כן הוכח קשר סיבתי בין ביצוע הפיגוע לבין האימונים שעבר המחבל במחנה הרש"פ, לאור המסרים שעברו במחנה, גם אם בעקיפין, לצד תמיכת הרש"פ באופן פעיל במעשי טרור במהלך האינתיפאדה השנייה. משכך, בדין נמצאה הרשות אחראית לנזקים שנגרמו למנוח

ולמשפחתו ועליה לשלם את הפיצוי שהשית עליה בית המשפט המחוזי, בסך כ-1,360,000 ש"ח. בהמ"ש קבע כי מדובר על מקרה המצדיק הטלת פיצויים עונשיים, שכן התנהלות הרש"פ היא "חמורה במיוחד". היא לא רק הבינה את משמעות האימון בנשק תחת אוירת ההסתה הכללית, אלא גם חפצה בכך שחניכי המחנה יבצעו פיגועי טרור. העובדה כי הרש"פ אינה חשופה להעמדה לדין פלילי מחזקת את המסקנה בדבר הפיצויים העונשיים וכך אף שיקולי הרתעה. לאור האמור, הטיל בית המשפט על הרש"פ פיצויים עונשיים בסך שלושה מיליון ש"ח (6 בדצמבר, ע"א 2144/13 [עזבון המנוח עמית עמוס מנטין ז"ל נ' הרשות הפלסטינאית](#)).

עדכונים נוספים

ינואר

הממשלה העניקה חסינות מתביעה לבנקים שעובדים עם הפלסטינים

הקבינט המדיני-ביטחוני אישר להעניק לבנק הפועלים ובנק דיסקונט חסינות מיוחדת מפני תביעות ושיפוי על תביעות העלולות להיות מוגשות נגדם בחשד למעורבות בהלבנת הון ומימון טרור, במעורבותם בשירותים פיננסיים הניתנים לרשות הפלסטינית. ההחלטה ניתנה בעקבות דרישת הבנקים לקבל רשת הגנה משפטית וכלכלית מממשלת ישראל להמשך עבודתם מול הפלסטינים, מחשש לתביעות מצד רשויות בחו"ל בחשד לעבירה על חוקי מניעת הלבנת הון ומימון טרור. ההסדר עם הבנקים נקבע לתקופה של שנתיים, שבמהלכן המדינה תגבש חלופה ממשלתית לבנקים הפרטיים במתן שירותים בנקאיים לפלסטינים. השירותים הפיננסיים הניתנים ע"י הבנקים הינם חלק מההתחייבות של מדינת ישראל במסגרת הסכם פריז משנת 1994 ועל כן להפסקתם תהיינה משמעויות דיפלומטיות. בכדי להבטיח את יציבותה הכלכלית של הרשות, עד ליצירת מנגנון ממשלתי שיספק שירותים פיננסיים לרשות, הבטיחו בכירים בממשל האמריקאי והאיחוד האירופאי לגבות את ההסדר עם הבנקים ולמנוע תביעות (22 בינואר, [גלובס](#)).

פברואר:

פורסם החלק הראשון של דוח מבקר המדינה בעניין מבצע "צוק איתן"

ביום 28 בפברואר פורסם [החלק הראשון של דוח מבקר המדינה בעניין מבצע "צוק איתן"](#). במסגרת חלק זה פורסמו שני פרקים תחת הכותרות: "תהליכי קבלת החלטות בקבינט בנוגע לרצועת עזה לפני מבצע 'צוק איתן' ובתחילתו" ו-"ההתמודדות עם איום המנהרות". שני הפרקים בוחנים את רמת המוכנות של הדרג המדיני וצה"ל לניהול המערכה וקבלת החלטות לגביה, מתוך מטרה להפיק לקחים ולהעלות את רמת המוכנות למערכות עתידיות. פרופ' עמיחי כהן מציין כי החלק הראשון של הדוח כולל ביקורת בשני צירים מרכזיים. הראשון, ביקורת על ראש הממשלה, שר הביטחון, המל"ל והשב"כ על שלא עדכנו את הקבינט באיום המנהרות כראוי ובצורה מקיפה, ופעלו תוך עצמאות יתר. השני, ביקורת המופנית בעיקר כלפי צה"ל על חוסר שיתוף הפעולה המלא שלו עם המל"ל, האמור לספק חלופות להצעות האסטרטגיות של הצבא. להערכתו של

פרופ' כהן, ישנו קשר בין שני צירי הביקורת. המל"ל הוא הגוף המתווך את נושאי הביטחון לחברי הקבינט. בלא פעולה יעילה של המל"ל, לא ייתכן דיון משמעותי ותורם בקבינט. הוא מסכם וקובע כי בשני הנושאים מונחת הדרישה לתיקון המצב לפתחו של ראש הממשלה (1 במרץ, [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#)).

אוגוסט:

בג"ץ הורה על הקפאת חוק ההסדרה והוגשה תגובה לעתירה מטעם הממשלה

ב-17 באוגוסט [נעתר](#) בג"ץ לבקשת היועץ המשפטי לממשלה והוציא צו ביניים ארעי המקפיא את יישומו של חוק ההסדרה עד להחלטה אחרת. המשמעות היא שלא יהיה אפשר לממש צווי הריסה על בתים שנבנו בלי היתר באזורים שחוק ההסדרה חל עליהם, ומנגד לא ניתן ליטול זכויות שימוש בקרקעות של פלסטינים (17 באוגוסט, [nrg](#)).

הממשלה הגישה לבית המשפט [תגובה](#) מקדמית לעתירה מטעמה, שהוכנה על ידי עו"ד חיצוני, ד"ר הראל ארנון, מאחר שהיועץ לממשלה סרב להגן על עמדת הממשלה. בתגובה נאמר כי המטרה הבסיסית של החוק היא לתת מענה למציאות שקיימת באזור שבה לאורך שנים נבנו ישובים או שכונות, בחלקן או ברובן, ללא היתרי בנייה ולעיתים אף על קרקעות פרטיות, בשל הנסיבות המיוחדות של המצב. מטרת החוק להסדיר את המצב באמצעות צמצום הפער בין המציאות העובדתית ארוכת השנים למציאות הנורמטיבית. אמנם החוק פוגע בזכויות הקניין של בעלי המקרקעין אך זאת באופן מידתי ומאוזן. רכישת הזכויות הכפויה של קרקע פרטית יש בה פגיעה בזכות הקניין, אך זאת לתכליות שהן כולן ראויות – תכלית אנושית, מדינית, לאומית וחברתית. בנוסף, מדובר בפגיעה מידתית: הזכות שנרכשת היא זכות שימוש וחזקה ולא זכות הבעלות, נטילת הזכויות היא עד להכרעה מדינית בדבר מעמד האזור וההתיישבות, מדובר בקרקע שיכולת השימוש של ממש על ידי הבעלים בה הוא קלוש ביותר בהיותן קרקעות בלב יישובים יהודים או בצמוד להם, לבעל המקרקעין זכות לבחור בקרקע חלופית או בדמי שימוש, החוק דורש הליך סדור ואין מדובר בחוק צופה פני עתיד אלא רק בהסדרת העבר. בהודעה נדחית טענת האפליה שכן החוק אינו חל רק על התיישבות ישראלית ואף מצוין כי בעקבות החוק הוקפאו גם מאות הליכי אכיפה תכנוניים במגזר הערבי באזור. כן נדחית הטענה שאסור לכנסת לחוקק באזור. אין על כך איסור במשטר החוקתי הישראלי ואין גם איסור במשפט הבינלאומי. בנוסף, נדחית הטענה לפיה על החוק להתבטל בשל נורמות מן המשפט הבינלאומי. בהודעה נטען כי חקיקה ראשית יכולה לגבור על חובות מהמשפט הבינלאומי ואין סמכות לפסול חוק בשל התנגשות עם חובות מהמשפט הבינלאומי. מעבר לכך, לגופם של דברים, נטען שאין החוק סותר את המשפט הבינלאומי.

דצמבר:

העיתירות נגד חוק ההסדרה- בג"ץ הורה למדינה להסביר מדוע החוק חוקתי; היועץ המשפטי לממשלה הגיש תגובה לעתירה לפיה יש להכריז על החוק כלא חוקתי ולבטלו

ב-4 בדצמבר, בעקבות עתירות בנושא, הוציא בג"ץ צו על תנאי למדינה, המורה לה להסביר מדוע חוק ההסדרה הינו חוקתי ותקף (4 בדצמבר, בג"ץ 1308/17 עיריית סלואד נ' הכנסת ובג"ץ 2055/17 ראש מועצת הכפר עין יברוד נ' הכנסת). בסוף נובמבר הוגשה לבית המשפט תגובה מטעם היועץ המשפטי לממשלה לפיה אין מנוס מהכרזה שיפוטית על חוק ההסדרה כחוק בלתי חוקתי אשר דינו בטלות. בהודעה נקבע כי אין צורך להכריע בשאלה של התחולה הישירה של חקיקה של הכנסת באזור, שכן אם החוק יישאר בתוקף, המפקד הצבאי, שכפוף לחוק הישראלי, ידאג לעגן את הוראות החוק בצו שיוציא באזור. כן נקבע שחוקי היסוד בישראל חלים על חוק ההסדרה. החוק פוגע בזכות הקניין וכן בזכות לכבוד ולאי הפליה. מתן מענה למצוקתם של מתיישבים תמי לב אשר התברר כי בתיאם אינם על אדמות מדינה היא תכלית ראויה. עם זאת, החוק חל גם במקרים בהם המקום מודע להיותו פועל שלא כדין. זו תכלית לא ראויה. מעבר לכך, ההסדר בחוק אינו עומד במבחן המידתיות. הוא גורף ופוגעני ונותן עדיפות מוחלטת לזכויות ולאיוטריסטים של המתיישב על פני זכויותיהם הקנייניות של בעלי הזכויות במקרקעין. בנוסף החוק גורם להפליה חמורה כלפי האוכלוסייה הפלסטינית באזור. המסקנה מתחזקת נוכח הסטייה המובהקת של החוק מהסדרים מוכרים ומושרשים בדיני האזור ובישראל להסדרת מצבים של תחרות על זכויות בקרקע וכן להפקעת מקרקעין לצורכי ציבור. זאת, בעוד שיש הסדרים מידתיים יותר שיכולים לתת מענה לחלק ניכר מן המקרים. בהודעה אין התייחסות לשאלת תוקפו של החוק לפי הוראות המשפט הבינלאומי, אם כי יש התייחסות להוראות אלו בעת הבחינה של זכויות הקניין המוגנות של התושבים הפלסטינים (22 בנובמבר, **תגובת היועם"ש לממשלה**).

ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

ינואר:

רשויות התביעה בבלגיה הודיעו כי יעכבו את ציפי לבני לחקירה בגין טענות לביצוע פשעי מלחמה

בהמשך לתביעה שהוגשה ע"י גורמים פלסטיניים לבית המשפט הבלגי בשנת 2010 נגד בכירים ישראליים, בטענות למעורבות בביצוע פשעי מלחמה במסגרת מבצע עופרת יצוקה, שרת החוץ לשעבר, ציפי לבני, הייתה צפויה להיות מעוכבת לחקירה בבלגיה. ח"כ לבני, שזומנה לפגישה עם מנהיגים יהודים בבריסל, ביטלה את הגעתה ימים ספורים לפני מועד הנסיעה המתוכנן (20 בינואר, **Jerusalem Post**).

מועצת אירופה אישרה דוח המאשים את ישראל ב"הרג שיטתי" בעזה

ביום 24 בינואר אישרה האסיפה הפרלמנטרית של מועצת אירופה **דוח** המאשים את ישראל במצב ההומניטרי בעזה, כולל האשמות על הרג בלתי חוקי של יחידים שלא היו סכנה מיידית

לחיי אדם. הדוח קורא למדינות האיחוד לתמוך בחקירה של בית הדין הפלילי הבינלאומי במידה וימצא כי יש תשתית סבירה לפתוח בחקירה. כמו כן, הוא קובע כי יש להסיר את הסגר על רצועת עזה, לוודא כי סחורות רפואיות וחיוניות מגיעות לתושבי הרצועה, לאפשר לפלסטינים לחפש עבודה בישראל ולהכין תכנית רב שנתית להקמת מדינה פלסטינית. בדוח מופיעות אף דרישות מהרשות הפלסטינית, בהן הדרישה לפעול למניעת פעולות טרור נגד ישראל ולגנותן. הדוח התקבל ברוב של 46 תומכים, מול 12 מתנגדים ו-2 קולות נמנעים (24 בינואר, [אתר הכנסת](#)).

בית משפט מצרי מחייב את ממשלת מצרים לנקוט הליכים נגד ישראל

ביום 21 בינואר בית המשפט המצרי הגבוה לעניינים מנהליים נתן [פסק דין](#) סופי המחייב את ממשלת מצרים להגיש תביעה בינלאומית נגד ישראל, בגין מעשי אלימות ועינויים נגד עצורים מצריים במהלך מבצע קדש (1956) ומלחמת ששת הימים (1967). פסק הדין ניתן בעקבות תביעה שהוגשה בשנת 2001 מצד שבויים מצריים ומשפחות של חיילים שנפטרו. מוחמד מג'די מציין כי עולה שאלה בנוגע לרצונה ויכולתה של מצרים לציית לפסק הדין. חאלד אבו באקר, חבר בלשכת עורכי הדין המצרית, התייחס לבעייתיות במימוש פסק הדין בזירה הבינלאומית: בית הדין הבינלאומי לצדק מוסמך לדון במחלוקת רק בהסכמת שני הצדדים; בית הדין הפלילי הבינלאומי דן בפשעים אינדיבידואליים ולא מעמיד לדין ממשלות או ארגונים; והקמת בית דין מכוח החלטת מועצת הביטחון מצריכה את הסכמת כל המדינות החברות במועצה. טארק פאמי, ראש היחידה לחקר יחסי ישראל-פלסטיין במכון ללימודי מזרח תיכון, טוען כי מבחינה דיפלומטית, לאור הסטטוס הנוכחי של יחסי מצרים-ישראל, הממשל המצרי לא ינקוט בצעדים משפטיים נגד ישראל. לפסק הדין יש ככל הנראה חשיבות סימבולית בלבד (21 בינואר, [Al-monitor](#)).

ועידת השלום בפריז

ביום 15 בינואר השתתפו למעלה מ-70 מדינות וארגונים בינ"ל, אשר ישראל והרשות הפלסטינית לא נכללו ביניהם, במפגש השני של ועידת השלום בפריז. [בהצהרת הסיכום](#) של המפגש, ממנה הסתייגה בריטניה, אישרה הוועידה את מסקנותיה מהמפגש הקודם, שהתקיים ביולי 2016, וקראה למשא ומתן לפתרון שתי מדינות. בהצהרה הודגש כי על הצדדים לפעול להפסקת האלימות באזור ולהפסיק את מפעל ההתנחלויות. כן צוינו מספר מאפיינים לפתרון הרצוי והוזכרו יוזמת השלום הערבית (2002) והחלטת מועצת הביטחון 2334. ההצהרה קראה לצדדים להכריז בפומבי על תמיכתם בפתרון שתי המדינות ולהראות דרך מעשים ומדיניות מחויבות אמיתית לפתרון זה (15 בינואר, [Ynet](#)).

פסק דין אמריקאי מחייב את איראן וסוריה לפצות הורי תינוקת שנרצחה בפיגוע: Shmuel

Elimelech Braun v. Islamic Republic of Iran

ביום 9 בינואר [פסק](#) בית המשפט במחוז קולומביה שבארצות הברית פיצויים בגובה של 178 מיליון דולר להורי התינוקת חנה זיסל בראון ז"ל, אזרחית ארה"ב, שנרצחה באירוע זריסה בתחנת הרכבת הקלה בשנת 2014. הוריה וסביה של חנה הגישו תביעה, בסיועו של ארגון שורת הדין, נגד איראן ונגד סוריה בטענה כי הן מממנות את חמאס, ששלח את המפגע שרצח את בתם ופצע את האב

ואזרחים נוספים. בית המשפט קבע כי המתקפה בוצעה בידי חמאס וכי איראן וסוריה נושאות באחריות כלפי התובעים, בשל חלקן במימונו. בהמשך לקביעתו, בית המשפט פסק פיצויים בגין מותה של התינוקת והנזקים הפיזיים שנגרמו לאביה. אף נפסקו פיצויים לסביה של חנה, בשל הנזק הנפשי שנגרם להם מכך שילדיהם נפלו קורבן לאירוע טרור ([Shurat Hadin](#)).

פברואר:

הדווח המיוחד של האו"ם קורא להבטיח את צייתה של מדינת ישראל להחלטת 2334

ביום 3 בפברואר [קרא מייקל לינק](#), הדווח המיוחד של האו"ם לזכויות אדם בשטחים הפלסטינים הכבושים מאז 1967, למועצת הביטחון ולעצרת הכללית לפעול באמצעים דיפלומטיים יעילים בכדי להבטיח את ציית מדינת ישראל להחלטת מועצת הביטחון 2334. קריאתו זו הגיעה על רקע הכרזתה של ישראל על המשך בנייה בהתנחלויות, כחודש לאחר ההחלטה, וקרבנות של מועד אישורו הסופי של חוק ההסדרה. הוא ציין כי צעדים אלו מהווים התכחשות מתריסה להחלטה 2334, אשר קבעה כי ההתנחלויות הישראליות בשטחים שנכבשו בשנת 1967 בגדה המערבית ובמזרח ירושלים אינן חוקיות. הוא מוסיף כי על הקהילה הבינלאומית לפעול באופן אקטיבי במטרה להוביל לפתרון שתי מדינות (3 בפברואר, [Jurist](#)).

נציבות זכויות האדם של האו"ם מגנה את גזר הדין בתיק אלמור אזריה

ביום 24 בפברואר [פרסמה דוברת נציבות זכויות האדם של האו"ם עדכון לתקשורת בדבר גזר דינו של אלמור אזריה](#), במסגרתו הטיל בית הדין הצבאי על אזריה עונש של 18 חודשי מאסר בפועל בגין עבירת הריגה והתנהגות שאינה הולמת. הדוברת הביעה דאגה עמוקה וטענה כי גזר הדין מהווה חלק מהתרבות הישראלית של פטירה מעונש. כהגדרתה, אזריה ביצע הוצאה להורג של פלסטיני פצוע, לא חמוש, שלא היווה סכנה לעצמו או לציבור. היא ציינה כי מעל 200 פלסטינים נהרגו על ידי כוחות הביטחון הישראליים מאז התפרצות האלימות בגדה המערבית בחודש ספטמבר 2015, אך אזריה הוא היחיד שהועמד לדין. היא המשיכה וציינה כי גזר הדין מנוגד לחלוטין לעונשי מאסר שנתן בית המשפט הישראלי לפלסטינים בגין עבירות קלות יותר, כגון עונשים של 3 שנות מאסר לילדים בגין השלכת אבנים על כלי רכב (24 בפברואר, [Ynet](#)).

מרץ:

ניתוח ביקורתי של דוח ועדת החקירה של מועצת זכויות האדם על מבצע "צוק איתן"

פנינה שרביט-ברוך עורכת ניתוח ביקורתי של דוח ועדת החקירה של מועצת זכויות האדם בנוגע למבצע "צוק איתן" ברצועת עזה בשנת 2014, שפורסם ביוני 2015. הניתוח משמעותי לישראל שכן הוא עשוי להשפיע על החלטתה של תובעת בית הדין הפלילי אם לפתוח בחקירה פלילית בגין פעולות שנעשו במהלך המבצע. מעבר לכך הדוח קובע סטנדרטים בלתי ישימים, שאף מדינה שנלחמת במציאות דומה אינה יכולה לעמוד בהם, ובכך משליך גם על מדינות אחרות וכן מחליש

את מעמדם של דיני המלחמה, אם ייתפשו ככוללים הוראות בלתי הגיוניות. המחברת מציינת שוועדת החקירה הוקמה על ידי גוף בעל אג'נדה אנטי-ישראלית בהחלטה שכללה כבר גינוי לישראל, דבר שהוליד חשש לדוח מוטה. המחברת מוצאת כי הדוח אכן בעייתי, הן במישור של הניתוח העובדתי, שהתעלם מהמציאות המורכבת של לחימה מקרב אוכלוסייה אזרחית, הן במישור המשפטי, בקביעת חובות שאין להן בסיס בדין והן במישור המקצועי, של חוסר הבנה של המציאות הלחימתית. כן מציגה המחברת את הניתוח המגמתי שבדוח נגד ישראל ומולו את ההימנעות מלגנות את החמאס על השימוש באזרחים כמגן לפעילותו הצבאית (23 במרץ, [Lawfare](#)).

פורסם עדכון תקופתי ראשון בדבר יישום החלטה 2334

ביום 24 במרץ [פרסם](#) ניקולאי מלאדנוב, המתאם המיוחד לענייני תהליך השלום במזרח התיכון, עדכון תקופתי ראשון בנוגע ליישום החלטה 2334. מלאדנוב מתאר כי, בכל הנוגע להתנחלויות, נצפתה עלייה בפעילות להרחבת התנחלויות, כולל באזורים שיקשו על קיומה של מדינה פלסטינית רציפה, ומביע דאגה על קבלת חוק ההסדרה. **בכל הנוגע לדרישה להימנע ממעשים אלימים ומעידוד פרובוקציות**, מציין הוא כי התקופה האחרונה הייתה שקטה יחסית, להוציא מספר אירועי ירי. הוא מזכיר את העונש, הקל להערכתו, שהוטל על אלאור אזריה. בנוסף, הוא מגנה אמירות מצד בכירי חמאס המביעות תמיכה בטרור, וכן קריאות מצד פוליטיקאים ישראליים התומכים בסיפוח השטחים. **בכל הנוגע לדרישה לפעול לקידום פתרון של שתי מדינות**, מציין מלאדנוב לחיוב את התחייבותה של הרשות הפלסטינית להבטיח את שלטון החוק ומזכיר את חידוש המנדט של ועדת המים המשותפת ואת הגידול בהכנסת חומרי בנייה לרצועת עזה. **בכל הנוגע לדרישה מהקהילה הבינלאומית להבחין בין שטחי ישראל ושטחי '67**, מתייחס מלאדנוב למספר יוזמות, כולל היוזמה הצרפתית, המפגש ברוסיה ומפגש הליגה הערבית.

מועצת זכויות האדם קיבלה ארבע החלטות בעניין ישראל ושטחי '67

ביום 24 במרץ קיבלה מועצת זכויות האדם ארבע החלטות בעניין זכויות האדם של פלסטינים **תושבי שטחי '67**. ההחלטות כוללות התייחסות לנושאים הבאים: אישור מחודש של זכותו הבלתי מתפשרת, הקבועה והבלתי מסויגת של העם הפלסטיני להגדרה עצמית ותמיכה בפתרון שתי מדינות; דרישה ממדינת ישראל להפסיק את כל המעשים והפעולות הפוגעות בזכויות האדם של העם הפלסטיני, באופיו, במעמדו ובהרכבו הדמוגרפי; קריאה למדינות לוודא יישום ההמלצות של ועדת החקירה על המבצע בעזה ב-2014 ולשתף פעולה עם הבדיקה המקדמית של בית הדין; והפסקה מיידית של פעילות ההתנחלויות, כולל בקשה מנציב זכויות האדם לחקור את ההשלכות של התנחלויות על זכויות האדם של העם הפלסטיני (24 במרץ, [OHCHR](#)).

מחלקת המדינה האמריקאית מבקרת את התנהלותה של מועצת זכויות האדם

ביום 20 במרץ הודיעה מחלקת המדינה האמריקאית על התנגדותה לסעיף 7 לאג'נדה של מועצת זכויות האדם, שעניינו: "מצב זכויות האדם בפלסטין ובשטחים ערביים נוספים תחת כיבוש". דובר מחלקת המדינה, מארק טונר, הדגיש כי פעולותיה של המועצה הן תזכורת להטיה ארוכת

שנים של המועצה נגד ישראל וכי יש להידרש להטיה זו, על מנת שהמועצה תוכל להגשים את מטרותיה הלגיטימיות להגנה על זכויות האדם. מסיבות אלה, הדגיש, ארה"ב לא תשתתף בדיוני המועצה על סעיף 7, תתנגד לכל החלטה שתוצע במסגרת הסעיף וקוראת ליתר המדינות לנהוג באותו אופן (20 במרץ, [U.S. Department of State](#)).

דוח של המועצה הכלכלית-חברתית למערב אסיה מגדיר את ישראל בתור מדינת אפרטהייד

ביום 15 במרץ פרסמה המועצה הכלכלית-חברתית למערב אסיה של האו"ם (ESCWA) **דוח העוסק במדיניות הישראלית כלפי הפלסטינים ושאלת האפרטהייד**. הדוח, שחובר על ידי גורמים הידועים באיבתם לישראל, כולל ריצ'ארד פאלק, קובע כי ישראל מקיימת משטר אפרטהייד החולש על העם הפלסטיני. הוא כולל דוגמאות לחוקים ומדיניות ישראלית המוכיחות, לכאורה, קיומו של משטר זה, ביניהן: ניהול אדמות המדינה, פעילות הסוכנות היהודית, חוק השבות, השלטון הצבאי בגדה, הפליית הפלסטינים תושבי מזרח ירושלים ופיצול העם הפלסטיני בין עזה והגדה. הדוח קורא להכרה רשמית מצד טריבונל בינלאומי בכך שישראל היא מדינת אפרטהייד ומפציר באו"ם לאמץ את ממצאיו בהקדם. הדוח עורר תגובות קשות מצידן של ישראל וארה"ב. דובר מזכ"ל האו"ם מסר כי הדוח חובר ללא התייעצות עם מזכירות הארגון ואינו משקף את עמדתה. הדוח הוסר מרשימת המסמכים באתר האו"ם (15 במרץ, [Ynet](#), 15 במרץ, [NY Times](#), 19 במרץ, [Opinio Juris](#)).

ארגון זכויות אדם ממליץ לכלול את צה"ל ברשימת הארגונים המפרים זכויות ילדים

בחודש מרץ פרסם ארגון **Watchlist on Children and Armed Conflict**, העוסק בזכויות ילדים בסכסוכים מזוינים, **דוח שנתי**. בדוח המליץ הארגון על הוספת 11 ארגונים, ביניהם צה"ל, לרשימה השחורה של האו"ם המונה ארגונים ומדינות האחראים על הפרת זכויות אדם של ילדים, והאמורה להתפרסם בקרוב. בדוח נכתב כי בתקופה שעברה מאמצע 2015 ועד 2016 אחראי צה"ל למותם של 232 אזרחים, מתוכם 52 ילדים, ולפציעתם של מעל ל-5,774. זאת, כאשר בצד הישראלי נהרגו 32 ישראלים ונפצעו 356. הארגון מציין כי נתונים אלה מסמנים עלייה במספר הילדים ההרוגים שפורסם בדוח השנתי של הארגון בשנת 2015, ובו דווח על מותם של 27 ילדים, כמעט פי שניים מהמספר שצוין בדוח של שנת 2014. הארגון המליץ בנוסף כי מזכ"ל האו"ם יאסוף מידע על ארגונים שונים במטרה לבחון האם ראוי לכלול אותם ברשימה שיפרסם בשנה הבאה, ביניהם החזית העממית לשחרור פלסטין וגדודי עז א-דין אל-קאסם.

פורסם דוח תקופתי של האו"ם בעניין מצב זכויות האדם בשטחים הפלסטיניים

ביום 16 במרץ פרסם מייקל לינק, הדווח המיוחד של האו"ם לעניין מצב זכויות האדם בשטחים הפלסטיניים, **דוח תקופתי**. בחלק הראשון מספק הדוח סקירה כללית של מצב זכויות האדם בשטחים הפלסטיניים, כולל התייחסות לנושאים המוצגים כדחופים במיוחד, וביניהם: ההתקדמות המשמעותית בבנייה בהתנחלויות בשנת 2017 וקבלת חוק ההסדרה והגבלת חופש התנועה של תושבי עזה. חלקו השני של הדוח בוחן את עבודתם של פעילי זכויות אדם בשטחים הפלסטיניים ואת האתגרים הניצבים בפניהם וקובע כי היחס כלפי פעילי זכויות אדם פלסטיניים,

ישראלים וזרים, הנתונים להתקפות, מעצרים ואיומים על חייהם ועל ביטחונם, אינו עומד בקנה אחד עם חובותיה של מדינת ישראל על פי הדין הבינלאומי.

מוקדם יותר באותו החודש, ביום 3 במרץ, הביעו הדווחים מייקל לינק ומייקל פרוסט, הדווח לענייני מצבם של מגני זכויות אדם, דאגה בעניין המגבלות המוטלות על פעילי זכויות אדם ישראל. הם ציינו במיוחד שלושה אירועים: פיזור הפגנה של פעילי זכויות אדם שהתקיימה ב-24 במרץ בחברון וקראה לפתיחתו מחדש של רחוב השוהאדה; אישור "חוק העמותות"; וסירוב הרשויות לאשר אשרת עבודה למנהל בארגון Human Rights Watch. הדווחים קראו לישראל לכבד את זכויותיהם של פעילי זכויות אדם, לבטל כל רגולציה המפריעה לפעילותם ולאפשר להם לפעול בחופשיות (3 במרץ, [OHCHR](#)).

פורסם דוח תקופתי בעקבות החלטת מועצת הביטחון בעניין המצב בלבנון

ביום 8 במרץ פורסם דוח תקופתי בעניין המצב בלבנון, כחלק מיישום החלטה 1701 של מועצת הביטחון, שסיימה את מלחמת לבנון השנייה בשנת 2006. הדוח מתייחס לפרק הזמן שבין 5 בנובמבר 2016 ו-28 בפברואר 2017. הדוח, בין היתר, משבח את הממשל הלבנוני על יציבותו הפוליטית והכלכלית, מאז בחירתו של נשיא ומינוי ראש ממשלה, ועל צעדיו לקידום פיתוח אסטרטגיה לאומית למניעת קיצוניות אלימה בלבנון. הדוח מציין כי חיזבאללה ממשיך להחזיק בנשק ולפעול בדרום לבנון, בניגוד להחלטה 1701, וקורא לממשלת לבנון לפעול לאכיפת ההחלטה. כן הוא מותח ביקורת על האיומים שהשמיע נסראללה כלפי ישראל. הדוח אף מותח ביקורת על מעבר לוחמים ונשק בגבול הלבנוני-סורי. הוא מזכיר התנגשות אלימה במחנה הפליטים עין אל חילוה בין חמושים קיצוניים לאנשי פת"ח ומזכיר את חשיבות השת"פ בין הגורמים הפלסטינים לממשלת לבנון. מן הצד השני, הוא מותח ביקורת על חדירת חיל האוויר הישראלי למרחב האווירי של לבנון ברמה היומיומית, תוך הפרת הריבונות הלבנונית והחלטה 1701.

אפריל:

בית משפט אמריקאי אישר קיומו של דיון בתביעה בעניין החרם האקדמי נגד ישראל

ביהמ"ש המחוזי בקולומביה קבע כי ארבעה פרופסורים רשאים לתבוע ארגון גג אקדמי (American Studies Association), בגין תמיכתו בחרם אקדמי על מדינת ישראל. זאת, לאחר שהנתבעת ביקשה לדחות את התביעה בטענה לפגיעה בזכותה לחופש הביטוי, המעוגן בתיקון הראשון לחוקה האמריקאית. העותרים טענו כי האגודה פעלה בניגוד לחוקים בקולומביה, הקובעים כי ארגון מוגבל בפעילותו למטרות שייעד לעצמו בלבד, ושעל פיהן פעילותו אושרה. לטענתם, החרם האקדמי נוגד את מטרות הארגון – לחזק ולעודד קשרים בין אנשים ומוסדות אקדמיים בארץ ובעולם (5 באפריל, [Times of Israel](#)).

דוח של HRW מאשים את ישראל במניעת גישה של פעילי זכויות אדם לעזה

ב-3 באפריל, פרסם ארגון HRW [דוח](#) בן 47 עמודים המאשים את ישראל במניעת גישה של פעילי זכויות אדם וחוקרים לעזה באופן שיטתי. הדוח פורסם לאחר שלאחרונה נקטה ישראל עמדה אגרסיבית יותר כלפי ארגונים לא ממשלתיים לזכויות אדם, תוך מניעת כניסתם של פעילים לישראל והאשמתם במאמצים לדה-לגיטימציה של ישראל ושיתוף פעולה עם תנועת החרם. בדוח נטען כי ההגבלות על התנועה מעמידות בסימן שאלה את טענת הצבא הישראלי כי הוא מסתמך על ארגוני זכויות אדם כמקור מידע חשוב לחקירות הפליליות לפשעים חמורים אפשריים שבוצעו במהלך צוק איתן ב-2014. הדוח קורא לבית הדין הפלילי להתייחס לממצאים אלו בכובד ראש. עם זאת, הארגון מודה כי גם לחמאס יש תפקיד בהגבלת הגישה לרצועה. לבסוף, הדוח קורא לישראל לשים קץ לאיסור התנועה הממושך ולאפשר גישה לרצועת עזה וממנה (3 באפריל, [Jerusalem Post](#)).

מאי:

סימפוזיון בנושא ההתנחלויות

באתר של AJIL התקיים [סימפוזיון](#) שבמרכזו מאמר עדכני של תיאודור מירון, בעניין המעמד המשפטי של ההתנחלויות והתייחסות קצרה להיבטים שונים של הנושא על ידי שישה מחברים. במאמרו קובע [מירון](#) כי הקמת ההתנחלויות מהווה הפרה ברורה של המשפט הבינלאומי מצידה של ישראל. הוא מדגיש כי הפרה זו גוררת בעקבותיה פגיעה בזכויות האדם של הפלסטינים וכן בזכויות שלהם כתושבי שטח כבוש. [פנינה שרביט ברוך](#) מציינת כי על מנת להבין את נושא ההתנחלויות חייבים להתייחס גם לממד הריבוני ולמחלוקת בין הצדדים על מעמד השטח, אשר הוביל לכך שנקבע כי נושא זה יסוכם במסגרת משא ומתן מדיני על הסדר הקבע ביניהם. [אייל בנבנישתי](#) מתמקד [במאמרו](#) של יהודה בלום, הקובע כי השלטון הישראלי בגדה המערבית אינו כיבוש שכן האזור לא היה חלק משטחה הריבוני של ירדן לפני שנת 1967, מצביע על קשיים העולים ממאמר זה ומציין כי בלום אינו מבסס את טענתו באופן מושכל. [דוד קרצ'מר](#) סוקר עתירות שהוגשו לבג"ץ בעניין חוקיותן של ההתנחלויות וקובע כי בעוד שמערכת המשפט נמנעה מלפסוק כי ההתנחלויות אינן חוקיות, היא כן שימשה כוח המרסן את פעילות הממשלה בנושא. [אדם רוברטס](#) נעזר בישראל כמקרה בוחן במטרה לברר, לאחר חמישים שנים של כיבוש ישראלי, את האפקטיביות של הדין הבינלאומי בטיפול בעוולות הנגרמות כתוצאה מכיבוש צבאי. [עומר מ.](#) [דג'אני](#) מציין כי סיפוח הגדה המערבית כבר אינו נחשב לתכנית בלתי סבירה של גורמים שוליים בקצה הימני של הקשת הפוליטית הישראלית, אלא למציאות קיימת, וקורא לקהילה הבינלאומית להתייחס לישראל בהתאם. [יעל רונן](#) מתייחסת לניסיונות להביא גורמים ישראליים לדין בפני בית הדין הפלילי הבינלאומי, בגין פעילות ההתנחלויות, ומבהירה כי הסעיף האוסר על העברת אוכלוסייה בחוקת רומא אינו חל בהכרח על ההתנחלויות הישראליות.

טראמפ חתם על צו הדוחה את ההחלטה בעניין העברת שגרירות ארה"ב לירושלים

ב-1 ביוני חתם הנשיא טראמפ על צו המורה על דחיית ההחלטה בעניין העברת שגרירות ארה"ב מתל-אביב לירושלים בחצי שנה. צו זה מאפשר לנשיא ארה"ב לדחות את העברת השגרירות, עליה מורה חוק אמריקאי משנת 1995, בהתבסס על נימוקים של ביטחון לאומי. שלושת קודמיו בתפקיד, ביל קלינטון, ג'ורג' וו. בוש וברק אובמה, עשו שימוש בצו זה לדחיית העברת השגרירות. גורמים רשמיים בבית הלבן דיווחו כי החלטתו של טראמפ להעביר את השגרירות לירושלים עומדת בעינה, אך עיתוי ההעברה בלבד - כשברקע ניסיונו למקסם את הסיכוי למשא ומתן בין הרשות הפלסטינית לישראל - נתון לשינויים. זאת, תוך הדגשה כי ההעברה עתידה להתקיים וכי הדבר לא משפיע על עוצמת יחסי ארה"ב-ישראל (1 ביוני, [Times of Israel](#)).

ניתוח משפטי של ההפצצות הישראליות בסוריה מול האמריקאיות

אסף לובין תוהה על העדרו של דיון משפטי-בינלאומי סביב ההתקפות הישראליות בסוריה, למול אלו האמריקאיות. הוא מתייחס לטענה כי קיים סכסוך מזוין מתמשך בין ישראל וסוריה ומציין כי מעבר לכך שבשנת 2006 פסקה הלחימה בין המדינות, הרי שגם קיומו של סכסוך מתמשך אינו פוטר מעמידה בדיני שימוש בכוח. הוא פורס את שלוש ההצדקות האמריקאיות: התערבות הומניטרית; הגנה עצמית מקדימה; והזכות המוסרית לאכוף באופן חד-צדדי החלטות של מועצת הביטחון, ומתאר כי השתיים האחרונות יכולות לעמוד כהצדקה לישראל, אך ישראל, בניגוד לארה"ב, כלל אינה מתייחסת באופן פומבי לסוגיה. לובין מסכם בכך שיש להימנע מהגבלת הדיון המשפטי הבינלאומי למדינות מסוימות בלבד (3 במאי, [Just Security](#)). צ'ארלס דנלאפ מציין כי עמימות זו סביב חוקיות הפעולות הישראליות בסוריה נעוצה בכך שמדובר בפעולה של הגנה עצמית מקדימה, שמתקיימת נוכח פעולות החיזבאללה באזור. דנלאפ מתנגד להצבת דרישה של שקיפות מישראל ומציין כי מבצעים צבאיים סמויים הם פרקטיקה מקובלת (8 במאי, [Just Security](#)).

בימ"ש אמריקאי קובע שפייסבוק לא אחראית בשל פרסום תכני מסית לטרור בפלטפורמה שלה

ב-18 במאי קיבל בימ"ש אמריקאי את בקשתה של פייסבוק לסלק שתי תביעות, שהוגשו נגדה על ידי ארגון "שורת הדין" בשם משפחות של קורבנות טרור, ובהן נטען כי תמכה בארגוני טרור בכך שאפשרה למשתמשים המקושרים עם ארגון החמאס להיעזר בפלטפורמת הרשת החברתית לקידום מטרותיהם האלימות תוך שהייתה מודעת לכך שנעשה שימוש זה. ראסל ספיבק מפרט את רכיבי החלטת ביהמ"ש ומציין כי נקבע שפייסבוק חסינה מאחריות, מכוח ס' 230 לחוק הוגנות התקשורת (Communications Decency Act), הפוטר חברות טכנולוגיה מאחריות לתוכן שצד שלישי מפרסם. נקבע כי ניתן היה להסיר את החסינות אילו החברה תפקדה בפועל בתור "מוציאה לאור" או "דוברת" של התוכן שנמסר, אך תנאי זה לא התקיים במקרים אלו (23 במאי, [Lawfare](#)).

מועצת פיפ"א הסירה מסדר היום את הצעת ההחלטה נגד קבוצות הכדורגל מההתנחלויות

ב-9 במאי החליטה מועצת פיפ"א להסיר מסדר היום של קונגרס פיפ"א את הצעת ההחלטה בנושא קבוצות הכדורגל מההתנחלויות. זאת, בטענה כי בשלב זה יהיה זה מוקדם מדי עבור קונגרס פיפ"א לקבל החלטה בנושא. לפי הצעת ההחלטה הפלסטינית, מוסדות פיפ"א יקציבו לישראל שישה חודשים כדי להפסיק לקיים משחקי כדורגל בהתנחלויות, ובמידה שלא תעשה כן הסוגיה תחזור לפיפ"א לצורך נקיטת סנקציות. **ברק רביד** מציין כי החלטת המועצה היא תוצר של לחצים כבדים שהפעילה ישראל על נשיא פיפ"א ועל ראשי התאחדויות כדורגל ברחבי העולם. הוא מתאר כי הפלסטינים מפעילים לחצים על הארגון כבר מ-2015. זאת, על רקע פעילותן של שש קבוצות מההתנחלויות בליגות הכדורגל של ישראל, ולאור סעיף 72.2 לחוקת פיפ"א, הקובע כי אסור למדינה להקים קבוצות כדורגל בשטח ישות מדינית אחרת החברה בפיפ"א ולשתפן בליגה שלה. הפלסטינים דורשים כי ישראל תפסיק את פעילותן או תושעה מהארגון (9 במאי, [The Marker](#)).

דווח האו"ם קורא לישראל ליישם את הדין הבינלאומי בעניין מעצרים ביטחוניים

ב-16 במאי, דווח האו"ם על מצב זכויות האדם בשטחים הפלסטיניים הכבושים קרא לישראל ליישם את הדין הבינלאומי בעניין מעצרים ביטחוניים. הקריאה הגיעה בעקבות שביתת רעב של כ-1000 עצורים פלסטינים. הדווח הביע דאגה מהשימוש במעצרים מנהליים והארכתם. הוא ציין כי ישראל משתמשת במעצרים מנהליים בניגוד לדיני הלחימה, המתירים שימוש בכלי זה רק בנסיבות קיצוניות; כי אסירים ביטחוניים מוחזקים בישראל ולא בשטחי הגדה המערבית, דבר המקשה על ביקורים מצד משפחותיהם, במיוחד לאור הקושי שלהן להיכנס לישראל; כי שובתי רעב מוחזקים בבידוד ונמנעת מהם גישה לעו"ד; וכי האכלתם הכפויה של אסירים עולה כדי עינוי, לדעת מומחי זכויות אדם (16 במאי, [OHCHR](#)).

מדיניות הסייבר הלאומית של ישראל

מחקר בחסות מרכז המצוינות להגנת סייבר של נאט"ו בטאלין, אסטוניה, [סוקר את המודלים הארגוניים השונים בתחום הסייבר](#), במספר מדינות חברות בנאט"ו ובשתיים נוספות שאינן חברות, ובהן בישראל. את המחקר הנוגע ל**מודל הארגוני הישראלי** בתחום הסייבר, כתבה **דבורה האוסן-כוריאל**. במחקרה היא מציגה את התפתחות העיסוק הישראלי בתחום הסייבר ואת מעמדה המרכזי בתחום. בהמשך, היא מציגה את היעדים המרכזיים בתחום הסייבר, כפי שהם באים לידי ביטוי בהחלטת הממשלה 3611 (ניהול אתגרים עכשוויים ועתידיים, הגנה על תשתיות חיוניות, מעמד המדינה כמרכז של טכנולוגיות מידע, עידוד שיתוף פעולה בין-תחומי), ובנוסף, סוקרת חקיקה ורגולציה בתחום הסייבר. בפרק האחרון והמרכזי, מציגה האוסן-כוריאל את המודל הארגוני הישראלי, כולל חלוקת התפקידים והאחריות בין הרשות להגנת סייבר, הכפופה למשרד ראש הממשלה ומתאמת את פעילויות הסייבר של ישראל, המשטרה, המגזר הפרטי, הצבא והאקדמיה.

פורסם עדכון שני בעקבות החלטת מועצת הביטחון 2334

ב-20 ביוני, דוח האו"ם, ניקולאי מלדנוב, [עדכן](#) את מועצת הביטחון בעניין יישום החלטה 2334 בתקופה שבין ה-25 למרץ ועד ה-19 ביוני. מלדנוב עדכן כי חלה עליה ניכרת בבנייה בהתנחלויות ביחס לתקופות קודמות. כך, קרוב ל-4000 יחידות דיור נמצאות בתהליכים ועוד כ-2,000 הוצאו למכרזים. במקביל, חלה ירידה בכמות הריסות בתי הפלסטינים בשטחי C, בעוד שהממוצע החודשי במזרח ירושלים נותר זהה לממוצעים משנת 2016, בה מספר ההריסות היה הגבוה ב-15 השנים האחרונות; מלדנוב תיאר כי בתקופה זו התקיימה פעילות אלימה, פרובוקטיבית ומסיתת בשני צדי המתרס; הוא ציין צעדים בהם נקטו הצדדים ליישום ההחלטה, כגון מאמצים ישראליים לשיפור המצב הכלכלי של הפלסטינים, ביניהם, פתיחת גשר אלנבי ל-24 שעות ביממה לתקופה של שלושה חודשים; מלדנוב הזהיר בנוסף בדבר המצב הנפיץ בעזה בעקבות המצב הכלכלי והממשלתי הרעוע; הבהיר כי לא היו מאמצים בקהילה הבינלאומית להבחין בין שטחי ישראל לשטחי 67, אך כן היו מאמצים לקידום השלום; וסיכם בציון חמישים שנים לכיבוש הישראלי ובחשיבות קידומו של פתרון של שתי מדינות לשני עמים (20 ביוני, UN).

דוח של האו"ם קובע כי ישראל והפלסטינים כשלו בהעמדה לדין על הפרת זכויות אדם

ב-12 ביוני הציג נציב זכויות האדם של האו"ם, זאיד ראאד אל-חוסייין, [דוח](#) בפני מועצת זכויות האדם של האו"ם, הסוקר את רמת היישום של ישראל והרשות הפלסטינית את המלצותיה של המועצה משנת 2009 לשיפור מצב זכויות האדם בגדה המערבית. מאז שנת 2009 פרסמה המועצה מעל ל-900 המלצות לשיפור. הדוח סוקר את היישום של 773 מהן. הנציב הביע דאגה מכך שגורמים המעורבים בהפרה של זכויות אדם והדין ההומניטרי הבינלאומי לא הוענשו על מעשיהם. הוא העביר ביקורת הן על ישראל והן על הרשות הפלסטינית על כך שלא נקטו באמצעים מספיקים כדי להעמיד לדין אחראים להפרות אלו, אשר חלקן עולות כדי פשעי מלחמה. הדוח מצא כי ישראל יישמה 4% והרשות הפלסטינית 1.3% מההמלצות של מועצת זכויות האדם. בשל העובדה כי הצדדים לא יישמו את ההמלצות, מסכם הדוח בכך שעליהם להגביר את מאמציהם בנושא ולקיים חקירות בעניין של ההפרות. הוא מפרט גם רשימה של צעדים שעל כל אחד מהצדדים והקהילה הבינלאומית לנקוט, כולל המלצה לישראל לשתף פעולה עם הבדיקה המקדמת המתנהלת בבית הדין הפלילי הבינלאומי בעניינה (14 ביוני, [Jurist](#)).

האו"ם מביע דאגה מהפסקת החשמל בעזה

ב-19 ביוני צמצמה חברת החשמל את אספקת החשמל לרצועת עזה בהתאם להנחיית הממשלה ולאחר אישור הקבינט המדיני ביטחוני. הקבינט החליט על הקטנת אספקת החשמל לרצועת עזה עקב הודעת הרשות הפלסטינית על קיצוץ משמעותי בסכומים שהיא משלמת עבור אספקת החשמל בעזה, כתוצאה מסכסוך פנימי בין הרשות לבין החמאס. בעקבותיו, הוחלט על הגבלת האספקה להיקף העומד על גובה ההתחייבות הכספית. ב-14 ביוני, טרם צמצום האספקה, [הזהיר](#) רוברט פייפר, המתאם ההומניטרי של האו"ם, בדבר ההשלכות ההרסניות של הפחתה נוספת

באספקת החשמל על חייהם של שני מיליון פלסטינים (19 ביוני, [NRG](#)). [לירון ליבמן](#) מציין כי חובתה של ישראל מול עזה אינה נובעת מדיני הכיבוש, אלא מכוח מצב הלחימה השורר בין ישראל לבין החמאס, ממידת שליטתה במעברי הגבול שבינה לבין רצועת עזה וכן מיחסי התלות שהתהוו בין הצדדים. בעוד שבמקרה הראשון החובה היא אקטיבית, במקרה השני החובה היא פסיבית ודורשת לאפשר אספקה ללא הפרעה בלבד. אם כן, ישראל מחויבת לאפשר אספקת חשמל, אך אין היא מחויבת לממן את אספקת החשמל (29 ביוני, [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#)).

ביהמ"ש העליון בבריטניה קיבל עתירה נגד הנחיות הממשלה האוסרות על חרם של מדינות זרות

ביהמ"ש העליון בבריטניה קיבל עתירה נגד הנחיות הממשלה האוסרות על רשויות מקומיות לתמוך במסגרת תכנית הפנסיה שלהן בחרם על מדינות זרות. העתירה הוגשה על ידי ארגון זכויות אדם פלסטיני בשם (Palestine Solidarity Campaign (PSC), בטענה כי האיסור על חרם "אתי", במקרה זה נגד ישראל, אינו חוקי. ההנחיות, שפורסמו בחודש ספטמבר 2016, הבהירו, שאסור לרשויות מקומיות לתמוך בחרם על מדינות זרות ותעשיית ההגנה הבריטית, שכן ההחלטה על הטלת חרמות נתונה לממשלה ולא לממשל המקומי. ביהמ"ש קבע כי מזכיר המדינה לעניין קהילות וממשל מקומי פעל באופן בלתי חוקי כאשר הוציא הנחיות המורות לרשויות המקומיות להימנע מתמיכה בפעילות נגד ישראל במסגרת תכנית הפנסיה שלהן. זאת כיון שההנחיה בעניין החרם סוטה מסמכותו של המזכיר, שכן היא נועדה למטרת הזרות לסוגיית הפנסיה (22 ביוני, [The Independent](#)).

מועצת הביטחון של האו"ם האריכה את המנדט של כוח אונדו"ף

ב-29 ביוני [האריכה](#) מועצת הביטחון של האו"ם את המנדט של כוח אונדו"ף (UNDOF) שמופקד על שמירת השלום באזור החיץ בין סוריה לישראל עד ל-31 בדצמבר. ההחלטה, אותה יזמו ארה"ב ורוסיה, התקבלה פה אחד בעקבות ממצאיו של מזכ"ל האו"ם אנטוניו גוטרש, לפיהם, ללחימה המתמשכת באזור יש פוטנציאל להסלים את המתרחשות ולסכן את הפסקת האש בין ישראל וסוריה ואת משקיפי האו"ם. ההחלטה מגנה את השימוש בכלי נשק כבדים על ידי שני הצדדים ומדגישה את הצורך של אונדו"ף בציווד מתוחכם וטכנולוגיה חדישה יותר כדי לפקח על אזור החיץ ועל קו הפסקת האש. מועצת הביטחון אף גינתה את הלחימה באזור הגולן והפצירה בממשלת סוריה ובמורדים לסגת מהאזור שמפוקח על ידי משקיפי האו"ם (29, ביוני, [Walla](#)).

יולי:

אונסק"ו מכריזה על חברון העתיקה כאתר מורשת בשטח פלסטיני

ב-7 ביולי [הכריזה](#) ועדת המורשת של אונסק"ו, ארגון החינוך, המדע והתרבות של האו"ם, על העיר העתיקה בחברון ומערת המכפלה כאתר מורשת מוגן בעל חשיבות בינלאומית מיוחדת בשטח פלסטיני והורתה על הכללת האתר ברשימת אתרים המצויים בסכנה. ההחלטה נתמכה

על ידי גורמים פלסטיניים שטענו לקיומן של הפרות מצד ישראל במקום, ביניהן ונדלזים, נזק לרכוש והתנהלות המשפיעה על האותנטיות של האתר. זאת, למרות מאמץ דיפלומטי ישראלי ואמריקאי לסכלה. ביקורות רבות נשמעו מצד בכירים בממשל הישראלי בעניין ההחלטה, בין היתר, בשל העובדה כי היא אינה כוללת אזכור לקשר יהודי למקום. ביקורות נוספות נשמעו מצד בכירים אמריקאים, אשר טענו כי הוספת האתר, שלהערכתם לא נמצא תחת איום מידי, לרשימה של האתרים המצויים בסכנה, חותרת תחת רצינות קביעותיה של הוועדה בעניינים כאלה (7 ביולי, [BBC](#)).

בית משפט קנדי אישר אכיפת פסק דין נגד איראן לפיצוי קורבנות טרור של החיזבאללה

ב-30 ביוני **דחה** בימ"ש לערעורים באונטריו שבקנדה בקשה של איראן ואיפשר לאכוף בקנדה פסק דין של בית משפט אמריקאי בו נקבע כי ממשלת איראן חבה פיצויים בסך 1.7 מיליארד דולר לקורבנות טרור אמריקאים. הפיצויים נפסקו בגין אחריותה של איראן לפעולות טרור שביצעו חמאס וחיזבאללה בישראל בשנים 1980-2002. ביהמ"ש קבע כי תחת החוק הקנדי איראן ונכסים איראניים אינם זכאים לחסינות מדינה. כן נקבע כי היעזרות בחקיקה במטרה להילחם בטרור היא מעשה ראוי, המוביל להרתעה של גורמים פוגעניים, מהווה תגובה הגיונית ומידתית להיותה של איראן תומכת של ארגוני טרור ועולה בקנה אחד עם המוסר הקנדי. התובעים, קורבנות טרור אמריקאים, פתחו בהליכים למימוש נכסים של איראן בקנדה, כיוון שבארה"ב לא נותרו נכסים משמעותיים של ממשלת איראן, בעוד שבקנדה מחזיקה טהרן רכוש וחשבונות בנק רבים. ההליך בקנדה התאפשר בעקבות חוק שנחקק בקנדה ב-2012, המאפשר לקורבנות האמריקאים לתבוע כסף איראני מקנדה (4 ביולי, [Canada-USblog](#)).

בית הדין האירופי ביטל את החלטת הערכאה הראשונה להוציא את חמאס מרשימת הטרור

ב-26 ביולי **ביטל** בית הדין האירופי לצדק את החלטת הערכאה הקודמת להוציא את חמאס מרשימת אירגוני הטרור של האיחוד האירופי, והחזיר את התיק אל הערכאה הקודמת לקבלת החלטה מחדש (26 ביולי, [Court of Justice of the European Union, Press Release](#)). ילנה צ'צ'קו מציינת כי בעוד שהערכאה הקודמת קבעה כי כדי להאריך הכרזה על ארגון טרור נדרש להתבסס על מידע אשר אושר על ידי רשות לאומית מוסמכת, קבע ביה"ד לצדק כי זה המצב רק לגבי הכרזות חדשות. לעומת זאת, בהארכה של הכרזה קיימת ניתן להסתמך גם על מידע ממקורות עצמאיים, היות שהזכות לתקוף את ההכרזה בפני בתי הדין מעניקה הגנה מספקת לישויות שנכללות ברשימה. משמעות ההחלטה מתן חופש רב יותר למועצת האיחוד האירופי להאריך הכרזות על ארגוני טרור בלי צורך לפנות לרשויות המדינתיות (26 ביולי, [Lawfare](#)).

איש חמאס הורשע באוסטריה על פעילות טרור בישראל

בית משפט באוסטריה דן פעיל חמאס למאסר עולם בגין גיוס פלסטינים בגדה המערבית לביצוע מתקפות טרור כנגד ישראלים. הפעיל, ששמו נאסר לפרסום, הנו פלסטיני שבעבר נידון למאסר עולם בישראל, ושוחרר ב-2011 כחלק מעסקת החזרת החטופים הישראלים. בהמשך, היגר לאוסטריה. בשנת 2016 יצר הפעיל קשר אינטרנטי עם שני תושבים בגדה המערבית וגייס אותם

לביצוע מעשי טרור בירושלים, שלא יצאו לפועל, ולגיוסם של פעילים נוספים. גורמי ביטחון ישראלים איתרו את הפעיל והעבירו מודיעין לרשויות האוסטריות שהוביל למעצרו (31 ביולי, [Times of Israel](#)).

אוגוסט:

עדכון של נציבות האו"ם לזכויות אדם בעניין המצב בעזה

ב-2 באוגוסט פרסמה נציבות האו"ם לזכויות אדם עדכון בנושא התנאים ההומניטריים וההגנה המתדרדרת על זכויות האדם בעזה. הנציבות מתייחסת למשבר שהחל בחודש אפריל, עם צמצום אספקת החשמל בעזה, ומציינת כי בשיא הקיץ לא עלתה אספקת החשמל על שש שעות ביום, ולעתים קרובות אף לא על ארבע שעות ביום. היא מביעה דאגה בנוגע להשפעות החמורות של צמצום אספקת החשמל על אספקת שירותי בריאות, מים ותברואה חיוניים ומציינת כי צמצום זה מאיים על חייהן ורווחתן של קבוצות פגיעות באוכלוסייה, ובמיוחד אלו הזקוקות לטיפול רפואי דחוף. מצב זה הוביל להתגברות הפשיעה, האלימות ולניסיונות ההתאבדות. הנציבות מדגישה את חובת ישראל, הרשות הפלסטינית ושלטונות עזה לקדם את ההגנה על זכויותיהם של תושבי עזה והדגישה את חובתה של הקהילה הבינלאומית לפעול למתן סיוע הומניטרי, לקיום התחייבויות לפיתוח עזה ולשיתוף פעולה עם הצדדים לטובת פתרון המשבר (11 באוגוסט, [OHCHR](#)).

בית משפט אמריקאי דחה תביעה נגד גורמים יהודים בטענה כי הם תומכים בפשעי המלחמה שמבצעת ישראל

ב-31 באוגוסט [דחה](#) בית משפט אמריקאי תביעה על סך מיליארד דולר שהגישו פעילים פלסטינים נגד גורמים יהודיים אמריקאים, ביניהם שלדון אדלסון וחיים סבן, בטענה כי הם תומכים בפשעי המלחמה שמבצעת ישראל נגד הפלסטינים. התובעים טענו כי הנתבעים מעורבים במזימה אזרחית לגירושם של כל מי שאינו יהודי ממזרח ירושלים, מהגדה המערבית ומרצועת עזה, וכן בסיוע לפשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות, כולל רצח עם, שמבצעת מדינת ישראל. השופטת ציינה כי בית המשפט בעצם מתבקש בפועל לתת החלטה המתייחסת לחוקיות ההתנחלויות בשטחים וקבעה כי מדובר בסוגיה המצויה המחוץ לתחום סמכותו (31 באוגוסט, [Times of Israel](#)).

מועצת הביטחון האריכה את מנדט האו"ם בלבנון

ב-30 באוגוסט קיבלה מועצת הביטחון של האו"ם פה אחד את החלטה 2373 המאריכה את המנדט של כוח האו"ם בלבנון (UNIFIL) בשנה עד ל-31 באוגוסט 2018. ההחלטה, בין היתר, מסמיכה את כוח האו"ם לנקוט בכל פעולה הכרחית על מנת לוודא כי דרום לבנון לא תשמש לפעילות עוינת, קוראת ליישום מלא של החלטה 1701 משנת 2006 וקוראת לישראל ולבנון לתמוך בהפסקת אש ולמצוא פתרון ארוך טווח המבוסס על עקרונותיה של החלטה 1701. מועצת

הביטחון ציינה לחיוב את שיתוף הפעולה בין כוח האו"ם לצבא הלבנוני בבסיס סביבה אסטרטגית חדשה בדרום לבנון (30 באוגוסט, [UN](#)).

סימפוזיון על דיני כיבוש

באתר *Opinio Juris* התקיים החודש סימפוזיון סביב ספרו החדש של **פרופסור אייל גרוס**, *The Writing on the Wall: Rethinking the International Law of Occupation*. גרוס מציג את עיקרי ספרו החדש, אשר מציע בחינה ביקורתית של המסגרת המשפטית של דיני כיבוש. הוא יוצא נגד הגישה המתייחסת לכיבוש כעניין עובדתי גרידא ומציע לאמץ גישה נורמטיבית לכיבוש, אשר במסגרתה ניתן לקבוע מצבים בהם כיבוש כשלעצמו אינו חוקי. בנוסף הוא מציע לאמץ גישה פונקציונלית לכיבוש אשר מכירה ברמות שונות של כיבוש. הוא מנתח את המדיניות הישראלית ביחס לשטחים, אשר יצרה אי ודאות משפטית לגבי מעמד השטח, באופן שמאפשר לישראל לבחור אם לפעול ככובש או כריבון, כך שתושבי השטחים הפלסטינים אינם זוכים לכל הזכויות המוענקות לתושבים המוגנים של שטח כבוש מחד ואף לא לכל הזכויות של אזרחי המדינה מאידך. בהמשך הספר מדגים גרוס כיצד המשפט הבינלאומי ההומניטארי ודיני זכויות האדם הופכים להיות כלים המקנים לשלטון הישראלי סמכויות הפוגעות בזכויות התושבים, בהצדקה של שיקולי ביטחון וכן של הגנה על זכויות של אחרים, כגון המתנחלים (28 באוגוסט, [Opinio Juris](#)).

הסימפוזיון כלל התייחסויות של כותבים שונים ביחס לעמדותיו של גרוס, כולל: [אליאב ליבליך](#), [קריסטן בון](#), [ולנטינה אזארובה](#), [דיאנה בוטו](#), [יוג'ין קונטורוביץ'](#) וכן [התייחסות של גרוס](#) למגיבים.

ספטמבר:

הרשות הפלסטינית התקבלה כחברה באינטרפול

ב-27 בספטמבר הצביע האינטרפול, ארגון השיטור הבינלאומי, בעד הצטרפותה של הרשות הפלסטינית כחברה מן המניין. ההצבעה החשאית התקיימה בעצרת הכללית של הארגון בבייג'ינג ולצד איי שלמה, שצורפה באותו מועד, העלתה הצטרפותה של הרשות לארגון את מספר המדינות החברות ל-192. המשמעות המיידית של המהלך היא כי כעת לרשות תעמוד האפשרות להוציא הודעה אדומה, שהיא אזהרה מיוחדת, שמשקלה לא כשל צו מעצר, המופצת לכלל המדינות החברות בארגון והמבקשת מהן לאתר ולעצור אינדיבידואלים מסוימים. המדינות אינן מחויבות להתייחס לאזהרה, אך הן רשאיות לעשות כן. בקשת הרשות להתקבל לארגון התקבלה למרות מאמציה של מדינת ישראל לסכל את הצטרפותה, בטענה כי המהלך סותר הסכמים שנחתמו בין ישראל לרשות, לפיהם הרשות אינה מדינה, ועל כן אינה כשירה להיות חברה באינטרפול (27 בספטמבר, [Reuters](#)).

נציב זכויות האדם של האו"ם שלח מכתבי אזהרה לחברות הפועלות בהתנחלויות

הנציב העליון לזכויות אדם של האו"ם, זייד ראיד אל-חוסייני, שיגר במהלך חודש ספטמבר מכתבי אזהרה לכ-150 חברות מישראל ומרחבי העולם, בהם עדכן כי הוא עומד להכניס ל"רשימה שחורה" של חברות שפועלות בהתנחלויות בגדה המערבית ובמזרח ירושלים. הרשימה נוצרה בעקבות החלטה של מועצת זכויות האדם של האו"ם ב-2016. במכתבים ציין הנציב כי החברות פועלות "בשטחים הפלסטיניים הכבושים" בניגוד לדין הבינלאומי ולהחלטות של האו"ם. הנציב ביקש מהחברות להעביר לו התייחסות והבהרות לגבי פעילותן בהתנחלויות, זאת במסגרת הליך המאפשר לגורמים המעורבים להשיב להאשמות לפני ששם יעודכן ב-"רשימה השחורה" העדכנית, העתידה להתפרסם בחודש דצמבר. יותר ממחצית מכ-150 החברות שהוזהרו הן ישראליות וכ-30 הן אמריקאיות. לרשימה אין תוקף משפטי מחייב, אך היא מעוררת חשש בקרב החברות מהליכים משפטיים פוטנציאליים (28 בספטמבר, [The Guardian](#)).

דיווח האו"ם מסר דיווח תקופתי על יישום החלטת מועבי"ט 2334 בעניין ההתנחלויות

ב-25 בספטמבר הציג דיווח האו"ם, ניקולאי מלדנוב, דיווח בעל פה בפני מועצת הביטחון בהתאם להחלטה 2334 של מועצת הביטחון, בהתייחס לתקופה שבין יוני לספטמבר 2017. דיווח זה הוא השלישי במספר שניתן. מלדנוב ציין כי הרחבת ההתנחלויות, הריסת מבנים פלסטיניים באיו"ש ובירושלים והעברת אוכלוסייה פלסטינית פוגעים במאמצים לקידום השלום והדגיש כי פעילות ההתנחלויות סותרת את הדין הבינלאומי ומהווה מכשול לפתרון שתי המדינות. מלדנוב ציין כי מאז יוני התרחבה פעילות ההתנחלויות, במיוחד במזרח ירושלים. לעניין האלימות, ציין כי על אף מספר הנפגעים הנמוך יחסית במסגרת הסכסוך שבין הצדדים, אירעו מאז יוני מספר תקריות שבהן נהרגו 19 פלסטינים ו-8 ישראלים. לבסוף, קרא לצדדים להפגין מחויבות לתהליך השלום ולהתנגד להתנהגויות והתבטאויות אלימות, כמו גם למעשים פרובוקטיביים (25 בספטמבר, [UN News](#)).

אוקטובר:

בית המשפט העליון בארה"ב שמע טיעונים בתיק Jesner v. Arab Bank, העוסק באחריות

הבנק למימון פעולות טרור בישראל ובשטחים

ב-11 באוקטובר שמע בית המשפט העליון בארה"ב טיעונים בתיק Jesner v. Arab Bank. מדובר בתביעה שהוגשה על ידי אזרחים ישראלים לפיצויים בגין נזקים שנגרמו להם או לבני משפחותיהם מפעולות טרור בישראל ובשטחים, נגד בנק ירדני, בטענה שהעביר וניתב בידועין, דרך הסניף שלו בניו יורק, כספים למימון התקפות אלה. הדיון התמקד בשאלה האם ניתן להטיל על תאגיד אחריות אזרחית בגין הפרה של זכויות אדם, וזאת במסגרת חוק העוולות כלפי זרים האמריקאי (Alien Tort Statute), המאפשר לזרים לתבוע בבתי משפט בארה"ב בגין עוולות שבוצעו כלפיהם תוך הפרת המשפט הבינלאומי או אמנה של ארה"ב. ויליאם דודג' מנתח את הדיון. לדבריו, השופטים בחנו את השאלה בשני שלבים: ראשית, האם המשפט הבינלאומי

מאפשר הטלת אחריות על תאגידים; שנית, בהנחה שכן, האם יש לפרש את החוק האמריקאי כמאפשר הטלת אחריות על תאגידים. דודג' טוען כי הנורמות הבינלאומיות שבגין הפרתן ניתן לתבוע תחת החוק האמריקאי הנדון אינן מבחינות בתחולתן בין בני אדם לבין תאגידים. באשר לפרשנות החוק האמריקאי, נראה שחלק מן השופטים נטו לפסילת כל אפשרות לתבוע תאגידים מכוחו, בפרט בשל הסיכון הגלום בכך ליחסי החוץ של ארה"ב, ואחרים, בדומה לגישת נציג הממשל האמריקאי בדיון, סברו כי ישנן דוקטרינות אחרות להתמודדות עם השלכות בינלאומיות אפשריות מבלי להעניק לתאגידים שחרור מוחלט מנשיאה באחריות. בין הבולטות שהוזכרו היא ההגבלה הגיאוגרפית של תחולת החוק האמריקאי הנדון, לפיה נדרשת זיקה חזקה בין פרטי המקרה לבין ארה"ב. בדיון אף נרמז כי בתיק הנדון צפוי קושי בהיבט התחולה הגיאוגרפית והזיקה בין עובדות המקרה לבין ארה"ב (12 באוקטובר, [Just Security](#); 11 באוקטובר, [NY Times](#); 13 באוקטובר, [JD Supra](#)).

מדינות נוספות בארה"ב חתמו על צו האוסר על המדינה להתקשר עם חברות המחרימות את ישראל

ב-23 באוקטובר חתם מושל מרילנד, לארי הוגאן, על צו מנהלי (executive order) האוסר על גופי המדינה להתקשר בחוזים עם חברות המחרימות את ישראל. ב-27 באוקטובר חתם מושל ויסקונסין, סקוט וולקר, על צו דומה. מושל מרילנד הסביר כי חרמות המבוססים על דת, לאום, שיוך אתני, או מקום מגורים מהווים פרקטיקה מפלה. מרילנד וויסקונסין הפכו למדינות ה-23 וה-24 בארה"ב שבהן חוקים או צווים האוסרים על המדינה לנהל עסקים עם חברות התומכות בחרם. איגוד חירויות האזרח האמריקאי (American Civil Liberties Union) הגיש לאחרונה תביעה פדרלית כנגד חקיקה בקונס הדומה במהותה לצווים שהוצאו במרילנד ובויסקונסין (24 באוקטובר [The Times of Israel](#); 30 באוקטובר, [The Times of Israel](#)).

ארה"ב הודיעה רשמית כי תפרוש מחברות באונסק"ו

ב-12 באוקטובר [הודיעה](#) ארה"ב כי תפרוש מאונסק"ו, ארגון החינוך, המדע והתרבות של האו"ם, זאת בעיקר לאור הטייתו נגד ישראל. צעד זה מגיע לאחר שבשנת 2011 הפסיקה ארה"ב את העברת חלקה במימון הארגון, בשל קבלתו את פלסטין כחברה מלאה, מה שהוביל גם לשלילת זכות ההצבעה שלה בארגון ב-2013. עם זאת, ממשל טראמפ הודיע כי ארה"ב מעוניינת להמשיך ולספק לארגון את נקודת המבט והמומחיות האמריקאית, אך במעמד משקיפה קבועה שאינה חברה בארגון. הפרישה תכנס לתוקף באופן רשמי בסוף שנת 2018. מזכ"לית הארגון, אירינה בוקובה, הביעה את צערה על החלטתה של ארה"ב (12 באוקטובר, [NY Times](#)). עוד דווח כי לאחר הודעת ארה"ב על פרישתה מאונסק"ו, ראש ממשלת ישראל, נתניהו, החליט להתכונן לעזיבת הארגון גם כן (אם כי טרם התקבלה הודעה רשמית מישראל). מבקרים טוענים כי החלטה של ישראל לפרוש מהארגון תפגע בקידום האינטרסים הישראליים, ותאפשר למדינות עוינות לישראל השפעה רבה יותר בארגון (18 באוקטובר, [The Times of Israel](#)).

תכנית של האו"ם להקצאת כספים לפיתוח השטחים הפלסטיניים הכבושים

ב-30 באוקטובר דווח כי נחתם מסמך בין נציגים פלסטיניים לבין מספר סוכנויות של האו"ם, לרבות יוניצ"ף (קרן האו"ם לילדים), אונר"א (סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם לפליטים פלסטיניים), אונסק"ו, WHO (ארגון הבריאות העולמי), UNDP (תכנית הפיתוח של האו"ם), OHCHR (הנציב העליון לזכויות אדם של האו"ם) ועוד, שמתווה את התכנית האסטרטגית לשטחים הפלסטיניים הכבושים בהיבטים שונים של פיתוח בין השנים 2018 - 2022. במסגרת התכנית, שתיכנס לתוקף בינואר 2018, יוקצו כספים על ידי סוכנויות האו"ם השונות, בסך כולל של מעל מיליארד דולר, עבור קידום מספר יעדים: תמיכה בדרכה של פלסטין לעצמאות; תמיכה בגישה שוויונית לשלטון דמוקרטי, יעיל ואחראי עבור כלל הפלסטינים; תמיכה בפיתוח כלכלי; ופיתוח חברתי והגנה. המסמך פורט את התוצאות הקונקרטיות הרצויות, כגון חיזוק שלטון החוק ושמירה על זכויות האדם ושיפור אפשרויות התעסוקה של פלסטינים, ואת הסכומים שיוקצו לשם השגת כל תוצאה. בין היתר מוקצים גם מעל 18 מיליון דולר לטובת הגדלת המאמצים הפלסטיניים להטלת אחריות על ישראל ביחס לחובותיה תחת המשפט הבינלאומי. במסגרת סעיף זה מצוין, בין היתר, שהאו"ם יתמוך במאמצי הפלסטינים לפקח ולהשיג מענה משפטי ביחס להפרות על ידי ישראל, לרבות במתן ידע וכלים לפלסטינים בדבר שימוש אפקטיבי במנגנונים בינלאומיים במטרה שישראל תישא באחריות להפרות של המשפט הבינלאומי (30 באוקטובר, [JNS](#)).

נובמבר:

תובעת בית הדין הפלילי הבינלאומי הודיעה באופן סופי כי לא תפתח בחקירה בעניין אירוע המשט לעזה

ב-30 בנובמבר הגישה תובעת בית הדין הפלילי הבינלאומי להרכב קדם-משפט את החלטתה הסופית כי היא דבקה בהחלטתה הקודמת משנת 2014 שלא לפתוח חקירה נגד ישראל ביחס ל-"תקרית המשט". זאת, לאחר שההרכב קיבל את בקשת איי קומורו (המדינה בה הייתה רשומה ספינת ה"מאבי מרמרה") וביקש מהתובעת לבחון מחדש את החלטתה הקודמת. בהחלטתה הנוכחית חוזרת התובעת על מסקנתה כי ישנו בסיס סביר להאמין כי התבצעו פשעי מלחמה על ידי חיילי צה"ל בתקרית, אולם לא מתקיימת דרישת החומרה הקבועה בחוקת בית הדין לצורך קבילות המקרים בבית הדין. התובעת הבהירה כי בקשת ההרכב לבחינה מחדש התבססה על ניתוח לא נכון של הגורמים הנלקחים בחשבון בבחינת דרישת החומרה: היקף הפשעים, השפעתם על קורבנות ישירים ועקיפים, טבעם ואופן ביצועם. בין היתר, טוענת התובעת כי ביחס לאופן ביצוע הפשעים, ההרכב התעלם מההקשר של ההתנגדות האלימה שפגשו חיילי צה"ל כשעלו לסיפון ה-"מרמרה" - עובדה שאינה במחלוקת ושהייתה בעלת משקל רב בקביעה כי אין בסיס סביר להאמין כי הפשעים בוצעו כחלק מתכנית או מדיניות מכוונת של ישראל (30 בנובמבר, [ICC](#) (קישור להודעה בעברית: [ICC-Hebrew](#))).

ראו התייחסותן של פנינה שרביט ברוך וליאור צור להחלטת התובעת, המציינות כי החלטת התובעת מנעה אימוץ פרשנות מרחיבה של דרישת החומרה, אשר הייתה מרוקנת דרישה זו מתוכנה, עד כדי עיוות תפקידו של בית הדין, שהוא התמודדות עם "הפשעים החמורים ביותר הנוגעים לקהילה הבינלאומית כולה" (13 בדצמבר, "מבט על" INSS).

דצמבר:

הכרזת טראמפ על הכרה בירושלים כבירת ישראל

ב-6 בדצמבר נשיא ארה"ב, דונלד טראמפ, [הכריז](#) באופן רשמי על הכרת ארה"ב בירושלים כבירתה של ישראל, ועל העברת שגרירות ארה"ב בישראל לירושלים בהקדם האפשרי. בכך שינה טראמפ את מדיניות ארה"ב בשבעת העשורים האחרונים. טראמפ הדגיש כי ההכרה היא למעשה הכרה במציאות, וכי המדיניות שנהגה עד כה לא קירבה את הצדדים יותר להשגת הסכם שלום ישראלי-פלסטיני. הוא הבהיר כי אין משמעות הדבר כי ארה"ב נוקטת עמדה באשר לחלוקת העיר בעתיד, אולם לא התייחס בדבריו לשאיפה הפלסטינית כי מזרח ירושלים תהא בירת מדינתם העתידית. המהלך זכה לביקורת רבה ממנהיגים באירופה ובעולם הערבי וכן מאירופה (6 בדצמבר, [NY Times](#)). הכרזת טראמפ הובילה לתגובות של גופי האו"ם: ב-18 בדצמבר נכשל, בעקבות וטו אמריקאי, ניסיון של מועצת הביטחון לקבל החלטה המאשרת מחדש כי כל פעולה המכוונת לשנות את האופי, המעמד, או ההרכב הדמוגרפי של ירושלים נעדרת תוקף חוקי ובטלה וקוראת למדינות להימנע מהקמת משלחות דיפלומטיות בעיר (18 בדצמבר, [UN](#)). ב-21 בדצמבר התקבלה החלטה של עצרת האו"ם, בתמיכת 128 מדינות, בה נדרשו כל המדינות לציית להחלטות מועצת הביטחון בעניין ירושלים ואשר כללה נוסח דומה לנוסח להחלטה שלא התקבלה במועצת הביטחון (21 בדצמבר, [UN](#)).

עדכון רביעי של מתאם האו"ם לתהליך השלום במזרח התיכון למועצת הביטחון, לגבי החלטה

2334

ב-18 בדצמבר מסר ניקולאי מלאדנוב, מתאם האו"ם לתהליך השלום במזרח התיכון, את הדיווח הרביעי שלו לגבי יישום החלטה 2334 (2016), שקבעה, בין היתר, כי ההתנחלויות אינן חוקיות. הדיווח מתייחס לתקופה שבין ה-20 בספטמבר ל-18 בדצמבר. הדיווח מציין כי בניגוד לקבוע בהחלטה 2334, לא ננקטו על ידי ישראל כל צעדים להפסקת פעילות ההתנחלות ואף מקודמות תכניות לבנייה נוספת בהתנחלויות. הדיווח מתייחס לחוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה, שאפשרה להסדיר דרך גישה למאחז בלתי חוקי שנסללה על קרקע פלסטינית פרטית. עוד מצוין כי מדינות האו"ם לא התקדמו ביישום ההוראה להבחין בין שטחי ישראל והשטחים הכבושים. כן מודגשת ההסלמה באלימות ובטרור לאחר הכרזת טראמפ על ירושלים כבירת ישראל. כמו כן, מצוינת התפתחות חיובית בעריכת הסכמים בין ישראל לרשות הפלסטינית בנושאי מים, אנרגיה ועוד. המתאם הביע דאגה נוכח התרחקות מימוש החזון של שלום בין הישראלים לפלסטינים (18 בדצמבר, [UN](#)).

האיחוד פרסם דוח על ההתנחלויות: 8,000 יחידות דיור קודמו במחצית הראשונה של 2017

ב-15 בדצמבר פרסם נציג האיחוד האירופי לגדה המערבית ורצועת עזה דוח בדבר התנחלויות בגדה המערבית, לרבות מזרח ירושלים, לתקופה שבין ינואר ליוני 2017. על פי הדוח, במחצית הראשונה של 2017, כמעט 8000 יחידות קודמו בשלבים שונים בהליכי התכנון. מדובר בגידול של מעל 200% בקידום יחידות דיור בהשוואה ל-2016. התפתחות זו תאפשר למעל 30,000 מתיישבים ישראלים לעבור לשטחי הגדה ומזרח ירושלים. על פי הדוח, נכון להיום ישנם כ-600,000 מתנחלים ישראלים בשטח. עוד מצוין כי לפי נתוני הלמ"ס הישראלית, 4.6% מכלל האוכלוסייה הישראלית מתגוררים כיום בגדה המערבית (לא כולל מזרח ירושלים). עוד מצוין הדוח כהתפתחות מהותית את הקמת ההתנחלות החדשה עמיחי, שהיא ההתנחלות הרשמית הראשונה שנוסדה מכוח החלטת ממשלה מאז 1992. הדוח גורס כי הרחבת ההתנחלויות המתמשכת הינה בלתי חוקית תחת המשפט הבינלאומי, כפי שאושר מחדש על ידי מועצת הביטחון בהחלטה 2334 (2016), וסותרת את מדיניות האיחוד האירופי ואת המלצות דוח הקוורטט מ-2016 (15 בדצמבר, [EU](#)).

אסיפת המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי בחרה בפלסטינ לשכת האסיפה

ב-16 בדצמבר אסיפת המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי בחרה ב"מדינת פלסטיין" לכהונה בלשכת האסיפה (גוף ייצוגי של האסיפה המסייע במילוי אחריות האסיפה). שליח הרשות הפלסטינית לאו"ם אמר כי הבחירה מהווה צעד נוסף בביסוס מעמדה של המדינה הפלסטינית בפורומים בינלאומיים (17 בדצמבר, [Israel national news](#)).

הפלסטינים החליטו להגיש מסמכי הצטרפות ל-22 אמנות וארגונים בינלאומיים

ב-29 בדצמבר דווח כי הרשות הפלסטינית תגיש מסמכי הצטרפות לכ-22 אמנות בינלאומיות, כולל 18 אמנות של האו"ם. דווח כי בין היתר הכוונה היא להצטרף לתיקון לסעיף 8 לחוקת רומא של בית הדין הפלילי הבינלאומי המוסיף שימוש בגז רעיל לרשימת פשעי המלחמה, נוכח תלונות הפלסטינים כי ישראל החלה להשתמש בגז חדש לפיזור הפגנות. אמנות נוספות שהרשות הפלסטינית מבקשת להצטרף אליהן הן האמנה נגד עינויים, האמנה בדבר טרור גרעיני והאמנה בדבר נשק כימי (29 בדצמבר, [124](#); 29 בדצמבר, [הארץ](#)).

ידיעות בינלאומיות

דיני מלחמה

ינואר:

בית המשפט הבריטי אישר קיומה של סמכות מעצר בעיראק ואפגניסטן: Waheed v. Ministry of Defense ו-Serdar Mohammed v. Ministry of Defense

Serdar Mohammed v. Ministry of Defense ו- **Waheed v. Ministry of Defense** בעניין **Ministry of Defense** נידונו תובענות נזיקיות שהוגשו נגד ממשלת בריטניה, בטענה לקיומו של מעצר בלתי חוקי של עצורים בעיראק ובאפגניסטן. זאת, לפי הטענה, בניגוד לסעיף 5 לאמנה האירופית לזכויות אדם. בית המשפט התייחס לארבעה עניינים מרכזיים וקבע כי: 1. החלטות מועצת הביטחון שהתקבלו לפי פרק 7 בעניין של עיראק ואפגניסטן העניקו לכוחות הצבא הבריטי סמכות חוקית לעצור את המערערים למטרות ביטחון. 2. יש לקרוא את סעיף 5(1) לאמנה האירופית, המפרט את שש עילות המעצר, ככולל בתוכו גם מעצר מכוח החלטת מועצת הביטחון. 3. את דרישת האמנה בסעיף 5(4) כי תינתן לעצור זכות לערער על חוקיות מעצרו, ניתן לפרש בהתאמות הדרושות, כל עוד מתקיים סטנדרט מינימאלי של הגנה מפני שרירות. 4. בית המשפט לא מכריע בשאלה אם קיימת במשפט המנהגי סמכות מעצר אגב לחימה בסכסוך מזוין שאינו בינלאומי, בשל קביעתו כי במקרה דנן יש סמכות מעצר מכוח החלטת מועצת הביטחון. עם זאת, חלק מהשופטים ציינו שקיים ספק בדבר קיום סמכות מעצר כזו בדיון המנהגי (17 בינואר, **Just Security**). לניתוחים נוספים, ראו: 2 בפברואר, **Just Security**; 17 בינואר, **Ejil**.

בית המשפט הבריטי לערעורים פסק בטענות מקדמיות בהליכים בנוגע למעורבות של בריטניה בעינוי עצורים והחזקה במעצר שלא כדין: Belhaj v. Straw ו-Rahmatullah (No 1) v. Ministry of Defence

בית המשפט הבריטי לערעורים נתן פסק דין בשתי פרשיות שאוחדו לדיון אחד: **Belhaj v. Straw** ו- **Rahmatullah (No 1) v. Ministry of Defence**. בפרשה הראשונה נתבעה בריטניה בטענה כי העבירה עצורים לידי לוב וארה"ב, אשר עונו על ידי מדינות אלו. בפרשה השנייה הועברו המערערים, שנעצרו בעיראק, מהרשויות הבריטיות לידי רשויות ארה"ב והוחזקו לאחר מכן במשך 10 שנים ללא משפט. בית המשפט קבע כי דוקטרינת חסינות המדינה לא חלה משום שהממשלות הזרות לא היו צד להליכים ולא יהיו כפופות משפטית להכרעות בהליכים אלו. השופטים דנו ביתר הרחבה בטענה של "מעשה מדינה זרה" (foreign act of state), קרי כי ההליך מחייב הכרעה שיפוטית בנוגע להתנהלות של מדינה אחרת ועלול להשפיע על יחסי החוץ של בריטניה. השופטים דחו טענה זו לאור החומרה של האיסור על ביצוע עינויים ומעצרים בלתי חוקיים, שלגביהם אין מקום לחסום תביעות נגד המדינה. התיקים הוחזרו לדיון לגוף הטענות (27 בינואר, **Just Security**; 19 בינואר, **Just Security**). לניתוח נוסף, ראו: 18 בינואר, **Ejil**.

במקביל ניתן פסק דין נוסף בפרשות **Rahmatullah (No 2) v. Ministry of Defence** ו- **Mohammed v. Ministry of Defence**, שעוסקות אף הן בטענות בדבר מעצר לא חוקי ויחס לא הולם על ידי הכוחות הבריטיים והאמריקאים בעיראק ואפגניסטן. בית המשפט קיבל את ערעור המדינה וקבע כי למדינה עומדת הגנה של "מעשה מדינה" בהליכים נזיקיים ביחס לפעולות

צבאיות שנערכו מחוץ לגבולות המדינה. עם זאת, ניתן פירוש מצמצם לסוגי הפעולות שתחול עליהן טענת הגנה זו (24 בינואר, [UK Human Rights Blog](#)).
(לתיאור קצר של כל הפסיקות והפנייה לתמציתיהן, ראו: [ASIL](#)).

הרצאת היועץ המשפטי של בריטניה בעניין מדיניות הגנה עצמית

ביום 11 בינואר נתן היועץ המשפטי לממשלת בריטניה [נאום](#) שנועד להבהיר את המדיניות הבריטית בכל הנוגע להיבט החוקי של שימוש בכוח מזוין נגד שחקנים שאינם מדינתיים, ובאופן ספציפי, העילות לשימוש בכוח, במסגרת הגנה עצמית, מול שחקנים אלו. ג'ניפר דסקל מציינת כי בנאום הבהיר היועץ כי בריטניה נשארת מחויבת להגיב תחילה לאיומים שמציבים שחקנים שאינם מדינתיים באמצעות המשפט הפלילי. כן הדגיש כי שימוש בכוח מתוך הגנה עצמית מותר אך ורק בכפוף לנחיצות ומידתיות, כאשר הנחיצות כוללת מרכיב של מיידיות (imminent). הערכת imminence תתייחס למידת הוודאות של ההתקפה הצפויה, להיקפה ולשאלה אם זו ההזדמנות האחרונה למנוע אותה וכן לאפשרות למנוע אותה בדרך אחרת. היועץ הדגיש כי אין צורך להביא ראיה בדבר התקפה מתוכננת ספציפית. עם זאת, אין לפעול מתוך הגנה עצמית בתגובה לאיומים רחוקי טווח שטרם התממשו. בנוסף, על אף שהדבר לא נאמר על ידו במפורש, הניתוח רומז כי נחוץ שהשחקן הלא מדינתי שמבקשים לתקוף כבר הפגין יכולת קודמת לבצע התקפות. לבסוף, היועץ מדגיש כי השימוש בכוח צריך להיות מוגבל למקרים חריגים ולהעדר כל חלופה אחרת (11 בינואר, [Just Security](#); 12 בינואר, [Just Security](#)). לקריאה נוספת, ראו: 13 בינואר, [Just Security](#); 17 בינואר, [Just Security](#).

דוח בריטי בנושא שימוש בפצצות מצרר בתימן

ביום 9 בינואר פרסם בית הנבחרים הבריטי [דוח](#) בעניין פעילות בריטניה בתימן. הדוח מתייחס לטענות לפיהן הנשק אותו סיפקה בריטניה לכוחות הקואליציה הפועלים בתימן שימש להפרות לפי הדין ההומניטרי הבינלאומי וכי אנשי צבא בריטים לקחו חלק בהליך קבלת ההחלטות הנוגעות לסיכול ממוקד שביצעו הכוחות. הדוח מתאר כי מזכיר ההגנה הבריטי עדכן את בית הנבחרים בכך שביום 19 בדצמבר 2016 ממשלת סעודיה הודיעה לבריטניה כי השתמשה בפצצות מצרר מסוג B-755, אשר סיפקה לה בריטניה בשנות ה-80, בהתקפה שביצעה על צפון תימן בינואר 2016. ממשלת סעודיה הבטיחה כי לא תעשה שימוש נוסף בפצצות המצרר בפעולותיה הצבאיות. ממשלת בריטניה ממשיכה להתנגד לקריאות להשעות מכירת נשק לסעודיה, עמדה העתידה לעבור ביקורת שיפוטית במהלך חודש פברואר 2017 (9 בינואר, [Parliament.UK](#)).

פורסמו נתוני הרוגים מפגיעות הצבא האמריקאי מחוץ לאזורי סכסוך במהלך שנת 2016

ביום 20 בינואר, ערב השבעתו של דונלד טראמפ, ראש המודיעין האמריקאי פרסם [דוח](#) המסכם את כמות ההפצצות הצבאיות שבוצעו ע"י הצבא האמריקאי מחוץ לאזורי לחימה. הדוח כולל את מספר האזרחים ההרוגים במבצעים הללו, העומד על הרוג אחד בלבד, נתון שפורסם גם על ידי ארגונים לא ממשלתיים. בריאן גודמן מתייחס לנקודות חשובות העולות מהדוח. הוא מזכיר כי

נתונים אלו אינם מתייחסים לפגיעות שהתרחשו באזורי לחימה, כגון אפגניסטן וסוריה, בהם מטבע הדברים מספר ההרוגים גבוה יותר. נתונים אלו, בנוגע לאזורי לחימה, מתפרסמים בעדכונים של משרד ההגנה. גודמן מבהיר כי זהו הדוח השני בסדרה של דוחות המתפרסמים מכוח צו נשיאותי שניתן ביום 1 ביולי 2016. עם כניסתו של הממשל החדש, מעלה גודמן את השאלה האם פרסום הדוחות יימשך. הוא מציין כי מדבריו של מזכיר הגנה החדש, גיימס מאטיס, עולה כי הוא מבין את חשיבותה של הלגיטימציה הציבורית לפעולות צבאיות וחשיבות צמצום הפגיעות האזרחיות בזמן לחימה (20 בינואר, [Just Security](#)).

מזכ"ל האו"ם מפרט את תחום סמכותו של המכניזם שיוקם בעניינו של הסכסוך בסוריה

ביום 26 בינואר, בעקבות החלטה 71/248 של העצרת הכללית של האו"ם, אשר הורתה על הקמת מכניזם בינלאומי, עצמאי ואובייקטיבי שיסייע בחקירה ותביעה של אלו האחראים על פשעי המלחמה ופשעים נגד האנושות בסוריה החל ממרץ 2011, הוציא מזכ"ל האו"ם מסמך המפרט את תחום סמכותו של המכניזם. המסמך קובע כי בראש המכניזם יעמוד שופט בדימוס או תובע בעלי ניסיון רב בחקירות ותביעות פליליות. לגוף זה תהיינה שתי מטרות. האחת, איסוף, גיבוש וניתוח ראיות המעידות על הפרות הדין ההומניטרי ודיני זכויות אדם. השנייה, הכנת תסקירים במטרה להקל על הליכים פליליים עצמאיים והוגנים ולזרזם. המסמך קובע כי המכניזם יעבוד בשיתוף פעולה עם הוועדה הבינלאומית העצמאית לחקירה בסוריה וכי שני הגופים יהיו משלימים (26 בינואר, [UN SG](#)).

תוצאות הבחירות בגמביה ואכיפתן על ידי צבא סנגל

ביום 19 בינואר העבירה מועצת הביטחון של האו"ם [החלטה](#) הקוראת לכל המפלגות ובעלי העניין בגמביה לכבד את תוצאות הבחירות לפיהן אדאמה בארו הוא נשיאה הנבחר של גמביה. החלטה זו ניתנה בעקבות סירובו של הנשיא הקודם יחיא ג'אמה, שהפסיד את הבחירות, לפנות את מקומו. ימים ספורים לפני כן, ביום 17 בינואר, הוועדה הכלכלית עבור מדינות מערב אפריקה יצאה בהכרזה כי היא מכירה בנשיא בארו כנשיאה הנבחר של גמביה ובהחלטה לנקוט בכל האמצעים הנדרשים להבטחת חילופי השלטון במדינה. בחסות הוועדה, מיד לאחר 19 בינואר, הושבע בארו בשגרירות גמביה שבסנגל וכוחות סנגלים פלשו לגמביה במטרה לאכוף את תוצאות הבחירות. ביום 21 בינואר עזב ג'אמה את גמביה. מוחמד הלאל טוען כי ההתרחשויות בגמביה מאתגרות ומשנות את דיני הפתיחה במלחמה (*Jus ad Bellum*) בשני היבטים. האחד, התערבות צבאית של סנגל בשטח גמביה לבקשת נשיא נבחר גולה, ולא לבקשת ממשל מכהן, בין שגולה ובין שאינו, היא מוטלת בספק וחסרת תקדים. השני, החלטת הוועדה "לנקוט בכל האמצעים הנדרשים" עולה כדי איום אסור בשימוש בכוח, היות שאכיפת תוצאות הבחירות איננה סיבה לגיטימית לשימוש בכוח על פי דיני הפתיחה במלחמה (24 בינואר, [Opinio Juris](#)).

פברואר:

רוסיה טוענת כי אין בסמכותה של העצרת הכללית להקים מכניזם בינלאומי בעניין סוריה

בחודש דצמבר 2016 אימצה העצרת הכללית של האו"ם את [החלטה 71/248](#) בדבר הקמת מכניזם עצמאי שיסייע בחקירה והעמדה לדין של האחראים לפשעים לפי הדין הבינלאומי שבוצעו בסוריה. מהלך זה נעשה בתגובה לחוסר היכולת להעביר החלטה במועצת הביטחון בנושא. **רוסיה הביעה התנגדות נמרצת להחלטת העצרת בטענה כי מדובר במנגנון תביעה במהותו שאין בסמכותה של העצרת להקים. אלכס וויטינג מציין, מנגד, כי המכניזם אינו תביעתי ומטרתו איסוף ראיות בלבד. פעילותו מתבססת כולה על שיתוף פעולה וולונטרי של מדינות, ארגונים לא ממשלתיים ואינדיבידואלים, ואין הוא מחייב מבחינה משפטית (24 בפברואר, [Just Security](#)). בת' ואן שייק מדגישה כי, מאז הקמתה לאחר מלחמת העולם השנייה, שיחקה העצרת תפקיד משמעותי במאמצים שונים שנועדו להביא לדין אחראים לפשעים בינלאומיים. הקמת המכניזם עולה בקנה אחד עם תפקידה זה (27 בפברואר, [Just Security](#)).**

ועדת החקירה הבינלאומית בעניין סוריה הגישה דוח למועצת זכויות האדם

ביום 2 בפברואר פרסמה ועדת החקירה הבינלאומית בעניין סוריה, שהוקמה על ידי מועצת הזכויות האדם, דוח בנוגע לקרבות המתחוללים בעיר חאלב. הדוח מתאר את מעשי האלימות ופשעי המלחמה שבוצעו באזרחי העיר בידי הצדדים השונים המעורבים בלחימה, ומתייחס לעיר בתור "במה לאלימות חסרת רחמים". אלימות זו באה לידי ביטוי, בין היתר, בהפצצות האוויר היומיות מצד כוחות סורים ורוסים שהתרחשו בחודשים יולי-דצמבר 2016, כמו גם בפצצות כלור שהטילו הכוחות הסורים על העיר ופצעו והרגו מאות אזרחים (2 בפברואר, [reliefweb](#)).

מספר הנפגעים האזרחיים באפגניסטן בשנת 2016 הוא הגדול ביותר מאז שנת 2009

בחודש פברואר פרסמה משלחת הסיוע של האו"ם לאפגניסטן (UNAMA) דוח המפרט את מספר האזרחים שנפצעו ונהרגו באפגניסטן במהלך שנת 2016. הדוח מתעד סה"כ 11,418 אזרחים, שנפצעו בין חודשים ינואר ודצמבר 2016, מתוכם, 3,498 הרוגים ו-7,920 פצועים. מספר זה הוא הגבוה ביותר מאז שנת 2009. כוחות אנטי ממשלתיים אחראים ל-61 אחוזים מפגיעות אלו. הדוח מייחס את ההחמרה במספר הנפגעים לפעולות לחימה שונות, ביניהן פיגועי התאבדות בקנה מידה גדול ונוכחות שאריות חומרי נפץ באזורים אזרחיים. הדוח ממליץ לכל הצדדים, כולל הטאליבן, להעביר הנחיות רשמיות בדבר הימנעות מפגיעה באזרחים, ולממשלה, מציע הוא להקים גוף ממשלתי שיחקור אירועים בהם נפגעו אזרחים.

תימן משכה את הסכמתה לפעילות ארה"ב בשטחה

בעקבות פשיטה שביצעו כוחות אמריקאים ביום 29 בינואר בתימן, ושהובילה למותם של אזרחים, החליטה תימן למשוך את הסכמתה לקיומה של פעילות מבצעית אמריקאית בשטחה. אדיל אחמד חאק מציין כי הממשל בתימן הבהיר כי לא מדובר בהפסקת שיתוף הפעולה בין המדינות, אלא בדרישה כי כל פעילויות הסיכול יבוצעו בהתייעצות עם שלטונות תימן ויינקטו אמצעי זהירות כדי למנוע פגיעה באזרחים. הוא מתייחס למזכר הנשיאותי החדש בעניין פיתוח תכנית להבסת דאעש, הדורש להפסיק להחיל, במסגרת הלחימה בדאעש, סטנדרטים מחמירים

מבחינת הדין הבינלאומי. חאק מבהיר, על רקע האירועים בתימן, את הבעייתיות בקביעה זו, שכן הממשל האמריקאי יכול להכיר במדיניות מסוימת בתור סטנדרט מחמיר, בעוד שהקהילה הבינלאומית ומדינות אחרות יראו בו חובה משפטית. הוא גורס כי המדיניות האמריקאית בעניין זה צריכה להתחשב בכך שהתפיסה האמריקאית של הדין הבינלאומי עלולה להיות שגויה ושנויה במחלוקת (10 לפברואר, [Just Security](#)). לקריאה נוספת, ראו: 9 בנובמבר, [Just Security](#); 8 בנובמבר, [Just Security](#).

פאנל מומחים של האו"ם פנה למועצת הביטחון בבקשה שתפעל בעניין ההפרות בתימן

ביום 27 בפברואר פרסם פאנל המומחים העצמאי של האו"ם, שהוקם על ידי מועצת הביטחון [בהחלטה 2140 משנת 2014](#), [דוח על המתרחש בתימן](#). הדוח כולל ממצאים הנוגעים לצדדים השונים למלחמה - הממשל התימני, החות"ים והקואליציה הסעודית - לפיהם צדדים אלו מבצעים הפרות שיטתיות ונרחבות של הדין ההומניטרי וזכויות אדם. **וואליד אל-חרירי ואלכס מורהד** סוקרים את המסקנות העיקריות המובאות בדוח, ובאופן יותר ספציפי, את ממצאיו בנוגע לפעילות האווירית המנוהלת על ידי הקואליציה הסעודית. הדוח קובע כי מעשי הקואליציה עלולים להיחשב פשע מלחמה וכי הם נפוצים מספיק כדי להצביע על מדיניות תקיפה בלתי מרוסנת או אפילו מדיניות של פגיעה מכוונת במטרות אזרחיות. הם מציינים כי מסקנה זו מקשה על מדינות הקואליציה (ביניהן, ארה"ב, בריטניה וצרפת) להמשיך ולטעון כי הן אינן מודעות להפרות. הן עלולות להיתפס כאחראיות, בשל תמיכתן הישירה או העקיפה בקואליציה. הדוח חוזר על ההמלצות שהובאו בדוחות קודמים, לפיהן על מועצת הביטחון לשקול הקמת גוף חקירה שיחקור הפרות של הדין ההומניטרי וזכויות אדם, ויבטיח שהמפרים יישאו באחריות (28 בנובמבר, [Just Security](#)).

דיון בנושא שימוש בכוח בעקבות המצב בגמביה

חלף כחודש מאז נכנסו כוחות סנגל לגמביה, כחלק מהתערבות של הקהילה הכלכלית של מדינות מערב אפריקה (ECOWAS) במדינה, לאחר שנשיא גמביה הקודם, יחיא ג'אמה, [סירב לקבל את תוצאות הבחירות האחרונות](#), בהן נבחר ברוב קולות אדאמה בארו. מאז נשארו חיילי הקהילה בגמביה, במטרה לתמוך בנשיא הנבחר ולסייע בשמירה על הסדר הציבורי. **ראלף ג'אניק** דן בסוגיית השימוש בכוח, ובפרט, בחוקיות ההתערבות בעניינה של מדינה בעקבות אישור או הזמנה מצד גורמים אזוריים במטרה להקים, או להשיב, שלטון דמוקרטי. הוא מציע כי תגובת התומכת של הקהילה הבינלאומית למתרחש בגמביה, בדומה לתגובתה למתרחש במקרים דומים שאירעו בעבר, במדינות כמו סייירה-לאון והאיטי, מוכיחה כי הקהילה הבינלאומית, ומועצת הביטחון בפרט, תומכת בשימוש בכוח כאשר הוא ננקט במטרה לייסד או לתמוך בדמוקרטיות (16 בפברואר, [EJIL](#)). לניתוחים נוספים, ראו: 8 בפברואר, [OpinioJuris](#); 17 בפברואר, [EJIL](#); 1 בפברואר, [EJIL](#).

מדריך משפטי בעניין קביעת מועד סיומו של סכסוך מזוין לפי הדין הבינלאומי

דסטין לואיס, גבריאלה בלום ונאז מודירזאד מהתכנית למשפט בינלאומי וסכסוכים מזוינים של אוניברסיטת הרווארד פרסמו מדריך משפטי בעניין קביעת מועד סיומם של עימותים חמושים. המדריך מציין כי לא קיים כיום הסדר משפטי ברור בנושא ומדגיש כי לקביעת המועד חשיבות, למשל, לאור ההבחנה הקיימת בהתייחסות לפשעים שבוצעו בעתות שלום לעומת פשעים זהים שבוצעו בעתות מלחמה. הדוח מציין כי בעיקר קיים פער בהסדרת מועד סיומם של עימותים חמושים שאינם בינלאומיים, שהם העימותים הנפוצים יותר כיום. הוא מניח ארבע תיאוריות בנוגע למועד סיומו של עימות חמוש שאינו בינלאומי: 1. כאשר לפחות אחד מהאלמנטים המבססים סכסוך שאינו בינלאומי, עוצמת הלחימה וארגון שאינו בינלאומי, חדלים מלהתקיים. 2. כאשר הכוחות המזוינים חדלים מפעילות לחימתית. 3. כאשר אין סיכוי סביר שיתחדשו פעולות האיבה בין הצדדים. 4. כאשר הצדדים הגיעו להסכם פשרה רשמי. המדריך מגיע למסקנה כי הדין הבינלאומי אינו מספק הנחיות בנוגע לסיומו של עימות חמוש ברמה העובדתית, הנורמטיבית או המשפטית וקורא לגיבושו של הסדר מקיף בנושא.

מרץ:

ועדת החקירה של האו"ם בעניין סוריה פרסמה דוח תקופתי

ביום 10 במרץ פורסם דוח תקופתי של ועדת החקירה של האו"ם בעניין סוריה. בדוח מפורטים פשעי המלחמה שנצפו בסוריה בתקופה שבין 21 ביולי 2016 ו-28 בפברואר 2017. הדוח מתייחס, הן לפעילות של גורמים ממשלתיים ופרו-ממשלתיים והן לפעילות של הארגונים הנלחמים בממשל, כולל המדינה האסלאמית וקבוצות חמושות אחרות. בין ההפרות המתוארות בדוח: תקיפת אובייקטים אזרחיים; שימוש בנשקים אסורים, כולל פצצות מצרר וכלור; הוצאה להורג של אזרחים; גיוס ילדים ללחימה; ענישה גופנית חמורה של אזרחים; הרס אתרי מורשת; שימוש חסר הבחנה בארטילריה; והפעלת "בתי דין שרעיים" ללא שהתנהל הליך הוגן. לבסוף, מתאר הדוח כי בתקופה שבחן עלה מספר המדינות, החברות באו"ם, אשר השתתפו בהתקפות אוויריות או קרקעיות בסוריה, דבר המעורר דאגה בנוגע להסלמת העימות והחרפת הנזק לאזרחים.

ממשל טראמפ מרחיב את סמכות ה-CIA בתחום הסיכול הממוקד

ממשל טראמפ מרחיב את סמכות ה-CIA בביצוע סיכול ממוקד נגד חשודים בטרור. צעד זה הופך מדיניות מתקופת ממשל אובמה, של הפחתת מעורבות ה-CIA בתקיפות המערבות שימוש בכוח קטלני, בין היתר במטרה להגדיל את השקיפות, מאחר שתקיפות מצד ארגון הביון חוסות תחת סעיף 50 לחוק הפדרלי, העוסק בפעולה חשאית, ולכן אינן דורשות הכרה רשמית מצד ארה"ב. **רוברט צ'סני** מבהיר כי היקפה של המדיניות החדשה אינו ברור, וכי בעוד שעד כה נעשה בה שימוש בסוריה בלבד, הרי שהיא עשויה לחרוג מגבולות סוריה ולחול באזורי סכסוך נוספים. על אף שיש החוששים כי מדיניות זו אינה שקופה דיה ומצביעה על חוסר כבוד כלפי דיני העימות

המזוין, גורס צ'סני כי אין סיבה להאמין כי ה-CIA יפעל באופן שונה מהפנטגון בכל הנוגע להתנהלות מול קובעי מדיניות ונטילת אחריות (14 במרץ, [Lawfare](#)).

ממשל טראמפ מכריז על אזורים בתימן בתור "אזורי סכסוך מזוין"

ממשל טראמפ הכריז על שלושה אזורים בתימן בתור "אזורי סכסוך מזוין". באזורים אלו לא חלות ההגבלות שהטיל ממשל אובמה על סיכול ממוקד בהנחיית המדיניות הנשיאותית מ-2013 (PPG). ההנחיה דורשת קיומה של ודאות קרובה למדי כי היעד הוא חוקי, כי אין נוכחות של אזרחים באזור וכי תפיסת היעד אינה אפשרית עוד טרם ביצועה של תקיפה. **אדיל אחמד חאק** מתאר כי הכרזה זו הובילה להסלמה דרמטית בהתקפות האוויריות של צבא ארה"ב בתימן וכי ישנה כוונה להכריז על אזורי סכסוך מזוין נוספים בסומליה. הוא מבהיר כי שינוי זה נעשה בעקבות מזכר נשיאותי בו קרא טראמפ שלא להחיל סטנדרט מחמיר של הדין הבינלאומי בלחימה מול המדינה האסלאמית. חאק מביע דאגה נוכח שינוי המדיניות בטענו כי פרשנות משרד ההגנה לדין הבינלאומי ממילא מתירנית בהשוואה לבנות בריתה של ארה"ב, גופים בינלאומיים ומומחים שונים (13 במרץ, [Just Security](#)).

צבא ארה"ב תקף במוסול והביא למותם של כ-200 איש

ביום 24 במרץ הצהירה הקואליציה הצבאית בעיראק, בראשות ארה"ב, כי היא חוקרת דיווחים בדבר תקיפה בעיר מוסול, שנטען כי הובילה למותם של כ-200 אזרחים. בנוסף דווח על שתי תקיפות של הקואליציה בסוריה, שנטען שהובילו למותם של כ-30 אזרחים. **אונה האת'ווי** בוחנת האם יש קשר בין מספרם הגבוה של ההרוגים האזרחיים לבין הסטנדרט שאימץ ממשל טראמפ בנוגע לסיכול ממוקד. היא מפרטת חמש סיבות שונות שיכולות להסביר את העלייה במספר ההרוגים האזרחיים: מזל רע שאין לו קשר לשינוי כלשהו במדיניות; מעבר לפעילות באזורים בהם צפיפות האוכלוסייה גדולה יותר; הגדלת מספר החיילים על הקרקע, וממילא מוכנות לסכן יותר אזרחים מקומיים כדי להגן על שלומם של החיילים; שינוי במדיניות (החלטה מפורשת להחיל מדיניות תקיפה אגרסיבית יותר, או לחילופין, הענקת סמכויות נרחבות יותר למקבלי החלטות בנושא); או שינוי באופיים של מקבלי ההחלטות, המוכנים לקחת סיכון רב יותר כשיש חשש לפגיעה באזרחים (27 במרץ, [Just Security](#)).

בית משפט בריטי קיצר את עונשו של לוחם בריטי שהוציא להורג פעיל טליבאן

ביום 15 במרץ **קבע** בית המשפט הצבאי לערעורים בלונדון כי **סמל אלכסנדר בלקמן יואשם בהריגה, ולא ברצח, בהתבסס על טענה של אחריות מופחתת**. בהמשך לקביעתו זו של ביהמ"ש, **קוצר** עונשו ל-7 שנות מאסר. בלקמן, נחת בצבא הבריטי, ירה למוות, בספטמבר 2011, בפעיל טאליבן פצוע קשה, במהלך שירותו באפגניסטן. כשנה מאוחר יותר התפרסם תיעוד מצולם של הפעולה, דבר שהוביל להרשעתו ברצח ולעונש מאסר עולם שנקצב למינימום של 10 שנים. ההגנה הגישה ערעור והתבססה על דוח פסיכיאטרי שטען כי ככל הנראה סבל בלקמן מהלם קרב (combat stress disorder). ביהמ"ש לערעורים קבע כי בלקמן היה חייל למופת עד למאורע. הוא קבע כי בלקמן היה נתון תחת לחצים כבדים שהובילו לשנאה עזה כלפי הטליבאן ורצון לנקום וכי

בזמן האירוע היה נתון עדיין לאיום של הטליבאן. ביהמ"ש הסיק כי בלקמן סבל מתפקוד מנטלי חריג בנסיבות האירוע, אשר פגע ביכולת השליטה העצמית ושיקול דעתו, ולפיכך הרשיע אותו בהריגה בלבד, בהתבסס על טענת האחריות המופחתת (15 במרץ, [BBC](#)).

אפריל:

ארה"ב הפצצה בסוריה בעקבות התקפות בגז כימי

ב-6 באפריל, תקפה ארה"ב בסוריה, בתגובה לתקיפה שביצע הממשל הסורי בנשק כימי, אשר הובילה למותם של עשרות אזרחים (7 באפריל, [CNN](#)).

מייקל שמיט וכריס פורד מנתחים את חוקיות התקיפה לפי כללי המשפט הבינלאומי העוסקים בחוקיות השימוש בכוח. הם מציינים כי מועצת הביטחון לא אישרה לארה"ב שימוש בכוח נגד סוריה; כי לא מולאו הקריטריונים לפעולה מכוח הגנה עצמית; וכי אין בסיס לתיאור התקיפה כצעד נגד להפרת הדין מצד סוריה, שכן צעדי נגד אינם כוללים שימוש בכוח. באשר לביסוס התקיפה על הטענה של התערבות הומניטארית, המחברים מבהירים כי דוקטרינה זו שנויה במחלוקת, אך גם לפי התומכים בה מדובר בהתערבות במקרים קיצוניים וספק אם היקף הנזק שגרמה ההתקפה הסורית מאפשר התבססות עליה. המחברים מציינים שמדינות רבות הביעו תמיכה בהתקפה, דבר שעשוי להעיד על התפתחות של כלל מנהגי המתיר שימוש בכוח בתגובה לשימוש בנשק בלתי קביל, כמו נשק כימי. עם זאת, לעמדתם, ראוי שמדינות תבטאנה באופן ברור את ההיקף המדויק של חריג כזה לאיסור השימוש בכוח, על מנת לא לערער את הביטחון העולמי (8 באפריל, [Just Security](#)).

(לקריאה נוספת, ראו: 10 באפריל, [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#); 10 באפריל, [המכון הישראלי](#); 14 באפריל, [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#); 6 באפריל, [Lawfare](#); 7 באפריל, [Lawfare](#); 11 באפריל, [Lawfare](#); 12 באפריל, [Lawfare](#); 12 באפריל, [Lawfare](#); 6 באפריל, [Just Security](#); 8 באפריל, [Just Security](#); 10 באפריל, [Just Security](#); 12 באפריל, [Just Security](#); 17 באפריל, [Just Security](#); 25 באפריל, [Just Security](#)).

מאי:

פורסם סיכום חקירה שערכה ארה"ב בעניין הרוגים אזרחיים מתקיפה בעיר מוסול

ב-25 במאי, הפנטגון [פרסם](#) סיכום לא מסווג של חקירה אמריקאית לגבי הפצצה אמריקאית על בניין במוסול ב-17 במרץ, אשר הובילה להרג של מעל למאה אזרחים עיראקים. על פי החקירה, התקיפה האמריקאית, אשר בוצעה לבקשת כוח עיראקי שפעל בשטח לקבלת סיוע אווירי, גרמה לפיצוץ נלווה של חומרי נפץ שהונחו במקום על ידי המדינה האסלאמית, שהוביל לקריסה של המבנה. כשלושים ושישה אזרחים נוספים, אשר לכאורה נהרגו, לא נספרו בשל היעדר ראיות. בנוסף, נהרגו שני צלפים מהמדינה האסלאמית. החקירה קובעת שמרבית ההרוגים תפסו מחסה מההפצצה בקומות התחתונות של הבניין וכי המדינה האסלאמית הזהירה אותם לעזוב. זאת

בניגוד לטענות שהועלו לאחר התקיפה, לפיהן שהתושבים שימשו כמגן אנושי. הכוחות העיראקיים והאמריקאיים לא זיהו את כניסת האזרחים הרבים לבניין, למרות שצפו על המבנה שלושה ימים לפני התקיפה. זוהי, ככל הנראה, התקרית הקטלנית ביותר מאז תחילת הלוחמה האמריקאית בסוריה ועיראק מלפני כשלוש שנים (25 במאי, [The Washington Post](#)).

נתוני הרוגים אזרחיים מצביעים על קפיצה במספר ההרוגים בסוריה ועיראק במהלך שנת 2017

נתונים של ארגון Airwars (ארגון שעוקב אחר הרוגים אזרחיים בעיראק ובסוריה) מצביעים על עלייה במספר ההרוגים האזרחיים בהתקפות אוויריות של הקואליציה בהובלת ארה"ב, בסוריה ועיראק, בשנת 2017. בעוד שגורמים צבאיים [אישרו](#) שכ-325 אזרחים נהרגו כתוצאה מהתקפות אוויריות מאז תחילת הלחימה לפני כשלוש שנים, הארגון טוען כי המספר קרוב יותר ל-3100 הרוגים אזרחיים. **שרה אלמוחתר** מציינת כי העלייה במספר ההרוגים חופפת לתחילת המהלכים הצבאיים להשתלטות מחדש על הערים המרכזיות, מוסול וא-רקא. ארגוני זכויות אדם אף מקשרים בין עלייה זו לשינויים שננקטו בעניין נהלי אישור מתקפה, במסגרתם הוחלט כבר תחת ממשל אובמה בדצמבר כי מספר יועצים בשטח יוסמכו לאשר התקפות ללא אישורו של חדר המבצעים. בנוסף, תחת ממשל טראמפ, הועברו לפנטגון סמכויות נוספות להחליט על מבצעים צבאיים (25 במאי, [NY Times](#)).

רוסיה, איראן וטורקיה חתמו על הסכם להקמתם של "אזורי הרגעה" בסוריה

רוסיה, איראן וטורקיה חתמו בקזחסטן על הסכם להקמתם של "אזורי הרגעה" בסוריה. לפי ההסכם, "אזורי הרגעה" יתפרסו על-פני ארבעה אזורים במספר פרובינציות במדינה. ההסכם קורא לגורמים המעורבים להמשיך ולפעול נגד המדינה האסלאמית ואל קאעידה, תוך הימנעות מקיומן של פשיטות אוויריות ב"אזורי הרגעה" והתרת כניסתו של סיוע הומניטארי. **אן ברנד** **וריק גלדסטון** מציינים כי על ההסכם לא חתמו הכוחות התומכים באסד וגם לא המורדים הסורים, אשר טענו כי הוא מאפשר לצבא הסורי להמשיך ולפעול באופן בלתי מבחין באזורים בהם מצויים אזרחים. ארה"ב, שלא הייתה מעורבות בגיבוש ההסכם, הביעה בו תמיכה מסויגת, תוך הבעת חשש מהמעורבות של איראן בהסכם, בהיותה גורם שרק תורם לאלימות במדינה. ארגוני זכויות אדם הביעו חשש שההסכם יעניק למדינות לגיטימציה להפסיק לקבל אליהן פליטים סורים (4 במאי, [NY Times](#)).

HRW: סוריה השתמשה בנשק כימי במספר התקפות על אזרחים

דוח של HRW קובע כי מאז 2016 עושה סוריה שימוש בנשק כימי באופן שיטתי ונרחב יותר. הארגון מתייחס לתקרית מ-4 באפריל 2017, במסגרתה הפצצה בעיירה במחוז אידליב, תוך שימוש בתחמושת מלאה בגז עצבים, הובילה למותם של 92 איש. הוא מציין כי מדובר במתקפה הקטלנית ביותר בסוריה מאז אוגוסט 2013. הארגון מציין כי זו אינה ההתקפה הכימית היחידה שאירעה בתקופה האחרונה בסוריה. הוא מצביע על שלוש התפתחויות אחרונות המצביעות על החרפה בשימוש בנשק כימי משנת 2016: מטוסי קרב של הממשלה הטילו פצצות מלאות בגז

עצבים לפחות בארבעה מקרים שונים מאז חודש דצמבר; השימוש בהליקופטרים להפלת תחמושת מלאה בכלור הפך ליותר שיטתי; והממשלה וגופים התומכים בממשלה החלו לעשות שימוש בטיילי קרקע מאולתרים ובהם תחמושת המלאה בכלור. הארגון מדגיש כי לפחות בחלק מההתקפות הייתה כוונה לגרום סבל לאזרחים, דבר העולה כדי פשע נגד האנושות (1 במאי, [Human Rights Watch](#)).

יוני:

ארה"ב יירטה מל"ט איראני שהתקרב לאזור מניעת החיכוך (ה-deconfliction) בסוריה

ב-20 ביוני יירטה ארה"ב מל"ט איראני בדרום סוריה, באזור א-תנף, דרום מזרחית לגבול עם עיראק. על פי דיווח שנשמך על מקורות בכירים אמריקאים, המל"ט היה חמוש, בטווח ירי מחיילים אמריקנים, ומחוץ לאזור ה-deconfliction. על כן, הוחלט להפילו במסגרת הגנה עצמית (20 ביוני, [Washington post](#)). **טס ברידג'מן** מנתחת את הבסיס המשפטי להחזקה אמריקאית של השטח ואת גבולות הפעילות הצבאית האמריקאית במסגרת הגנה עצמית, תוך התמקדות בכך שהלחימה מתנהלת לא רק נגד כוחות המדינה האסלאמית אלא גם נגד כוחות פרו-אסד המחזיקים כדין באזור. בכל הנוגע לדין האמריקאי, מציינת ברידג'מן כי יש להבהיר אם אישור השימוש בכוח (AUMF) חל על פעילות מסוג זו. בכל הנוגע לדין הבינלאומי, מתעוררת השאלה האם ומדוע עקרונות ההגנה העצמית חלים, בהתחשב בכך שזו רלוונטית כל עוד יש בה צורך והיא מידתית בהתמודדות מול המדינה האסלאמית (15 ביוני, [Just Security](#)).

פורסם דוח בנושא שקיפות במהלך שימוש בכוח

הקליניקה המשפטית לזכויות אדם של אוניברסיטת קולומביה ומרכז צנעא ללימודים אסטרטגיים פרסמו **דוח** בנוגע לשקיפות בעניין שימוש בכוח. אלכס מורהד וואליד אל-חרירי, שניים משלושת מחבריו הראשיים של המסמך, מציינים כי הדוח הוא הסקירה המקיפה הראשונה של היקף הסודיות/השקיפות האמריקאית בעניין פעילות צבאית ותקיפות מל"טים לאורך תקופה של 15 שנים (2002-2017), תוך התמקדות בפקיסטן, סומליה ותימן. הדוח בוחן ארבעה פרמטרים של שקיפות: לגבי הדין והמדיניות; לגבי פרקטיקות מבצעיות; לגבי תהליך קבלת ההחלטות; ולגבי האחריות. בהתאם לפרמטרים אלו, מוענקים ציונים לממשלת ארה"ב. הכותבים מתארים כי בשנים הנדונות פעלה ארה"ב תחת מעטה של חשאיות, להוציא כמה ניסיונות להגברת השקיפות. הם כוללים המלצות לקיומן של רפורמות בנושא ומתארים את חשיבותה של השקיפות למשפחות ההרוגים והפצועים, לעמידה בדרישות הדין הבינלאומי, להגנה על שלטון החוק, לאחריותיות, להרתעה ולחיזוק אמינות ההנהגה האמריקאית (13 ביוני, [Just Security](#)).

תמליל תדרוך תקשורתי של הפנטגון מצביע על כשלים בניהול חקירות

תמליל תדרוך תקשורתי של הפנטגון שפרסם ארגון Airways, המתעד הרוגים אזרחיים בפעולות צבאיות, מעלה כי כוחות הקואליציה אינם נוהגים לקיים ראיונות עם גורמים באזורים הנפגעים מפעולות צבאיות. שרה קנוקי, אולה סולבנג, יונתן הורוביץ ורדיה אלמותווקל מציינים כי נדיר למצוא אמירה כה ברורה של הפנטגון, לפיה אין צוותי החקירה נוהגים לבקר באתרים שנפגעו מפעילות צבאית אמריקאית או לשוחח עם עדים באזור. הם מציינים כי מדובר בפגם מתודולוגי בשל חשיבות קיומם של ראיונות עם עדים. פרקטיקה זו מסייעת באיסוף פרטים חשובים שאינם יכולים להתקבל באופן אחר; שופכת אור על זהותם של אנשים, מניעיהם, וכוונותיהם; פותרת חוסר עקביות; ומסייעת בקיומה של שקיפות. לפרקטיקה זו יש אומנם חסרונות, אך ניתן לחפות עליהם באמצעות קיום הכשרות מתאימות למראיינים, לצד היעזרות במתודולוגיות נוספות. הכותבים מסכמים בכך שנדרשות רפורמות משמעותיות שיבטיחו כי ארה"ב עומדת בהתחייבויותיה לחקור הפרות אפשריות של הדין הבינלאומי (29 ביוני, [Just Security](#)).

פורסם דוח של האו"ם בעניין מצב זכויות האדם באוקראינה לאור העימות המתמשך

ב-13 ביוני פורסם [דוח](#) של האו"ם בעניין מצב זכויות האדם באוקראינה לאור העימות המתמשך באזור. לפיו, הצדדים לעימות במזרח המדינה נכשלו ביישום הסכמי הפסקת אש, מה שהוביל להמשך העימות, אשר נכנס לשנתו הרביעית. הדוח, המתייחס לתקופה שבין 16 בפברואר ל-15 במאי, סוקר הפרות שונות של הפסקת האש ושימוש בנשק. הוא מצייין כי ההתקפות באזור פוגעות בין היתר בבתי ספר ובתי חולים, ומעוררות חשש לביטחונם של האזרחים. עוד אומר הדוח כי מתחילתו של הקונפליקט, באפריל 2014, נהרגו לפחות 10,090 בני אדם, כאשר 2,777 מהם הם אזרחים בלתי מעורבים, ולפחות 23,699 נפצעו. יותר מ-1.6 מיליון בני אדם עזבו את בתיהם והפכו לפליטים, בעוד שבערך 3 מיליון בני אדם שלא עזבו את בתיהם, מתגוררים בשטחים הנשלטים על-ידי קבוצות חמושות. הדוח סוקר, בין היתר, גם את המצב הכלכלי של תושבי מזרח אוקראינה, הפרות חופש התנועה, הפגיעה בתעסוקה, הפרות זכויות אדם על-ידי קבוצות חמושות, "היעלמויות" וחטיפות של אזרחים, עינויים, מעצרים מנהליים, הפרת הזכות להליך הוגן וכו' (13 ביוני, [OHCHR](#)).

יולי:

דוח של האו"ם מנתח את נתוני הנפגעים האזרחיים באפגניסטן במחצית הראשונה של 2017

ב-17 ביולי פרסמה משלחת הסיוע לאפגניסטן של האו"ם [דוח](#) המסכם ומנתח את נתוני ההרוגים והנפגעים האזרחים כתוצאה מהלחימה באפגניסטן במהלך המחצית הראשונה של שנת 2017. על פי הדוח היו 5,243 נפגעים, מתוכם 1,662 הרוגים בתקופה זו. פעילות גורמים לא ממשלתיים, כולל באמצעות מתקני חבלה ופעולות טרור, גרמו ל-67% מכלל הנפגעים. 18% מהנפגעים נפגעו מפעילות של כוחות ממשלתיים ותומכיהם. שאר המקרים נגרמו במהלך קרבות

בין הצדדים או מסיבות אחרות. הדוח מונה בנוסף את ההשלכות של לחימה קרקעית על האוכלוסייה האזרחית, מעבר לפציעות ומוות, כגון: עקירה של קהילות, משפחות ויחידים; נזק לרכוש; אובדן פרנסה; הפחתת הנגישות לחינוך, טיפול רפואי וסיוע הומניטארי ועוד. בסופו, מונה הדוח המלצות עבור כל הצדדים המעורבים בלחימה באפגניסטן (27 ביולי, [Jurist](#)).

בית משפט אמריקאי אינו מוסמך לדון בתביעה אזרחית נגד ארה"ב בגין פגיעת מל"ט בתימן

ב-30 ביוני **קבע** ביהמ"ש לערעורים בווישינגטון שסיכול ממוקד שביצעו כוחות אמריקאים בתימן בשנת 2012 אינו שפיט על פי דוקטרינת השאלה הפוליטית. התובעים, משפחות ההרוגים בסיכול הממוקד, טענו כי הקורבנות נהרגו כתוצאה מטעות של ארה"ב וביקשו הכרה באחריות מכוח חוק ה-Torture Victim Protection Act והדין הבינלאומי. ביהמ"ש דחה את התביעה בהתבסס על דוקטרינת השאלה הפוליטית, משום שעל מנת להכריע בה יש לבחון החלטות פוליטיות וצבאיות. שופטת המיעוט ביקרה את מדיניות הסיכולים הממוקדים של ארה"ב ואמרה כי על הקונגרס והממשל לקבוע נוהל ברור לסיכול ממוקד וכללים ברורים להטלת אחריות. **רוברט לאוב** מבקר את התחמקות בית המשפט מלדון במקרה, כיוון שחוק זה מתייחס מעצם טיבו לעניינים רגישים וצבאיים (3 ביולי, [Lawfare](#)).

קנדה תפצה ותתנצל בפני אסיר לשעבר בגואנטנמו

ממשלת קנדה הגיעה לפשרה לפיה תפצה בסכום של 8 מיליון דולר של ארה"ב את עומר חדא'ר, אזרח קנדי, לאחר שנכלא במתקן המעצר בגואנטנמו כשהיה בן 15 בלבד והוחזק שם במשך 10 שנים בעקבות הרשעתו ברצח חייל אמריקאי ובאישומים נוספים. הממשלה אף פרסמה התנצלות רשמית על התפקיד שגורמים קנדיים מילאו בסבל שנגרם לו. בית המשפט העליון הקנדי קבע ב-2010 שגורמי מודיעין קנדים השיגו מחאדר ראיות תוך שימוש באמצעים חמורים במהלך חקירתו, כגון איסור שינה, והעבירו מידע זה לגורמים האמריקאים. עורכי דינו הגישו תביעה של 20 מיליון דולר בשל כליאת שווא ויחס לא הולם. במקביל, הגישה אלמנת החייל תביעה נגדו בבית משפט בארה"ב וזכתה ב-2015 בפסק דין על סך 134 מיליון דולר (4 ביולי, [The Guardian](#)); 7 ביולי, [BBC](#)).

ספטמבר:

חוקיות תקיפת השיירה של לוחמי דאעש

תקיפות שביצעו כוחות הקואליציה בראשות האמריקאים חסמו את התקדמותה של שיירה של לוחמי דאעש אשר נסעה מלבנון לשטח המצוי בשליטתו של דאעש בסוריה. השיירה הורכבה, לפי דיווחים, מ-26 לוחמים פצועים, 308 לוחמים חמושים ו-331 אזרחים (30 באוגוסט, [NY Times](#)). ג'ונתן הורוביץ מציין כי התקדמות השיירה התאפשרה בעקבות הסכם בין דאעש, הכוחות הלבנוניים והחיזבאללה להעברת שארית פעילי דאעש לסוריה, בתמורה לקבלת גופות

ומידע על גופות של לוחמי חיזבאללה וחיילים איראניים ולבנוניים. הוא מתייחס לשלוש שאלות משפטיות העולות ממצב דברים זה. ראשית, עולה שאלה האם מותר היה לכוחות הלבנוניים לשחרר את הלוחמים, על אף דרישתו של הדין הבינלאומי לחקור ולהעמיד לדין אינדיבידואלים החשודים בביצוע פשעים, כגון פשעי מלחמה. שנית, מה משמעות הקביעה בהסכם שלא לתקוף את השיירה מבחינת מי שאינו צד להסכם, כמו האמריקאים. לעמדת הורוביץ, האמריקאים רשאים לתקוף את לוחמי דאעש בשיירה רק אם יש בידם מידע שמראה שלמרות ההסכם, הלוחמים לא הניחו את נשקם ומתכוונים להמשיך בלחימה. שלישית, האם יצירת שיירה מעורבת, המורכבת מלוחמים ומאזרחים, היא הפרה של החובה לנקוט באמצעי זהירות אשר אוסרת על מיקום אזרחים בסמיכות למטרות צבאיות. לגישתו, אם הייתה מחשבה שהשיירה תיתקף על ידי כוחות הקואליציה הייתה אולי חובה לדרוש הפרדה בין הלוחמים לאזרחים בשיירה (2 בספטמבר, [Just Security](#)).

ועדת האו"ם לחקירת פשעי המלחמה בסוריה פרסמה דוח תקופתי

ב-6 בספטמבר פרסמה ועדת האו"ם לחקירת פשעי המלחמה בסוריה [דוח תקופתי](#) הקובע כי למרות ירידה קלה במתיחות במספר אזורים, ממשיכים אזרחים לסבול מהפרות של זכויות אדם ושל דיני המלחמה. הדוח בוחן הפרות שבוצעו בין מרץ ליוני 2017 ומונה ביניהן התקפות מכוונות נגד אזרחים וקבוצות מיעוט דתיות, העברה של אזרחים, שימוש באזרחים כמגן אנושי ושימוש בנשק כימי נגד אזרחים. עוד קובע הדוח כי ארה"ב הפרה את הדין הבינלאומי בכך שלא נקטה באמצעי זהירות מספיקים להגנה על אזרחים ומטרות אזרחיות במהלך תקיפות. במיוחד, מביע הדוח דאגה מהקורבנות הרבים של התקיפות בא-רקא ומכמות האזרחים שעזבו את העיר כתוצאה מהן (6 בספטמבר, [OHCHR](#)). [שיין ריווס וווארד נראמור](#) מביעים אכזבה מהניתוח השגוי, לטענתם, של הוועדה את עמדת הדין הבינלאומי ביחס לתקיפה שביצעה ארה"ב בסוריה במרץ האחרון. לטענתם, הוועדה עשתה שתי טעויות מרכזיות: ראשית, היא פרשה את סטנדרט המידתיות ככזה הדורש "מזעור" או "הימנעות" מנזק, בעוד שבפועל, הוא דורש שהנזק יהיה פרופורציונלי ביחס לתכלית התקיפה; שנית, הוועדה שפטה את המקרה לפי הנזק בפועל, ולא לפי המידע שהיה למפקד בזמן התקיפה (15 בספטמבר, [Lawfare](#)). (לתגובה למאמר, ראו: אדיל אחמד חק, 21 בספטמבר, [Just Security](#); ואלווין פותלט, 27 בספטמבר, [Opinio Juris](#)).

מועצת זכויות האדם פרסמה דוח בעניין המצב בתימן

ב-5 בספטמבר [פרסמה מועצת זכויות האדם של האו"ם דוח בעניין המצב בתימן](#). לפי הדוח, במהלך שלוש השנים שעברו מאז ספטמבר 2014 מתקיימות במדינה הפרות של זכויות אדם, כמו גם של הדין ההומניטרי. הדוח מתאר כי החל ממרץ 2015 ועד ל-30 באוגוסט 2017 נהרגו לפחות 5,144 איש ו-8,749 נפצעו. מתוכם, 1,184 ילדים הרוגים ו-1,592 ילדים פצועים. תקיפות של כוחות הקואליציה הן הסיבה העיקרית למותם של אזרחים בכלל וילדים בפרט. הדוח מדגיש כי בתקופה זו, מטרות אזרחיות שונות שימשו יעד לתקיפה, ביניהן שווקים, בתי חולים, בתי ספר ומסעות לוויה. בנוסף, מתייחס הדוח לתופעה של גיוס ילדים חיילים לכוחות החות'ים וליחידות הצבאיות

הנאמנות למלך סלח. לבסוף, מדגיש הדוח את הצורך בכך שוועדת החקירה בעניין תימן תחשב לאובייקטיבית כדי שפעילותה תהיה מקובלת על כל הצדדים לסכסוך (5 בספטמבר, [OHCHR](#)).

אוקטובר:

חקירת האו"ם בדבר שימוש בנשק כימי בסוריה

ב-24 באוקטובר הטילה רוסיה וטו על החלטת מועצת הביטחון של האו"ם להאריך את המנדט של הפאנל החוקר את השימוש בנשק כימי בסוריה (Joint Investigative Mechanism). רוסיה טענה כי ההחלטה על הארכת פעילות הפאנל צריכה להתקבל לאחר שיפורסם דוח החקירה שלו בדבר האחראים להתקפה בגז סארין בחאן שיחון באפריל. ההחלטה קודמה על ידי ארה"ב, במטרה להבטיח את המשכיות הפאנל בטרם מפורסם הדוח. המנדט של פאנל החקירה מסתיים רשמית ב-16 בנובמבר, ובכדי שיוארך מעבר למועד זה נדרש כי תתקבל החלטה על ידי מועצת הביטחון (24 באוקטובר, [NY Times](#)). ב-26 באוקטובר קבע הפאנל כי חיל האוויר הסורי תחת ממשל אסד הוא האחראי לתקיפה הכימית בגז סארין ב-4 באפריל בכפר חאן שיחון, שהוחזק על ידי כוחות המורדים. התקיפה גרמה להרג של עשרות אזרחים, כולל ילדים. יומיים לאחר התקיפה נשיא ארה"ב טראמפ אישר התקפת טילים על בסיס בסוריה. זוהי הפעם הראשונה שחקירה עצמאית קובעת מי מהצדדים במלחמה בסוריה אחראי לתקיפה. מומחים רוסים הטילו ספק בדבר מהימנות ממצאי החקירה של הפאנל (26 באוקטובר, [NY Times](#)).

נובמבר:

מועצת הביטחון כשלה בהארכת המנדט של הפאנל החוקר שימוש בנשק כימי בסוריה

ב-16 בנובמבר מועצת הביטחון של האו"ם דחתה שתי הצעות החלטה שהובאו על ידי ארה"ב ובוליביה להארכת המנדט של הפאנל החוקר את התקיפות בנשק כימי בסוריה. המנדט של הפאנל החוקר פקע ב-17 בנובמבר. רוסיה הטילה וטו על ההחלטה שהביאה ארה"ב ובכך מנעה קבלתה. ההחלטה שהביאה בוליביה הייתה בעצם טיוטת הצעה של רוסיה, שכללה התייחסות לפגמים שונים בהליכי החקירה שנקט הפאנל עד כה, שעשויים להעלות ספקות בדבר מסקנותיו. בין היתר, קבע הפאנל באוקטובר האחרון כי ממשל אסד הוא האחראי למתקפה בגז סארין על הכפר חאן שיחון. על החלטה זו הוטל וטו על ידי ארה"ב, כמו גם על ידי צרפת ובריטניה. הטלת הוטו היוותה צעד נוסף בהתדרדרות היחסים בין ארה"ב לרוסיה, שנציגיהם האשימו האחד את השני בהפסקת פעולות החקירה של הפאנל. הוטו הרוסי הוא העשירי שמוסקבה הטילה במטרה להגן על בן-בריתה, נשיא סוריה, בשאר אל-אסד (16 בנובמבר, [UN](#); 16 בנובמבר, [The Washington Post](#)).

המצב ההומניטרי בתימן עקב המלחמה וניתוח בראי המשפט הבינלאומי ההומניטרי

ב-16 בנובמבר עתרו ראשי מספר ארגונים של האו"ם להסרה מיידיית של המצור ההומניטרי על תימן, בטענה שהמצב במדינה הוא כעת המשבר ההומניטרי החמור ביותר בעולם. המצור הוטל על ידי הקואליציה המובלת על ידי ערב הסעודית בתגובה לירי טיל על ידי כוחות חות'ים לעבר ערב הסעודית. המצור חל על המרחב האווירי והימי של תימן וכן המעברים הקרקעיים. ראשי הארגונים דורשים לאפשר כניסה של אספקה מצילת חיים כגון תרופות, חיסונים ומזון לתימן. הם מציינים שכלמעלה מ-20 מיליון אנשים, ביניהם כ-11 מיליון ילדים, נזקקים לסיוע הומניטארי דחוף. נטען כי ארצות הברית והקהילה הבינלאומית מפגינות סולידריות עם ערב הסעודית בלחימתה נגד איראן, תוך התעלמות מהמצב בתימן (16 בנובמבר, [UN WFP](#) ; 17 בנובמבר, [Just Security](#)). **נטלי וייצמן** בוחנת את המשבר אל מול כללי המשפט הבינלאומי ההומניטארי. היא מציינת את חובת הצדדים לסכסוך המזויין לאפשר ולסייע למעבר מהיר של סיוע הומניטארי לאזרחים, וכן את האיסור על פגיעה באובייקטים החיוניים להישרדות האוכלוסייה. לדבריה, מניעת גישה של סיוע הומניטרי לאזרחים נזקקים, לרבות הגבלת התנועה של עובדי סיוע הומניטרי, עשויה גם להוות הפרה של האיסור על שימוש בהרעבה כשיטת לחימה. לבסוף היא מזכירה שעל אף שעיקר האחריות מכוח המשפט ההומניטרי רובצת על כתפי הצדדים לסכסוך, גם למדינות המסייעות לצדדים ישנה אחריות מסוימת (17 בנובמבר, [Just Security](#)).

דצמבר:

שופטת בארה"ב הורתה לממשל, המחזיק אזרח אמריקאי במעצר בעיראק, להעניק לאיגוד

חירויות האזרח האמריקאי (ACLU) גישה מידית לעצור

ב-23 בדצמבר שופטת בית המשפט של מחוז קולומביה בארה"ב נתנה החלטתה במסגרת עתירה המתנהלת בנוגע למעצרו (ללא משפט) של אזרח אמריקאי בעיראק על ידי ארה"ב, לפיה היא מורה למחלקת ההגנה לאפשר לאיגוד חירויות האזרח האמריקאי גישה מיידיית ולא מפוקחת לעצור. מדובר באזרח אמריקאי שסווג כלוחם של האויב. הוא עצור על ידי כוחות אמריקאים מספר חודשים וטרם קיבל גישה, על אף בקשתו, לסניגור. איגוד חירויות האזרח האמריקאי הגיש את העתירה בשם העצור, ביוזמתו של האיגוד. בהחלטתה, דחתה השופטת את טענת מחלקת ההגנה האמריקאית כי אין לעצור זכות לעתור עד שהממשלה תחליט האם לתבוע אותו, לשחררו, להעבירו למדינה אחרת, או להמשיך להחזיקו במעצר תחת דיני המלחמה. השופטת הבהירה כי גישת האיגוד לעצור תהא למטרת קביעה האם העצור מבקש להמשיך להיות מיוצג על ידי האיגוד בהליך. השופטת אף אסרה על הממשלה להעביר את העצור למעצר במדינה אחרת עד שהאיגוד יעדכן את בית המשפט ברצון העצור (23 בדצמבר, [Lawfare](#) ; 24 בדצמבר, [Just Security](#)).

מאבק בטרוור

פעילות של כוחות מזוינים במסגרת עימות מזוין יכולה להיחשב למעשה טרור

ביום 14 במרץ [קבע](#) בית הדין האירופי לצדק כי פעילות של כוחות מזוינים, במסגרת עימות מזוין שלגביו חלים דיני הלחימה, יכולה להיחשב למעשה טרור. ילנה צ'צ'קו מציינת כי פסק הדין ניתן בהמשך לבקשתו של בית משפט הולנדי, בעקבות מקרה שנידון בפניו, המעלה שאלה בנוגע לאפשרות להחיל את החוק הלאומי ההולנדי על מלחמה בטרור במצב בו חל הדין ההומניטרי. בית הדין האירופי קבע כי דיני המלחמה אוסרים על פעולות טרור וכי הם אינם אוסרים על אימוץ ושימוש באמצעי מניעה, דוגמת סנקציות כספיות, נגד מעשי טרור גם בעתות לחימה. היות שלדיני המלחמה ודיני הטרור מטרות שונות, והם מפעילים מנגנונים שונים, אין ביניהם סתירה. לבסוף, הכיר בית הדין בכך שקיימות אומנם אמנות בינלאומיות בעניין טרור שאינן חלות על פעולות של כוחות מזוינים בעת סכסוך מזוין, אך קבע כי אלו אינן אוסרות על מדינות לסווג פעולות אלו כפעולות טרור ולנקוט בצעדים בכדי למונען (15 במרץ, [Lawfare](#)).

ארה"ב מבקשת מירדן את הסגרתה של פעילת חמאס

ביום 14 במרץ הודיע משרד המשפטים האמריקאי על פנייתו לממשלת ירדן בבקשה שתסגיר את אחלאם תמימי, מחבלת המשתייכת לתנועת החמאס, שהייתה מעורבת ברצח אזרחים אמריקאים במהלך האינתיפאדה השנייה. מדובר בהליך ייחודי וראשון מסוגו, היות שעד כה ההליכים המשפטיים היחידים שננקטו נגד מחבלים היו הליכים פליליים בביהמ"ש בישראל או הליכים אזרחיים נזיקיים שהובאו על ידי משפחות הקורבנות בפני בתי משפט אמריקאים. אחלאם תמימי סייעה למחבל שביצע את פיגוע ההתאבדות במסעדת סבארו באוגוסט 2001, במסגרתו נהרגו 15 אזרחים ונפצעו 130. היא איתרה את מיקום הפיגוע והובילה את המחבל למקום. תמימי הוחזקה בכלא בישראל, עד לשחרורה במסגרת עסקת חילופי השבויים של גלעד שליט (14 במרץ, [Jerusalem Post](#)).

אפריל:

דוח של מזכ"ל האו"ם מציג תכנית לקיומה של רפורמה בתחום הלחימה בטרור

ב-3 באפריל, הציג מזכ"ל האו"ם [דוח](#) בנושא היכולות של האו"ם לסייע במאבק בטרור. הדוח מציג את הפיצול של הטיפול בנושא בין גופים רבים של האו"ם וממליץ על הקמת משרד אחד ללוחמה בטרור. אריק רוזנד וסנאם נרגחי-אנדרליני מציינים כי על אף שלא קיימת הסכמה ברמה הבינלאומית על פירוש המונח "טרור", מדינות העולם תומכות במאבק רחב בטרור ובקידומו של שיתוף פעולה עם גופים הנלחמים בטרור ובקיצוניות אלימה. כמו כן, קיים קונצנזוס בעניין הצורך בהקמתו של גוף ייחודי לנושא. המחברים מציינים לחיוב את היוזמה הגלומה בדוח, אך מבקרים את העובדה שהדוח מתעלם מהתפקיד החשוב של ארגוני החברה האזרחית בהתמודדות עם הטרור ומיכולתם לתרום לתהליך, בפרט במישורים של מניעת תהליכי הקצנה. כן, חסרה לדעתם התייחסות בדוח לאופן בו מדינות פועלות נגד טרור תוך פגיעה בזכויות אדם

והפעלת כוח מוגזם, אשר רק מזינים את הטרור. בנוסף, אין בדוח התייחסות לפיצול הקיים בין המנגנונים נגד טרור, הפועלים מטעם מועצת הביטחון, לאלה הפועלים מטעם עצרת האו"ם, ולאופן בו ניתן לשפר את התיאום ושיתוף הפעולה ביניהם (24 באפריל, [Just Security](#)).

מצרים מכריזה על מצב חירום בעקבות התקפת טרור

ב-11 באפריל, הפרלמנט המצרי [אישר פה אחד](#) החלתו של מצב חירום מדיני למשך שלושה חודשים בתגובה לפיגועי טרור קטלניים שבוצעו בשתי כנסיות בערים טנטא ואלכסנדריה. החלטה זו התקבלה במטרה לאפשר לממשל המצרי להגיב במהירות לאיומים מצד המדינה האסלאמית שלקחה אחריות על הפיגועים. מוקדם יותר בחודש אפריל גינתה המועצה הלאומית לזכויות האדם של מצרים (NCHR) את ההתקפות האלימות שאירעו לאחרונה נגד הנוצרים הקופטים במדינה. במהלך ההתקפות האחרונות נהרגו כ-275 ונפצעו מעל 2000 נוצרים קופטים, קבוצת מיעוט המונה פחות מ-10% מאוכלוסיית מצרים (12 באפריל, [Jurist](#)).

מאי:

דווח האו"ם טוען כי מדיניות הלוחמה בטרור של סעודיה עלולה לפגוע בזכויות אדם

בעקבות ביקורו במדינה, הצהיר דווח האו"ם, בן אמרסון, כי החוק הסעודי ללחימה בטרור משנת 2014 אינו עומד בקנה אחד עם סטנדרטים בינלאומיים של זכויות אדם. הוא מציין כי הגדרת המונח "טרור" בחוק, שחוקק בעקבות מכת פיגועי טרור מצד אל קאעידה והמדינה האסלאמית, רחבה מדי וכוללת פעולות שאינן נחשבות למעשי טרור. כך, מגדיר החוק מעשי טרור בתור פעולות המסכנות את "האחדות הלאומית" או מערערות את "המוניטין או המעמד של המדינה". הגדרה זו הובילה להעמדתם לדין של פעילי זכויות אדם, עיתונאים ובלוגרים המביעים דעות שאינן אלימות כלפי המשטר. הדווח גינה שימוש זה בחקיקה והבהיר כי ביקורת לא אלימה על המדינה או על מוסדותיה אינה יכולה להיות עבירה פלילית. הוא קרא לסעודיה לבחון את ההגדרה מחדש ולהקים מנגנון שיזהה מקרים שונים בהם אנשים מרצים עונשי מאסר על לא עוול בכפם ויעניק להם חנינה (4 במאי, [ONCHR](#)).

יוני:

הוכנסו תיקונים ברשימת ארגוני הטרור של מחלקת המדינה האמריקאית

ב-21 ביוני תיקנה מחלקת המדינה האמריקאית את רשימת ארגוני הטרור והכריזה על גורמים נוספים מתוך ארגוני חיזבאללה ואל קאעידה כגורמים המעורבים בטרור. במסגרת זו, הוכרו מחלקת יחסי החוץ של החיזבאללה (FRD) והארגון לביטחון חוץ של החיזבאללה (ESO) כגורמי חיזבאללה המעורבים בטרור. על הגורמים המנויים ברשימה מוטלות סנקציות פרטניות. במסגרת

הסנקציות, נאסר על גורמים אמריקאים לערוך עסקאות ולסייע להם בכל דרך שהיא. כמו כן, רכושם המצוי בשליטה אמריקאית מוקפא (21 ביוני, [U.S. Department of State](#)).

תוקן החוק ללוחמה בטרור ביפן

ב-15 ביוני **תיקן הפרלמנט היפני את החוק ללוחמה בטרור**. החוק הקיים מאפשר להעמיד לדין קבוצות אנשים שלמה אם נמצא כי לפחות חבר אחד בארגון ביצע את אחד הפשעים המנויים בו. במסגרת התיקון נוספו לחוק 227 מעשים, על בסיסם ניתן יהיה להעמיד לדין. כך, נוסף על פשעים כגון טרור, ניתן יהיה להעמיד לדין מכוח החוק גם אנשים שביצעו עבירות קלות, כגון העתקת מוסיקה, התחרות במרוץ סירות ללא רישיון וכד'. ממשלת יפן הבטיחה כי לא תעשה שימוש לא הוגן בחוק, אך גורמים ביפן ובא"ס ביקרו את התיקון בטענה כי הוא עלול לפגוע בחירויות אזרחיות, ובפרט בזכות הפרטיות. ביקורת נוספת נשמעה כלפי העובדה שהוא הועבר בזריזות, תוך שלא מולאו כל הדרישות הפורמליות. ממשלת יפן הסבירה כי התיקון נדרש על מנת להכין את יפן לאולימפיאדה בשנת 2020 וכדי לאשרר וליישם אמנה של הא"ס נגד פשע מאורגן עליה חתמה יפן (15 ביוני, [BBC](#)).

סין העבירה חוק מודיעין חדש

ב-27 ביוני **העבירה סין חוק מודיעיני חדש שמטרתו להגביר את השמירה על הביטחון הלאומי**. החוק מעניק סמכויות לניטור חשודים, פשיטה על מבנים ותפיסת כלי רכב ומכשירים. לפי טיוטת החוק (החוק המלא לא פורסם), הרשויות יוכלו לקיים בדיקות מכס, להטיל הסגרים ולעצור חשודים בצו מעצר מנהלי עד לחמישה עשר ימים באם הפריעו לעבודתן או הדליפו סודות מדינה. בעוד שלסין ישנם מספר חוקים העוסקים בסמכויות הרשויות להגן על סודות וביטחון המדינה, החידוש בחוק הינו יכולת הממשל להיכנס לאזורים "מוגבלים" ולתפוס כלי רכב, אמצעי תקשורת ונדל"ן לטובת עבודת מודיעין. ביקורת נשמעה מצד מדינות מערביות בעקבות החקיקה, לפיה החוק מגדיר את האינטרסים הלאומיים של סין בצורה רחבה מדי ועלול לשמש את הממשל בסימון גורמים שאינם מסכימים עמו (28 ביוני, [Reuters](#)).

יולי:

החלטה של מועצת הביטחון בעניין לחימה בטרור

ב-20 ביולי **קיבלה מועצת הביטחון של האו"ם פה אחד את החלטה 2368**, מכוח פרק 7, המאשררת את מחויבותה להילחם בטרור. ההחלטה נועדה לחזק החלטות קודמות של המועצה להתמודד עם איומי טרור מתפתחים ולעודד ממשלות: לעדכן את אופני ניתוק זרימת הכספים לקבוצות טרור; להגביל את תנועתן; למנוע רכישת נשק על ידיהן; ולהבטיח כי הסנקציות שהוטלו על ישויות שונות ייושמו במלואן. ההחלטה מפרטת את הסנקציות המוטלות כיום על המדינה

האסלאמית, אל-קאעידה וקבוצות ואינדיבידואלים המעורבים המשויכים לארגונים אלו. ההחלטה אישרה החלטות שניתנו בעבר בנושא והביעה דאגה מכך שמדינות לא יישמו את אותן החלטות ונמנעו לדווח למועצה, כפי שנדרשו (20 ביולי, [UN](#)).

שופט בריטי דחה תביעה התוקפת תכנית ממשלתית לחימה בטרור

ב-26 ביולי דחה שופט בריטי תביעה נגד תכנית ממשלתית בשם "Prevent" שהתפרסמה במסגרת מדיניות הלוחמה בטרור של ממשלת בריטניה. העותר, אקטיביסט מוסלמי, טען כי התכנית מפרה את זכותו לחופש הביטוי היות שהיא מחייבת אוניברסיטאות לעצור רדיקליזציה על ידי מניעה מדוברים מסוימים לדבר בפני סטודנטים. ביהמ"ש קבע שהאוניברסיטאות רשאיות להתעלם מדרישה זו במקרים מסוימים ולכן חופש הביטוי לא נפגע. התכנית, שמטרתה למנוע הפצת אידאולוגיה רדיקלית באמצעות האינטרנט והרצאות באוניברסיטאות, ספגה ביקורת רבה על כך שהיא מחזקת סטיגמות ומקדמת חוסר אמון בתוך קהילות, ובכך מובילה לתוצאה הפוכה (26 ליולי, [Reuters](#)).

מחלקת המדינה האמריקאית פרסמה את דוח הטרור לשנת 2016

מחלקת המדינה האמריקאית הגישה לקונגרס את [דוח](#) הטרור לשנת 2016, המעריך מגמות ואירועים בטרור הבינלאומי שהתרחשו בשנה זו. הדוח כולל, בין היתר, הערכות מדיניות; התייחסות לשיתופי פעולה בין מדינות למטרות מיגור טרור; ומידע על מדינות המספקות מימון לארגוני טרור שונים בעולם. על פי ממצאי הדוח, בשנת 2016 הייתה ירידה של כ-9% בכמות מתקפות הטרור ושל כ-13% בכמות הנרצחים מאירועי טרור, בהשוואה ל-2015. כן מצוין בדוח, כי בעוד שהתקיימו מתקפות טרור בכ-104 מדינות, רוב המתקפות מרוכזות באסיה ובמזרח התיכון. הדוח קובע כי ארגון המדינה האסלאמית היווה את איום הטרור המרכזי בשנת 2016. כן נאמר בדוח כי איראן היא המדינה המובילה בתמיכה בארגוני טרור, שהבולט בהם הוא החיזבאללה, אשר ממשיכים לאיים על בנות ברית ואינטרסים של ארה"ב, וזאת על אף הסנקציות שהטילה עליה ממשלת ארה"ב (19 ביולי, [State Department](#)).

קולומביה העניקה חנינה ללוחמי FARC נוספים

ב-11 ביולי חתם נשיא קולומביה על צו חנינה לכ-3,600 לוחמים מארגון ה-FARC. זהו הצו השלישי והאחרון עליו חתם הנשיא, כשבסה"כ מעל 7,000 לוחמים זכו לחנינה או שוחררו מהכלא. התהליך הוא חלק מהסכם שנחתם בין הארגון לממשלת קולומביה בשנת 2016, במסגרתו הסכים הארגון לוותר על מאבק מזוין בכדי להפוך למפלגה פוליטית. בהסכם נקבע כי כל המורדים שלא ביצעו פשעים חמורים יזכו בחנינה וחלק מרכזי ממנו עסק בשילובם מחדש בחיים האזרחיים. בחודש שעבר השלים ארגון FARC את תהליך פירוק הנשק שלו, עם העברת כלי הנשק הרשומים לאו"ם. מועצת הביטחון החליטה על הקמתו של כוח שיפעל במדינה מחודש ספטמבר ויפקח על יישום ההסכם. בעקבות הצלחת המו"מ מול ה-FARC גם קבוצת המורדים השנייה בקולומביה,

ELN) National Liberation Army), לוקחת חלק בשיחות שלום רשמיות עם הממשלה (11) ביולי, [BBC](#).

אוגוסט:

טרמפ הכריז על אסטרטגיה חדשה בלחימה באפגניסטן

ב-21 באוגוסט הכריז טרמפ על אסטרטגיה חדשה במסגרת המלחמה באפגניסטן, המתמקדת בהתמודדות עם איום הטרור באזור ומסיימת את ניסיון "בניית המדינה" (nation building). מדיניות זו מהווה מפנה בעמדתו של טרמפ, שבעבר כינה את המלחמה באפגניסטן "אסון מוחלט" וראה בה בזבוז של כספי משלם המסים האמריקאי. שינוי האסטרטגיה באפגניסטן, במסגרתו יגדל מספר החיילים שיישלחו לאזור, נובע מדאגה לפיה חוסר ההצלחה של כוחות הממשלה האפגנית להתמודד מול הטאליבן ואל-קאעידה הוביל להידרדרות המצב הביטחוני. על פי נאומו של טרמפ, האסטרטגיה אף כוללת הפעלת לחץ על פקיסטן לעשות יותר ביחס לטרוריסטים המוצאים מקלט בשטחה וכן שילובה של הודו בתפקיד משמעותי יותר במתן תמיכה כלכלית (21 באוגוסט, [Washington Post](#)).

הבית הלבן פרסם מכתב בנושא הבסיס המשפטי לשימוש בכוח בסוריה

ב-2 באוגוסט פרסם הבית הלבן, בתגובה לפנייה של הסנטור בוב קורקר, ראש ועדת יחסי החוץ, מכתב המנמק את הבסיס המשפטי לשימוש בכוח בסוריה נגד אל-קאעידה ודאע"ש. המכתב מתייחס הן להצדקות מבחינת הדין הפנימי האמריקאי והן מבחינת הדין הבינלאומי. מבחינת הדין הפנימי, מציין המכתב את אישור השימוש בכוח צבאי מ-2001 (AUMF), המעניק סמכות לשימוש בכוח כלפי ארגונים אלה. במכתב נטען כי האישור מקנה סמכות להגן על כוחות ארה"ב, כוחות הקואליציה ובנות בריתה, המשתתפות במאמץ להבסת דאע"ש, כל עוד הכוח המופעל הכרחי והולם. מבחינת הדין הבינלאומי, נטען כי השימוש בכוח בסוריה נעשה במסגרת הגנה עצמית, הן של עיראק והן של ארה"ב ובנות בריתה באזור, מפני כוחות דאע"ש, הפועלים מתוך סוריה, אשר אינה רוצה או אינה יכולה להתמודד עמם. המכתב מדגיש כי פעילותה של ארה"ב היא הכרחית ומידתית (2 באוגוסט, [Lawfare](#)).

אוקטובר:

צרפת העבירה חקיקה חדשה נגד טרור

ב-18 באוקטובר העביר הפרלמנט הצרפתי [חוק חדש נגד טרור](#), המעניק לרשויות סמכויות חדשות קבועות לחיפוש בבתים, סגירת מקומות פולחן והגבלת חופש התנועה. החוק החדש אושר על ידי הסנאט בקריאה שנייה, ויחליף את מצב החירום שהוטל לאחר מתקפות הטרור בפריז בשנת 2015, מכוחו הוענקו סמכויות אלה ואחרות באופן זמני בלבד. נשיא צרפת, עמנואל מקרון, בנאומו טען כי החוק יאפשר להילחם בטרור מבלי לוותר על ערכיה ועקרונותיה של המדינה. כמו

כן, הוא עודד את כוחות הביטחון לנצל באופן מלא את הכוח שניתן להם, המאפשר להם, בין היתר, לצמצם במידה ניכרת את תנועותיהם של ג'יהאדיסטים חשודים ולסגור אתרים דתיים המקדמים רעיונות רדיקליים. בקרב הציבור הרחב החוק נתקל במעט מאוד התנגדות, וזאת על אף ביקורות שהזהירו כי הוא מאיים על חירויות האזרח. בסקר שנערך נמצא כי 57% מהציבור הצרפתי תומכים בחוק. ארגון Human Rights Watch ביקר את החוק בכך שהוא מנרמל את סמכויות החירום (18 באוקטובר, [France24](#)).

הנשיא טראמפ פרסם מזכר בנושא אינטגרציה, שיתוף ושימוש במידע למטרות הגנה על אזרחים אמריקאים מאיומי ביטחון לאומי

ב-4 באוקטובר פרסם הבית הלבן [מזכר](#) נשיאותי בנושא ביטחון לאומי בעניין אינטגרציה, שיתוף ושימוש במידע למטרות הגנה על אזרחים אמריקאים מאיומי בטחון לאומי. רוברט צ'סני סוקר מספר נקודות העולות מהמסמך. ראשית המזכר מורה על מאמץ משולב לפיתוח והקמת מערכת של שיתוף מידע רלוונטי בין סוכנויות ממשל שונות, לצד מדיניות לשימוש במערכת כאמור. המערכת תכיל קטגוריות שונות של איומי ביטחון לאומי, וסוכנויות ממשל שונות יהיו אחראיות על עיצוב קטגוריות שונות. בנוסף, המערכת תעשה שימוש בטכניקות של אלגוריתמים, "machine learning" ו-"big data". המזכר קובע כי השימוש במידע תחת המערכת ייעשה באופן המגן על זכויות וחירויות הפרט, הזכות לפרטיות וזכויות נוספות המעוגנות בחוקה או בחקיקה האמריקאית. המזכר מהווה שיא של מאמצים מתמשכים לפיתוח מערכות לשיתוף מידע בין סוכנויות בדבר איומים ביטחוניים (11 באוקטובר, [Lawfare](#)).

נובמבר:

הנשיא טראמפ החזיר את צפון קוריאה לרשימת מדינות התומכות בטרור, לאחר תשע שנים

ב-20 בנובמבר הודיע נשיא ארה"ב טראמפ על החזרת צפון קוריאה לרשימת המדינות הנותנות חסות לטרור. צפון קוריאה הוכנסה לרשימה בעבר בשל הפצצת טיסה של אייר קוריאה ב-1987 שגרמה להרג כל 115 הנוסעים, והוסרה ב-2008 כחלק מסיכום שנועד לקדם את שיחות הגרעין. ברשימה זו נמצאות שלוש מדינות נוספות בלבד - איראן, סודאן וסוריה. פעולה זו מאפשרת לארה"ב להטיל סנקציות נוספות על המדינה. לעומת זאת, מומחים טוענים כי משמעות הפעולה היא בעיקר סמלית, שכן כבר כיום מוחלות סנקציות כבדות על המדינה על ידי ארה"ב. כמו כן, הועלה חשש כי פעולה זו עלולה להוביל לתגובת נגד קשה ולהחרפת המצב (20 בנובמבר, [Reuters](#)). [דניאל ביימן](#) מציין כי ייתכן שהבסיס להחלטה הוא ההתנקשות באחיו למחצה של המנהיג הצפון קוריאני ותוהה אם נכון לסווגה כפעולת טרור. הוא מצביע על כך שהרשימה אינה משקפת בהכרח מעורבות בטרור אלא שיקולים פוליטיים. זאת מאחר שהרשימה כוללת גם מדינות שזנחו תמיכה בטרור, כמו סודן, ואינה כוללת מדינות התומכות בטרור, כמו פקיסטן (21 בנובמבר, [Lawfare](#)).

התקפת הטרור בניו יורק והטיפול של ארה"ב במבצע ההתקפה

ב-21 בנובמבר הוגש כתב אישום כנגד החשוד בביצוע מתקפת הטרור בניו-יורק ב-31 באוקטובר, בה נדרסו למות 8 אנשים. החשוד, סייפולו סייפוב, היגר לארה"ב באופן חוקי ב-2010 מאוזבקיסטן. לאחר מעצרו הצהיר סייפוב על נאמנותו לדאע"ש, שמאוחר יותר לקחו אחריות על הפיגוע. (22 בנובמבר, [The Guardian](#)). דיון התעורר בארה"ב סביב אופן הטיפול בסייפוב, ובפרט בשאלה אם ניתן להעבירו למתקן המעצר בגואנטנמו ולשפוט אותו בבית דין צבאי. לבסוף הוגש כתב אישום כנגד סייפוב בבית משפט פדרלי. **כריסטופר פונזון וג'ושוע גלצר** מברכים על כך ומסבירים את היתרונות שבהליך פלילי רגיל לעומת שיפוט בבית דין צבאי בגואנטנמו, בהיבט של מהירות ויעילות ההליך, וכן לאור קשיים משפטיים העולים מהליך כזה, ביניהם: שאלת קיום הסמכות למעצר צבאי של תושב קבע חוקי שנעצר בארה"ב; שאלת קיום סמכות זו ביחס למעצר על בסיס קשרים עם דאע"ש, נוכח אי בהירות החוק ביחס לארגון טרור זה; ושאלת תחולת סמכות זו גם על יחידים המושפעים מדאע"ש שאינם חברים בארגון (1 בנובמבר, [Just Security](#)).

דצמבר:

מועצת הביטחון אימצה החלטה המחזקת אמצעים להתמודדות עם האיום הנובע מחזרת טרוריסטים מאזורי עימות

ב-21 בדצמבר אימצה מועצת הביטחון את החלטה 2396 (2017), לחיזוק אמצעים להתמודדות עם האיום של טרוריסטים החוזרים מאזורי עימות. ההחלטה התקבלה מכוח פרק 7 למגילת האו"ם. בין האמצעים המפורטים בהחלטה, שימוש במשפט הפלילי, שיקום ושילוב מחדש, בקרת גבולות ושיתוף מידע. המדינות נקראות לשתף פעולה ביניהן ולהעביר מידע רלבנטי. כמו כן, הן נקראות להשתמש בהערכות סיכונים מבוססות ראיות, הליכי סינון וניתוח נתונים שיסייעו בזיהוי אנשים המהווים איום טרור, אך ללא התבססות על יצירת פרופילים מפלים. כן, מודגשת חשיבות הסיוע לנשים וילדים הקשורים לטרוריסטים זרים שעשויים להיות קורבנות טרור בעצמם (21 בדצמבר, [UN](#)). **סטיוארט בייקר** מתאר את קבלת ההחלטה כהצלחה דיפלומטית של ממשל טראמפ, שכן ארה"ב במשך שנים ניסתה לקדם רשת של שיתוף מידע על נסיעות ככלי סינון לטרוריסטים, אל מול התנגדות גורמים בזירה הבינלאומית, במרכזם האיחוד האירופי (22 בדצמבר, [Lawfare](#)).

משפט בינלאומי פלילי

ינואר:

ראש ממשלת קוסובו לשעבר נעצר בצרפת בגין ביצוע פשעי מלחמה

ראש ממשלת קוסובו לשעבר, ראמוש חאראדינאג', נעצר בצרפת ביום רביעי באשמת ביצוע פשעי מלחמה, בעקבות בקשת הסגרה שהגישה סרביה. חאראדינאג' היה לוחם גרילה בין השנים 1998-1999, בתקופת מאבקה של קוסובו לקבלת עצמאות מסרביה. לפי בקשת ההסגרה,

חאראדינאג' היה מעורב בתקופה זו בחטיפות, עינויים ורצח של אזרחים סרביים. חאראדינאג' [הועמד לדין בעבר](#) בגין פשעים אלו בטריבונל הבינלאומי ביוגוסלביה, בשנים 2008 ו-2012, ובשתי הפעמים נוקה מאשמה (5 בינואר, [US News](#)). ביום 12 בינואר הורה בית המשפט הצרפתי לערעורים על שחרורו ממעצר בתנאי שישאר בצרפת, עד שתיבחן בקשת ההסגרה שהגישה סרביה, והוא נדרש לדווח למשטרה פעמיים בשבוע. מעצרו של חאראדינאג' הוביל לקריאות להפסקת הליכי הגישור המתנהלים בין סרביה וקוסובו והמהווים תנאי מוקדם לקבלתן של המדינות כחברות באיחוד האירופי (12 בינואר, [Reuters](#)).

האיחוד האפריקאי קורא לעזיבה המונית של בית הדין הפלילי הבינלאומי

ביום 31 בינואר הוציא האיחוד האפריקאי החלטה, שאינה מחייבת, הקוראת ליציאה המונית של מדינות האיחוד מבית הדין הפלילי הבינלאומי. החלטה זו התקבלה על רקע יציאתן של דרום אפריקה ובורונדי מבית הדין, בטענה כי פעילותו מערערת על ריבונותן ומתמקדת במדינות אפריקה בלבד. ההחלטה התקבלה במסגרת הכנס השנתי של ראשי מדינות האיחוד באדיס אבבה, לאחר דיון רב מחלוקות, בו הביעו ניגריה וסנגל את התנגדותן להחלטה. האיחוד אף קרא להשהות את המגעים מול מועצת הביטחון של האו"ם עד לקיומה של רפורמה בבית הדין הפלילי הבינלאומי. **עמנואל איגונזה** מציין כי ההחלטה מדגישה את התסכול הרב של האיחוד מהתנהלות בית הדין, אך ריבוי המחלוקות סביב הסוגיה מראה כי לא קיימת תמימות דעים בנושא. הוא מבהיר כי ההחלטה רק קוראת למדינות לשקול כיצד ליישם את האמור בה, אך אינה מחייבת אותן. היא אף קוראת למדינות לדחוף לקיומן של רפורמות בבית הדין, מה שמהווה אינדיקציה ברורה לכך שמדינות רבות אינן תומכות בעזיבה המונית של בית הדין (1 בפברואר, [BBC](#)).

בית הדין הפלילי הבינלאומי קבע כי הוא מוסמך לדון בפשעים שעבר נאשם נגד כוחותיו שלו

ביום 3 בינואר [קבע](#) בית הדין הפלילי הבינלאומי כי הוא מחזיק בסמכות לדון בפשעי המלחמה שביצע בוסקו נטאגאנדה, לשעבר סגן המפקד של ארגון הגרילה FPLC הקונגולזי, לפי סעיפים 6 ו-9 לכתב האישום שהוגש נגדו, המתייחסים לפשע האונס ועבדות מינית של ילדים-חיילים. ההגנה טענה כי סעיפים אלו אינם מצויים בסמכותו של בית הדין היות שהם בוצעו לכאורה כלפי חברי הארגון המזוין לו השתייך נטאגאנדה, ולפי סעיף 3 לאמנות ג'נבה פשעי מלחמה לא יכולים להתבצע על ידי חברי כוח מזוין נגד חברים באותו כוח מזוין. בית הדין קבע כי פרשנות זו נוגדת את הרציונל של הדין ההומניטרי הבינלאומי, שמטרתו לצמצם את הסבל הנגרם במהלך סכסוך מזוין. הוא קבע כי חברי אותו כוח מזוין אינם נשללים אוטומטית כקרבנות פוטנציאליים של פשעי מלחמה. במקרים אלו ניתן להעמיד לדין פושעי מלחמה בהתבסס על אמנת רומא או הדין ההומניטרי הבינלאומי. פסיקתו זו רלוונטית רק לעניין הסמכות ואין היא נוגעת, בשלב זה, בעניין האשמה (4 בינואר, [ICC](#)). למידע נוסף על ההליכים נגד נטאגאנדה, ראו: [Ntaganda Case](#).

פברואר:

בית המשפט בדרום אפריקה דחה את החלטת הממשלה לפרוש מבית הדין הפלילי הבינלאומי

ביום 22 בפברואר לאחר שמפלגת האופוזיציה, "הברית הדמוקרטית", וארגונים אזרחיים ערערו לבית משפט העליון בדרום אפריקה על החלטת הממשלה לפרוש מבית הדין הפלילי, [קבע בית המשפט כי ההחלטה אינה חוקתית ולא תקפה](#). זאת, בנימוק כי, כשם שהצטרפות לאמנת רומא דורשת את הסכמת הפרלמנט, כך גם פרישה ממנה דורשת את אישורו. **אנה וולאבר** מדגישה כי בית המשפט נמנע בכוונה מלעסוק בסוגיות משפטיות מהותיות העולות מפרישת דרום אפריקה מבית הדין, דוגמת הטענה לפיה מדובר בנסיגה בהגנה על זכויות האדם, המהווה הפרה של סעיפי החוקה הדורשים כיבוד ושמירה על זכויות אלה, כדי להימנע מלהתערב מבחינה שיפוטית בסמכותה של המדינה להתקשר באמנות בינלאומיות (27 בפברואר, [EJIL](#)). ביום 7 במרץ הגישה ממשלת דרום אפריקה מכתב למזכ"ל האו"ם, אשר כלל ציטוט של החלטת בית המשפט, ובו חזרה בה מהודעת הפרישה מבית הדין (8 במרץ, [NY Times](#)).

נשיא גמביה ביטל את הודעת קודמו בדבר פרישה מבית הדין הפלילי הבינלאומי

ביום 10 בפברואר [הודיעה](#) גמביה רשמית למזכ"ל האו"ם על ביטול הודעתה מיום 10 בנובמבר 2016 בדבר עזיבתה את בית הדין הפלילי הבינלאומי. מהלך זה התקבל בברכה על ידי [נשיא אסיפת המדינות](#) החברות באמנת רומא. **אליס קפלר** מציינת כי ההודעה מצביעה על שינוי בסדר העדיפויות של גמביה עם עלייתו לשלטון של הנשיא החדש, אדאמה בארו, לאחר עשרים שנות שלטונו של הנשיא הרודן, יחיא ג'אמה, המשקפת הכרה בחשיבות התפקיד שמקיים בית הדין. היא מדגישה כי בוצעו אנה, בורקינה פאסו, חוף השנהב, קונגו, גאנה, לסוטו, מאלי, מלאווי, ניגריה, סנגל, סיררה לאונה, טנזניה, תוניסיה וזמביה הביעו כבר בנובמבר את תמיכתן בבית הדין וחלק ממדינות אלה, נוסף לליבריה וכף ורדה, אף דחו את קריאתו מינואר של האיחוד האפריקני לעזיבה המונית של בית הדין. קפלר מאמינה כי החלטתה זו של גמביה, לצד הבעות התמיכה מצד מדינות אפריקאיות שונות, מצביעה על שינוי ברטוריקה הקיימת, לפיה בית הדין עומד בפני עזיבה המונית של מדינות יבשת אפריקה (17 בפברואר, [HRW](#)).

בית משפט שבדי גזר עונש מאסר עולם על פעיל אופוזיציה סורי

ביום 16 בפברואר בית המשפט המחוזי בשטוקהולם גזר עונש מאסר עולם על אזרח סורי בן 46 אשר השתתף בהוצאה המונית להורג של שבעה בני אדם. ההוצאה להורג בוצעה בשנת 2012 בסוריה על ידי הנאשם, שהיה באותה העת חבר בארגון חמוש בשם 'סולימאן'. הנאשם טען להגנתו כי ההוצאה להורג הייתה אכיפה של גזר דין לגיטימי, שניתן במסגרת משפט הוגן. לאחר האירוע הגיע הנאשם לשבדיה, שם קיבל תושבות זמנית וסטטוס של פליט. בית המשפט דן בסוגיה המרכזית – האם גורם לא ממשלתי יכול לקיים בית-משפט, במסגרתו הוא שומר על החוק והסדר, במהלך סכסוך מזויין שאינו בינלאומי. בית המשפט קבע שבמקרים מסוימים הדבר ייתכן, אך במקרה זה, העובדה כי עברו יומיים בלבד בין תפיסת החיילים להוצאתם להורג תורמת להחלשת הטענה כי הוחל משפט הוגן. נפסק כי הנאשם ירצה עונש מאסר עולם ויגורש משבדיה (16 בפברואר, [Stockholms Tingsart](#)).

פנייה לבית הדין הפלילי הבינלאומי בבקשה שיקיים חקירה בעניין מתקני הפליטים האוסטרלים

ביום 13 בפברואר הגישו רשת הפעילות המשפטית הגלובאלית והקליניקה לזכויות אדם בינלאומיות של אוניברסיטת סטנפורד לבית הדין הפלילי הבינלאומי מסמך משפטי, המתאר פשעים נגד האנושות המבוצעים לכאורה על ידי ממשלת אוסטרליה ותאגידים אוסטרליים כלפי פליטים ומבקשי מקלט, משנת 2008 ועד היום, ומבקש מהתובעת שתפתח בבדיקה מקדמית. הבקשה מתארת את המדיניות האוסטרלית של מעצר פליטים ומבקשי מקלט במתקני כליאה במשך חודשים עד שנים. זאת, ללא תמיכה משפטית או סיוע רפואי, בתנאים תת אנושיים, אשר כל מטרתם להסב לאותם אנשים סבל וכאב ולהרתיעם מלהגיע לחופי אוסטרליה. הבקשה מפרטת את התנאים הקשים במתקני הכליאה, הפוגעים בגברים, נשים וילדים הכלואים בהם, וטוענת כי זוהי התקפה שיטתית ונרחבת נגד אוכלוסייה אזרחית, העולה כדי פשע נגד האנושות לפי סעיף 7 לאמנת רומא (13 בפברואר, [The Guardian](#)).

מרץ:

בית הדין הבינלאומי לצדק דחה את הבקשה לבחון מחדש את פסיקתו בעניין השמדת העם בבוסניה

ביום 9 במרץ דחה בית הדין הבינלאומי לצדק את בקשתה של בוסניה והרצגובינה לבחון מחדש את פסק הדין שניתן בפברואר 2007 ובו נקבע כי לא הוכח שסרביה ביצעה רצח עם. בקשה לבחון מחדש פסק דין ניתן להגיש תוך 10 שנים ממועד פסק הדין המקורי, ולכן, עם דחיית הבקשה לא ניתן יותר לפתוח את התיק. **דוד שפר**, שייצג את בוסניה, מציין כי הבקשה נדחתה בנימוק שהוגשה על ידי סוכן שלא הוסמך לכך על ידי המדינה. שפר מבקר את ההחלטה שכן הבקשה הוגשה על ידי סוכן שמונה על ידי המדינה בשנת 2002, ומאז פועל בשמה מול בית הדין. לטענתו, החלטת בית הדין קוברת את סיפור השמדת העם של האוכלוסייה המוסלמית בשנת 1992 ומפספסת את ההזדמנות לבחון את מכלול הראיות שהופיעו מאז פסיקתו בשנת 2007, בעיקר בעקבות ההליכים ב-ICTY (בית הדין הפלילי לפשעי יוגוסלביה) (10 במרץ, [Just Security](#)). **דאפו אקנדה** מציין כי, לדעתו, בית הדין צדק בהחלטה, שכן בקשה לבחון מחדש פסק דין חלוט היא בקשה חדשה שמחייבת הסכמה מפורשת של המדינה ואי אפשר להתבסס על הסמכתו של הסוכן שפעל בהליך המקורי. הוא אף מעיר כי הנשיאות בבוסניה מתחלקת בין שלושה אנשים: בוסני, סרבי וקורואטי, וכי במכתבים שהופנו לבית הדין, הנשיא הבוסני בלבד תמך בבחינה מחודשת של התיק (13 במרץ, [Eil](#)).

איטליה העניקה חנינה חלקית לסברינה דה סוסה וביטלה את בקשת ההסגרה שלה

נשיא איטליה, סרג'יו מטרלה, העניק חנינה חלקית לסברינה דה סוסה, סוכנת CIA לשעבר, שהואשמה במעורבות בחטיפת איש דת מצרי, אבו עומר, בפברואר 2003 מאיטליה על ידי סוכני ה-CIA. בת' ואן שייק מתארת כי דה-סוסה, היחידה שנעצרה והוטל עליה עונש מאסר בעקבות הפרשה, הייתה אמורה להיות מוסגרת מפורטוגל לאיטליה לשם ריצוי עונשה. ביום שלפני

הסגרתה, נשיא איטליה הפחית את גזר דינה משבע שנים לשלוש שנים. בעקבות הפחתה זו בעונשה, התביעה האיטלקית ביטלה את בקשת ההסגרה של דה סוסה. כעת באפשרותה לבקש את ריצוי יתר עונשה באמצעים שאינם מאסר. נרמז כי ממשל טראמפ התערב לטובתה, בין היתר כיוון שהדובר של דה-סוסה שימש כראש הקמפיין של טראמפ במישגן. הבית הלבן לא הגיב (22 במרץ, [Just Security](#)).

בית הדין הפלילי הבינלאומי פסק פיצויים לנפגעי עבירה

ביום 24 במרץ פסק בית הדין הפלילי הבינלאומי פיצויים לקורבנות פשעיו של ז'רמן קטנגה שבוצעו ביום 24 בפברואר 2003, במהלך התקפה על הכפר בוגורו במחוז איטורי שבקונגו. השופטים הורו על פיצויים של 297 קורבנות, בסך סמלי של 250 דולר לקורבן. נוסף על כך, פסקו פיצויים קולקטיביים בדמות תמיכה בדיוור, בפעילויות מניבות הכנסה, כמו גם מתן סיוע חינוכי ותמיכה פסיכולוגית. בית הדין הנחה את קרן הנאמנות לקורבנות של בית הדין להציג תכנית למתן פיצויים עד ליום 27 ביוני 2017. קטנגה נמצא אשם בעבירת שותפות בפשע נגד האנושות וארבעה סעיפים של פשעי מלחמה בשנת 2014. הוא נידון ל-12 שנות מאסר, שאת רובן ריצה במעצר (24 במרץ, [ICC](#)).

אפריל:

בית משפט הולנדי הרשיע סוחר הולנדי שסיפק נשק לליבריה בגין פשעי מלחמה

ב-22 באפריל, הרשיע בית המשפט ההולנדי את גאס קונהובן (Guus Kouwenhoven), סוחר הולנדי, בסיוע לפשעי מלחמה וסחר בנשק לאחר שמכר נשק לנשיא ליבריה, צ'רלס טיילור, במהלך מלחמות האזרחים שהתרחשו במדינה. בפסק הדין נקבע כי בין השנים 2000 ל-2003, החביא הנאשם במשלוחי העץ שלו מטעני נשק שהועברו לליבריה ושימשו את נשיא ליבריה בסכסוך מזוין עם המורדים, במהלכו נהרגו אזרחים רבים ובוצעו פשעים שונים, כגון גיוס ילדים חיילים ועבדות מינית. קונהובן הכחיש את ההאשמות כלפיו ואף לא נכח בבית המשפט בעת מתן פסק הדין. ארגונים אזרחיים מדגישים כי חשיבותה של ההרשעה טמונה בכך שהיא שולחת מסר לאלו העושים רווחים ממלחמות ומבהירה כי אותם אנשים יכולים לשאת בהמשך באחריות לפשעים המתקיימים במהלכן (22 באפריל, [The Guardian](#)).

בית הדין לפשעי מלחמה שהקים האו"ם בקמבודיה הרשיע שלושה נאשמים

ב-10 באפריל, בית הדין לפשעי מלחמה שביצעה תנועת קמר רוז' בקמבודיה הרשיע לראשונה שלושה נאשמים בביצוע פשעים נגד האנושות ודן אותם למאסר עולם. בית הדין הוקם על ידי האו"ם ב-2006 בקמבודיה, במטרה להעמיד לדין אחראים לפשעים שבוצעו במה שידוע כרצח העם הקמבודי בין השנים 1975-1979, במהלכו נהרגו מיליוני אנשים. זוהי הרשעתו הראשונה של בית הדין, לאחר כ-11 שנות חקירה והוצאות של 300 מיליון דולר. בית הדין מורכב מתובעים ושופטים קמבודיים ובינלאומיים, כתוצאה מפשרה אליה הגיעה קמבודיה עם האו"ם להקמת בית דין

היברידי. כבר מרגע הקמת בית הדין עלו שאלות לגבי יעילותו ועצמאותו, שכן מצד קמבודיה נרשמה התנגדות ברורה להליכים והופעלו לאורך השנים לחצים פוליטיים רבים על בית הדין. גם כעת ראש ממשלת קמבודיה, חאן סן, שהיה בעצמו חבר בקמר רוז', הודיע כי הוא מתנגד להגשתם של כתבי אישום נוספים בטענה כי אלו יובילו למלחמת אזרחים. בנוסף, סן מנע מבית הדין גישה למספר עדים פוטנציאליים הממלאים כיום תפקידים חשובים בממשלה. מספר הנאשמים הזעום נובע גם מן הזמן הרב שחלף מאז ביצוע הפשעים ופטירתם של נאשמים פוטנציאליים וממדיניות העמדה לדין מצמצמת לנאשמים בכירים או ל"אחראים ביותר" בלבד (10 באפריל, [NY Times](#)).

יוני:

בית הדין הפלילי הבינלאומי קבע כי הוא מחזיק בסמכות לשפוט בעניינו של נטאגנדה

ב-15 ביוני [דחה](#) בית הדין הפלילי הבינלאומי את ערעורו של בוסקו נטאגנדה, מנהיג ארגון מורדים בקונגו, המואשם ב-13 סעיפים של פשעי מלחמה. הערעור עסק בשאלה האם לבית הדין יש סמכות לשפוט בנוגע לפשעי מלחמה של אונס ועבדות לצורכי מין גם כאשר אלו בוצעו על ידי חברי קבוצה חמושה כלפי חברים אחרים באותה קבוצה. ההגנה בערעורה טענה כי קביעה כזו מהווה הרחבה מהותית ולא מוצדקת של היקף דיני פשעי מלחמה. בית הדין דחה את הערעור וקבע שבית הדין הפלילי מחזיק בסמכות לשפוט גם במקרים אלו, בקבעו כי המשפט הבינלאומי ההומניטארי (דיני הלחימה) לא חל רק על פעולות שמבצעים צדדים לסכסוך האחד כלפי השני, אלא עוסק בהגנה על אנשים פגיעים במהלך עימות מזוין. [לואיג'י פרוספרי](#) מתייחס לקושי הטמון בהחלטה לעניין טשטוש ההבדל בין פשעי מלחמה לפשעים רגילים. הוא מציין כי, בהתחשב בכך שדיני הלחימה אינם אוסרים התנהגות המכוונת כנגד חברים בכוחות הנלחמים מטעם אותו צד, היה על בית הדין לבסס את הרחבת התחולה של הסעיפים הנדונים על הצדקות מתוך אמנת רומא, תוך התייחסות לאופייה האבולוציוני של האמנה כהסכם בין מדינות (28 ביוני, [Opinio Juris](#)).

בית הדין הפלילי הבינלאומי קורא למעצרו של סוף אל-אסלאם קדאפי בעקבות שחרורו מהשבי

ב-14 ביוני פרסם בית הדין הפלילי הבינלאומי [קריאה](#) למדינות החברות לפעול לאיתורו ומעצרו של סוף אל-אסלאם קדאפי, בנו של שליט לוב לשעבר, מועמר קדאפי, ששוחרר מהשבי הלובי לאחר כשש שנים. בית הדין קרא להסגרתו המיידית בגין פשעים נגד האנושות של רצח ורדיפה שבוצעו לכאורה בלוב בשנת 2011, בגינם הוצא נגדו צו מעצר באותה שנה. מאיישה אלם מתייחסת לאתגרים המקשים על הבאתו לדין בהאג של קדאפי. בין אתגרים אלו: חוסר יציבותה השלטוני של לוב; לחץ משמעותי על בית הדין מצד מספר מדינות אפריקניות המאיימות לסגת מחוקת רומא; והתמודדות עם הסבירות הגבוהה שקדאפי הבן עתיד להמשיך בפעילותו הפוליטית, שנקטעה עם לקיחתו בשבי, ואף להגיע לעמדה בכירה בממשלת לוב הלא יציבה (27 ביוני, [Just Security](#)).

בית משפט הולנדי קבע כי כוחות שמירת שלום הולנדים אחראים חלקית למותם של מאות מוסלמים במלחמת בוסניה ב-1995

ב-29 ביוני אישר ביהמ"ש לערעורים של האג החלטה שקבעה כי כוחות השלום ההולנדים נושאים ב-30% אחריות למותם של 300 גברים מוסלמים שגורשו מבסיס הולנדי של האו"ם בשנת 1995, בעת שהיה מוקף בחיילים בוסנים סרבים. ביהמ"ש קבע שהסיכוי של הגברים הללו להיהרג בלחימה ללא קשר לפינוי על ידי החיילים ההולנדיים עמד על 70% ודחה ערעור שהאשים את הולנד באחריות למותם של אלפי מוסלמים אחרים שהתאספו סביב הבסיס. ההחלטה נבחנת בשלב זה על ידי שר ההגנה ההולנדי (29 ביוני, [Jurist](#)).

בית משפט טורקי הרשיע שופט לפשעי מלחמה בבית דין של האו"ם בגין חברות בארגון טרור

ב-15 ביוני הרשיע בית משפט טורקי שופט לפשעי מלחמה של האו"ם ודן אותו לשבע וחצי שנות מאסר, בגין חברות בארגון הטרור FETO, אשר לטענת טורקיה תומך באיש הדת הגולה, פטהוללה גולן, המגבה את ההפיכה נגד הממשל. השופט המורשע, איידין סדאף אקאי, משמש כשופט ב-MICT, בית דין שהוקדם בהאג כדי לטפל בערעורים סופיים ובתיקים שנותרו פתוחים בבתי הדין לפשעי מלחמה ביוגוסלביה ורואנדה. נשיא ה-MICT, תיאודור מירון, הצהיר כי מעשיה של טורקיה מפרים את חסינותו הדיפלומטית של אקאי ואף הפנה את עניינו למועצת הביטחון (15 ביוני, [Reuters](#)).

יולי:

החלטה בעניין דרום אפריקה על אי כיבוד צו המעצר שהוצא לנשיא סודן

ב-6 ביולי [החליט](#) בית הדין הפלילי כי דרום אפריקה הפרה את התחייבויותיה בכך שלא כיבדה צו מעצר שהוציא בית הדין ולא עצרה את עומר אל-באשיר, נשיא סודן, בעת ששהה על אדמתה ב-2015. עם זאת נקבע כי המקרה לא יופנה לאסיפת המדינות החברות או למועצת הביטחון. בין היתר, התייחס בית הדין בהחלטתו לכך שדרום אפריקה היא המדינה הראשונה שפנתה וביקשה החלטה משפטית לגבי היקף התחייבויותיה לביצוע הדרישה למעצר של עומר אל-באשיר. כמו כן, בית הדין התרשם כי הפניה כזו לא תשפיע על שיתוף הפעולה של דרום אפריקה, מכיוון שבתי המשפט המקומיים של דרום אפריקה כבר מצאו כי הממשלה הפרה את התחייבויותיה לפי הדין הפנימי (6 ביולי, [ICC](#)).

ביהמ"ש בבריטניה קבע שאין בסיס להעמיד לדין את טוני בלייר על תוקפנות

בית המשפט העליון בבריטניה דחה את הבקשה של גנרל עיראקי לשעבר, עבדול ווהד שאנאן אל ראבאט, להעמיד לדין את ראש הממשלה לשעבר, טוני בלייר, יחד עם שר החוץ לשעבר, ג'ק סטראוו, והתובע הכללי לשעבר, לורד גולדסמית', בעילה של פשע תוקפנות בעקבות הפלישה לעיראק בשנת 2003. בית המשפט דחה את הבקשה, תוך אימוץ העמדה שהוצגה בהליך על ידי

התובע הכללי, ופסק כי פשע כזה אינו קיים בדין האנגלי, ולכן אין להליך סיכויי הצלחה כלשהם.
(31 ביולי, [BBC](#)).

חשודים בהיעלמותו של המטוס המלזי יועמדו לדין בפני בית משפט הולנדי

ב-5 ביולי הודיע צוות החקירה המשותף, שהוקם במטרה לחקור את נסיבות היעלמותו של המטוס המלזי, והורכב מנציגי אוסטרליה, בלגיה, מלזיה, הולנד ואוקראינה, כי הוחלט לזווג חקירה והעמדה לדין של החשודים באחריות למקרה בהולנד, אשר רוב ההרוגים היו אזרחיה. במקביל, כדי להקל על ההליכים, חתמו אוקראינה והולנד על אמנה בילטרלית לשיתוף פעולה משפטי ביניהן. מכוח האמנה ניתן יהיה להעמיד לדין בהולנד ביחס למקרי המוות של כל 298 הקורבנות, אזרחי 17 מדינות שונות. **אהרון מטה** מציין כי המקרה נמצא גם תחת בדיקת מקדמית של בית הדין הפלילי הבינלאומי. יש להניח שלהליכים בהולנד תהיה עדיפות מכוח עקרון המשלימות (17 ביולי, [Opinio Juris](#)).

אוגוסט:

בית הדין הפלילי הבינלאומי הורה על מתן פיצויים בתיק הנוגע להרס אתרי מורשת

ב-17 באוגוסט הוציא בית הדין הפלילי הבינלאומי [צו](#) המחייב את אחמד אל פאקי אל-מאחדי, שהורשע בגין הרס אתרים היסטוריים ודתיים בטימבורקטו שבמאלי, במתן פיצויים בסך 2.7 מיליון יורו לקהילה המקומית. מאחר ולא-מאחדי אין די כסף, קרא בית הדין לקרן בית הדין למען נפגעים להשלים את החסר. בית הדין הדגיש את חשיבותם של אתרי מורשת וערכם הסנטימנטלי וציין כי הפיצויים נועדו להקל על הסבל שנגרם, להקל על הנפגעים, לשקם את כבודם ולהרתיע מהתנהלות אלימה בעתיד. הפיצויים מתייחסים לנזק שנגרם למבנים, הנזק הכלכלי הנובע מהפגיעה ונזק מוסרי. הפיצויים אמורים לשמש לשיקום האתרים ולסיוע לקהילה שנפגעה. בנוסף, נפסקו פיצויים אישיים עבור אלו שפרנסתם נפגעה במישרין (17 באוגוסט, [ICC](#)). **אלינה בלטה ונדיה בנטקה** מנתחות את פסק הדין ומציינות כי מדובר בצעד קדימה, למרות ביקורת על היבטים מסוימים של פסק הדין ובפרט על קשירת נושא הפיצויים להיבטים של הרתעה, במקום לשים דגש על הנזק שנגרם. הן מציינות כי הנטל עובר לקרן למען הנפגעים שתצטרך לקבוע תכנית ליישום פסק הדין (25 באוגוסט, [Opinio Juris](#)).

בית הדין הפלילי הבינלאומי הוציא צו מעצר נגד אדם החשוד בביצוע פשעי מלחמה בלוב

ב-15 באוגוסט [הוציא](#) בית הדין הפלילי הבינלאומי צו מעצר נגד מוחמד אל-וורפאלי, מנהיג מיליציה החשוד בביצוע פשעי מלחמה במסגרת הסכסוך המתרחש בלוב. אל-וורפאלי מואשם בכל שהורה על רצח ואף ביצע בעצמו רצח בשבע תקריות שונות, בתקופה שבין 3 ביוני 2016 ל-17 ביולי 2017 בסביבות בנגזי, במסגרתן נרצחו 33 בני אדם (15 באוגוסט, [ICC](#)). **אמה אירווינג** מציינת כי זהו צו המעצר הראשון שנתן בית הדין המתבסס באופן בלעדי על ראיות שמקורן ברשתות החברתיות, שכן ההאשמות נגד החשוד מתבססות על שבעה סרטוני וידאו שהועלו

לרשתות החברתיות ולא ידוע על ידי מי. הדבר מעורר שאלות שונות. ראשית, יש חשש לעיוותים ומניפולציות בחומר המועלה לרשתות. שנית, תעלה השאלה האם חומרים כאלה יכולים להספיק גם בשלבים הבאים של אישור כתב אישום ושל הרשעה עצמה (17 באוגוסט, [Opinio Juris](#)).

בית משפט פדרלי אמריקאי אישר הסגרה לספרד של חשוד במעורבות בטבח במסגרת מלחמת האזרחים באל-סלבדור

ב-21 באוגוסט [פסק](#) בית משפט פדרלי אמריקאי כי ניתן להסגיר לספרד את מונטנו מורלס, ששימש ראש המשטרה הלאומית של אל-סלבדור בשנות ה-80, על מנת להעמידו לדין על תפקידו ברצח שישה כמרים, חמישה מהם ספרדים, במהלך מלחמת האזרחים באל-סלבדור ב-1989. בת' ואן שאק מתארת כי מסמכים שנמצאו חשפו כי מונטנו היה נוכח כאשר ניתנה הפקודה להוציא להורג את אחד הכמרים ואת כל העדים למעשה. על אף שממשלת אל-סלבדור פתחה בחקירה, מונטנו שוחרר בעקבות חוק חנינה שהתקבל לאחר המלחמה, בשנת 1993. מאוחר יותר פסל בית המשפט החוקתי של אל-סלבדור את חוק החנינה ואפשר את העמדתם לדין של בכירי צבא בגין פשעי מלחמה. ההליכים בספרד נפתחו נגד עשרים אנשי צבא סלבדורים ביוזמת ארגוני זכויות אדם מכוח הסמכות האקס-טריטוריאלית הקבועה בחוק הספרדי. ואן-שק מציינת כי האמנה בין ספרד וארה"ב קובעת כי נאשם יוסגר אם חוקי המדינה המבקשת מאפשרים העמדה לדין ואם חוקי המדינה המתבקשת יאפשרו העמדה לדין בנסיבות דומות, תנאים שהתקיימו במקרה זה (23 באוגוסט, [Lawfare](#)).

בית משפט אמריקאי לערעורים ביטל הרשעה אחת והורה על שינוי עונשם של שלושה מתוך ארבעה עובדים לשעבר בחברת בלאקוואטר שהורשעו בגין הרג אזרחים בעיראק

ב-4 באוגוסט ביטל בית משפט אמריקאי לערעורים הרשעה אחת והורה על שינוי עונשם של שלושה עובדים לשעבר בחברת האבטחה BlackWater שהורשעו בגין מעורבות בהרג ופציעת מעל ל-30 אזרחים בעיראק ב-2007. שלושה מן הנאשמים הורשעו, בין היתר, בהחזקת נשק אוטומטי, וקיבלו עונשי מאסר של 30 שנה. בית המשפט קבע כי זוהי הרשעה בעייתית כיוון שהנשק סופק על ידי הממשלה ומדובר באזור מלחמה ועל כן הורה על דיון מחודש בעונש. הנאשם הרביעי הורשע ברצח על כך שביצע ירי מדויק לעבר נהג רכב שעמד במחסום. בית המשפט מצא כי הרשעה זו עומדת בסתירה לכך שאחד הנאשמים האחרים העיד על עצמו כי הוא שירה ירייה זו והורה על משפט חוזר. מדובר במשפט מורכב שעמד במוקד של סערה ציבורית, כולל תקלות רבות בהתנהלות ואשר יצר מתיחות ביחסי ארה"ב-עיראק. ניהול משפט חוזר יהיה מורכב (4 באוגוסט, [NY Times](#)).

התפטרות ראש צוות החקירה של הפשעים בסוריה

קרלה דל פונטה, ראש צוות החקירה של האו"ם בעניין מלחמת האזרחים בסוריה, התפטרה מתפקידה. בהודעה על פרישתה ציינה דל פונטה כי הסיבה הינה ייאוש מהתנהלותה של מועצת הביטחון, אשר למרות הראיות הרבות שנאספו נגד בשאר אל אסד על ידי הוועדה בראשה עמדה,

לא פעלה להקמת טריבונל בינלאומי בעניין סוריה, שיעמיד לדין פושעי מלחמה המעורבים בטבח הנעשה במדינה. הוועדה בראשה עומדת דל פונטה פועלת מאז שנת 2011. לטענתה, בשש שנות פעילותה אספה הוועדה את הראיות הנדרשות, אך אין תובע או בית משפט שיעזר בהן למטרות העמדתו של אסד לדין (13 באוגוסט, [Reuters](#)).

ספטמבר:

מועצת הביטחון הורתה על הקמת צוות חקירה בעניין הפשעים שמבצע דאעש

ב-21 בספטמבר קיבלה מועצת הביטחון של האו"ם [החלטה](#) המאשרת הקמת צוות חקירה בינלאומי שיסייע לעיראק במאמציה הפנימיים להטלת אחריות על דאעש לפשעי מלחמה, פשעים נגד האנושות ורצח עם שביצע במדינה. בשלב זה ניתן לצוות החקירה מנדט של שנתיים. המועצה הדגישה כי על הצוות לפעול תוך כיבוד ריבונותה של עיראק וסמכותה על פשעים שבוצעו בשטחה (21 בספטמבר, [UN News Centre](#)). זאקרי קאופמן בוחן את השאלות השונות העולות מכינונה של הוועדה ומתייחס, בין היתר, לנושאים הבאים: משמעות צמצום סמכותה של הוועדה לפשעים שבוצעו בשטחה של עיראק ועל ידי דאעש בלבד, תוך הימנעות מבחינת טענות לפשעים מצד הממשל העיראקי וגורמים אחרים בעיראק; סוגיית קיומו של שיתוף פעולה עם ועדות נוספות החוקרות את פשעי דאעש בסוריה; כמו גם אופן השימוש בחומר הראיות והערכאות בהן יתקיימו ההליכים (מדינתיות או בינלאומיות) (28 בספטמבר, [Just Security](#)).

קריאה לבית הדין הפלילי הבינלאומי לחקור את הפשעים בבורונדי

ב-4 בספטמבר [פרסמה](#) ועדת האו"ם לחקר הפשעים בבורונדי דוח בו היא קוראת לבית הדין הפלילי הבינלאומי לחקור את הפשעים אשר מתרחשים במדינה. הוועדה קובעת כי יש יסוד סביר להאמין כי מאז חודש אפריל 2015 התבצעו וממשיכים להתבצע במדינה פשעים נגד האנושות. פשעים אלו כוללים הוצאות להורג ללא משפט, מעצרים שרירותיים, אלימות מינית, עינויים, יחס אכזרי, לא אנושי ומשפיל והיעלמויות כפויות. הדוח הוא תוצר של חודשים של חקירה וראיונות עם מעל ל-500 עדים. הוועדה נתקלה בהעדר רצון מצד השלטונות לפעול להענשת הגורמים האחראים ולהבטחת עצמאותה של הרשות השופטת במדינה. היא מביעה חשש כי פושעים לא ייענשו וקוראת לבית הדין הפלילי הבינלאומי לפתוח בחקירה במהירות (4 בספטמבר, [OHCHR](#)).

אוקטובר:

בורונדי הודיעה רשמית על פרישתה מבית הדין הפלילי הבינלאומי

ב-27 באוקטובר פרשה בורונדי באופן רשמי מבית הדין הפלילי הבינלאומי (International Criminal Court), והפכה בכך למדינה הראשונה שפרשה מחברות בבית הדין ומחוקת רומא שייסדה אותו מאז הקמתו. דובר הממשל של בורונדי אמר כי בית הדין הפלילי הבינלאומי הוכיח

את היותו כלי פוליטי ונשק המשמש את המערב לשעבד מדינות אחרות, וכי הפרישה מגנה על ריבונותה וגאוותה של בורונדי. בכירים בבית הדין הבהירו כי הפרישה לא תשפיע על סמכות השיפוט של בית הדין ביחס לפשעים שהתרחשו לכאורה ושהחלה בדיקתם בתקופה שבורונדי הייתה צד לחוקת רומא. לכן, הבדיקה המקדמית של תובעת בית הדין אשר החלה באפריל 2016 בדבר פשעים נגד האנושות שייתכן שהתרחשו בבורונדי (או על ידי אזרחיה), תימשך. ביקורת רבה מופנית כנגד בית הדין הפלילי הבינלאומי על כך שהוא מתמקד באופן לא שוויוני במדינות אפריקאיות. מספר מדינות אפריקאיות נוספות איימו לעזוב את בית הדין, אך טרם מימשו איום זה (28 באוקטובר, [The Guardian](#)). **קווין וון הלר** גורס כי כל עוד לא התבקש אישור רשמי לפתוח בחקירה לפני מועד פרישת המדינה, לבית הדין אין עוד סמכות שיפוט בנושא, אף אם כבר נפתחה בדיקה מקדמית של התובעת (29 באוקטובר, [Opinio Juris](#)).

חייל מצבא סוריה הורשע בביצוע פשע מלחמה על ידי בית משפט בשוודיה

בסוף חודש ספטמבר, **לראשונה מאז פרוץ הסכסוך בסוריה, חייל בצבא הסורי הורשע בביצוע פשע מלחמה בבית משפט בשוודיה**. המורשע הוא חייל בדרג נמוך בצבא הסורי, הנמצא כיום בשוודיה כפליט. הפשע בגינו הורשע הוא הפרת כבוד האדם על ידי הצבת רגלו על גופה עבור תמונה. העונש שנגזר עליו הוא מאסר של 8 חודשים בכלא בשוודיה. התמונה, המציגה את החייל מחיך לצד ערימת גופות נוספות, כשרגלו על אחת הגופות, נמצאה דרך פוסט שפרסם בפייסבוק. בתחילה הואשם החייל בהריגת האנשים המופיעים בתמונה, אך ביהמ"ש קבע שלא ניתן לקבוע שהוא הרג אותם רק על בסיס התמונה. אמנם מדובר בפשע שאינו בדרגת חומרה גבוהה ביחס לפשעים המתחוללים לכאורה בסוריה ובחייל בדרג זוטרה ולא מבכירי הצבא או ממשל אסד, אולם לדברי משפטנים ופעילי זכויות אדם, הפסיקה מבטאת את ההיתכנות של העמדה לדין של פושעי מלחמה המעורבים בסכסוך בסוריה, ובפרט מצד ממשלת סוריה, בבתי משפט מחוץ לסוריה. ההרשעה גם מדגימה כיצד ועד כמה תיעוד ברשתות חברתיות- שמהווה חלק משמעותי מהתיעוד הקיים של פשעי מלחמה לכאורה בסוריה- יכול לשמש כראיה בבתי משפט (3 באוקטובר, [NY Times](#)).

נובמבר:

תובעת בית הדין הפלילי הבינלאומי הגישה בקשה לאישור פתיחה בחקירה של פשעים שבוצעו

לכאורה באפגניסטן, לרבות על ידי אנשי צבא ארצות הברית וה- CIA

ב-20 בנובמבר ביקשה תובעת בית הדין הפלילי הבינלאומי מבית הדין לאשר פתיחה בחקירה בנוגע לפשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות שבוצעו לכאורה בקשר לסכסוך המתמשך באפגניסטן. התובעת קבעה שיש בסיס סביר להאמין שהפשעים הבאים בוצעו: פשעי מלחמה ופשעים כנגד האנושות על ידי הטאליבן ורשת הטרור חקאני; פשעי מלחמה על ידי כוחות הביטחון הלאומיים של אפגניסטן; ופשעי מלחמה שבוצעו על ידי צבא ארה"ב בשטח אפגניסטן ועל ידי ה-CIA במתקני מעצר סודיים באפגניסטן ובמדינות אחרות החברות בבית הדין (20 בנובמבר, [ICC](#)). **אלכס ווייטינג** מנתח את משמעות בקשת התובעת. ראשית, הוא מסביר כי על

אף שארה"ב אינה חברה בבית הדין, לתובעת סמכות שיפוט ביחס לפשעים שהתבצעו בשטח מדינות החברות בבית הדין, ביניהן אפגניסטן. ארה"ב שוללת קיום סמכות כאמור, אך היא מקובלת על רוב המדינות והמשפטים. עוד מסביר ווייטינג כי חקירה במקרה זה תהיה משימה כמעט בלתי אפשרית, נוכח העדר שיתוף הפעולה הצפוי לא רק מצד ארה"ב, אלא גם מצד הטאליבן וממשלת אפגניסטן. ווייטינג מציין כי על פי הדוחות השנתיים של התובעת, לגבי צבא ארה"ב וה- CIA החשדות מתרכזים בעינויים ויחס אכזרי כלפי נחקרים. (3 בנובמבר, [Just Security](#)).

רטקו מלאדיץ', שהורה, בין היתר, על הטבח בסרברניצה, הורשע על ידי בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר ברצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה

ב-22 בנובמבר בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר גזר מאסר עולם על רטקו מלאדיץ', לוחם סרבי לשעבר שפיקד על הכוחות שביצעו כמה מהעוולות הנוראות ביותר של מלחמות הבלקן. מלאדיץ' נמצא אשם ברצח עם, בפשעים נגד האנושות ובפשעי מלחמה שבוצעו בשנים 1992-1995. בפרט, הוא נמצא אחראי לטבח של מעל 7,000 מוסלמים בוסניים בסרברניצה, שהיה מוכרז כמקום מקלט של האו"ם; למצור וההרס של סרייבו בירת בוסניה; ולהתקפות נרחבות על אוכלוסייה אזרחית. ג'נס דיוויד אוהלין מנתח את פסק הדין ומדגיש את עיקריו (22 בנובמבר, [The Washington Post](#); 22 בנובמבר, [Opinio Juris](#)).

שופטי בית הדין הפלילי הבינלאומי אישרו לתובעת בית הדין לפתוח בחקירה ביחס לבורונדי

ב-9 בנובמבר הרכב קדם-המשפט של בית הדין הפלילי הבינלאומי, פרסם את החלטתו לאשר לתובעת לפתוח בחקירה באשר לפשעים לכאורה שבוצעו בבורונדי או על ידי אזרחים בורונדים בין אפריל 2015 לאוקטובר 2017. נמסר כי החלטת ההרכב התקבלה עוד ב-25 באוקטובר, אך תחת חיסיון, לשם הגנה על קורבנות ועדים פוטנציאליים. בורונדי פרשה מבית הדין ב-27 באוקטובר ועל כן נקבע שסמכות בית הדין חלה על פשעים שבוצעו לכאורה עד למועד זה. ההרכב קבע שנמצא בסיס סביר להמשיך בחקירה ביחס לפשעים נגד האנושות, ביניהם הרג, עינויים, אונס ורדיפה, שבוצעו על ידי נציגי המדינה וקבוצות אחרות שיישמו את מדיניות הממשל. לבסוף, הוסיפו השופטים שהרשויות בבורונדי לא פעלו לבידור הפשעים הפוטנציאליים העולים מהתיק (9 בנובמבר, [ICC](#)). אלכס ווייטינג מבהיר כי סימני השאלה שעלו ביחס לסמכות בית הדין לאחר פרישתה של בורונדי התפוגגו כאשר נלמד כי האישור לפתיחה בחקירה ניתן בפועל על ידי ההרכב לפני פרישתה. הוא מציין כי החקירה בבורונדי, בדומה לחקירות נוספות שנפתחו לאחרונה (גיאוורגיה) או צפויות להיפתח (אפגניסטן), תתמודד עם האתגר של אי שיתוף פעולה מצד המדינה. אף אם התובעת תצליח לאסוף ראיות מספיקות להעמדה לדין, הסיכויים לעצור את הנאשמים יהיו קלושים. (10 בנובמבר, [Just Security](#)).

שופטי בית המשפט העליון של ונצואלה הנמצאים בגלות וכן התובעת הראשית המודחת הגישו תלונה לבית הדין הפלילי הבינלאומי כנגד נשיא ונצואלה בגין פשעים נגד האנושות

ב-20 בנובמבר הגישו שופטי ביהמ"ש העליון של האופוזיציה בוונצואלה הנמצאים בגלות תלונה לבית הדין הפלילי הבינלאומי, המאשימה את נשיא ונצואלה, ניקולס מדורו, ועוד עשרות מעובדי הממשל שלו, לרבות שר הפנים, שר הביטחון, סגן הנשיא ומפקד המשטרה, בפשעים נגד האנושות של רדיפה שיטתית של מתנגדים לשלטון ופשעים נוספים. השופטים מונו על ידי הרשות המחוקקת שנשלטה על ידי האופוזיציה, לפני שזו הוחלפה על ידי מדורו. הם נאלצו לברוח מהמדינה לאור איום במעצר. כשבוע לפני כן, התובעת הראשית המודחת של ונצואלה פנתה לבית הדין הפלילי הבינלאומי בעצמה בבקשה להעמיד לדין את מדורו ובכירים בממשלתו בגין פשעים נגד האנושות. האשמותיה כוללות עינויים, הוצאות להורג ומעצרים שרירותיים. גם היא ברחה מהמדינה ונמצאת כעת בגלות (21 בנובמבר, [Miami Herald](#); 16 בנובמבר, [The Guardian](#)).

פסק הדין האחרון של בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר מצא מנהיגים קרואטים בוסניים אשמים ואישר את גזרי הדין שלהם

ב-29 בנובמבר בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר (ICTY) מסר את פסק הדין האחרון שלו, שמצא את כל הנאשמים בתיק-מנהיגים פוליטיים וצבאיים קרואטים בוסניים-אשמים בפשעים שבוצעו כנגד מוסלמים בוסניים. מרקו מילאנוביץ' מתייחס לסוגיות משפטיות בעלות חשיבות שעלו בתיק: סיווג הסכסוך הנדון כסכסוך בינלאומי, תוך קביעה כי קרואטיה למעשה שלטה על הכוחות הקרואטים בוסניים שפעלו בבוסניה, והיקף תחולת אמונת ג'נבה על הסכסוך; תחולת דיני הכיבוש במקרה זה ומציאת קרואטיה ככובשת של חלקים בבוסניה באמצעות ידה הארוכה - הכוחות הקרואטים בוסניים; ובנוסף- היפוך קביעת בית הדין בעבר כי השמדת גשר ה"סטארי מוסט" הייתה פשע מלחמה של הרס מיותר של רכוש ללא צורך צבאי, תוך קביעה כי הגשר היווה מטרה צבאית ועל כן השמדתו לא יכולה להיות "שלא לצורך" (wanton) אף אם הייתה לה השפעה לא מידתית על האוכלוסייה (30 בנובמבר, [EJIL](#)).

דוח סיכום הפעילות השנתית של בית הדין הפלילי הבינלאומי

לקראת קיום האסיפה השנתית של המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי, העביר בית הדין [מסמכים](#) ביצועיים שונים, כגון התקציב המוצע של בית הדין לשנת 2018, דוח ביצועים של בית הדין בשנת 2016, ודוח בדבר פעילות הקרן למען קורבנות בין 2016-2017. המעניין שבמסמכים הוא דוח מה-2 בנובמבר המסכם את פעילותו של בית הדין בתקופה של ספטמבר 2016 עד ספטמבר 2017. הדוח מפרט את ההתפתחויות המשפטיות ואת כלל הפעולות שננקטו על ידי בית הדין בהקשר למצבים שבטיפולו, הכוללים את: הרפובליקה המרכז אפריקאית, חוף השנהב, דרפור, קונגו, גיאורגיה, קניה, לוב, מאלי ואוגנדה (2 בנובמבר, [ICC-ASP](#)).

דצמבר:

הופעה סמכות בית הדין הפלילי הבינלאומי ביחס לפשע התוקפנות

ב-14 בדצמבר אימצה אסיפת המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי החלטה המפעילה את סמכות בית הדין ביחס לפשע התוקפנות, החל מה-17 ביולי 2018. מדובר בפעם הראשונה מאז משפטי נירנברג שישנה סמכות לבית משפט בינלאומי לדון בפשע זה. אלכס וויטינג מציין מספר מגבלות שבעטיין לא סביר שיידונו פשעים מסוג זה בבית הדין בקרוב. ראשית, פשע התוקפנות הוגדר באופן מצמצם והוא חל רק על הפרות חמורות באופן בולט ורק על בכירים בהנהגה המדינית או הצבאית. שנית, סמכות השיפוט הוחלה רק על מדינות שאשררו אותה (כיום 35 מדינות בלבד מתוך 123 חברות בבית הדין), ואף אלה יכולות בכל שלב לבטל את תחולת הפשע כלפיהן. כחריג לכך, מועצת הביטחון מוסמכת להפנות לבית הדין גם מקרה תוקפנות של מדינה שאינה חברה בבית הדין או שלא אשררה את הסמכות ביחס לפשע. משמעות הדבר היא שהחברות הקבועות במועצה- המדינות החזקות- יוכלו להתאגד כנגד מדינות חלשות ולהאשימן בפשע התוקפנות, בעוד הן מוגנות מהפניה כאמור. לצד האמור, וויטינג מדגיש כי עצם אימוץ הפשע וניסוחו יובילו למתן משקל רב יותר לשאלת חוקיות היציאה למלחמה. מצד שני מתעורר חשש שמדינות יימנעו מהתערבות צבאית הומניטארית למניעת פשעים, מחשש שהדבר ייחשב לתוקפנות (19 בדצמבר, Just Security). (לפירוט על השיקולים לעניין סמכות השיפוט המצומצמת ביחס לפשע התוקפנות, ראו: ג'ניפר טראהן, 16 בדצמבר, Opinio Juris).

שלושה פשעים נוספו לרשימת פשעי המלחמה שבסמכות בית הדין הפלילי הבינלאומי

ב-14 בדצמבר החליטה אסיפת המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי על הוספת שלושה פשעים לרשימת פשעי המלחמה שבסמכות שיפוט של בית הדין. הפשעים הנוספים חלים הן בסכסוך מזוין בינלאומי והן בסכסוך מזוין שאינו בינלאומי ועניינם איסור שימוש בנשק ביולוגי, בנשק שרסיסיו אינם ניתנים לזיהוי ברנטגן בגוף האדם, ובנשק מסוג לייזר שמיועד לגרום עיוורון קבוע. דאפו אקנדה כותב על המחלוקות שעלו בדיונים בדבר הוספת הפשעים. ראשית, הפשעים החדשים יחולו רק על השטח והאזרחים של מדינות שאשררו את הוספתם. התוצאה היא שפשעים שונים יחולו על סיטואציות שונות ועל אינדיבידואלים שונים. שנית, חלק מהמדינות סברו כי הפשעים החדשים אינם פליליים לפי המשפט הבינלאומי המנהגי (המחייב) ולכן לא ראוי לכלול אותם בחוקת בית הדין. אקנדה מציין כי סמכות בית הדין אמורה להשתרע רק על פשעים שמוסכם שהם פליליים לפי המשפט הבינלאומי המנהגי. הכללת פשעים שאינם מעוגנים במשפט המנהגי עלולה לפגוע בעיקרון החוקיות ביחס לאזרחים של מדינות שלא אשררו את חוקת בית הדין, מאחר שמבחינתם הפעולה לא היוותה פשע מלחמה בעת ביצועה (2 בינואר, EJIL: Talk).

פורסם דוח משרד התובעת של בית הדין הפלילי הבינלאומי בדבר בדיקות מקדמיות לשנת 2017

ב-4 בדצמבר פרסם משרד התובעת של בית הדין הפלילי הבינלאומי את הדוח השנתי בדבר בדיקות מקדמיות לשנת 2017. בדיקה מקדמית מתבצעת בכדי לקבוע האם המצב מצדיק פתיחת חקירה פלילית. הדוח כולל בדיקות ביחס ל-10 מצבים, בחלוקה לפי שלבי הבדיקה. שלושה מצבים מצויים בשלב השני של הבדיקה – בדיקת סמכות השיפוט ובחינה עובדתית ומשפטית האם בוצעו לכאורה פשעים שהם בסמכות בית הדין: פלסטיין (ר' ניתוח לעיל), הרפובליקה

הגבונית ואוקראינה. לגבי אוקראינה נבחנת גם התנהלותם של גורמים רוסיים, לרבות טענות על העברת אזרחים רוסיים לתוך השטח הכבוש של חצי האי קרים. ארבעה מצבים מצויים בשלב השלישי של הבדיקה – בחינת הקבילות במובנים של חומרה ומשלמות: קולומביה, גינאה, ניגריה ועיראק/בריטניה. לגבי בריטניה, נמצא יסוד סביר לכך שאנשי הצבא הבריטי ביצעו פשעי מלחמה כלפי עצורים שהיו נתונים בידיהם במסגרת המלחמה בעיראק בשנים 2003-2009, הכוללים רצח, עינויים וחס בלתי אנושי, פגיעה בכבוד, אונס ואלימות מינית. הבחינה מתמקדת בסוגיית הקבילות. לגבי שלושה מצבים הסתיימה במהלך 2017 הבדיקה המקדמית: אפגניסטן (כולל לגבי כוחות ארה"ב שם), בורונדי ואניות הרשומות בקומורוס, יוון וקמבודיה (פרשת המשט). בשני המצבים הראשונים הוחלט על פתיחת חקירה. בתיק המשט הוחלט שלא לפתוח בחקירה (ר' דיווחים [בלקט של חודש נובמבר](#)). מעניינת ההתייחסות בדוח לטענת המשלימות ביחס לכוחות האמריקאים באפגניסטן. הדוח מציין כי החקירות והתביעות המצומצמות שהתנהלו התמקדו במבצעים הישירים בדרגים הנמוכים ולא באחראים העיקריים, אלה שתכננו ואישרו את שיטות החקירה. עוד נקבע כי הפשעים הינם חמורים בהיקפם והשפעתם, ובחלקם באופן ביצועם האכזרי במיוחד. משכך, הגישה התובעת בקשה לאשר פתיחת חקירה (4 בדצמבר, [ICC-OTP](#)).

בית הדין הפלילי הבינלאומי מצא כי ירדן הפרה את חוקת רומא והפנה אותה לטיפול אסיפת המדינות החברות ומועצת הביטחון

ב-11 בדצמבר, הרכב קדם-משפט של בית הדין הפלילי הבינלאומי [מצא](#) כי ירדן, אשר חברה בבית הדין החל מ-2002, הפרה מחויבותה לפי ס' 87(7) לחוקת בית הדין בכך שלא ביצעה את בקשת בית הדין לעצור את נשיא סודן, עומר אל-באשיר, ולהסגירו לבית הדין, בזמן ששהה בירדן לצורך פסגת הליגה הערבית במרץ 2017. ההרכב החליט להפנות את הנושא לאסיפת המדינות החברות ולמועצת הביטחון. דעת הרוב של ההרכב הבהירה כי החלטת מועצת הביטחון 1593 מ-2005 חייבה את סודן לשתף פעולה עם בית הדין, וכתוצאה מכך סעיף 27(2) לחוקת בית הדין חל לגבי סודן ומסיר כל חסינות מתוקף תפקידו הרשמי של נשיא סודן (11 בדצמבר, [ICC](#)).

הצהרת הנציג האמריקאי באסיפת המדינות החברות של בית הדין הפלילי הבינלאומי

ב-8 בדצמבר [מסר](#) נציג ארה"ב הצהרה בשם המדינה באסיפת המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי. [סטיבן פומפר](#) מציין כי, לצד אמירה שגרתית בדבר תמיכת ארה"ב בפעילות בית הדין למען צדק והטלת אחריות לביצוע פשעים, ההצהרה המשיכה בתקיפת הלגיטימיות של התובעת והעדר סמכותה לפעול כנגד אזרחי ארה"ב וכנגד אזרחי מדינות אחרות שאינן חברות באמנת בית הדין, בהעדר הסכמת המדינה או הפנייה של מועצת הביטחון. בנוסף, ארה"ב אותתה לשאר חברות האסיפה כי במקרה בו בית הדין יוציא צו מעצר כנגד אזרח אמריקאי, הן מצופות לכבד את החלטת ארה"ב שלא להצטרף לחוקת בית הדין. פומפר מפנה תשומת לב גם אל הנושאים שנעדרו מהצהרת ארה"ב הנוכחית – הפעלת סמכות בית הדין ביחס לפשע התוקפנות והמקרים בהם ארה"ב ובית הדין שיתפו פעולה בכדי להביא לענישה על הפשעים החמורים ביותר – ומייחס זאת למצב היחסים הרעוע בין ארה"ב לבין בית הדין (14 בדצמבר, [Just Security](#)).

בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר סיים את פעילותו

ב-27 בדצמבר, בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר (ICTY), שהוקם על מנת לשפוט נאשמים בפשעים בינלאומיים שבוצעו במהלך מלחמות הבלקן של שנות ה-90, סיים בטקס רשמי את פעילותו. בית הדין פעל למעלה מ-24 שנים והביא לדין 161 נאשמים, שכללו גם פוליטיקאים ואנשי צבא בכירים. בין המנהיגים ששפט בית הדין נמצאו נשיא יוגוסלביה לשעבר סלובודן מילושביץ' (אשר נפטר בטרם סיום משפטו) והמנהיג הסרבי-בוסני ראדובן קרדיץ. 90 נאשמים הורשעו ונשלחו למאסר על ידי בית הדין בגין רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעים נוספים. לצד זאת, העובדה כי שני שלישים מהנאשמים היו סרבים עוררה ביקורת כי בית הדין מייצג "צדק של מנצחים" בלבד. בין הישגי בית הדין נמנים גם פיתוח המשפט הפלילי הבינלאומי ויצירת ארכיון של ראיות שמהווה תיעוד היסטורי. עם סגירת בית הדין, מספר ערעורים שעדיין תלויים ועומדים יישמעו בפני המנגנון השיורי לבתי דין פליליים בינלאומיים של האו"ם (27 בדצמבר, UN ; 20 בדצמבר, [The Guardian](#)).

דוח האו"ם לנושא עינויים דורש מארה"ב להפסיק את מדיניות הפטירה מעונש של פקידי

ממשל ביחס לפשע העינויים

ב-13 בדצמבר פנה לארה"ב דוח האו"ם לנושא עינויים בבקשה כי תשים קץ למדיניותה הפוטרת מעונש פקידי ממשל שביצעו פשעי עינויים. הדוח ציין כי דוח מטעם ועדת המודיעין של הסנאט מ-2014 בדבר תכנית המעצר והחקירה של ה-CIA הכיר באופן פומבי בשימוש שיטתי בעינויים. עם זאת, מעצבי המדיניות ומבצעי טרם הובאו לדין והקרבות טרם פוצו או שוקמו. הדוח טען כי ארה"ב מפרה בכך את האמנה כנגד עינויים, וכי הפרת האיסור על עינויים היא בין הפשעים הבינלאומיים החמורים ביותר. בנוסף, הדוח חזר על הבקשה לבקר במתקן המעצר בגואנטנמו ולראיין אסירים (13 בדצמבר, [OHCHR](#)).

זכויות אדם

ינואר:

אוקראינה הגישה תביעה נגד רוסיה בבית הדין הבינלאומי לצדק

ביום 16 בינואר הגישה אוקראינה תביעה נגד רוסיה בבית הדין הבינלאומי לצדק בגין התערבות צבאית באוקראינה, מימון פעולות טרור והפרת זכויות אדם של מיליוני אזרחים אוקראינים, פעולות המהוות הפרות לכאורה של האמנה הבינלאומית בדבר דיכוי ומימון טרור, 1999 והאמנה הבינלאומית בדבר ביעור כל הצורות של אפליה גזעית, 1965 (17 בינואר, [ICJ Press Release](#)). בת' ואן שאק מבהירה כי תביעתה של אוקראינה מתייחסת להפליה השיטתית של האוכלוסייה הטטרית וקהילות אוקראיניות אתניות אחרות מצד השלטון הרוסי, כמו גם לנשק ולכספים שמספקת רוסיה לארגוני טרור הפועלים בשטח אוקראינה. בתגובתה הרשמית, מיום 17 בינואר, טענה רוסיה כי הצדדים לא הגיעו לידי מיצוי הליכי המשא ומתן והליכי הבוררות שדורשים

המנגנונים המסדירים אמנות אלו, ולכן כלל אין מקום לפנות לבית הדין בשלב זה. ואן שאק מפרטת את הפעולות בהן נקטה אוקראינה מאז השתלטות רוסיה על חצי האי קרים. ביניהן, פנייה לבית הדין הפלילי הבינלאומי, לבית המשפט האירופי לזכויות אדם ולבית הדין הבינלאומי לדיני הים. זאת, בנוסף לתביעות שהגישו אינדיבידואלים בנוגע לטענות פרטניות (2 בפברואר, [Just Security](#)).

ארה"ב מרחיבה את הסנקציות על צפון קוריאה בגין הפרת זכויות אדם

ביום 11 בינואר הרחיב ממשל אובמה את הסנקציות על צפון קוריאה בגין הפרת זכויות אדם. הרחבת הסנקציות באה לידי ביטוי בכך שמשרד האוצר האמריקאי הוסיף שבעה אישים, ביניהם פקידים ממשלתיים וחברים במפלגת העבודה הקוריאנית, ושתי ישויות צפון קוריאניות [לרשימת האישים](#) (SDN) המצויים תחת סנקציות. בעקבות כך, נכסיהם וחשבונותיהם יוקפאו וימנעו על כל אדם או ישות בארה"ב לבוא במגע עם. סנקציות אלו נוספות לסנקציות שהוטלו קודם לכן, בעקבות [דוח](#) שהוציא ממשל אובמה ביולי 2016 ובו פורטו הפרות זכויות אדם המתקיימות בצפון קוריאה, ביניהן אלימות מינית, הרעבה מכוונת, הכאות, הפלות כפויות והוצאות סודיות להורג (11 בינואר, [US Department of the Treasury](#)).

ארה"ב מסירה חלק מן הסנקציות שהטילה על סודן

שבועות ספורים לפני סיום כהונתו, ולאחר כשלושה עשורים של אמברגו, הנשיא אובמה הסיר חלק מן הסנקציות שהטיל על סודן. אובמה הסביר כי ההחלטה התקבלה בעקבות השינוי החיובי בהתנהלותה של ממשלת סודן, שחדלה עם ההפצצות מהאוויר על דארפור ואזורים קונפליקט אחרים; בלמה את קבוצת המדינה האסלאמית; והכניסה סיוע הומניטרי לאזורי סכסוך בשטחה. ההחלטה האמריקאית [נתמכה](#) על ידי השליח המיוחד של האו"ם לענייני זכויות אדם וסנקציות בינלאומיות, אידריס ג'אזאירי, ששיבח את אובמה על שהקשיב לקהילה הבינלאומית ובהחלטתו הכיר בעובדה שהממשל בסודן נקט בגישה חיובית במהלך חצי השנה האחרונה. ג'אזאירי מדווח באופן עקבי על ההשפעה השלילית שיש לסנקציות של ארה"ב על זכויות האדם בסודן, מאז ביקורו במדינה בשנת 2015, ואף פרסם [דוח](#) בנושא. ההחלטה תיכנס לתוקף רק בעוד חצי שנה, פרק זמן שיאפשר לממשל טראמפ לוודא שההתקדמות החיובית של ממשלת סודן נמשכת (13 בינואר, [Washington Post](#)).

ארה"ב מטילה סנקציות על חמישה בכירים בממשל הרוסי בשל פגיעה בזכויות אדם

ביום 9 בינואר הודיעה מחלקת האוצר האמריקאית על הטלת [סנקציות](#) על חמישה בכירים מהממשל הרוסי בגין הפרת זכויות אדם. הטלת הסנקציות מתאפשרת באמצעות [חוק מגניצקי](#) (2013), שנחקק בארה"ב לאחר שעו"ד סרגיי מגניצקי, אשר חשף שחיתויות בממשל הרוסי, מצא את מותו בכלא הרוסי בשנת 2009, במטרה להעניש בכירים רוסים האחראים למותו. [מארק לנדלר](#) מציין כי השימוש בחוק בשלב זה נועד להראות לרוסים כי הממשל האמריקאי ממשיך לעשות בו שימוש גם במקרים שאינם קשורים למותו של מגניצקי. במסגרת הסנקציות אוסרת מחלקת האוצר על כניסתם של הבכירים לארה"ב ומקפידה את כל נכסיהם. לנדלר מציין כי לפי

בכיר בממשל האמריקאי, הטלת הסנקציות אינה באה כנקמה על החשדות בעניין התערבותה הקיברנטית של רוסיה בבחירות האמריקאיות, אך יש להניח כי מדובר באקט סימבולי של הפגנת עוצמה מול רוסיה, מספר ימים לפני חילופי השלטון בארה"ב (9 בינואר, [NY Times](#)).

פברואר:

חוק צרפתי יטיל אחריות על תאגידים בגין הפרות זכויות אדם שבוצעו על ידי חברות הבת שלהן

ביום 21 בפברואר אישרה האסיפה הלאומית הצרפתית [חוק](#) שיטיל על תאגידים צרפתים אחריות להפרות זכויות אדם שיבוצעו על ידי חברות הבת שלהם ברחבי העולם. החוק דורש מתאגיד האם לעמוד בסטנדרטים גבוהים יותר של פיקוח. הוא מטיל על תאגידים המעסיקים מעל 5,000 עובדים את החובה לגבש תכנית שתחזק את הדריכות והערנות לסוגיית השמירה על זכויות האדם, במטרה למנוע הפרות מהותיות מצד חברות הבת שלהן, בין אם קבלניות משנה או ספקיות. במצב בו לא תוגדר תכנית מעין זו, יחויב התאגיד בתשלום קנס בסך 10 מיליון אירו. במצב בו העדר יישום תכנית כזו על ידי התאגיד מוביל להפרה של זכויות אדם, יחויב התאגיד בתשלום קנס בסך 30 מיליון אירו. המתנגדים לחוק כבר הכריזו כי יגישו עתירה לבית המשפט החוקתי (23 בפברואר, [Jurist](#)).

מרץ:

מחלקת המדינה האמריקאית פרסמה דוח בעניין מצב זכויות האדם לשנת 2016

ביום 3 במרץ פרסמה מחלקת המדינה האמריקאית [דוח](#) בעניין מצב זכויות האדם לשנת 2016. דוח זה מתפרסם אחת לשנה והוא מתייחס למצב הזכויות האזרחיות, הפוליטיות וזכויות העובדים בכל מדינות העולם. נעזרים בו גורמי הממשל האמריקאים בעיצוב מדיניות והקצאת סיוע למדינות. הדוח שפורסם השנה, לדוגמא, מבקר באופן חריף את הפיליפינים, בשל הוצאות להורג ללא משפט המתקיימות במסגרת מלחמתה של המדינה בסחר בסמים, ואת טורקיה, בשל העובדה כי בתי המשפט במדינה אינם מקיימים הליך הוגן ובשל ההתערבות הממשלתית בחופש הביטוי. [באשר לישראל](#) הדוח מתאר את מעשי הטרור נגד ישראל ואת הירי לעבר ישראל. במקביל, הוא מציין בעיות של אפליה נגד ערביי ישראל וכן נגד אתיופים ונשים; מעצרים מנהליים של פלסטינים; סטיגמטיזציה של ארגוני זכויות אדם; יחס בעייתי למבקשי מקלט ולמהגרים; אפליה נגד יהודים לא אורתודוקסים ופגיעה בתנאי עובדים ערבים וזרים.

בית הדין האירופי לזכויות אדם דחה תביעתו של חשוד בטרור בגין ביטול אזרחותו הבריטית

ביום 9 במרץ נתן בית הדין האירופי לזכויות אדם [החלטה](#) הקובעת כי בריטניה לא הפרה את האמנה האירופית לזכויות אדם כאשר ביטלה את אזרחותו הבריטית של חשוד בטרור, שהיה גם אזרח סודן, בעודו שוהה מחוץ למדינה, ובמטרה למנוע ממנו לחזור. בית הדין קבע כי ביטול זה לא היה שרירותי וכי נעשה תוך מילוי הדרישות הפרוצדורליות הקבועות בחוק הבריטי. נדחתה טענת העותר לפיה הייתה הפרה של הזכות למשפחה, הקבועה בסעיף 8 לאמנה, מכיוון שהוא לא

נעשה חסר מדינה בעקבות שלילת אזרחותו הבריטית. בנוסף, אשתו וילדו יכולים לבקרו בסודן, או לעבור לגור איתו. כן נדחתה הטענה כי הופר האיסור על הפליה, הקבוע בסעיף 14 לאמנה, בכך שלא ניתנה לעותר זכות ערעור בנוכחותו. בית הדין קבע כי זכות זו נשללה מכיוון שבחר, מרצונו, לעזוב את בריטניה. **שהיד פטימה** מציינת כי מכיוון שהחלטה נסמכת על העובדות הייחודיות של המקרה, לא ניתן להסיק ממנה מסקנות כלליות לגבי האפשרות לשלול אזרחות מטעמים ביטחוניים במקרים אחרים, למשל בהעדר אזרחות נוספת (10 במרץ, [Just Security](#)).

בית הדין האירופי לצדק פסק כי הנפקת אשרות מטעמים הומניטריים כפופה לחוקים הפנימיים של מדינות האיחוד ולא לחקיקה הכללית של האיחוד האירופי

ביום 7 במרץ **פסק** בית הדין האירופאי לצדק כי הכללים האירופיים לגבי מתן ויזות אינם מחייבים להנפיק אשרות לפליטים מטעמים הומניטריים, גם במקרים בהם אותם פליטים מתמודדים עם עינויים וטיפול בלתי הומני. הבקשה הוגשה לבית הדין בעקבות מקרה של משפחה סורית שחיפשה מקלט בבלגיה. בית הדין פסק כי בעוד מדינות יכולות לבחור להעניק מקלט תחת החוק הלאומי שלהן, החקיקה של האיחוד האירופי אינה מחייבת אותן להעניק ויזות מטעמים הומניטריים למבקשי מקלט (7 מרץ, [Jurist](#)).

פורסם דוח של האו"ם בעניין מצב זכויות האדם באוקראינה

ביום 15 במרץ **פורסם דוח** של האו"ם העוסק במצב זכויות האדם באוקראינה, תוך התמקדות במזרח אוקראינה וחצי האי קרים, בתקופה שבין 16 בנובמבר 2016 ו-15 בפברואר 2017. הדוח בוחן עימותים הכוללים פגיעה באזרחים, נזק לתשתיות, בידוד כפרים הנמצאים בקרבת קו הלחימה ונגישות לצדק. ממצאיו מבוססים על ראיונות עומק עם כ-205 עדים וקורבנות. מתוך הדוח עולה כי בתקופה הנתונה נרשמו כ-130 עימותים אלימים שהובילו לפגיעה באזרחים (מעל ל-2,000 הרוגים וכ-7,000-9,000 פצועים). באשר למצב בחצי האי קרים, מעלה הדוח תמונת מצב מדאיגה, בשל הפרות זכויות עצורים ופגיעה בעבודתם של סגגורים. במסגרת המלצות הדוח מושם דגש על הצורך בחקיקה חדשה שתוחל על כלל האזרחים ותבטיח את הגנתם, ללא קשר לצד בסכסוך אליו הם משתייכים (15 במרץ, [Reliefweb](#)).

איראן מטילה סנקציות על 15 חברות אמריקאיות המסייעות למדינת ישראל

ביום 26 במרץ הודיע משרד החוץ האיראני כי ממשלת איראן תטיל שורה של סנקציות על 15 חברות אמריקאיות המעורבות בסיוע למדינת ישראל. זאת, בהמשך לשורה של סנקציות שהטילה ארה"ב על פרטים וארגונים איראניים בחודש שעבר. בהצהרה של משרד החוץ האיראני נטען כי החברות האמריקאיות תרמו להפרתן הבוטה של זכויות אדם וזכויות הומניטאריות בינלאומיות שביצעה מדינת ישראל בשטחים; תמכו בפעולות הטרור הישראלי; ותמכו בהתפתחות ההתנחלויות, בניגוד להחלטה 2334 שאימצה מועצת הביטחון (26 במרץ, [IRNA](#)).

מחלקת האוצר האמריקאית הטילה סנקציות על בתי סוהר איראניים בשל הפרות זכויות אדם

ב-13 באפריל, הטילה מחלקת האוצר האמריקאית סנקציות על ארגון בתי הסוהר באיראן וסוראב סוליימני, פקיד בכיר בארגון. סנקציות אלה הוטלו בהמשך לצו הנשיאותי מס' 13553 המסמיך את הממשל האמריקאי להטילן מקום בו מתבצעות הפרות חמורות של זכויות אדם על ידי פקידי ממשל הפועלים מטעם ממשלת איראן. בסמכות ארגון בתי הסוהר האמור נמצא בית הסוהר אבין, אחד מהמתקנים הידועים לשמצה ביותר באיראן, אשר בין כתליו תועדו התעללויות פיזיות ופסיכולוגיות באסירים. בתקרית החמורה האחרונה משנת 2014, תקפו מאות סוהרים את האסירים במקום, הכו אותם קשות, ולאחר מכן, העבירו את חלקם לבידוד ומנעו מהם גישה לטיפול רפואי (13 באפריל, [U.S. Department of the Treasury](#)).

בית הדין לצדק בהאג פסק בעניין אמצעים זמניים שביקשה אוקראינה תביעתה נגד רוסיה

ב-19 באפריל, בית הדין הבינלאומי לצדק נתן את [החלטתו](#) בנוגע לבקשה של אוקראינה לנקוט בצעדים זמניים במסגרת תביעתה נגד רוסיה, שהוגשה מתוקף האמנה הבינלאומית למניעת מימון טרור והאמנה הבינלאומית לביעור כל צורות האפליה הגזעית. בית הדין דחה את בקשת אוקראינה, שהתבססה על האמנה הראשונה, לנקיטה בצעדים לעצירת התמיכה של רוסיה במורדים במזרח אוקראינה, שכן לא הונחה תשתית מספקת בשלב זה לכך שהוראות האמנה הופרו. לעומת זאת, בית הדין קיבל את בקשת אוקראינה, על סמך האמנה השנייה, לנקוט בצעדים שימנעו מרוסיה להפלות את האוכלוסייה הטטרית באי קרים (19 באפריל, [ASIL](#)). **בתי' ואן שאק** סוקרת את החלטת בית הדין ומציינת כי מבחינת אוקראינה, הניצחון האמיתי טמון בכך שבהחלטתו, מבסס בית הדין סמכות שיפוט לכאורה בנוגע לטענותיה כלפי רוסיה, מכוח שתי האמנות, ודוחה למעשה את טענות הסף של רוסיה שאין לו סמכות לדון בהליך (20 באפריל, [Just Security](#)). (לקריאה נוספת, ראו: 24 באפריל, [EJIL](#)).

בית הדין האירופי לצדק אישר החלטת בית משפט גרמני למנוע ויזת לימודים מסטודנטית

איראנית

ב-4 באפריל, [קבע](#) בית הדין האירופי לצדק כי מדינות רשאיות לסרב להעניק אשרת לימודים לסטודנט זר, בשל החשש מפני איום פוטנציאלי לביטחון הציבור. במקרה זה נידון עניינה של סטודנטית איראנית שקיבלה מענק מחקר ללימודי הדוקטורט שלה בגרמניה, שנושאו היה מציאת מנגנונים חדשים ויעילים נגד מגבלות טכנולוגיות במכשירים סולריים חכמים. בית הדין פסק כי לאור החשש לפיו תעשה הסטודנטית שימוש לרעה בידע שתרכוש עם חזרתה לאיראן לסיוע לביצוע מתקפות סייבר, רשאית גרמניה לסרב למתן אשרת כניסה ולימודים. בית הדין, ציין, כי יש למדינות שיקול דעת רחב בנושאים אלה. עם זאת, החלטת מדינות לשלול אשרה מאזרחים זרים למטרות מחקר צריכה להיות מוצדקת ומבוססת עובדתית (4 באפריל, [ASIL](#)).

דוח של האו"ם בעניין עינויי עצורים באפגניסטן

בחודש אפריל, פורסם דוח של האו"ם בעניין עינויי עצורים באפגניסטן. הדוח מבוסס על ממצאים מראיונות שערכו גופי האו"ם עם עצורים. ביותר משליש מהראיונות העידו העצורים כי חוו עינויים. רוב העצורים, שהובאו למעצר בעקבות מעורבות בעימותים, טענו כי עינו אותם במטרה להוציא מהם וידוי, וכי על אף שהודו, העינויים לא פסקו. בעקבות זאת, הדוח מפקפק באמינות ההודאות וקורא להפסקת העינויים, שממילא אינם תורמים לביטחון. הדוח מברך את ממשלת אפגניסטן על שאימצה תכנית לביטול עינויים והוא מפרט מספר המלצות בנושא, ביניהן: המלצה לאכוף באופן מחמיר את האיסור על עינויים; לקיים חקירות ולהעמיד לדין אנשים שביצעו עינויים; להעניק סעד משפטי ופיצוי לקורבנות; להקים מכניזם לאומי למניעת עינויים; ולתדרך את רשויות אכיפת החוק ומערכת המשפט לפעול בנושא לפי סטנדרטים של המשפט הבינלאומי (24 באפריל, [OHCHR](#)).

מאי:

נציב זכויות האדם של האו"ם טוען כי צעדי החירום בהם נוקטת מצרים פוגעים בזכויות אדם

נציב זכויות האדם של האו"ם טוען כי צעדי החירום בהם נוקטת מצרים מפריים זכויות אדם. צעדים אלו ננקטו בעקבות פיגועים שביצעה המדינה האסלאמית במהלך חודש אפריל בשתי כנסיות קופטיות, אשר הובילו למותם של 45 אזרחים. בעקבות הפיגועים, הכריז א-סיסי על מצב חירום מדיני לתקופה של שלושה חודשים. נציב זכויות האדם גינה את מתקפות הטרור, אך טען במקביל כי צעדי החירום בהם נוקטת מצרים מובילים לרדיקליזציה בבתי הכלא, בשל כך שהם הגדילו את כמות המעצרים המנהליים, את מספר האסירים ואת היקף השימוש בעינויים. הנציב טען כי הצעדים מובילים למשבר בקרב החברה האזרחית ואינם מסייעים בהכרח במיגור הטרור במדינה (1 במאי, [Reuters Africa](#)).

דוח של האו"ם קובע כי התקיימו הפרות נרחבות של זכויות אדם בדרום סודן

דוח של האו"ם קובע כי התקיימו בדרום סודן הפרות נרחבות של זכויות אדם ושל הדין ההומניטרי-הבינלאומי, כתוצאה מאלימות בין הממשלה לבין כוחות האופוזיציה. הדוח מצא 114 מקרים בהם צבא השחרור העממי של סודאן (SPLA) ומיליציות נוספות הרגו אזרחים שנתפסו בתור תומכי קבוצת האופוזיציה, תנועת השחרור העממית של סודאן (SPLM), בשל מוצאם האתני. בין ההפרות שתועדו: התקפות על לוויית; הפגזות חסרות הבחנה של אזרחים; אלימות מינית כלפי נשים ונערות; העמדת אזרחים במעצר תחת עינויים; ובזיזה והרס של רכוש. בדוח מתואר כי רוב ההפרות שתועדו בוצעו על ידי הצבא הסודני, בשל העובדה כי לא התאפשרה גישה לאזורים המוחזקים בידי כוחות האופוזיציה. עם זאת, מתעד הדוח מספר הפרות של גורמים אופוזיציוניים המעורבים גם הם ברצח של אזרחים, חטיפות ואונס (20 במאי, [Jurist](#)).

פורסם דוח תקופתי של האו"ם בעניין עינויים באפגניסטן, ארגנטינה, בחריין, לבנון, פקיסטן ודרום קוריאה

ב-12 במאי [פרסמה](#) ועדת האו"ם נגד עינויים את ממצאיה בעניין המדינות אותן בחנה בתקופה שבין 18 באפריל ל-12 במאי: [אפגניסטן](#), [ארגנטינה](#), [בחריין](#), [לבנון](#), [פקיסטן](#) ודרום קוריאה. במסגרת ממצאיה פרסמה הוועדה המלצות לשיפור מצב זכויות האדם שבתחום שיפוטן של המדינות וחיוזוק יכולתן ליישם את האמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים. הממצאים מתייחסים הן להיבטים חיוביים, המצביעים על מאמציהן של המדינות לעמוד בדרישות האמנה, והן לעניינים המעלים חשש לאי עמידה בהן, תוך מתן המלצות למדינות לתיקון החקיקה הפנימית, במטרה להתאימה באופן מלא לאמנה (12 במאי, [OCHCR](#)).

יולי:

בית הדין האירופי לזכויות אדם קבע שהטפה לאלימות אינה מוגנת על ידי חופש הביטוי

ב-20 ביולי [אישר](#) ביה"ד האירופי לזכויות אדם את החלטת ביהמ"ש העליון של בלגיה, הקובעת כי סרטונים מקוונים המטיפים לאלימות אינם מוגנים על-ידי חופש הביטוי במסגרת האמנה האירופית לזכויות אדם. המדובר באמירות שפורסמו בסרטונים באינטרנט של אדם בשם פואד בלקסם, אזרח בלגי וראש ארגון רדיקלי שהוחרם על ידי המדינה, הפועל לגיוס לוחמים זרים ללחימה במזרח התיכון. בסרטונים התבטא בלקסם בצורה המסיתה לאפליה, שנאה ואלימות כלפי מי שאינם מוסלמים. בלקסם טען כי אמירותיו חוסות תחת חופש הביטוי והדת. טענותיו נדחו לאור התוכן האלים של דבריו, שלקביעת ביה"ד, אינו עולה עם מטרותיה של הזכות לחופש הביטוי (20 ביולי, [VOA](#)).

איטליה חוקקה חוק הקובע איסור פלילי על עינויים

ב-5 ביולי אישרה איטליה חוק הקובע איסור פלילי על ביצוע עינויים. החוק החדש מגדיר עינויים כ-"מעשה, יחיד או מתמשך, שגורם סבל וטרומה, באופן הפוגע בכבודו של אדם שנשללה ממנו חירותו" שנעשה ע"י גורם ציבורי או אדם שאחראי לרווחת הקורבן. מצד ימין של המפה הפוליטית באיטליה עלה חשש כי החוק יפגע בפעילות הצבא וכוחות הביטחון, מנגד, בצד השמאלי של המפה עולות טענות לפיהן החוק לא מגן מספיק מפני עינויים, היות שההגדרה המובאת בו לעינויים צרה מדי (7 ביולי, [Jurist](#)).

בית הדין האירופי לזכויות אדם אישר איסור על לבישת ניקאב בבלגיה

ב-11 ביולי אישר בית הדין האירופי לזכויות אדם איסור על לבישת ניקאב במקומות ציבוריים בבלגיה. ביה"ד דחה שתי עתירות שטענו כי האיסור מפר את סעיפים 8 (הזכות לפרטיות וחי משפחה), 9 (חופש המחשבה, המצפון והדת), 10 (חופש הביטוי) ו-14 (איסור על אפליה) לאמנה האירופית לזכויות אדם. שתי העתירות נגעו לנשים שטענו כי הן לובשות ניקאב מרצון החופשי והרגישו שהאיסור על לבישתן מפלה אותן ללא כל סיבה לגיטימית. ביה"ד דחה את הטענה כי

האיסור מפר את הזכות לחיים פרטיים, הקבועה באמנה, וקבע כי הוא מידתי ועולה בקנה אחד עם מטרתה, היינו, קיומם של חיים משותפים המאפשרים הגנה על זכויות וחירויות (11 ביולי, [Jurist](#)).

אוגוסט:

ועדת האו"ם נגד עינויים פרסמה ממצאים תקופתיים בעניין אנטיגואה, ברבודה, פרגוואי, אירלנד ופנמה

ב-11 באוגוסט [פרסמה](#) ועדת האו"ם נגד עינויים את ממצאיה בעניין המדינות אותן בחנה בתקופה שבין 24 ביולי ל-11 באוגוסט: [אנטיגואה וברבודה](#), [פרגוואי](#), [אירלנד](#) ופנמה. במסגרת ממצאיה פרסמה הוועדה המלצות לשיפור מצב זכויות האדם שבתחום שיפוטן של המדינות וחיזוק יכולתן ליישם את האמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים. הממצאים מתייחסים הן להיבטים חיוביים, המצביעים על מאמציהן של המדינות לעמוד בדרישות האמנה, והן לעניינים המעלים חשש לאי עמידה בהן, תוך מתן המלצות למדינות לתיקון החקיקה הפנימית, במטרה להתאימה באופן מלא לאמנה (11 באוגוסט, [OHCHR](#)).

ספטמבר:

דוח של האו"ם קובע כי רוסיה מבצעת הפרות של זכויות אדם בחצי האי קרים

ב-25 בספטמבר [פרסם](#) האו"ם דוח המתעד הפרות חמורות של זכויות אדם בחצי האי קרים, שסופח על ידי רוסיה בשנת 2014. לפי הדוח, מצב זכויות האדם בחצי האי קרים החמיר מאז שרוסיה כבשה את האזור. מעשיה של רוסיה מפירים את הדין הבינלאומי וכוללים, בין היתר, מעצרים שרירותיים, העלמה של אנשים, עינויים, התעללויות והוצאה להורג ללא משפט. מהלך משמעותי שנעשה במסגרת כיבוש חצי האי הוא החלת הדין הרוסי וכפיית אזרחות רוסית על תושביו. נציב זכויות האדם ציין כי כפיית אזרחות מטילה על התושבים חובת נאמנות לכוח עוין, מעשה האסור לפי אמנת ג'נבה הרביעית. יתרה מזו, מי שאינו מחזיק באזרחות רוסית, אלא באישור תושבות בלבד, הוא משולל זכויות שונות, וביניהן, הזכות להצביע והזכות לבעלות על קרקע חקלאית. הדוח כולל 20 המלצות עבור רוסיה, הדוחקות בה לכבד את התחייבויותיה ככוח כובש, להגן על זכויות אדם ולחקור טענות לביצוע פשעים מצד כוחות הביטחון הרוסים (25 בספטמבר, [Un News Centre](#)).

נובמבר:

בכירים לשעבר בצבא ארגנטינה נידונו למאסר עולם בגין רצח אזרחים ב"טיסות המוות"

ב- 29 בנובמבר, 29 בכירים לשעבר בצבא ארגנטינה נידונו למאסר עולם בגין רצח אזרחים במהלך שלטון הדיקטטורה של החונטה הצבאית בשנים 1976-1983, תוך שימוש בפרקטיקה נרחבת של השלכת אזרחים החשודים כמתנגדי משטר ממטוסים. במשפט רחב היקף זה, שארך 5 שנים, הועמדו לדין 54 בכירים לשעבר בגין המוות או ההיעלמות הכפויה של 789 אנשים. בית המשפט זיכה 6 נאשמים, ואילו השאר הורשעו בפשעים נגד האנושות, מעשי רצח ועינויים ונגזרו עליהם תקופות מאסר שנעות בין 8 ל- 25 שנים (29 בנובמבר, [NY Times](#); 3 בדצמבר, [הארץ](#)).

דצמבר:

מועצת אירופה פתחה בהליכים נגד אזרבייג'ן נוכח המשך החזקתה במעצר של חבר אופוזיציה

ב-5 בדצמבר שרי מועצת אירופה מ-47 המדינות החברות פתחו בהליכי אכיפה כנגד אזרבייג'ן בעקבות סירובן המתמשך של הרשויות לשחרר ללא תנאים את חבר האופוזיציה, אילגר ממדוב. ב-2014 פסק בית המשפט האירופי לזכויות אדם כי חבר האופוזיציה נשפט ונכלא ללא עילה מוצדקת אלא בשל ביקורתו על השלטון, דבר המהווה הפרה של סעיפים 5, 6 ו-18 באמנה האירופית לזכויות אדם. בחלוף שלוש שנים מפסק הדין, חבר האופוזיציה עודנו עצור (5 בדצמבר, [COE](#)).

דיני סייבר

ינואר:

משרדו של ראש המודיעין הלאומי האמריקאי פרסם דוח בעניין הפעולות הקיברנטיות של

רוסיה

ביום 6 בינואר פרסם משרדו של ראש המודיעין הלאומי האמריקאי [גרסה מקוצרת](#) של דוח מסווג שנערך בשיתוף פעולה עם רשויות אכיפת החוק, הסוקר את התערבותה הקיברנטית של ממשלת רוסיה בבחירות לנשיאות ארה"ב. לפי ממצאי הדוח, הפעיל הממשל הרוסי קמפיין המכוון להשפעה על תוצאות הבחירות לנשיאות ארה"ב, כחלק ממגמה רוסית להחלשת הדמוקרטיה האמריקאית (13 בינואר, [ASIL](#)). [רונאלד דיברט](#) טוען כי הדוח מאכזב וכי אין בו תועלת רבה, בשל העובדה שהוא אינו כולל ראיות הקושרות באופן ישיר בין פעולות קיברנטיות של רוסיה להתערבות בבחירות. להערכתו, הדוח, המפרט את שמותיהם של בעלי התפקידים הרוסים שתורמו לריגול הקיברנטי, את האמצעים בהם השתמשו לטובת ריגול זה ואת כתובות IP של המחשבים מהם פעלו, כולל מידע לא רלוונטי (4 בינואר, [Just Security](#)).

התגובה האמריקאית להתערבות הקיברנטית של רוסיה בבחירות

בעקבות הממצאים על ההתערבות הרוסית בפעילות סייבר שנועדה להשפיע על הבחירות בארה"ב [הגיב](#) ממשל אובמה בהטלת סנקציות על חמש ישויות רוסיות, כולל שני שירותי מודיעין, ועל ארבעה פרטים; גירוש 35 אנשים החשודים כקשורים למודיעין הרוסי; סגירת שני מתחמים רוסיים בארה"ב; ופרסום מידע על פרקטיקות סייבר רוסיות. רבקה קרוטוף מנתחת את צעדי התגובה הללו ומבהירה את המגבלות המשפטיות על נקיטת צעדי תגובה, לאור הספק אם הפעולה הרוסית היוותה הפרה של הדין הבינלאומי, בגלל שלא ברור שהתקיים הממד של coercion בהתערבות בריבונות של ארה"ב. אם לא מדובר בהפרה ניתן לנקוט אך בצעדי תגובה (retorsions) שהם צעדים דיפלומטיים לא ידידותיים במסגרת הדין. אף אם מדובר בהפרה, כיוון שאין מדובר בהתקפה חמושה, לא ניתן להגיב בהגנה עצמית, אלא רק בנקיטת צעדי נגד (countermeasures), שמוגבלים למה שנדרש להפסקת ההפרה ותו לא (9 בינואר, [Lawfare](#)).

פברואר:

פורסם מדריך טאלין 2.0

לאחר כשלוש שנות עבודה, הושק [מדריך טאלין 2.0](#) על המשפט הבין-לאומי שחל במבצעי סייבר. מדריך טאלין הראשון יצא בשנת 2013 ונגע בעיקר בתחולת דיני השימוש בכוח (jus ad bellum) ודיני הסכסוך המזוין (jus in bello) על לוחמת סייבר. מדריך טאלין 2.0 עוסק בפעולות סייבר שנמצאות "מתחת לרף" של דיני השימוש בכוח והסכסוך המזוין. בשל כך, המדריך החדש עוסק ביתר הרחבה בתחולה על מבצעי הסייבר של תחומים נוספים של המשפט הבין-לאומי, כולל דיני הריבונות וסמכות השיפוט, דיני אחריות מדינה, דיני זכויות אדם, דיני החלל, האוויר והים והדין הדיפלומטי והקונסולרי. **מייקל שמיט**, שעמד בראש צוות עשרים המומחים שניסחו את מדריך טאלין 2.0, מפרט כמה נקודות לגבי המדריך החדש. ראשית, הוא מדגיש, שעל אף החסות של מרכז המצוינות של נאט"ו להגנת סייבר, אין זה גוף של נאט"ו ואין מדובר במסמך רשמי של נאט"ו. בנוסף, אין מדובר במסמך שמייצג עמדה רשמית של מדינה כלשהי. כן הוא מציין כי מדובר במסמך שאינו אקדמי במהותו אלא מיועד להיות מסמך מעשי, שמטרתו לסייע לזהות ולהבהיר את הנורמות החלות במרחב הסייבר. המדריך מחולק לכללי "אות שחורה" ולדברי הסבר, בהם מוצגות ההשקפות השונות של המומחים. שמיט מציין כי אם רוסיה אכן עמדה מאחורי הפריצה למחשבי המפלגה הדמוקרטית במטרה להתערב בבחירות בארצות הברית, אזי, לפי המדריך, יתכן שמדובר בהתערבות אסורה בריבונות שעשויה להצדיק צעדי נגד (countermeasures) מצד המדינה הנפגעת (9 בפברואר, [Just Security](#)). לניתוחים משפטיים נוספים של המדריך, ראו: 8 בפברואר, [Lawfare](#); 15 בפברואר, [Just Security](#).

מרץ:

משרד המשפטים האמריקאי הגיש כתב אישום נגד ארבעה פעילי סייבר רוסים

ביום 15 במרץ הגיש משרד המשפטים האמריקאי כתב אישום נגד ארבעה נאשמים רוסים, ביניהם שני סוכני שירות הביטחון הפדרלי, בגין פריצה, ריגול כלכלי, גניבת סודות מסחר, גניבת זהויות וקשירת קשר לביצוע העבירות. החל משנת 2004 פרצו הנאשמים לשרתים של חברת Yahoo והשיגו גישה לתוכן של כ-500 מיליון חשבונות. הם נעזרו במידע שמצאו כדי להשיג גישה לחשבונות של עיתונאים רוסים, פקידי ממשל אמריקאים ורוסים ועובדי חברות פיננסיות. אחד הנאשמים אף מינף את המידע לצרכיו הכלכליים (15 במרץ, [Department of Justice](#)). צ'רלי סניידר ומייקל סולמייר מנתחים את המהלך ומציינים את השלכותיו האפקטיביות. לפיהם, כתב האישום מעיד על כך שממשלת ארה"ב יכולה להתמודד עם איומי סייבר. הם מדגישים כי מהלך זה בפני עצמו לא יטיל לחץ על רוסיה וכי עליו להיות מלווה בצעדים נוספים. תרומתו בשלב זה היא בכך שהוא מונע מהנאשמים המצויים ברוסיה לנסוע לארה"ב, או למדינות שעוללות להסגירם, ומרתיע פושעים נוספים מלקחת חלק בפעילות מסוג זה (16 במרץ, [Lawfare](#)).

סין פרסמה מסמך אסטרטגיית שיתוף פעולה בין-לאומי בענייני סייבר

ביום 1 במרץ פרסמה סין מסמך אסטרטגיית שיתוף פעולה בענייני סייבר. במסמך מתארת סין ארבעה "עקרונות יסודיים" לשיתוף פעולה: ריבונות באינטרנט, שלום, ממשל משותף ויתרון משותף. גורמים וובסטר מציינים כי במסמך יש התייחסות עקיפה למדיניות הסייבר האמריקאית, בקביעה לפיה המיליטריזציה וההרתעה במרחב הסייבר אינם תורמים לביטחון הבינ"ל ולאמון בין המדינות, וזאת במענה למסמך שפרסמה ממשלת ארצות הברית באפריל 2015, ובו הדגישה את הצורך בהרתעה של גורמים שונים הפועלים במרחב הקיברנטי, סין ביניהם. וובסטר מצביע בהקשר זה על סתירה פנימית במסמך, שבהמשך מציין את הצורך בהקמת "כוח משימה קיברנטי" שתפקידו מניעת משברי סייבר ושמירה על מרחב קיברנטי בטוח לטובת אינטרסים סיניים ויציבות לאומית. בנוסף, קורא המסמך לניהול מרחב הסייבר הבינלאומי באופן דמוקרטי, כך שיערב את כל הגורמים הנוגעים בדבר, כולל ממשלות, ארגונים בינלאומיים, חברות אינטרנט, מוסדות לא ממשלתיים ואזרחים פרטיים. הוא קורא למדינות לשתף פעולה בפיתוח דיני הסייבר ופונה לאו"ם בבקשה שישמש רגולטור (7 במרץ, [Lawfare](#)).

אפריל:

סין פרסמה נהלים חדשים בעניין העברת מידע דיגיטלי

ב-11 באפריל, פרסם מינהל הסייבר הסיני טיוטה של מסמך הדרכה, המפרט הוראות בטיחות להעברת מידע אישי ונתונים חשובים, שבמקור נוצרו או אוחסנו בסין, לתחום שיפוט אחר. כריס מירסולה מציין כי פרסום זה הוא חלק ממקבץ של חוקים, נהלים והצהרות מדיניות שפרסמה סין בששת החודשים האחרונים בעניין ממשל קיברנטי וכי כלל הפרסומים הללו משקפים את רצונה

של סין להגנה על ריבונותה במרחב הסייבר ומניעת כל התערבות זרה. הטיוטה שפורסמה כוללת הוראות המגבילות את אופן העברתו של מידע דיגיטלי. ביניהן, הקביעה כי מידע אישי או נתונים חשובים, כגון מידע הנוגע לתקשורת ציבורית, לתשתיות, לפיננסים, לביטחון לאומי וכד', שנשמרו או יוצרו בסין, יישמרו אך ורק על שרתים בסין; הקביעה כי חברה חייבת להגיש בקשה לביקורת ביטחונית כאשר היא רוצה להעביר לשטח שיפוט אחר מידע בהיקף נרחב או שמתייחס למספר רב של אנשים; וקביעה כי מידע מסוים כלל אינו יכול להיות מועבר אל מחוץ לשטח סין. מירסולה מסכם בכך שהעמימות של התקנות תהווה בעיה, הן עבור תאגידים והן עבור מדינות, כמו ארצות הברית, שדוחה את האופן בו תופסת סין את המושג של ריבונות סייבר (17 באפריל, [Lawfare](#)).

מייקרוסופט הציעה כינונה של אמנת ז'נבה בעניין סייבר

ב-13 באפריל, פרסמה מייקרוסופט שלושה מסמכים לכינונה של "אמנת ז'נבה דיגטלית". המסמכים מפרטים רשימה של כללים מחייבים במרחב הדיגיטלי, עבור מדינות ועבור חברות טכנולוגיה, וכן קווי מתאר להקמת ארגון בינלאומי שיטפל בנושא של תקיפות סייבר. בתגובה לטענותיהן של ארה"ב ומדינות נוספות, לפיהן דיני מלחמה וזכויות אדם חלים באופן מקוון באותו אופן שהם חלים ביבשה או בים, וכי הן אף אימצו נורמות וולונטריות בנושא, ציין **בראד סמית'**, נשיא מייקרוסופט וראש הצוות המשפטי, כי נורמות וולונטריות אינן מספיקות וכי יש לקבוע מסגרות משפטיות מחייבות שימנעו פגיעה חסרת תקדים. בין היתר, ההסכם יאסור על מדינות לבצע התקפות סייבר שעשויות לפגוע בכלכלה או בביטחון; יאסור על תקיפת עיתונאים ומערכות מוצפנות; יאסור על חברות טכנולוגיה לסייע למדינות מתפתחות בפיתוח אמצעים לתקיפות סייבר ויחייב אותן לשתף נקודות חולשה בתוכנות, ולשתף פעולה בהגנה מפני מתקפות סייבר ובבלימתן (14 באפריל, [Nextgov](#)).

מאי:

בית המשפט אישר הגשת תביעה נגד המועצה לביטחון לאומי בשל שימוש בתוכנת מעקב

בית המשפט לערעורים בארה"ב אישר את המשך התביעה של חברת "ויקימדיה" נגד הסוכנות לביטחון לאומי בגין שימוש בתוכנות מעקב. התובעים טוענים כי שימושה של הסוכנות בתוכנת מעקב מפר את התיקון הראשון והרביעי לחוקת ארה"ב, הקובעים את חופש הביטוי והזכות לפרטיות. ויקימדיה פנתה לביהמ"ש בשל כך שהסוכנות נעזרה בתוכנה כדי לאחסן ולעקוב אחר התקשרויות של החברה וזה קבע כי אין ל-ויקימדיה "זכות עמידה". ביהמ"ש לערעורים ביטל את החלטתו זו של ביהמ"ש ואישר את המשך התביעה (24 במאי, [Jurist](#)). **סטיב ולדק** מתייחס לשלוש השלכות עיקריות להחלטתו זו של ביהמ"ש לערעורים: ההחלטה תקדימית במובן זה שהיא העניקה "זכות עמידה" לחברה בתביעה נגד סוכנות ממשלתית בתואנת מעקב; הצלחת הערעור מצביעה על הצלחתו של אפקט סנואדן שמונע מהציבור להשלים עם מעקב מצד המדינה ומניע אותו לפעול בפורומים משפטיים; ולבסוף, הסרת המחסום של טענת "זכות העמידה" מהווה צעד לקראת קיומו של דיון תקדימי לגופו של עניין בסוגיית המעקב (25 במאי, [Lawfare](#)).

בית משפט אוסטרי קבע כי על פייסבוק למחוק פוסטים הכוללים "משפטי שנאה"

ב-5 במאי קבע בית המשפט האוסטרי לערעורים כי על פייסבוק למחוק פוסטים ובהם תוכן מסווג. את התביעה הגישה המפלגה הירוקה באוסטריה עקב עלבונות שהופנו כלפי ראש המפלגה. ההחלטה זו השלכה בזירה הבינלאומית, שכן ביהמ"ש קבע כי על פייסבוק למחוק את הפוסט מכלל הפלטפורמה וכי מניעת גישה אליו מאוסטריה בלבד אינה מספיקה. קביעה זו עומדת בקנה אחד עם ניסיונם של רגולטורים ברחבי אירופה להוביל לחץ על חברות טכנולוגיה למחוק פרסומי הסתה ופרסומים המעודדים אלימות. הקבינט הגרמני, למשל, אישר בחודש אפריל תכנית המאפשרת לקנוס בסכומים של עד 55 מיליון דולר רשתות חברתיות שלא מורידות, או אינן מורידות מספיק מהר, פוסטים הכוללים תוכן מסווג (8 במאי, [Reuters](#)).

יוני:

קבוצת מומחים של האו"ם לא הגיעה להסכמה על כללים משפטיים מחייבים בתחום הסייבר

ב-23 ביוני, לאחר התקדמות איטית אך משמעותית ביצירת קונצנזוס מדיני באשר להחלת נורמות המשפט הבינלאומי במרחב הסייבר, קבוצת המומחים של האו"ם (GGE) לא הצליחה להגיע להסכמה. מייקל שמיט וליס ויהול מנתחים את משמעות ההחלטה. פעילות הקבוצה החלה ב-2004 וכיום מרכיבות אותה 25 מדינות, ביניהן חמש החברות הקבועות. במוקד הדיון עמדה הוספתם של שלושה עקרונות משפטיים לרשימה של העקרונות והכללים המשפטיים החלים בתחום הסייבר: הזכות להגיב למעשים בלתי חוקיים (הזכות לצעדי גמול); הזכות להגנה עצמית; והדין ההומניטרי הבינלאומי. הכותבים מציינים כי התחולה של עקרונות משפטיים אלה בתחום הסייבר מקובלים על כל המשפטנים הבינלאומיים ועל כן דחיית הדוח הסופי על ידי מספר מועט של מדינות, ביניהן רוסיה, סין וקובה, מצביעה על פוליטיזציה של השיח בנושא, שלא התבסס על טיעונים משפטיים. הכותבים מבהירים מדוע אין שום סיבה משפטית להתנגד לעקרונות אלו ובוחנים סיבות אפשריות להתנגדות, כולל האפשרות שאותן מדינות רצו להשאיר להן חופש פעולה רחב יותר. המחברים מציינים כי המשך קידום הנושא עובר כעת לערוצים אחרים, כולל "תהליך האג", המובל על ידי הולנד, ומהווה הליך של התייעצות בין מדינות בהתבסס על הניתוח שנעשה במדריך טאלין 2 שמיפה את הכללים המשפטיים החלים במרחב הסייבר שלא בעת עימות מזוין (30 ביוני, [Just Security](#)).

יולי:

בית משפט קנדי הורה לגוגל לחסום גישה לאתר הפוגע בזכויות יוצרים בכל מנועי החיפוש שלה

בית המשפט העליון של קנדה [אישר](#) את [הכרעתו](#) של בית המשפט לערעורים של קולומביה הבריטית, במסגרתו התבקשה גוגל להסיר מתוצאות החיפוש לינקים לאתר שתוכנו מנוגד לחוק הקנדי. המדובר בסכסוך שגוגל היא צד שלישי לו, ושמקורו בתביעה אזרחית בתחום הקניין הרוחני. הדיון התמקד באופי התרופה שיפסוק בית המשפט לנזק שנגרם כתוצאה מתוכן מקוון.

אנדרו וודס סוקר שלוש אפשרויות שעמדו בפני בית המשפט: הסרת הגישה לחומר האסור מהדומיין הקנדי של גוגל; חסימת הגישה למשתמשים בתוך קנדה; או חסימת הגישה מכלל הדומיינים של גוגל ברחבי העולם. בית המשפט בחר באפשרות השלישית, שלהערכתו מגינה באופן המקסימלי על האינטרסים של הצד שביקש את הסרת התוכן (6 ביולי, [Lawfare](#)). **וודס** מעדכן כי בעקבות הכרעה זו הגישה גוגל תביעה לבית משפט בקליפורניה, בטענה כי הצו שהוצא מכוח ההחלטה עומד בניגוד לסעיף הראשון לחוקה האמריקאית, הקובע את חופש הביטוי; פוגע בחוק הגינות התקשורת (Communications Decency Act), המגן על פלטפורמות מאחריות לתוכן שהן מפנות אליו; ופוגע בעקרון הריבונות של מדינות (27 ביולי, [Lawfare](#)).

ספטמבר:

בית המשפט בקניה ביטל את הבחירות לנשיאות בשל התערבות סייבר

ב-1 בספטמבר **ביטל בית המשפט העליון בקניה את הבחירות לנשיאות, שנערכו בחודש שעבר, והורה על עריכת בחירות חדשות תוך 60 יום.** אמה ווביק מתארת כי נשיא ביהמ"ש קבע כי הבחירות שנערכו ב-8 לאוגוסט, בהן נבחר לנשיאות אוהורו קניאטה, היו מנוגדות לחוקה בשל כשלים של ועדת הבחירות בהעברת התוצאות. מפלגת האופוזיציה טענה כי מערכת ועדת הבחירות נפרצה ושרתיה נפגעו לטובת קניאטה. ועדת הבחירות הכחישה תחילה את קיומם של ניסיונות פריצה, ולאחר מכן הודתה כי אלו התרחשו אך סוכלו. בתגובה, הגישה מפלגת האופוזיציה עתירה לביהמ"ש העליון, אשר כאמור ביטל את תוצאות הבחירות, אך נמנע מלהאשים את מפלגתו של קניאטה בכשלים שזוהו (1 בספטמבר, [Lawfare](#)).

נובמבר:

הבית הלבן חשף לראשונה את ההליך לפיו הממשל קובע אם לחשוף פגמי תוכנה שיכולים להפוך לנשק סייבר

ב-15 בנובמבר **פרסם הבית הלבן לראשונה את הכללים לפיהם הממשלה קובעת האם לחשוף פגמי תוכנה אשר עשויים להפוך לנשק סייבר, בין אם על ידי סוכנות אמריקאית למטרת השגת מודיעין זר, ובין אם על ידי האקרים פרטיים או סוכנים זרים למטרת חדירה למחשבים אמריקאים.** המהלך הוא תגובה לביקורת רבת שנים על עמימות ההליך של הממשל, ולחשש כי הוא מעמיד בסיכון גם את ביטחון הסייבר של אמריקאים. לפי הנוהל, העדיפות היא לחשיפת הפגמים, אלא אם קיים אינטרס ממשי גובר בשימוש בפגמים לצרכי מודיעין ואכיפת חוק (15 בנובמבר, [The Washington Post](#)). **שרון ברדפורד פרנקלין ואנדי וילסון**, חברות המכון האמריקאי החדש לטכנולוגיה פתוחה, טוענות כי פרסום הכללים הוא צעד חיובי, אך מצביעות על פעולות נוספות שדרושות להבטחת האינטרסים של הציבור האמריקאי. לבסוף, הן מביעות חשש מכך שהנושא מוסדר בנהלים הניתנים לשינוי בכל רגע נתון, ומצביעות על הצורך להסדירו בחקיקה (22 בנובמבר, [Lawfare](#)).

ארה"ב הודיעה כי היא מייחסת את התקפת הסייבר הכלל-עולמית של מאי 2017 לצפון קוריאה

ב-19 בדצמבר אישר היועץ לנשיא ארה"ב לביטחון לאומי ומאבק בטרור כי ארה"ב מייחסת לצפון קוריאה את מתקפת הסייבר הנרחבת של מאי 2017 (המכונה WannaCry), אשר השפיעה על כמעט 300 אלף מחשבים במעל 150 מדינות, ע"י הצפנת קבצי מחשב והצבת דרישה כספית לשחזור הגישה אליהם. **מייקל שמידט ושון פאהיי** מציגים ניתוח משפטי של המתקפה. ראשית, ספק אם המתקפה יכולה להיחשב שימוש בכוח האסור על פי סעיף 2(4) למגילת האו"ם, שכן היא לא גרמה הרס ופגיעה ברמה הנדרשת לשם כך, אם כי יש מחלוקת האם התקפות סייבר עוונות שאינן הרסניות יכולות להיחשב כ"שימוש בכוח". יתכן שהעובדה שנגרמה פגיעה משמעותית בשירותי הבריאות של בריטניה יכולה להיחשב שימוש בכוח. בהקשר זה גם מתקפה שאינה מכוונת כלפי מדינה מסוימת יכולה להיחשב שימוש בכוח כלפי מדינות שנפגעו, אם הפגיעה במדינה הייתה צפויה. שנית, לדעתם לא ניתן לראות במתקפה התערבות בעניינים הפנימיים של מדינה, שכן נדרש לצורך זה שהפעולה כפתה על מדינה להתנהל באופן מסוים. שלישית, יתכן שהמתקפה יכולה להיחשב כהפרה של ריבונות המדינות שהושפעו, לפחות במקומות בהן גרמה להפרעה משמעותית באספקת שירותים כמו שירותי בריאות או אכיפת חוק. שאלה נוספת נוגעת למידת הוודאות הנדרשת על מנת לייחס את המתקפה לצפון קוריאה. כן בחנו הכותבים אפשרויות תגובה של מדינות שנפגעו במתקפה על פי המשפט הבינלאומי (22 בדצמבר, [Just Security](#)). **מייקל אדמס ומייגן ריס** מתמקדים בשאלה האם מתקפה זו ומתקפות סייבר דומות יכולות להיחשב כ"שימוש בכוח" או כ"התקפה חמושה". הם קוראים לממשל האמריקאי להתקדם ממונחים כלליים של ייחוס אחריות לעבר ניתוח מעמיק של תחולת כללי המשפט הבינלאומי על התקפות סייבר שונות (22 בדצמבר, [Lawfare](#)).

מדינות ארה"ב ביחס למבצעי סייבר לפי מסמך האסטרטגיה לביטחון לאומי שפרסם ממשל

טראמפ

ב-18 בדצמבר [פורסמה](#) אסטרטגיית הביטחון הלאומי של ממשל טראמפ. אריק ג'ונס מנתח את היבט הסייבר באסטרטגיה של הממשל. לדבריו, האסטרטגיה מעניקה מקום מרכזי למבצעי סייבר והשפעתם על הביטחון הלאומי, וכוללת התייחסויות מקיפות יותר לנושא מאשר באסטרטגיית הממשל הקודם. בפרט חשובה ההכרה הרשמית באיום הממשי שמציבות יכולות סייבר על ארה"ב בתחומים שונים- מהצבא ועד הכלכלה. בהתאם, מסמך האסטרטגיה מורה למחלקת ההגנה לפתח רעיונות ויכולות חדשניים לניצחון גם במצב בו לא מובטחת העליונות האמריקאית בזירות השונות ולרבות נגד גורמים הפועלים מחוץ למסגרת עימות צבאי קונבנציונלי. כמו כן, המסמך משקף גישה יותר אגרסיבית כלפי התקפות סייבר, המרמזת על שימוש בכלי סייבר כוחניים מחוץ לארה"ב. ג'ונס מסביר כי קיימת מחלוקת משפטית לגבי היחס בין מבצעי סייבר והזכות לריבונות ולגבי נפקות הפגיעה בריבונות, ומציין כי ניכר שהגישה

המשתקפת במסמך מכירה בסיכון כי פעולות סייבר ייתפסו כהפרת הריבונות של מדינות אחרות, אך אינה נרתעת מנטילתו (22 בדצמבר, [Just Security](#)).

נשק וסנקציות

מרץ:

מועצת הביטחון גינתה את ניסוי הגרעין של צפון קוריאה

ביום 23 במרץ גינה נשיא מועצת הביטחון, מתיו ריקרופט, את צפון קוריאה על ניסויי הטילים שביצעה בימים 19-20 במרץ, בטענה כי אלו מהווים הפרה של התחייבויותיה הבינלאומיות מכוח החלטות מועצת הביטחון (23 במרץ, [UN](#)). מוניהקה חקיקי סוקרת את סוגיית ההגנה העצמית המקדימה ובוחנת האם במסגרתה יכולה ארה"ב לפעול בתגובה להתגרריות מצד צפון קוריאה. היא מציינת כי בעוד שרוב המלומדים מחזיקים בעמדה המגבילה את היקף המצבים בהם ניתן להשתמש בטיעון זה, קיימת גם עמדה מתירנית יותר. תחום זה אינו סטטי ונמצא בתזוזה. מבחינת ארה"ב, שתומכת בעמדה המתירנית, תקיפה בצפון קוריאה עשויה להוות מקרה מבחן לסוגיה משפטית זו. לדעת חקיקי, השפעת פעולה כזו על פיתוח הדין תהיה מוגבלת בנסיבות המקרה (28 במרץ, [Ejil](#)).

מאי:

ארה"ב הטילה סנקציות על סין בשל תמיכה בתכנית הטילים הבליסטיים של איראן

ב-17 במאי [הטילה](#) ארה"ב סנקציות על חברות ויחידים התומכים בתכנית הגרעין האיראנית. ארבעה מתוך שבעת יעדי הסנקציות הם סינים, וביניהם רואן רנלינג ושלוש חברות הקשורות אליו. רנלינג והחברות מכרו טכנולוגיות בשווי 17 מיליון דולר לחברות איראניות, הנמצאות בשליטת משרד הביטחון האיראני, למטרות ייצור טכנולוגיית הדרכת טילים עבור הצבא האיראני. הסנקציות מקפאות את כלל נכסיהם ומונעות את העברתם או משיכתם. כמו כן, אוסרות הן על קיומן של פעולות בנקאיות מול גורמים אמריקאים. ג'וליאן קו מתייחס לכך שזו הפעם השנייה בה הוטלו סנקציות על גורמים סיניים בשל תמיכה באיראן, בעוד שמעולם לא הוטלו עליהם סנקציות בשל תמיכה בצפון קוריאה, ככל הנראה כדי לא לערער את שיתוף הפעולה מול סין בהטלת לחצים על צפון קוריאה. לדעתו, יש לבחון בחיוב הטלת סנקציות גם נגד חברות ויחידים התומכים בתכנית הגרעין הצפון קוריאנית, כדי להדגיש את העובדה כי ארה"ב מודאגת מתכנית הגרעין הצפון קוריאנית באותה מידה שהיא מודאגת מזו האיראנית (22 במאי, [Lawfare](#)).

יוני:

מועצת הביטחון הרחיבה את הסנקציות על צפון קוריאה

ב-2 ביוני קיבלה מועצת הביטחון של האו"ם את החלטה 2356, המרחיבה את הסנקציות על אינדיבידואלים בצפון קוריאה אשר מעורבים בתכנית לחימוש גרעיני של המדינה. המועצה מגנה את תכנית הגרעין של צפון קוריאה וכל פעילות ישירה ועקיפה הקשורה לנשק גרעיני ולפיתוח טילים בליסטיים, לרבות שיגורים וניסויים שבוצעו החל מ-9 בספטמבר 2016, תוך הפרה חמורה של החלטות שונות של מועצת הביטחון. המועצה חזרה ואישררה את קביעתה כי צפון קוריאה חייבת לחדול מפעילות במסגרת תכנית הגרעין שלה. כמו כן, החליטה על יישום של סנקציות מכוח החלטה 1718 של המועצה מ-2006, ביניהן הקפאת נכסים ועסקאות של אינדיבידואלים המנויים ברשימה ומניעת מעברם בטריטוריה של המדינות החברות (2 ביוני, [UN](#)).

יולי:

הנשיא טראמפ אישר כי איראן עומדת בתנאי הסכם הגרעין

ב-17 ביולי אישר הנשיא טראמפ כי איראן עומדת בתנאי הסכם הגרעין. לפי חוק, על הממשל להודיע לקונגרס כל 90 יום אם איראן עומדת בהסכם. עם ההודעה בדבר האישור, עדכנו פקידי ממשל בדבר כוונתם להקשיח את אכיפת ההסכם, להטיל סנקציות על איראן על תמיכתה בטרור ופעילויות אחרות המערערות יציבות ולנהל משא ומתן עם שותפים אירופיים כדי לעצב אסטרטגיה רחבה יותר להגברת הלחץ על טהרן. לפי ההסכם, ארה"ב יכולה להעניש את איראן בגין פיתוח טילים בליסטיים או תמיכה בטרור, אך היא אינה יכולה להטיל עליה את אותן סנקציות שהוסרו, במסווה שונה. במקרה כזה, קיימת לאיראן הזכות להגיש ערעור לוועדה משותפת בטענה כי ארה"ב מפרה את ההסכם (17 ביולי, [NY Times](#)).

נחתמה אמנה של האו"ם האוסרת באופן גורף על נשק גרעיני

ב-7 ביולי אמצו מדינות האו"ם [אמנה](#) האוסרת על נשק גרעיני ומשווה אותו לנשק השמדה המונית, כגון נשק כימי וביולוגי. האמנה אוסרת על טווח רחב של פעולות הקשורות בנשק גרעיני ביניהן פיתוח, בדיקה, יצור, רכישה והחזקה של נשק גרעיני או מכשירי נפץ גרעיניים אחרים, וכן שימוש בהם. האמנה אומצה לאחר ש-122 מהמדינות הצביעו בעד, ואילו רק אחת הצביעה נגד (הולנד) ואחת נמנעה (סינגפור). כל המדינות הגרעיניות והמצויות בבריתות גרעיניות התנגדו למשא ומתן ולא השתתפו בו. ארה"ב, צרפת ובריטניה שחררו הצהרה משותפת לפיה אין להן כוונה לחתום על האמנה או להיות צד לה בכל שלב שהוא. (7 ביולי, [UN](#)). מת"י בולטון סוקר את סעיפי האמנה ומנתח את משמעויותיה המרכזיות. לטענתו, האמנה מיועדת להוקיע את השימוש בנשק גרעיני ולהוביל לכך שמדינות שמחזיקות בו יהפכו למוקצות ומושא ללחץ על ידי מדינות אשר מתנגדות לנשק גרעיני, אך סיפקו עד כה הגנה דיפלומטית למדינות שהחזיקו בו (14 ביולי, [Just Security](#)).

בימ"ש בריטי קבע כי בריטניה יכולה להמשיך למכור נשק לסעודיה

ב-10 ביולי [דחה](#) בית המשפט העליון הבריטי עתירה של ארגון הקמפיין כנגד עסקאות נשק (CAAT) כנגד החלטת ממשלת בריטניה להמשיך לספק אשדות יצוא נשק לערב הסעודית, על אף החשש ממניין ההרוגים הגובר בתימן בשנתיים האחרונות. החוק הבריטי קובע כי לא ניתן להעניק רישיון יצוא מקום בו יש סיכון ברור שהציוד ישמש להפרה חמורה של הדין ההומניטרי הבינלאומי. לאחר בחינת ראיות חסויות וקיום שימוע בדלתיים סגורות, קבע בית המשפט כי התנאי אינו מתקיים (10 ביולי, [The Guardian](#)). לורה גרין ודיוויד האמר מציינים כי, עד כה, פורשה דרישת ה-'הפרה החמורה' כמתייחסת לפשעי מלחמה והפרות חמורות של המשפט ההומניטרי, ואילו ייתכן שפסיקת בית המשפט רומזת כי מדובר במושג רחב יותר. באשר לקיומו של סיכון ברור, קבע ביהמ"ש שהחלטת הממשלה התבססה על בחינה מקיפה של המידע והחומרים הרלוונטיים ולכן אינה נגועה בכשלים להם טענו העותרים. הכותבים סבורים שהביטחון שמפגין ביהמ"ש ביכולת הערכת הסיכונים של הממשלה מערער את האפקטיביות של תנאי זה. לדעתם, המקרה מצביע על היעילות המוגבלת של אמנות סחר בנשק ועל הבעייתיות בחוסר הבהירות של ההגדרות הקבועות באמנות אלו (20 ביולי, [EJIL](#)).

אוגוסט:

מועצת הביטחון הטילה סנקציות חדשות על צפון קוריאה

ב-5 באוגוסט [החליטה](#) מועצת הביטחון, פה אחד, להטיל סנקציות חדשות על צפון קוריאה. הסנקציות החדשות הן הקשות ביותר שהוטלו עד כה נגד צפון קוריאה, וזאת במטרה ללחוץ על המדינה לנטוש את מדיניות ההתחמשות הגרעינית. ההחלטה היא תגובה ישירה לשני הניסויים שערכה צפון קוריאה בחודש האחרון, במסגרתם הוצגו טילים בליסטיים בין יבשתיים שנראה כי ביכולתם להגיע לשטח ארה"ב. הסנקציות החדשות כוללות איסור על ייצוא פחם, ברזל, עפרת ברזל וחומרים אחרים, וכן הטלת מגבלות קשות על מסחר עם הבנק הצפון קוריאני. הסנקציות עתידות להפחית את הכנסות צפון קוריאה מייצוא במיליארד דולר בשנה, שהן כשליש מכלל הכנסותיה מייצוא (5 באוגוסט, [NY Times](#)). מוחמד הלאל מתייחס לאיום ההדדי על שימוש בכוח בין ארה"ב וצפון קוריאה, הבא לידי ביטוי בהצהרות, ניסויי טילים ומהלכים צבאיים. הוא מציין כי התנהלות זו אינה עולה כדי איום אסור בשימוש בכוח והיא משמשת להעברת מסרים פוליטיים בלבד בין הצדדים. הלאל מציין כי ככלל, הדין הבינלאומי אינו ברור בכל הנוגע להגדרת המונח "איום בשימוש בכוח", כמו גם בנוגע לקו המפריד בין איום חוקי לשאינו חוקי (30 באוגוסט, [Opinio Juris](#)).

ספטמבר:

מועצת הביטחון הטילה סנקציות חדשות על צפון קוריאה

ב-11 בספטמבר קיבלה מועצת הביטחון פה אחד את החלטה 2375 המטילה סנקציות חדשות על צפון קוריאה. ההחלטה מגנה את ניסוי הגרעין שנעשה בתחילת החודש, מציינת כי הוא נערך בניגוד לכל ההחלטות שקיבלה עד כה בעניין צפון קוריאה וקוראת למדינה להפסיק באופן מיידי כל פעילות הקשורה לטילים בליסטיים ולתכנית הגרעין. בין הסנקציות החדשות שמטילה ההחלטה: איסור על מכירת גז טבעי, על מתן אשרות עבודה, על ייצוא הטקסטיל של המדינה וכן הגבלה על מכירת מוצרי נפט. בנוסף, ההחלטה מרחיבה מספר סנקציות קיימות, ביניהן, הקפאת נכסים ואיסור על תנועה, על שלושה גורמים נוספים במדינה. לבסוף, ההחלטה קוראת לחידוש שיחות המשא ומתן הרב-צדדי בין צפון קוריאה, דרום קוריאה, סין, יפן, רוסיה וארה"ב, על מנת להצהיר על מחויבות לפתרון דיפלומטי של הנושא (11 בספטמבר, [UN](#)).

ארצות הברית הטילה סנקציות נוספות על צפון קוריאה

ב-26 בספטמבר הודיעה ארה"ב על הטלת סנקציות על בנקים וגורמים הקשורים למערכת הפיננסית בצפון קוריאה. הסנקציות מוטלות על שמונה בנקים ו-26 גורמים בתגובה לפיתוח של נשק המוני ולהפרות החוזרות ונשנות של צפון קוריאה את החלטותיה של מועצת הביטחון. במסגרת הסנקציות שהוטלו נחסמה גישתם של הגורמים לרכוש ולאיינטרס ברכוש השייך להם והנתון תחת סמכות אמריקאית. מזכיר האוצר ציין כי הסנקציות מקדמות את האינטרס האמריקאי בכך שהן מבודדות את צפון קוריאה ומאפשרות את השגתו של שלום גרעיני. כמו כן, פעולה זו עומדת בקנה אחד עם החלטות מועצת הביטחון בעניין צפון קוריאה, ובפרט עם החלטה 2375 של מועצת הביטחון (26 בספטמבר, [U.S. Department of the Treasury](#)).

ארצות הברית הטילה סנקציות חדשות על איראן

ב-14 בספטמבר הודיעה מחלקת האוצר של ארצות הברית על הטלת סנקציות חדשות בעקבות תכנית הגרעין, תקיפות הסייבר ותמיכתה של איראן בטרור. הסנקציות החדשות יחולו על כ-11 חברות ואינדוסטריאלים, ביניהם חברת הנדסה איראנית העובדת עם השלטון האיראני ומספר חברות שהואשמו בלקיחת חלק בתקיפות סייבר נגד ארה"ב. הסנקציות כוללות חסימת הגישה לרכוש ולאיינטרס ברכוש השייך לגורמים אלה והנתון לסמכות אמריקאית. כמו כן, נאסר על אזרחי ארה"ב לקחת חלק בעסקאות עם הגורמים המנויים ברשימה. במקביל להטלת הסנקציות החדשות, האריכה ארה"ב את ההקלה בסנקציות הקיימות, בהמשך להסדר שנקבע בהסכם הגרעין מ-2015. בכך, משמרים האמריקאים לחץ כלכלי מסוים על איראן תוך שמירה על ההסדר שנקבע בהסכם הגרעין (14 בספטמבר, [Wall Street Journal](#)).

מועצת הביטחון הטילה סנקציות על מי שפועל נגד השלום במאלי

ב-5 בספטמבר אימצה מועצת הביטחון את החלטה 2374 המורה על הטלת סנקציות על מי שפועל נגד השלום במאלי ועל הקמתה של ועדת מומחים לבחינת ההפרות במדינה. הסנקציות שתחולנה על יחידים וגופים העוסקים בפעילות המאיימת על השלום, הביטחון או היציבות של המדינה, כוללות איסור תנועה והקפאת נכסים. ועדת המומחים, שהוקמה בעקבות ההחלטה,

תקבע על אלו גורמים יחולו הסנקציות. כמו כן, היא תבחן מידע בדבר הפרות לכאורה או אי ציות להחלטה ותנקוט בפעולה מתאימה. המועצה ביקשה כי מזכ"ל האו"ם יקים, לתקופה ראשונית של 13 חודשים, פאנל של עד חמישה מומחים אשר יסייע לוועדת הסנקציות לבצע את המנדט שלה, תוך איסוף, בדיקה וניתוח של מידע בדבר יישום ההחלטה (5 בספטמבר, [UN News Centre](#)).

אוקטובר:

הנשיא טראמפ הודיע על התנערות מהסכם הגרעין עם איראן והותיר לקונגרס להחליט בעניין המשך הסנקציות

ב-13 באוקטובר הודיע הנשיא טראמפ על התנערותו מהסכם הגרעין עם איראן, תוך שהוא מאיים לסגת מההסכם כולו אם לא יתוקן כך שיחסום באופן קבוע את איראן מפיתוח של נשק גרעיני או טילים בין-יבשתיים. אלנה צ'צ'קו מנתחת את ההצהרה של טראמפ ואת השלכותיה. ראשית, טראמפ לא אישר כי איראן עומדת בתנאי הסכם הגרעין וכי יישומו נשאר אינטרס של ארה"ב וקבע כי איראן אינה מקיימת את רוח ההסכם ואף הפרה אותו. החוק האמריקאי דורש את אישורו של הנשיא כי תנאים אלה מתקיימים בכל תשעים ימים. בהימנעותו ממתן האישור האמור עד ל-15 באוקטובר, טראמפ למעשה הותיר לקונגרס את ההחלטה האם להחזיר את הסנקציות על איראן ובכך לפרק את ההסכם. עם זאת, מבהירה צ'צ'קו כי בלא צעד פוזיטיבי נוסף מצד הממשל או הקונגרס להחזרת הסנקציות, לעצם העדר האישור מצד טראמפ אין השלכות אוטומטיות על המשך היישום של מחויבויות ארה"ב תחת ההסכם. לצד זאת צ'צ'קו מסבירה כי הצהרתו של טראמפ כללה גם שתי אמירות אופרטיביות: הראשונה- הגדרת משמרות המהפכה של איראן וכן ישויות איראניות נוספות כמטרה לסנקציות על בסיס מעורבות בטרור ובהפצת נשק להשמדה המונית; השנייה- קריאה להעברת חוק בקונגרס שיתקן את הסכם הגרעין. באשר לראשונה, היא אינה סותרת את הסכם הגרעין, שכן מדובר בהגדרה על בסיס פעולות שאינן קשורות בגרעין. כמו כן, אין מדובר במהלך תקדימי וכוחות משמרות המהפכה כבר היו נתונים בעבר, וגם לאחר חתימת הסכם הגרעין, לסנקציות אמריקאיות. באשר להעברת החוק, נראה בשלב זה כי מדובר בחוק צנוע בהרבה מהצהרתו של טראמפ ולא ברור אם בכלל יתנגש עם הסכם הגרעין (13 באוקטובר, [NY Times](#); 14 באוקטובר, [Lawfare](#); 17 באוקטובר, [APKS](#)).

משרד האוצר האמריקאי הטיל סנקציות על ישויות ממשלתיות ופקידי ממשל צפון קוריאנים נוספים

ב-26 באוקטובר הטיל משרד האוצר האמריקאי סנקציות על 7 אינדיבידואלים ו-3 ישויות המשתייכים לממשל צפון קוריאנה, בתגובה להפרות זכויות אדם חמורות ומתמשכות של הממשל. פעולת משרד האוצר היא בהתאם לדוח מחלקת המדינה האמריקאית בדבר הפרות זכויות אדם חמורות וצנזורה בצפון קוריאנה. משמעות הסנקציות היא כי כל רכוש או זכות ברכוש בארה"ב של נמעני הסנקציות מוקפאים; עסקאות של אמריקאים בהן מעורבים מי מנמעני הסנקציות, אסורות. שר האוצר האמריקאי הסביר כי ארה"ב מודאגת בפרט מהצבא הצפון

קוריאני, אשר פועל כמשטרה חשאית ומעניש כל צורה של אי הסכמה עם המשטר וכן רודף אחר מבקשי מקלט מחוץ לצפון קוריאה, ומחזירם בכוח למדינה. על כן, הסנקציות הנוכחיות מכוונות כנגד צבא צפון קוריאה ופקידי ממשל שלה המעורבים בהפרות בוטות של זכויות אדם, וכן כנגד תומכים פיננסיים במשטר (26 באוקטובר, [U.S. Department of the Treasury](#)).

נובמבר:

שרי החוץ של האיחוד האירופי אישרו סנקציות כלכליות כנגד ונצואלה

ב-13 בנובמבר שרי החוץ של האיחוד האירופאי אישרו הטלת סנקציות כלכליות, לרבות חרם על נשק, כנגד ונצואלה, נוכח הפגמים שהתגלו בבחירות שהתקיימו באוקטובר אשר החריפו את המשבר במדינה. לא הוטלו סנקציות על אנשים ספציפיים בשלב זה, במטרה להשפיע על הנשיא מדורו לפעול לדיאלוג עם האופוזיציה ולקדם פתרון בשלום. החרם על נשק מצרף את ונצואלה לרשימה של האיחוד האירופי הכוללת את צפון קוריאה וסוריה (13 בנובמבר, [Reuters](#)).

הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית דיווחה כי איראן לא מפרה את הסכם הגרעין

ב-13 בנובמבר קבעה הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית, האחראית לפיקוח על פרויקט הגרעין של איראן, כי איראן מקיימת את המחויבויות שלה תחת הסכם הגרעין. זוהי הפעם התשיעית ברציפות שהסוכנות העידה על כך מאז נחתם הסכם הגרעין, והקביעה הנוכחית באה לאחר שבחודש שעבר הנשיא טראמפ סירב לאשר כי איראן מקיימת את מחויבויותיה. בדוח של הסוכנות נכתב גם כי לפקחי הסוכנות הייתה גישה לבקר בכל אתר שביקשו (13 בנובמבר, [The Washington Post](#)).

דיון באו"ם על מערכות נשק אוטונומיות

ב-6 בנובמבר התכנסו מדינות באו"ם על מנת לדון במערכות נשק אוטונומיות קטלניות, כולל נשקים רובוטיים אשר יאתרו מטרות באופן עצמאי. הכינוס התנהל כמפגש של קבוצת מומחים ממשלתיים בנושא, בניסיון להתקדם לעבר קונצנזוס בינלאומי ביחס לטיפול בכלי נשק אוטונומיים. פול שר מציין כי המאמצים הדיפלומטיים בנושא מפגרים אחר קצב ההתקדמות הטכנולוגית. אמנם אף מדינה עוד לא הודיעה שהיא מתכוונת לבנות נשק אוטונומי, אולם מספר כוחות צבאיים מרכזיים הודיעו שמדובר על חלק מהותי מהאסטרטגיה העתידית. הוא טוען כי ככל שכוחות אלה יראו בנשקים אוטונומיים כמהותיים ליכולת ההתחרות שלהם בזירה הצבאית, יהיה קשה יותר לשכנע אותם לאמץ מגבלות על השימוש בהם. שר מסביר כי אחת המגבלות המרכזיות של טכנולוגיה כזאת היא חוסר יכולת להפעיל שיקול דעת המתחשב המתבסס על הבנת ההקשר של המצב ולשקול ערכים מתחרים. לצד זאת, הוא טוען שהבעיה המרכזית עבור מחוקקים הוא קצב ההתפתחות בתחום וחוסר הידיעה כיצד הטכנולוגיה תתקדם ומה יהיה אפשרי בעתיד (ה-9 לנובמבר, [Just Security](#)).

ייצוא נשק באסטרטגיית הביטחון הלאומי של ארה"ב - ניתוח ביקורתי

בריאן צ'אנג מנתח את השלכות אסטרטגיית הביטחון הלאומי של ממשל טראמפ בנושא ייצוא נשק. לטענתו, מדיניות ממשל טראמפ לצמצום הרגולציה על ייצוא הנשק תוביל להעדר ביטחון לאומי ובינלאומי ותתרום להפרת זכויות אדם ודיני הלחימה, שכן נשק אמריקאי עשוי להגיע לידי משטרים אוטוקרטיים שישתמשו בו להפרת זכויות אדם, או לידי גורמים שישתמשו בו כנגד ארה"ב או בנות בריתה. צ'אנג סוקר את פעולות ממשל טראמפ בשנתו הראשונה בתחום ייצוא הנשק, שכללו העברת נשק בכמויות גדולות למדינות שהואשמו בהתקפת אזרחים או חשודות בהפרת זכויות אדם והצעות להסרת מגבלות על ייצוא נשק. הוא טוען כי הכללה מפורשת של עידוד ייצוא נשק באסטרטגיית הביטחון הלאומי שפורסמה כעת, מסמנת כי לא מדובר בפעולות נקודתיות אלא במדיניות רחבה, שמבקשת לחזק את התעשייה הצבאית האמריקאית ללא התייחסות מספקת להשפעות אפשריות על זכויות אדם ועל הביטחון (20 בדצמבר, [Just Security](#)).

דיני הגירה

יוני:

האיחוד האירופי פותח בהליכים נגד הונגריה, צ'כיה ופולין בגין סירובן להעביר לשטחן מבקשי מקלט

ב-14 ביוני פתחה הנציבות האירופית בהליכים נגד צ'כיה, הונגריה ופולין בגין הפרת חובתן לפי החלטת המועצה מ-2015 על העברת אוכלוסייה. ההחלטה דורשת מהמדינות החברות להקצות מקומות ליישוב מבקשי מקלט מאיטליה ויוון כל שלושה חודשים. הונגריה הפרה חובה זו החל מקבלת ההחלטה, ופולין וצ'כיה החלו להפר את חובותיהן בדצמבר 2015 ואוגוסט 2016 בהתאמה. ההליכים נפתחו לאחר שבמאי האחרון דוח המועצה קבע שהמדינות אינן עומדות בהתחייבויותיהן מזה שנה, וכי עליהן להתחיל להקצות מקומות באופן מיידי, והמדינות בתגובה סירבו. אל המדינות נשלח מכתב המעדכן אותן בדבר פתיחת ההליכים באופן רשמי, וכעת לרשויות בפולין, צ'כיה והונגריה יש חודש להגיב לטיעונים (14 ביוני, [European Commission](#)).

אוסטרליה תעניק פיצויים לפליטים שהוחזקו במתקן כליאה מחוץ ליבשת

ב-12 ביוני הסכימה אוסטרליה לשלם 53 מיליון דולר פיצויים במסגרת פשרה שהושגה בעקבות תביעה שהגישו נגדה מעל 1,900 מבקשי מקלט אשר הוחזקו במתקן כליאה מחוץ ליבשת. התביעה הוגשה בשנת 2014 ובמסגרתה התבקש פיצוי עבור נזק גופני ופסיכולוגי שנגרם למבקשי המקלט בעקבות מאסרם שלא כדין. ממשלת אוסטרליה טוענת כי תשלום הפיצויים אינו מצביע על נטילת אחריות וכי העדיפה להימנע מניהול ההליך שהיה עולה עשרות מיליוני דולרים למשלם

המיסים האוסטרלי, כשהתוצאה אינה ידועה. מאז 2012 אוסטרליה מחזיקה אלפי מבקשי מקלט במחוז ליבשת, באיים מאנוס ונאורו, בטענה שכך היא מרתיעה סוחר בני אדם מלשלוח אנשים בספינות לאוסטרליה. ביהמ"ש העליון של מדינת ויקטוריה צריך לאשר את ההסכם (14 ביוני, [NY Times](#)).

ספטמבר:

בית הדין האירופי לצדק דחה עתירה של סלובקיה והונגריה לגבי החובה לקבל פליטים לתחומיהן

ב-6 בספטמבר **דחה** בית הדין האירופי לצדק את העתירה של סלובקיה והונגריה נגד ההחלטה שהתקבלה על ידי מועצת האיחוד האירופי בקיץ 2015, אשר חיבה את מדינות האיחוד לקלוט פליטים מיוון ואיטליה לאור משבר ההגירה באותה עת. המדינות, אשר הצביעו נגד ההחלטה האמורה, טענו כי היא התקבלה באופן פגום מבחינת פרוצדורלית וכי כי ההחלטה לא מהווה מענה ראוי למשבר ולא נחוצה למטרה זו. בית הדין דחה טענות אלו וקבע כי מדובר בהחלטה תקפה ומחייבת. (6 בספטמבר, [ECJ](#)).

אוקטובר:

פסק דין של בית הדין האירופי לזכויות אדם בדבר הפעלת סמכות של רשויות ספרד כלפי מהגרים בגבול ובדבר גירושם קולקטיביים

ב-3 באוקטובר פרסם בית הדין האירופי לזכויות אדם פסק דין בתיק *N.D. and N.T. v. Spain*, לפיו מדיניות הגירוש של ספרד בעיר מלילה (מובלעת ספרדית באפריקה, הגובלת במרוקו) מפרה את האיסור באמנה האירופית לזכויות אדם על גירוש קולקטיבי, כמו גם את הזכות לסעד אפקטיבי. אניק פייננבורג מסכמת את עיקרי פסק הדין, אשר ניתן בעקבות עתירה של מספר מהגרים שנתפסו על ידי כוחות ספרדיים וגורשו למרוקו ללא הליך מסודר לאחר שניסו לחצות את הגבול למלילה בשנת 2014. באשר לסמכות - בית הדין קבע שאף אם העותרים לא נכנסו לתוך טריטוריה ספרדית, מאחר שספרד, על ידי כוחותיה, הפעילה עליהם את סמכותה ושליטתה, יש לה חובה להבטיח את הזכויות הרלוונטיות, כולל הזכות להגיש בקשת מקלט. בהיבט המהותי – בית הדין קבע כי סירוב כניסה לטריטוריה של המדינה עולה כדי "גירוש" לפי האמנה האירופית לזכויות אדם. ביצוע גירוש מבלי שהמבקשים עברו הליך זיהוי כלשהו מהווה גירוש קולקטיבי, המפר את האמנה. בנוסף, העדר הגישה של המהגרים לסעד כנגד גירושם מהווה אף הוא הפרה של האמנה. בית הדין העביר מסר כי המדינות מחויבות להבטיח זכויות מהגרים, אף כאשר הן מתמודדות עם לחצי הגירה גבוהים (17 באוקטובר, [EJIL](#)).

הממשל האמריקאי פרסם צו נשיאותי חדש בעניין הכנסת פליטים

ב-24 באוקטובר **פרסם** הממשל האמריקאי צו נשיאותי לחידוש התכנית האמריקאית להכנסת פליטים תחת תחת פיקוח ביטחוני הדוק יותר. עם זאת, כ-11 מדינות שאינן ידועות בשלב זה יהיו נתונות תחת בחינה נוספת בדבר איומים פוטנציאליים, שתאריך כ-90 ימים. פקידי ממשל הסבירו כי פליטים ממדינות אלה עדיין להתקבל במהלך תקופת הבחינה, על בסיס בחינה פרטנית של כל מקרה, בתנאי שכניסתם היא באינטרס הלאומי של ארה"ב והם אינם מהווים איום על ביטחון או רווחת ארה"ב. ההוראה למעשה מסירה השהייה שהטיל טראמפ בתחילת כהונתו על קליטה של פליטים חדשים בארה"ב, כחלק מהמאמץ הכולל שלו להגביל כניסת זרים לארה"ב מטעמי ביטחון, שכלל צעדים נוספים והוביל לדיון משפטי ופוליטי ער בארה"ב. עם זאת, תוצאתה עשויה להיות הצבת חסמים או אפילו איסור כולל על קבלת פליטים מ-11 המדינות הנבחרות. הבית הלבן הודיע כי מטרת הבחינה הנוספת של 11 המדינות היא למנוע סכנה מקבוצות טרור המבקשות לחדור למדינה (24 באוקטובר, [NY Times](#)).

אוסטרליה החלה בסגירת מתקן המעצר לפליטים שבאי מנוס

ב-31 באוקטובר החלה אוסטרליה לממש את תכניתה, אותה סיכמה עם ממשלת פפואה גינאה החדשה, לסגור את מתקן המעצר שלה לפליטים באי מנוס (שנמצא בפפואה גינאה החדשה). אוסטרליה החלה בניתוק אספקת החשמל, המזון והמים ליותר מ-600 פליטים ומבקשי מקלט השוהים במתקן. השוהים במתקן יועברו לאזור אחר בפפואה גינאה החדשה, והם טוענים לחשש לחייהם ולבריאותם בעקבות העברתם לאזור שאינו בטוח ואף עוין כלפיהם. לפי החוק באוסטרליה, המדינה לא תיישב מחדש בתוכה פליטים המגיעים לגבולותיה בסירה (מדיניות שנועדה לדכא חצייה מסוכנת והברחת אנשים דרך הים) (31 באוקטובר, [NY Times](#)). ימים לפני תחילת סגירת מתקן המעצר, מתח ארגון Human Rights Watch ביקורת על אופן הטיפול של אוסטרליה ופפואה גינאה החדשה בפליטים ומבקשי המקלט שהוחזקו במתקן וטען כי הם היו חשופים לתקיפות חוזרות ונשנות מצד קבוצות של מקומיים וכי הטיפול בהם במתקן המעצר לא היה ראוי. כן נטען כי העברתם למיקום אחר בפפואה גינאה החדשה יציב אותם בפני סכנה גדולה אף יותר. (25 באוקטובר, [HRW](#)).

דוח של HRW: ירדן מגרשת פליטים סורים ללא הליך הוגן

ב-2 באוקטובר **פורסם** דוח של ארגון Human Rights Watch לפיו הרשויות הירדניות גירשו באופן מיידי וללא הליך פליטים סורים חזרה לסוריה, כולל גירוש קולקטיבי של משפחות גדולות, וזאת ללא כל מתן אפשרות אמיתית לערער על ההחלטה וללא בחינה של הצורך שלהם בהגנה. זאת, על אף שמגילת זכויות האדם הערבית, בה ירדן חברה, אוסרת איסור מוחלט על גירוש קולקטיבי והמשפט הבינלאומי אוסר החזרה של פליטים למקומות בהם הם יירדפו או ייחשפו לסכנה ממשית של עינויים או יחס משפיל ולא אנושי. לפי הדוח, במהלך חמשת החודשים הראשונים של 2017 גורשו מירדן, אשר קלטה מאז 2011 כ-654,000 פליטים סורים, כאלפיים פליטים, ואלפים נוספים עזבו את ירדן באופן שנראה וולונטרי או בנסיבות לא ברורות. הדוח מציין כי גירושים קולקטיביים ואינדיבידואליים של פליטים סורים הגיעו לשיאם לאחר התקפות

שבוצעו כנגד כוחות ירדניים, אולם הרשויות לא סיפקו כל ראיה שהפליטים המגורשים היו מעורבים בתקיפות אלה (2 באוקטובר, [HRW](#)).

נובמבר:

מחלקת המדינה האמריקאית סגרה את התכנית לפליטים קטינים ממרכז אמריקה

ב-9 בנובמבר מחלקת המדינה של ארה"ב הפסיקה לקבל בקשות חדשות במסגרת התכנית שאפשרה לקטינים הבורחים מאלימות באל סלבדור, גואטמלה והונדורס לבקש מעמד של פליט בארה"ב, בטרם עזיבתם את מדינתם. התכנית החלה ב-2014 תחת ממשל אובמה בעקבות אלפי קטינים בודדים ומשפחות ממרכז אמריקה שהגיעו לגבול ארה"ב-מקסיקו בחיפוש אחר מקלט בארה"ב. הנשיא טראמפ הורה לבחון מחדש את התכנית, והממשל בהנהגתו טען שהתכנית מיותרת מפני שרוב הקטינים שהגישו בקשה לא עמדו בתנאים לקליטת פליט. הממשל הצהיר שכחלופה הוא יעבור לסינון יותר ממוקד של פליטים ממרכז אמריקה בשיתוף האו"ם וגורמים נוספים (9 בנובמבר, [USCIS](#); 9 בנובמבר, [Reuters](#)).

דצמבר:

הנציבות האירופית מפנה לבית הדין האירופי את צ'כיה, הונגריה ופולין בשל הפרת חובותיהן

בעניין מהגרים

ב-7 בדצמבר החליטה הנציבות האירופית להתקדם בהליכי האכיפה כנגד צ'כיה, הונגריה ופולין, לאור אי עמידתן בחובותיהן המשפטיות ביחס ליישוב מחדש של מהגרים בהתאם להחלטות האיחוד האירופי. החלטות האיחוד דורשות מהמדינות החברות לספק אחת לשלושה חודשים מקומות זמינים ליישוב מחדש של מהגרים הנמצאים באיטליה וביוון בתחומן. נוכח ההפרה, הופנו המדינות לטיפולו של בית הדין לצדק של האיחוד (7 בדצמבר, [European Commission](#)).

ממשל טראמפ הודיע על פרישה מהשתתפות ביוזמת האו"ם לעיצוב כללים בינלאומיים בעניין

הגירה

ב-2 בדצמבר [הודיעה](#) ארה"ב על החלטתה לסיים את השתתפותה ביוזמת האו"ם לפתח "הסכם גלובלי על הגירה" (Global Compact on Migration). היוזמה נועדה לשפר את דרכי ההתמודדות עם גלי המהגרים והפליטים בעולם ומטרתה להגיע לקונצנזוס בין מדינות האו"ם עד 2018. ארה"ב נטלה חלק ביוזמה מתחילת השיחות בנושא. ממשל טראמפ הסביר כי המו"מ לגיבוש ההסכם יתבסס על הצהרה שאימץ האו"ם ב-2016 (ושאלה הצטרף הממשל הקודם) שאינה מתיישבת עם מדיניות ארה"ב בנושא הגירה, וכי התהליך עלול לערער את זכותה הריבונית של ארה"ב לאכוף את דיני ההגירה שלה ולשמור על גבולותיה. פעילי זכויות מהגרים טענו, מנגד,

כי שום דבר שייכלל בהסכם הגלובלי לא יהיה מחייב (3 בדצמבר, [US State](#); 3 בדצמבר, [NY Times](#)).

התפתחויות מדיניות ודיפלומטיות

מרץ:

השפעת הצטרפותה של מרוקו לאיחוד האפריקאי על הסכסוך בעניין סהרה המערבית

ביום 30 בינואר הצטרפה מרוקו לאיחוד האפריקאי, לאחר כשלושה עשורים של היעדרות. הצטרפותה של מרוקו מעוררת שאלה בנוגע למשמעות הצטרפות לגבי מעמדה של רפובליקת סהרה המערבית הדמוקרטית, החברה גם היא באיחוד, לאור הסכסוך בינה ובין מרוקו על השליטה בפועל בסהרה המערבית. אלונסו אילוקה וסופוקלס קיטארידיס בוחנים את ההשלכות המשפטיות של צעד זה, ובפרט את השאלה האם אפשר לראות בהצטרפותה של מרוקו לאיחוד הכרה מרומזת בריבונותה של הרפובליקה. הם מצביעים על הקושי העולה מכך שלא ניתן לראות בהכרה בהצטרפות לארגון משום הכרה בריבונות של כל מדינה שחברה בו. חוקי האיחוד נותרו עמומים בעניין זה. הם דורשים כי כל מדינה תאשר את חברותה של מדינה חדשה ומשאירים את שאלת ההכרה בריבונות לדין הפנימי של כל מדינה. עם זאת, מכוח הצטרפותה לאיחוד, מרוקו כן מתחייבת לכבד את גבולותיה הקיימים של מדינה חברה, לפתור סכסוכים בדרכי שלום, להימנע משימוש בכוח והתערבות בענייניה הפנימיים ולשמור על דו קיום בשלום (10 במרץ, [Opinio Juris](#)).

בית הדין האירופי לצדק הותיר את הסנקציות על רוסיה על כנן

ביום 28 במרץ [פסק](#) בית הדין האירופי לצדק כי הסנקציות הכלכליות על רוסיה יוותרו על כנן. הסנקציות כוללות, בין היתר, הגבלות נסיעה, הקפאת נכסים, מגבלות כלכליות של כניסה לשווקים ומגבלות על גישה לטכנולוגיות שונות, ביניהן גז ואנרגיה. מטרת הסנקציות היא הגדלת העלויות שסופגת רוסיה בגין פעולותיה, החותרות תחת ריבונותו ועצמאותו של הממשל האוקראיני, בד בבד עם קידום הסדר שלום בין המדינות. את העתירה הפנה בית המשפט הגבוה לצדק באנגליה, בעקבות עתירתו של תאגיד אנרגיה רוסי שתקף את תוקפן של הסנקציות (28 במרץ, [Jurist](#)).

ראש ממשלת בריטניה הפעילה את סעיף 50 לאמנת ליסבון

ביום 29 במרץ [הפעילה](#) ראש ממשלת בריטניה, תרזה מיי, את סעיף 50 לאמנת ליסבון, מהלך המתחיל באופן רשמי את ההליך המשפטי הנחוץ לפרישתה של בריטניה מהאיחוד האירופי. הליך הפרישה יארך שנתיים, במהלכן יתקיימו דיונים בנושאי סחר, חינוך והגירה בין הצדדים, והוא יסתיים רשמית ביום 29 במרץ 2019. התהליך יכול להסתיים מוקדם יותר, בכפוף להסכמתם של שני הצדדים (29 במרץ, [CNN](#)). יממה לאחר הפעלתו של הסעיף, פרסם הפרלמנט

הבריטי את [הצעת החוק](#) הרשמית לעזיבת האיחוד. ההצעה מתארת את התהליך הדרוש לפתרון בעיות שעלולות להתעורר מעזיבת האיחוד והיא מתמקדת בשלושה נושאים מרכזיים: ביטול חוק הקהילות האירופיות 1972, המרת חוקי האיחוד האירופי לחוקים פנימיים ומתן סמכות לפרלמנט לחוקק חוקים הנחוצים לתיקון נושאים שונים במערכת המשפטית שייפגעו עקב פרישתה של בריטניה.

יוני:

סמכות בית הדין לצדק בהאג בסכסוך בנושא ריבונות בין בריטניה ומאוריציוס

ב-22 ביוני אימצה העצרת הכללית של האו"ם [החלטה](#) המבקשת מבית הדין הבינלאומי לצדק לתת חוות דעת מייעצת על חוקיות הפרדתה של בריטניה את ארכיפלג צ'גוס ממאוריציוס לפני הענקת העצמאות למאוריציוס ב-1968 ועל הפגיעה האפשרית בזכות להגדרה עצמית של אנשי מאוריציוס. דאפו אקנדה מנתח את שאלת סמכותו של בית הדין למתן חוות דעת בהיעדר הסכמה של בריטניה. הוא מציין כי על אף שבית הדין קבע כי, בדומה לפסקי דין, גם בחוות דעת מייעצות נדרשת הסכמתם של שני הצדדים, כשמדובר בסוגיה בילטרלית, הרי שבפועל הוא לא נמנע מלתת חוות דעת מייעצות במקרים בהם לא ניתנה הסכמה. אקנדה מציין כי, היות שבית הדין העניק בעבר חוות דעת דומות, כגון חוות הדעת בעניין הסהרה המערבית ובעניין גדר ההפרדה, שאף בהן הודגש הממד של סיום משטרים קולוניאליסטים, שחורג מהמישור הבילטרלי, נראה כי הוא לא יימנע מלדון במקרה גם הפעם. מצד שני, לעומת המקרים הללו, במקרה הנדון לא היה עיסוק מתמשך בפרשה בעצרת האו"ם ולכן בריטניה תוכל לטעון שחוות הדעת מתערבת ביחסים בילטרליים מבלי שהיא נחוצה לעצרת לצרכי עבודתה. נוכח העובדה שבית הדין נמנע בדרך כלל מלהגביל את סמכותו לתת חוות דעת מייעצות, יהיה מקום לראות אם יחליט שמקרה זה מצדיק חריגה ממסורת זו. (27 ביוני, [EJIL](#)).

ספטמבר:

הכורדים הצביעו במשאל עם בעד עצמאות

ב-25 בספטמבר הצביעו הכורדים בעיראק ברוב גדול בעד עצמאות (28 בספטמבר, [The Guardian](#)). מילנה סטריו מנתחת את המשמעות המשפטית של המשאל ובוחנת האם לכורדים יש זכות להקים מדינה עצמאית תוך הפרדות מעיראק. הזכות להגדרה עצמית של עמים משמעה שיש לעם את הזכות לקבוע לעצמו את המשטר הפוליטי שלו. זכות הגדרה עצמית "חיצונית", שמאפשרת הקמת מדינה עצמאית, קיימת כאשר מדובר בשטחים שהיו נתונים תחת משטר קולוניאליסטי. לעומת זאת, כאשר מדובר בעם הנמצא בשטח של מדינה קיימת, זכות ההגדרה העצמית מוגבלת במימוש לתחומי המדינה באמצעות אוטונומיה פנימית, למשל על ידי הקמת מוסדות אזוריים, לאור העיקרון שאין לפגוע בריבונות ובשלמות הטריטוריאלית של מדינות. החרג העיקרי לכלל זה הוא הקמת קוסובו, שהייתה חלק מסרביה. מקרה זה הוכר כחריג שנבע

מן הנסיבות המיוחדות של הפגיעה הקשה בזכויות של העם הקוסוברי על ידי סרביה. בית הדין הבינלאומי לצדק בהאג, שדן בנושא, נמנע מלקבוע שהייתה זכות פוזיטיבית להקמת מדינה והסתפק בקביעה שהדין הבינלאומי לא הופר במקרה זה. במקרה של כורדיסטן, לאור האוטונומיה המשמעותית שהכורדים נהנים ממנה בעיראק, לא נראה כי יש הצדקה להחיל את החרג של קוסובו (28 בספטמבר, [Opinio Juris](#)).

ממשלת קולומביה ומורדים של ה-ELN הסכימו על הפסקת אש

ב-4 בספטמבר נמסרה הודעה רשמית לפיה ממשלת קולומביה וארגון המורדים ה-ELN הסכימו על הפסקת אש מ-1 באוקטובר עד 12 בינואר. ההסכמה התקבלה אחרי חודשים של משא ומתן בין הצדדים. ה-ELN התחייבו להימנע מחטיפות, התקפות על צינורות גז ופעולות אלימות נגד אזרחים והממשלה בתמורה התחייבה לשפר את תנאי הכליאה ולהגן על בטחון מנהיגי הקבוצה (4 ספטמבר, [BBC](#)).

אוקטובר:

ההכרזה על עצמאות קטלוניה

ב-27 באוקטובר **הכריזה קטלוניה על עצמאות מספרד**, לאחר שהפרלמנט הקטלני הצביע בעד עצמאות בעקבות משאל עם שנערך בנושא. בעקבות המהלך, הפעיל הסנאט הספרדי סעיף בחוקה אשר איפשר לראש הממשלה הספרדי לפטר את נשיא מחוז קטלוניה ולקחת את השליטה הישירה במחוז. בהמשך אף התבקש אישור להגשת אישומים בגין מרידה, המרדה ושימוש בלתי הולם בכספי ציבור כנגד נשיא קטלוניה המודח וחברי ממשלתו (27 באוקטובר, [Independent](#); 28 באוקטובר, [The Guardian](#); 30 באוקטובר, [Politico](#)). **אן פטרס** מסבירה כי על פי חוות הדעת של בית הדין הבינלאומי לצדק בפרשת קוסובו הכרזה חד צדדית על עצמאות כשלעצמה אינה מהווה הפרה של הדין הבינלאומי. עם זאת, שימוש לא חוקי בכוח עשוי להפוך את ההכרזה להפרה של המשפט הבינלאומי. משאל עם אינו מהווה תנאי מספיק להקמת מדינה חדשה (12 באוקטובר, [EJIL](#)). **מארק וולר** מבהיר כי קטלוניה עשויה לעמוד בקריטריונים האובייקטיביים למדינה. כן הוא מציין כי ההכרה של הקהילה הבינלאומית אינה תנאי לכינון מדינה, אם כי היעדרה תקשה מאוד על מדינה מוקמת לממש את ריבונותה. לעניין זכות קטלוניה לפרישה מספרד, וולר מסביר שהמשפט הבינלאומי תומך באפשרות של פרישת מדינה מכוח עיקרון ההגדרה העצמית במקרים מוגבלים של שלטון קולוניאליסטי, שקטלוניה לא נופלת תחתם. כמו כן, ספק רב אם הדוקטרינה, שעדיין שנויה במחלוקת, אשר פותחה בהקשר לקוסובו, לפיה דיכוי אוכלוסייה על ידי המדינה מייצר לה זכות להגדרה עצמית במובן של פרישה מהמדינה, חלה על מצב הקטלונים בספרד (18 באוקטובר, [EJIL](#)).

ניתוח הסכסוך במיאנמר בראי סוגיית חסרי המדינה בדרום מזרח אסיה

בחודשיים האחרונים ברחו ממיאנמר (בורמה) מעל כחצי מיליון בני רוהינגה, מיעוט אתני מוסלמי הנמצא בחלק המערבי של מיאנמר הבודהיסטית, לבנגלדש השכנה, בעקבות מסכת של אלימות קשה נגד בני מיעוט זה על ידי כוחות הביטחון של מיאנמר. מיכל סליטרניק מנתחת את מצבה של קבוצת בני הרוהינגה, שאנשיה מצויים במעמד של חסרי מדינה, שכן הם אינם מוכרים על ידי הממשלה הבורמזית כאזרחים, נחשבים על ידה למהגרים לא חוקיים וחשופים לאפליה חריפה ורדיפה. המשפט הבינלאומי הקיים בנושא חסרי מדינה הוא בעל השפעה מוגבלת על דרום מזרח אסיה, בין היתר משום שהאמנות הבינלאומיות המרכזיות בנושא נעדרות מנגנוני אכיפה חולמים ובעלות שיעור הצטרפות נמוך של מדינות. לטענתה של סליטרניק נחוצה תגובה אזורית יעילה יותר כדי להבטיח את החירויות והזכויות של חסרי המדינה, כולל על ידי איגוד מדינות דרום מזרח אסיה (ASEAN) (30 באוקטובר, [EJIL](#)).

חקיקה אמריקאית בעניין נשים, שלום וביטחון לאומי

ב-6 באוקטובר חתם טראמפ, לאחר אישור הקונגרס, על חוק בעניין נשים, שלום וביטחון לאומי, שמטרתו קידום שיתוף נשים בהליכי גישור ומשא ומתן שמטרתם מניעת, הקלת, או פתרון סכסוך אלים. החוק מיישם את החלטת מועצת הביטחון 1325 משנת 2000, שהעלתה על נס את תפקידן המכריע של נשים בניהול ופתרון סכסוכים והשגת שלום יציב וקראה להגדלת השתתפותן בקבלת החלטות בתחומים אלה. החוק מחייב את הנשיא להציג לקונגרס, תוך שנה ושוב בעוד ארבע שנים, אסטרטגיה כללית בנושא נשים, שלום וביטחון, להגדלת השתתפותן של נשים במבצעי ביטחון ושמירת שלום; דורש יצירת תכניות ספציפיות בתוך משרדי וסוכנויות הממשלה וכן שיתוף פעולה ביניהם; ומטיל חובות דיווח על נציגי ממשל רלוונטיים ביחס למימוש האסטרטגיה. בנוסף החוק מדגיש את חשיבות של היועצות בנשים ביחס ליוזמות חדשות של ניהול משא ומתן לשלום, צדק והטלת אחריות, רפורמות בסקטור הביטחוני ועוד, ואת חשיבות ההתחשבות באינטרסים של נשים המושפעות מסכסוך במסגרת אסטרטגיות למניעת סכסוכים. כמו כן, החוק קורא לממשל לספק תמיכה והכשרה לנשים העוסקות במשא ומתן, גישור, בניית שלום ועוד (12 באוקטובר, [Inclusive Security](#); 13 באוקטובר, [Council on Foreign Relations](#)).

נובמבר:

ברית חדשה של מדינות אירופאיות לשותפות בהגנה וביטחון

ב-13 בנובמבר הסכימו כ-23 ממדינות אירופה להרחיב את כוחו של האיחוד האירופי אל התחום הצבאי, באישורן הסכם ביטחון שמטרתו להגביר את שיתוף הפעולה הביטחוני בין המדינות. ההסכם ייצור כללים מחייבים להגברת הוצאות הביטחון ויחייב את מדינות אירופה לשתף פעולה ברכישה ופיתוח של ציוד צבאי חדש. כמו כן, יתאפשר שיתוף פעולה בשליחת כוחות למשימות צבאיות. היוזמה התאפשרה במידה רבה בזכות עזיבת בריטניה את האיחוד, שכן זו חסמה הצעות דומות קודמות בטענה שהן משכפלות את ברית נאט"ו. (13 בנובמבר, [The Washington Post](#)).

בית המשפט העליון של עיראק פסק כי משאל העם הכורדי בדבר עצמאות אינו חוקתי

ב-20 בנובמבר בית המשפט העליון העיראקי פסק כי משאל העם הכורדי בדבר עצמאות מעיראק הוא בלתי חוקתי ובטל. בית המשפט מוסמך לפסוק במחלוקות בין הממשלה המרכזית העיראקית לבין המחוזות, לרבות המחוז הכורדי. פסק הדין מגיע כמעט חודשיים לאחר ההצבעה, שבה 92% מהכורדים העיראקים תמכו בהיפרדות. מהלך זה, שמשמעותו ביטול תוצאות משאל העם, מצטרף לצעדי ממשלת עיראק שבתגובה למשאל העם הכורדי תפסה את העיר קירקוק שתחת שלטון כורדי ושטחים נוספים שבמחלוקת בינה לבין הכורדים ואסרה טיסות ישירות לכורדיסטן, וכן להתפטרות נשיא המחוז הכורדי בעיראק (20 בנובמבר, [Reuters](#); 20 בנובמבר, [BBC](#)).

בית המשפט הספרדי ביטל את הכרזת העצמאות של קטלוניה

ב-8 בנובמבר בית המשפט החוקתי של ספרד ביטל את הכרזת העצמאות של הפרלמנט הקטלוני. בנוסף לביטול הכרזת העצמאות, החלטה נוספת של בית המשפט קבעה כי חוק המעבר הקטלוני אינו חוקתי. בית המשפט קבע כי הכרזת העצמאות מהווה התקפה חמורה כנגד ספרד והפרה חמורה של העקרונות הדמוקרטיים, וכן שיש להבחין בין הזכות לאוטונומיה לבין ריבונות (8 בנובמבר, [Reuters](#); 8 בנובמבר, [Jurist](#)).

דצמבר:

הנציבות האירופית נקטה בצעדים לטיפול בצמצום העצמאות השיפוטית של בתי המשפט בפולין; פולין העבירה חקיקה חדשה המחזקת את שליטת הממשל בבתי המשפט

ב-20 בדצמבר נקטה הנציבות האירופאית (הזרוע המבצעת של האיחוד האירופי) בצעדים נגד פולין, נוכח קידום שורת חוקים המערערים את שלטון החוק ואת מעמד בתי המשפט. על אף זאת, שעות בלבד לאחר מכן, חתם נשיא פולין על חוקים חדשים המחזקים את שליטת השלטון בבתי המשפט. בין היתר, החוקים החדשים מובילים לפרישת כמחצית משופטי בית המשפט העליון, וכן מעניקים למפלגת השלטון יותר שליטה בהליך בחירת שופטים. נשיא פולין טען כי החקיקה נועדה לחיזוק הדמוקרטיה, שכן בתי המשפט עושים כרצונם, בעוד שתפקידם לשרת את העם הפולני. בתגובה לקידום החקיקה, הנציבות האירופית הפעילה לראשונה את סעיף 7 לאמנת האיחוד, המסמיק את הנציבות לטפל בהפרות של ערכי האיחוד, לרבות שלטון החוק ודמוקרטיה, על ידי מדינות. במסגרת הליך זה עשוי להיקבע כי פולין ביצעה הפרה חמורה של ערכי האיחוד, קביעה שתאפשר הטלת סנקציות על פולין, לרבות השהיית זכויות ההצבעה שלה במוסדות האיחוד. עם זאת, יצוין כי הטלת סנקציה דורשת הסכמה של כל שאר 27 המדינות החברות, מהלך שסבירותו נמוכה, שכן הונגריה הצהירה כי תטיל וטו כנגדו. בנוסף, הנציבות הפנתה את עניינה של פולין לטיפול בית הדין האירופי לצדק בגין הפרת דיני האיחוד האירופי (20 בדצמבר, [NY Times](#); 23 בדצמבר, [Lawfare](#)).

ינואר:

טראמפ פרסם צו המגביל את כניסתם של מהגרים ממדינות מוסלמיות לארה"ב

ביום 27 בינואר פרסם טראמפ צו אקזקוטיבי נשיאותי בנושא הגנה על האומה האמריקאית מכניסה של טרוריסטים זרים לשטח ארה"ב. הצו קובע כי תונפקנה ויזות רק לזרים המגיעים ממדינות התומכות בחוקה האמריקאית ושאינן להן קשר לטרור. הוא קובע כי למשך 90 יום מתאריך כניסתו לתוקף של הצו תיאסר כניסתם למדינה של מהגרים אזרחי איראן, עיראק, לוב, סומליה, סודן, סוריה ותימן. כניסתם של פליטים ממדינות אלו הושעתה למשך 120 יום (28 בינואר, [NY Times](#)). הצו עורר התנגדות חריפה ברחבי ארה"ב. היועצת המשפטית לממשלה, סאלי ייטס, פוטר לאחר שהורתה לעובדי משרד המשפטים שלא לאכוף את הצו והפיצה מכתב המערער על חוקיותו. התנגדות נוספת באה לידי ביטוי ב**תביעות** רבות שהוגשו לבית המשפט לאחר פרסומו. בנוסף, כמאה דיפלומטים וקצינים בשירות החוץ האמריקאי פרסמו תזכיר המביע את התנגדותם לצו (31 בינואר, [Jurist](#); 30 בינואר, [Lawfare](#); 30 בינואר, [Lawfare](#)).

בנג'מין וויטס מציין כי, להערכתו, הצו לא נועד לקיים את המטרה הביטחונית המוזכרת בו, אלא לקדם מדיניות סימון של מוסלמים, כחלק מאמירה פוליטית. כך למשל, הוא מצביע על העובדה כי סוכנויות ממשלתיות רלוונטיות לא היו מעורבות בהכנת המסמך ויישומו של המסמך אינו עומד בקנה אחד עם פרשנותן (28 בינואר, [Lawfare](#)). **דייוויד קול** טוען כי הצו מנוגד לתיקון הראשון של החוקה האמריקנית, האוסר על קיומה של אפליה, בשל האפליה הגלומה בו נגד מוסלמים (28 בינואר, [Just Security](#)).

ביום 9 בפברואר נתן בית המשפט האמריקאי החלטה הדוחה את בקשתו של ממשל טראמפ להשהות את צו המניעה הזמני, עליו הורה בית המשפט המחוזי, המעכב את אכיפתו של הצו האקזקוטיבי. בית המשפט קבע כי הממשלה לא הוכיחה כי יש לה סיכוי להצליח בדיון משפטי המתייחס לטענות לגופו של עניין וכי ביטולו של צו המניעה ימנע קיומו של נזק בלתי הפיך. בית המשפט דחה את טענת הסף של הממשל האמריקאי, לפיה ענייני הגירה וביטחון אינם שפיטים (9 בפברואר, [Lawfare](#)).

למידע נוסף, ראו: 27 בינואר, [Just Security](#); 28 בינואר, [Just Security](#); 29 בינואר, [Just Security](#); 30 בינואר, [Just Security](#); 30 בינואר, [Just Security](#); 31 בינואר, [Just Security](#); 31 בינואר, [Just Security](#); 28 בינואר, [Lawfare](#); 28 בינואר, [Lawfare](#); 30 בינואר, [Lawfare](#); 30 בינואר, [Lawfare](#).

טראמפ פרסם צו בעניין שמירה על ביטחון הפנים האמריקאי

ביום 25 בינואר פרסם הנשיא טראמפ צו אקזקוטיבי נשיאותי בעניין שיפור ביטחון הפנים של ארה"ב, הכולל דרישה מגופים ממשלתיים וסוכנויות שתפעלנה את כל האמצעים האפשריים על פי דין במטרה לאכוף את חוקי ההגירה. פול רוזנצוויג מתייחס לסעיף 14 לצו, הדורש מסוכנויות

ממשלתיות, ככל שהחוק הקיים מאפשר זאת, לוודא כי מדיניות הפרטיות שלהן לא תחיל את הגנות חוק הפרטיות בעניין פרטי זיהוי אישיים על אנשים שאינם אזרחי ארצות הברית או תושבי קבע על פי חוק. להערכתו, הוראה זו בעייתית מבחינת קיומו של מסחר דיגיטלי בין ארה"ב ואירופה, התלוי באופן טבעי בזרימת נתונים, היות שההוראה שוללת החלה של יחס שווה לנתוני הצדדים. רוזנצוויג מציין כי מחד, הצו אינו גובר על חוק קיים, כך שההוראות הקבועות בחוק הפרטיות ממשיכות לעמוד על כן. מאידך, ככל הנראה, צו זה עולה בחשיבותו על [דירקטיבה נשיאותית](#) שפרסם ממשל אובמה בשנת 2014. הדבר מעמיד בסימן שאלה חלקים מדירקטיבה זו, בייחוד כאלו הקובעים מגבלות על שימור והפצת נתונים (29 בינואר, [Lawfare](#)).

טראמפ פרסם מזכר נשיאותי בעניין הלחימה ב"מדינה האסלאמית"

ביום 28 בינואר פרסם הנשיא טראמפ [מזכר נשיאותי](#) שכותרתו "תכנית להבסת המדינה האסלאמית". במזכר מוגדרת ה"מדינה האסלאמית" כאחד מהארגונים האכזריים והאגרסיביים המאיימים על ארה"ב ובנות בריתה וכארגון שלא ניתן לנהל עמו משא ומתן בשל מטרותו להקים חליפות. משכך, יש לגבש תכנית שמטרתה חיסולו הסופי. [ריק הוגטון](#) מתאר את תוכנו של המזכר. הוא מדגיש כי הנשיא הנחה את שר ההגנה להכין תכנית לחיסול "המדינה האסלאמית" ולהגישה תוך 30 יום. במסגרת זו, ביקש הנשיא מהשר, בין היתר, שימליץ על הכנסת שינויים בכללי הפתיחה באש, במגבלות העוברות את הסף הדרוש מבחינת הדין הבינלאומי. הוגטון מציין כי גורמים ממשלתיים מסוימים הביעו ספק אם הצבא יתמוך בשינויים משמעותיים באסטרטגיה שגובשה בתקופתו של אובמה (28 בינואר, [Lawfare](#)).

טראמפ מינה את סטיב באנון לחבר במועצה לביטחון לאומי

ביום 28 בינואר פרסם ממשל טראמפ [מזכר](#) בנושא ארגון מחדש של המועצה לביטחון לאומי. כחלק מהשינויים הארגוניים שביצע מינה טראמפ את סטיב באנון, יועצו האסטרטגי, לחבר בוועדה המנהלת של המועצה לביטחון לאומי. במקביל ביטל את חברותם של הרמטכ"ל וראש מערך המודיעין בוועדה וקבע כי יוזמנו רק לדיונים רלבנטיים. [ג'ורדן ברונר](#) מציין כי מעולם לא מונה יועץ פוליטי כמוזמן קבוע לוועדה ביטחונית זו. הוא מפרט בנוסף חלק מדברי הביקורת הקשים שהושמעו נגד המהלך על ידי בכירים לשעבר בממסד הביטחוני (31 בינואר, [Lawfare](#)).

מרץ:

הנשיא טראמפ חתם על צו הגירה נשיאותי חדש

ביום 6 במרץ פרסם ממשל טראמפ [צו הגירה נשיאותי](#) מעודכן, האוסר את כניסתם למדינה של אזרחי שש מדינות בעלות רוב מוסלמי ומשעה זמנית את התכנית לקבלת פליטים. הצו מחליף את הצו הקודם, שפורסם ביום 27 בינואר, ואשר הושעה זמנית על ידי בתי המשפט הפדרליים.

הלן קליין סוקרת את הצו המעודכן והשינויים שהוטמעו בו. כך, הורדה עיראק מרשימת המדינות עליהן הוטל האיסור, בעקבות הסכם שנחתם בין ארה"ב ועיראק בנוגע לשיפור הבידוק הביטחוני בשדות התעופה העיראקיים; נקבע כי הצו לא יחול על אזרחים זרים בעלי אשרות שהייה תקפות ופליטים שהגעתם לארה"ב הוסדרה מול מחלקת המדינה; בוטלה ההבחנה בין כלל הפליטים לאלו הסורים, שעל כניסתם למדינה הוטל, בצו הקודם, איסור "בלתי מוגבל בזמן", כך שעל כניסת כלל הפליטים חלה השעיה זמנית באופן שווה; כמו כן, לא מצוינת העדפה למיעוטים דתיים (6 במרץ, [Lawfare](#)). בתי משפט פדרליים במרילנד והוואי פסקו נגד צו ההגירה ועל החלטתם זו הגיש משרד המשפטים ערעורים שעתידיים להידון במהלך חודש אפריל (31 במרץ, [The Guardian](#)).

פרשות טראמפ ועדות ראש ה-FBI

ביום 20 במרץ העידו ג'יימס קומי, ראש ה-FBI, ומייק רוג'רס, ראש המועצה לביטחון לאומי, בפני ועדת המודיעין של בית הנבחרים. קייט ברנן מתייחסת לשלושה עניינים מרכזיים שעלו בעדותם. ראשית, קומי אישר כי ה-FBI מבצע חקירה בעניין ההאשמות לפיהן אנשים המעורבים בקמפיין הבחירות של הנשיא טראמפ תיאמו מאמצים עם הרוסים במטרה להתערב בבחירות של שנת 2016. שנית, קומי אישר כי האשמתו של הנשיא טראמפ, לפיה הנשיא לשעבר, ברק אובמה, הורה על האזנה בסתר למגדל טראמפ, אינה נכונה. שלישית, רוג'רס אישר כי סוכנות המודיעין הבריטית GCHQ לא סייעה לממשל אובמה להאזין למגדל טראמפ (20 במרץ, [Just Security](#)).

אפריל:

פורסם מזכר נשיאותי מעודכן בעניין שינויים ארגוניים במטה לביטחון לאומי

ב-5 באפריל, פרסם ממשל טראמפ מזכר נשיאותי מעודכן בעניין שינויים ארגוניים במטה לביטחון לאומי האמריקאי. ג'ורדן ברונר מסכם סעיפים רלוונטיים בצו. כך, בעוד שהמזכר הקודם, שהוציא הנשיא זמן קצר לאחר מינויו, נתן הן ליועץ לביטחון הלאומי והן ליועץ לביטחון המולדת אחריות "לקבוע את האג'נדה" של המועצה לביטחון לאומי והמועצה לביטחון המולדת, מזכר זה מסמך לכך את היועץ לביטחון לאומי בלבד. שינוי נוסף נערך בהרכב המועצה לביטחון לאומי. במסגרתו, האחראי על המודיעין הלאומי ויושב ראש המטות המשולבים הופכים להיות חברים פורמליים בוועדה; מנגד האסטרטג הראשי, סטיב באנון, כבר אינו חבר בוועדה ומעמדו כמשתתף בפגישות הועדה וכמשקיף הוסר (5 באפריל [Lawfare](#)).

מאי:

הסנאט דורש ממיקל פלין לספק מסמכים הנוגעים לחקירה בעניין מעורבותה של רוסיה בבחירות

ב-31 במאי, זומן מייקל פלין, לשעבר היועץ לביטחון לאומי, לוועדת המודיעין של בית הנבחרים האמריקאי כחלק מבדיקה שמנהלת הוועדה על הקשרים בין צוות הקמפיין של טראמפ לגורמי ממשל רוסיים. פלין הודח בחודש פברואר לאחר שהתברר כי הטעה בכירים בבית הלבן בנוגע לשיחותיו עם שגריר רוסיה בארצות הברית בעניין האפשרות להסרת הסנקציות האמריקאיות שהוטלו על רוסיה. בנוסף הוא מואשם בהסתרה והטעייה של הפנטגון באשר לכספים שקיבל מחברות רוסייות. במסגרת זימונו לוועדה, הוא נדרש להשתתף בשימוע בעניין מעורבותה של רוסיה בבחירות בארה"ב ולהמציא לוועדה מסמכים אישיים ועסקיים (31 במאי, [Reuters](#)). שבוע לפני, ב-22 למאי, סירב פלין למסור מסמכים לסנאט, תוך התבססות על התיקון החמישי לחוקה, המעגן את זכותם של חשודים להליך משפטי הוגן ומגן עליהם מפני הפללה עצמית. זאת, לאחר שהסנאט סירב להעניק לו חסינות מפני תביעה (22 במאי, [Lawfare](#)).

טענות בדבר הדלפות של מידע מסווג על ידי הנשיא טראמפ

ב-15 במאי הועלו האשמות בתקשורת בדבר חשיפתו של מידע מסווג במיוחד על ידי טראמפ, במהלך פגישה עם שר החוץ הרוסי. לפי בכירי ממשל אמריקאי, הדלפת מידע זה מעמידה בסכנה מקור מידע חיוני על המדינה האסלאמית. הטענות הן כי הנשיא טראמפ לא חשף את המקור עצמו, אך חשף מידע על איומים שנלמדו רק ממידע שמסר מקור זה (15 במאי, [The Washington Post](#)). לפי פרסומים שונים המידע שנמסר הוא תוצר של חדירה ישראלית למחשבי המדינה האסלאמית (16 במאי, [NY Times](#)). מורטון הלפרין מציין כי אין בסיס לטענה כי מעשיו של הנשיא טראמפ אינם חוקיים, שכן אין איסור חוקי על העברת מידע מסווג לממשלות אחרות בדלתיים סגורות (23 במאי, [Just Security](#)).

רוברט מולר מונה לחוקר מיוחד בחקירה בעניין מעורבותה של רוסיה

ב-17 במאי מינה סגן שר המשפטים האמריקאי, רוד רוזנשטיין, את ראש הבולשת לשעבר, רוברט מולר, לחוקר מיוחד שיפקח על החקירה המתנהלת בעניין הקשרים בין הקרמלין לקמפיין הנשיא טראמפ וההתערבות הרוסית בבחירות בארה"ב בשנת 2016. רוזנשטיין הסביר כי הסיבה למינוי היא שלאור הנסיבות המיוחדות, יש ענין ציבורי בכך שהחקירה תהיה תחת אחריות של אדם שיש לו מידה של עצמאות משרשרת הפיקוד הרגילה. מאט פורד מציין כי המינוי מצביע על החומרה של החקירה המתנהלת והוא בא בתגובה ללחצים מצד אנשי המפלגה הדמוקרטית. חוקר מיוחד אינו נתון לפיקוח יומיומי של משרד המשפטים, אך יכול להידרש לספק הסברים לגבי פעולות שהוא מבצע. מבחינה תאורטית משרד המשפטים יכול לפטר חוקר מיוחד, אך פעולה כזו תגרור משבר פוליטי חמור (17 במאי, [The Atlantic](#)).

עסקת הנשק בין ארה"ב וערב הסעודית

ריאן גודמן מתייחס לעסקת הנשק, בשווי של 100 מיליארד דולר, שנחתמה לאחרונה בין ארה"ב וסעודיה, לאור האשמות חיל האוויר הסעודי בפשעי מלחמה שביצע לכאורה בתימן, ובמסגרתם, עשה שימוש בכלי נשק אמריקאים. הוא מונה צעדים שונים בהם יכול לנקוט ממשל טראמפ כדי למנוע מצב בו בכירים אמריקאים יישאו באחריות לפעולותיה של סעודיה בתימן. ראשית, יש לבחון את סוג מערכות הנשק המועברות לסעודים. שנית, מציין גודמן, כי לפי דיווחים תקשורתיים, ביקש טראמפ מהסעודים כי יבטיחו לעשות מאמץ לצמצם את כמות ההרוגים האזרחיים. הוא מבהיר כי מהלך זה, אם אכן קרה, יכול לסייע בהפחתת האחריות האמריקאית (20 במאי, [Just Security](#)).

יוני:

ממשל טראמפ החליט על פרישה מהסכם האקלים

ב-1 ביוני הודיע הנשיא טראמפ על פרישתה של ארה"ב מהסכם פריז להפחתת גזי חממה בטענה כי ההסכם אינו הוגן עבור ארה"ב. מאט מקגרת' טוען כי הפרישה תקשה על עמידה במטרות שהוצבו במסגרת ההסכם, הן בשל שיעור פליטת גזי החממה של ארה"ב והן בשל תרומתה הפיננסית והטכנולוגית למדינות מתפתחות במאמציהן להפחתת הגזים. עם זאת, הוא מציין כי שיעור הפליטה של ארה"ב עדיין צפוי לצנוח בשל המעבר מפחם לגז (1 ביוני, [BBC](#)). **טס ברידג'מן** מבחינה בין הוראות מחייבות באמנה, ביניהן ההוראה המאפשרת לארה"ב לפרוש רק ב-2020, לאלו שאינן מחייבות. מכאן שפרישה מההסכם תשים את ארה"ב בסכנת הפרה של מחויבותיה מכוח דיני האמנות, וכן תפגע באמינותה ומנהיגותה. עוד היא טוענת שוויתור על החברות באמנה בעת שמנוהל מו"מ על הוראותיה המרכזיות, ולפני שניתן לפרוש באופן חוקי, דווקא מגביל את יכולת הפעולה של ארה"ב, המוותרת על מקומה כשחקן מרכזי ובעל יכולת להשפיע על פיתוח הדין בנושא (4 ביוני, [Just Security](#)).

נבחנת האפשרות כי טראמפ מעורב בשיבוש הליכי חקירה

בעקבות פיטוריו של ג'יימס קומי, ראש הבולשת הפדרלית לשעבר, ומזכר שפורסם לאחרונה, נבחנת האפשרות כי הנשיא טראמפ מעורב בשיבוש הליכי החקירה המתנהלת בעניין מעורבותם של הרוסים בבחירות האחרונות לנשיאות. במזכר המתעד פגישה שהתקיימה בין טראמפ וקומי בחודש פברואר האחרון מתוארת בקשתו של טראמפ מקומי כי יפסיק את החקירה המנוהלת נגד מייקל פלין, לשעבר יועצו לביטחון לאומי (16 במאי, [NY Times](#)). הלן קליין מורילו ובנג'מין וויטס בוחנים האם חקירה של הבולשת נחשבת Pending Proceeding כך ששיבוש עולה כדי שיבוש הליכי משפט. הם מציינים כי החוקים המתייחסים לשיבוש הליכי משפט מעוררים מזה שנים בלבול רב והם מנותחים באופן שאינו עקבי וברור. משכך, על אף שעיון בחוק מעלה כי חקירה של הבולשת אינה נחשבת להליך לעניין שיבוש הליכים, הרי שהקונגרס עדיין יכול לראות במעשיו של טראמפ הפרה בכל הנוגע לסעיף ההדחה בחוקה האמריקאית (Impeachment),

המאפשר להדיח את נשיא ארה"ב מתפקידו, אף במקרים שאינם עולים כדי עבירה פלילית לפי הגדרות בתי המשפט (2 ביוני, [Lawfare](#)).

ביהמ"ש העליון האמריקאי קבע כי ידון בחוקיות צו ההגירה של ממשל טראמפ וצמצם את היקף צו המניעה שמנע יישום של צו ההגירה

ב-26 ביוני **קבע** בית המשפט העליון בארצות הברית כי ידון בחוקיות צו ההגירה העדכני של הנשיא טראמפ באוקטובר. בנוסף צמצם את היקף צווי המניעה שהוציאו בתי המשפט בערכאות הקודמות ואשר עיכבו את יישום הצו הנשיאותי. ג'יין צ'ונג סוקרת את ההחלטה. היא מציינת כי ביהמ"ש מאפשר ליישם את הצו הנשיאותי ביחס ל-"אזרחים זרים שאין להם מערכת יחסים אמיתית עם אינדיבידואל או ישות בארצות הברית". צ'ונג מציינת כי בכך נוצרת הבחנה בין מהגרים, בעלי זיקה לארה"ב, לפליטים, שאת כניסתם ניתן יהיה למנוע. לדעתה, הפסיקה מלמדת על התייחסות מצמצמת של בית המשפט לפגיעה בעותרים שאין להם זיקה קיימת לארה"ב ולזכות העמידה בעניינם. צ'ונג מציינת כי על אף שהנשיא טראמפ ראה בהחלטה ניצחון של הממשלה, אין בה משום ניצחון של אף אחד מהצדדים. נראה כי המשמעות העיקרית של ההחלטה היא להשהות את הדיון המהותי בסוגיה עד לאוקטובר, כאשר עד אז צפוי הצו לאבד את הרלוונטיות המעשית שלו בשל כך שתוקפו צפוי לפוג (26 ביוני, [Lawfare](#)).

יולי:

אושר חוק המטיל סנקציות חדשות נגד רוסיה, צפון קוריאה ואיראן

ב-28 ביולי העביר הקונגרס, בתמיכה נדירה ורחבה של שתי המפלגות הגדולות, **חוק המטיל סנקציות חדשות נגד רוסיה, צפון קוריאה ואיראן**. הרוב שהושג מנע אפשרות של הטלת וטו נשיאותי על החוק ולפיכך הנשיא טראמפ נאלץ לחתום על החוק, הכולל אף הגבלה על יכולתו של הנשיא עצמו להסיר את הסנקציות. **בהצהרתו** בעת החתימה, הביע הנשיא טראמפ את מורת רוחו מהחוק. הוא הבהיר כי להערכתו החוק פגום, כולל מספר סעיפים שאינם חוקתיים ומקשה על גיבוש עסקאות שיועילו לארה"ב (2 באוגוסט, [New York Times](#); [Lawfare](#)).

ספטמבר:

צו הגירה חדש מגביל את כניסתם לארה"ב של אזרחי שמונה מדינות

ב-25 בספטמבר חתם הנשיא טראמפ על **צו חדש** שכותרתו "שיפור יכולות הבידוק והתהליכים לזיהוי ניסיונות כניסה לארה"ב של טרוריסטים ואיומים אחרים לביטחון הציבורי". הצו קובע הגבלות מחמירות על כניסתם לארה"ב של אזרחי שמונה מדינות: צפון קוריאה, איראן, צ'אד, לוב, סוריה, ונצואלה, תימן וסומליה. אזרחי עיראק, שלא נכללים בצו החדש, עדיין יעברו בדיקה קפדנית. צו ההגירה הקודם, שנחסם על ידי בתי המשפט, עתיד לפוג בימים הקרובים. **ראסל ספיבק** סוקר את השינויים שנעשו בצו זה לעומת קודמו. לדוגמא, הצו העדכני ממוקד ומפורט

יותר לגבי ההגבלות השונות המוטלות על אזרחי כל מדינה. כך למשל, אזרחי סומליה, סוריה וצפון קוריאה לא יורשו לבקר בארה"ב כלל, בעוד שסטודנטים איראניים בעלי ויזה רשאים להיכנס למדינה, אך יהיו נתונים לבידוק קפדני (25 בספטמבר, [Lawfare](#)). **פיטר מרגוליס** מבקר את הצו על כך שאינו מוגבל בזמן ועל כך שהוא חל אף על ילדים מתחת לגיל 15. מאפיינים אלו מהווים חסם משמעותי להגירה במסגרת איחוד משפחות. משכך, טוען מרגוליס, חורג הצו מהסמכות שניתנה לנשיא על ידי חוק ההגירה והאזרחות (25 בספטמבר, [Lawfare](#)).

הסנאט העביר תקציב ביטחון בסך 700 מיליארד דולר שיר

ב-18 בספטמבר העביר הסנאט האמריקאי את הצעת תקציב הביטחון בהיקף של 700 מיליארד דולר, בשילוב פעולה נדיר בין שתי המפלגות המרכזיות. תקציב זה גבוה בהרבה מזה שביקש הנשיא טראמפ. 640 מיליארד דולר מהתקציב מוקצים למבצעים של הפנטגון; 60 מיליארד דולר מוקצים לפעילות אמריקאית בעיראק, סוריה, אפגניסטן ומדינות נוספות; ו-705 מיליון דולר מוקצים לטובת מדינת ישראל, למימון תכניות ההגנה מפני טילים. העברת תקציב בסדר גודל זה מעבירה מסר הממצב את ארה"ב בתור מעצמה עולמית (18 בספטמבר, [NY Times](#)).

לקט הידיעות "משפט וביטחון לאומי" מתפרסם אחת לחודש. צפו בלקטי הידיעות החודשיים.

*אם נתקלתם בבעיה בהרשמה, ניתן להירשם על ידי שליחת שם מלא וכתובת דוא"ל ל- liorz@inss.org.il

ניתן למצוא אותנו :

© 2016 כל הזכויות שמורות

התכנית למשפט וביטחון לאומי, INSS

המכון למחקרי ביטחון לאומי
רחוב חיים לבנון 40, רמת-אביב, תל-אביב 6997556, ת.ד. 39950
טל': 03-6400400 (שלוחה 475), פקס: 03-7447589

info@inss.org.il